

การจัดทำคู่มือการเสริมสร้างงานหัตถกรรมโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น กลุ่มสาระการเรียนรู้การงาน
อาชีพและเทคโนโลยี ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ของโรงเรียนวัดหนองคุ้ม
จังหวัดปราจีนบุรี

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา
มิถุนายน 2555

การจัดทำคู่มือการเสริมสร้างงานหัตถกรรมโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น กลุ่มสาระการเรียนรู้การงาน
อาชีพและเทคโนโลยี ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ของโรงเรียนวัดหนองคุ้ม
จังหวัดปราจีนบุรี

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา
มิถุนายน 2555
ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

การจัดทำคู่มือการเสริมสร้างงานหัตถกรรมโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น กลุ่มสาระการเรียนรู้การงาน
อาชีพและเทคโนโลยี ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ของโรงเรียนวัดหนองคุ้ม
จังหวัดปราจีนบุรี

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา
มิถุนายน 2555

วรินทร์พร สุขเฟื่องฟู. (2555). การจัดทำคู่มือการเสริมสร้างงานหัตถกรรมโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น กลุ่มสาระการเรียนรู้ การงานอาชีพและเทคโนโลยี ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ของโรงเรียนวัดหนองคุ่ม จังหวัดปราจีนบุรี . สารนิพนธ์ กศ.ม. (การบริหารการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ . อาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์: ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พวงรัตน์ เกษรแพทย์.

การศึกษาครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อจัดทำคู่มือ การเสริมสร้างงานหัตถกรรม โดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ของโรงเรียนวัดหนองคุ่ม จังหวัดปราจีนบุรี สำหรับครู อาจารย์ และผู้ที่รับผิดชอบในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนใช้คู่มือที่ได้พัฒนาขึ้นในการจัดกิจกรรมการสอนให้สอดคล้องกับท้องถิ่นและชุมชนของสถานศึกษา และผู้บริหารสถานศึกษาใช้ในการนิเทศการสอนในการจัดทำคู่มือ ได้มีการดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้ ศึกษาหลักการเขียนคู่มือจากตำรา บทความและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ศึกษาค้นคว้า สืบหาข้อมูลเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่นจาก เอกสาร ตำราและทำการสัมภาษณ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อให้ได้เนื้อหาสาระที่ถูกต้องและเหมาะสม จัดทำโครงร่างของคู่มือแล้วนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 2 คน ตรวจสอบพิจารณาความเหมาะสมของโครงร่างคู่มือ จากนั้นได้ดำเนินการจัดทำคู่มือการเสริมสร้างงานหัตถกรรม กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี โดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ของโรงเรียนวัดหนองคุ่ม จังหวัดปราจีนบุรี แล้วนำคู่มือไปให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 15 คน ตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหา และความเหมาะสมของการนำคู่มือไปใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนการงานอาชีพและเทคโนโลยีในสถานศึกษา

ผลของการศึกษาได้คู่มือการ การเสริมสร้างงานหัตถกรรม โดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ของโรงเรียนวัดหนองคุ่ม จังหวัดปราจีนบุรี ประกอบด้วยงานหัตถกรรม 4 ชนิด ดังนี้ 1) ผลิตภัณฑ์จากแก้ววัลย์ 2) ผลิตภัณฑ์จากไม้ไผ่ 3) หมวกสานจากไม้ไผ่ และ 4) ไม้กวาดดอกหญ้า และวิธีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน สาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี ได้แก่ การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแบบสาธิต และการลงมือปฏิบัติจริงโดยการทำงานแบบกลุ่ม ผลการตรวจสอบคู่มือของผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับความเหมาะสมของคู่มือ การเสริมสร้างงานหัตถกรรม โดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยีระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ของโรงเรียนวัดหนองคุ่ม จังหวัดปราจีนบุรี พบว่าอยู่ในระดับเหมาะสมมาก

A DEVELOPMENT OF THE MANUAL ON CREATING CRAFTS , USING LOCAL WISDOM
IN THE LEARNING AREA OF CAREER AND TECHNOLOGY FOR PRATHOM SUKSA 6,
NONGKUM SCHOOL, PRACHINBURI

Presented in Partial Fulfillment of the Requirements for the
Master of Education Degree in Educational Administration
at Srinakharinwirot University

June 2012

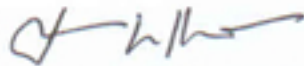
Varinporn Sukfuangfoo. (2012). *A Development of the Manual on Creating Crafts , Using Local Wisdom in the Learning Area of Career and Technology for Prathomsuksa 6, Nongkum School, Prachinburi*. Master's Project, M.Ed. (Educational Administration). Bangkok: Graduate School, Srinakharinwirot University. Project Advisor: Asst.Prof. Dr. Poungrat Kesonpat.

The purpose of this study was to create a manual on creating crafts by using local wisdom in the learning area of career and technology, Grade 6 of Nongkum School, Prachinburi. The manual was intended for teachers and those responsible in the management of the learning area of career and technology to implement the activities in accordance with the local community of the school; school administrators to use in supervision. Steps in developing the manual included the following: Studying principles of writing manual from textbooks, articles, and related research; Studying and exploring data regarding local wisdoms from documents, textbooks as well as interviewing local wisdom experts in order to acquire valid and appropriate contents; Making a draft manual and having 2 experts examine its appropriateness in terms of developing process, theories, approaches, and the content validity; Improving the draft manual according to the experts' comments and recommendations; Having 15 experts evaluate the manual in terms of the content validity and usage possibilities in management of the learning area of career and technology in schools.

The result of this study was the manual on creating crafts by using local wisdom in the learning area of career and technology, Grade 6 of Nongkum School, Prachinburi. It provides information on the 4 crafts: 1) products made from climber 2) products made from bamboo 3) weaving bamboo hats 4) grass brooms. Also provided include instructional methods for learning area of career and technology in terms of demonstration and authentic group practices. The results of the expert evaluation of the manual revealed its high level of appropriateness and practical feasibility.

อาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์ ประธานคณะกรรมการบริหารหลักสูตร และคณะกรรมการสอบ ได้พิจารณาสารนิพนธ์เรื่อง การจัดทำคู่มือการเสริมสร้างงานหัตถกรรม กลุ่มสาระการเรียนรู้ การงานอาชีพและเทคโนโลยี โดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ของโรงเรียนวัดหนองคุ้ม จังหวัดปราจีนบุรี ของ วรินทร์พร สุขเฟื่องฟู ฉบับนี้แล้วเห็นสมควรรับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒได้

อาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์

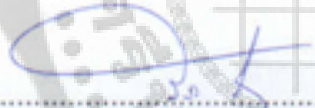
.....
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พวงรัตน์ เกษรแพทย)

ประธานคณะกรรมการบริหารหลักสูตร

.....
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พวงรัตน์ เกษรแพทย)

คณะกรรมการสอบ

.....
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิระ สุภากิจ)

ประธาน

.....
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พวงรัตน์ เกษรแพทย)

กรรมการสอบสารนิพนธ์

.....
(อาจารย์ ดร.ราชันย์ บุญธินมา)

กรรมการสอบสารนิพนธ์

อนุมัติให้สารนิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

.....
(รองศาสตราจารย์ ดร.ประพันธ์ศิริ สุเสารัจ)

คณบดีคณะศึกษาศาสตร์

วันที่ 8 เดือน มิถุนายน พ.ศ. 2555

ประกาศคุณูปการ

ความสำเร็จของการทำสารนิพนธ์ฉบับนี้ สำเร็จเรียบร้อยลงได้เพราะได้รับความเมตตา และความอนุเคราะห์ช่วยเหลือจาก ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. พวงรัตน์ เกษรแพทย์ ที่ให้ความกรุณา รับเป็นอาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์ และถ่ายทอดความรู้และให้คำปรึกษา แนะนำ พร้อมทั้งกรุณา เอาใจใส่ตรวจสอบแก้ไขปรับปรุงข้อบกพร่องต่างๆ ตลอดจนการดำเนินการจัดทำสารนิพนธ์จนเสร็จ สมบูรณ์ ผู้ศึกษารู้สึกซาบซึ้งในความเมตตาครั้งนี้เป็นอย่างยิ่งและ ขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูง ขอกราบขอขอบคุณกรรมการสอบปากเปล่าที่กรุณาให้คำแนะนำต่างๆที่มีประโยชน์ ทำให้การวิจัยครั้งนี้ มีความสมบูรณ์มากขึ้น นอกจากนี้ขอกราบขอขอบคุณคณาจารย์ภาควิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ทุกท่านที่ได้ประสิทธิประสาทวิชาความรู้พร้อมทั้ง ให้ความเมตตาแก่ผู้วิจัยด้วยดีตลอดมา

ขอกราบขอขอบคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิระ สุภากิจ และ อาจารย์ ดร.ราชนันท์ บุญธิมา คณะกรรมการสอบสารนิพนธ์ อาจารย์ประสงค์ นวลอุทัย ผู้อำนวยการโรงเรียนอนุบาลประจันตคาม อาจารย์สุนันท์ พอดี ผู้ ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดหนองคุ่ม อาจารย์เครือวัลย์ สิทธิเจริญธรรม รองผู้อำนวยการโรงเรียน บ้านบัวมล (เจริญราษฎร์อุทิศ) สำนักงานเขตบางเขน กรุงเทพมหานคร คณะครูโรงเรียนวัดหนองคุ่ม โรงเรียนวัดเนินสูง โรงเรียนวัดใหม่กว้างทอง ที่ให้คำแนะนำที่เป็น ประโยชน์ต่อการจัดทำสารนิพนธ์ฉบับนี้จนสำเร็จลุล่วงด้วยดี

ขอขอบพระคุณบิดา มารดา ที่ได้อบรมสั่งสอน และให้การสนับสนุนผู้ศึกษาทุกด้าน ให้ความช่วยเหลือด้านแรงกาย แรงใจ และผู้ที่รอคอยความสำเร็จการศึกษาครั้งนี้ คือ พี่ น้อง เพื่อน ๆ และครอบครัวของผู้ศึกษาทุกคน ผู้ศึกษามีความภาคภูมิใจเป็นอย่างมากในความสำเร็จครั้งนี้

สุดท้ายนี้ คุณค่าและประโยชน์ของสารนิพนธ์ฉบับนี้ขอมอบเป็นสิ่งบูชาพระคุณบิดา มารดาบูรพาจารย์และผู้มีพระคุณทุกท่านที่ได้อบรมสั่งสอน ชี้แนวทางอันเป็นประโยชน์และมีคุณค่า ตลอดจนประสิทธิประสาทวิชาความรู้แก่ผู้วิจัยจนประสบความสำเร็จในวันนี้ เพื่อจะได้นำความรู้ที่ได้ ไปพัฒนาสถานศึกษาให้เจริญก้าวหน้าต่อไป

วรินทร์พร สุขเฟื่องฟู

สารบัญ

บทที่	หน้า
1 บทนำ	1
ภูมิหลัง.....	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	4
ความสำคัญของการจัดทำคู่มือ.....	4
ขอบเขตของการจัดทำคู่มือ.....	4
นิยามศัพท์เฉพาะ.....	5
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	7
การบริหารจัดการการศึกษาโรงเรียนวัดหนองคูม.....	7
ภูมิปัญญาท้องถิ่น.....	17
คู่มือ.....	33
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	40
3 ขั้นตอนและวิธีการจัดทำคู่มือ	45
ขั้นตอนในการจัดทำคู่มือ.....	45
ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาเอกสาร / รวบรวมข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่น.....	45
ขั้นตอนที่ 2 จัดทำโครงร่างของคู่มือ.....	45
ขั้นตอนที่ 3 ประเมินคู่มือ.....	46
ขั้นตอนที่ 4 จัดทำคู่มือฉบับสมบูรณ์.....	48
4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	49
5 สรุปผล	57
คู่มือการเสริมสร้างงานหัตถกรรม กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี โดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6	58
คำแนะนำการใช้คู่มือ.....	62

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
5 (ต่อ)	
วัตถุประสงค์ของคู่มือ.....	63
ประโยชน์ของคู่มือ.....	63
ตอนที่ 1 ภูมิปัญญาท้องถิ่นและงานหัตถกรรม อ.ประจันตคาม.....	64
ภูมิปัญญาท้องถิ่น.....	64
ภูมิปัญญาท้องถิ่นอำเภอประจันตคาม.....	66
ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านงานหัตถกรรม.....	70
งานหัตถกรรม.....	73
ตอนที่ 2 การเรียนการสอนแบบสาธิต.....	81
วิธีสอนโดยใช้การสาธิต.....	81
การสอนทักษะ.....	85
วิธีสอนแบบควบคุมทุกขั้นตอน.....	85
วิธีสอนแบบสาธิตก่อนปฏิบัติ.....	86
ตอนที่ 3 การเสริมสร้างงานหัตถกรรมโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น.....	89
การจัดกิจกรรมการเรียนรู้การงานอาชีพเทคโนโลยี.....	89
แนวทางการจัดการเรียนรู้.....	96
การเสริมสร้างงานหัตถกรรมโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น.....	103
แผนการเรียนรู้ที่ 20 การทำตะกร้าจากเถาวัลย์.....	104
แผนการเรียนรู้ที่ 21 ผลิตภัณฑ์จากไม้ไผ่.....	114
แผนการเรียนรู้ที่ 22 หมวกสานจากไม้ไผ่.....	124
แผนการเรียนรู้ที่ 23 ไม้กวาดดอกหญ้า.....	133
หนังสืออ้างอิง.....	143
บรรณานุกรม.....	144

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
ภาคผนวก.....	149
ภาคผนวก ก รายชื่อผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความเป็นไปได้ของกลุ่มมือ.....	150
ภาคผนวก ข การพัฒนาคู่มือ.....	154
ภาคผนวก ค หนังสือขอความร่วมมือจากบัณฑิตวิทยาลัย.....	159
ประวัติย่อผู้ทำสารนิพนธ์.....	163

บัญชีตาราง

ตาราง	หน้า
1 ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญต่อความเหมาะสมของกลุ่มมือ เรื่อง การทำตะกร้าจากเถาวัลย์.....	52
2 ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญต่อความเหมาะสมของกลุ่มมือ เรื่อง ผลิตภัณฑ์จากไม้ไผ่..	53
3 ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญต่อความเหมาะสมของกลุ่มมือ เรื่อง หมวกสานจากไม้ไผ่..	54
4 ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญต่อความเหมาะสมของกลุ่มมือ เรื่อง ไม้กวาดดอกหญ้า.....	55

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

การศึกษาเป็นหัวใจของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์และเป็นหัวใจของการพัฒนาสิ่งต่าง ๆ ทั้งปวงดังนั้นการศึกษาจึงเป็นรากฐานที่สำคัญของการพัฒนาสังคมประชาชาติและประชาคมโลกในทุกด้านการศึกษาทำให้คนไทยและประชาคมไทยเข้มแข็งและสามารถแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ในสังคมไทยได้ การศึกษาจึงเป็นกระบวนการ พัฒนาคุณภาพของคนช่วยให้คนได้พัฒนาตนเองในด้านต่าง ๆ ตลอดชีวิต (อมเรศ ศิลาอ่อน. 2545: 2) การจัดการศึกษาที่ดีนั้นจะต้องสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคม การเมือง เศรษฐกิจ วัฒนธรรม เทคโนโลยี (รุ่ง แก้วแดง. 2540: 1) แต่การพัฒนาการศึกษาของคนไทยในช่วงเวลาที่ผ่านมาที่รัฐไม่สามารถสร้างคนให้มีคุณภาพและมีศักยภาพให้ดีเท่าที่ควร เนื่องมาจากการจัดการศึกษาไม่สอดคล้องกับการพัฒนาประเทศ ไม่สอดคล้องกับวัฒนธรรม ชุมชน สังคม และสิ่งแวดล้อม (ประเวศ วะสี. 2543: 5) วิกฤติที่สำคัญของการศึกษาคือ วิกฤติของผู้เรียน ผู้เรียนมีความทุกข์เนื่องจากเนื้อหาที่เรียนไม่สอดคล้องกับความเป็นจริงในชีวิตประจำวัน ต้องจำใจเรียนรู้สิ่งที่ไกลตัว ขาดการเชื่อมโยงความรู้ที่ได้จากการเรียนมาใช้ในชีวิตประจำวัน ทำให้เกิดปัญหาต่าง ๆ ต่อผู้เรียน (นวลจิตต์ เขาวงกตพิงศ์; และคนอื่น ๆ. 2545: 2)

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2544 กำหนดแนวทางการจัดการศึกษาในหมวดที่ 4 มาตรา 22 กำหนดไว้ว่า การศึกษาต้องมุ่งพัฒนาคนให้เต็มไปด้วยศักยภาพ โดยให้เกิดการพัฒนาที่สมดุลทางด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข การจัดการเรียนการสอนจะต้องปลูกฝังให้ผู้เรียนรู้ถึงวิธีการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง รวมทั้งการฝึกทักษะ กระบวนการคิด การจัดการ การเผชิญสถานการณ์ และการประยุกต์ความรู้มาใช้เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหา และควรจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกการปฏิบัติ คิดเป็น ทำเป็น รักการอ่าน และเกิดการใฝ่รู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. 2542: 12) ซึ่งในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในสถานศึกษานั้น เพื่อให้ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานของสถานศึกษาและเยาวชนได้ตระหนักในคุณค่า และความสามารถของบรรพบุรุษที่สั่งสมความรู้ที่มีประโยชน์ และเหมาะสมกับสภาพสังคม ท้องถิ่น และอาจทำให้เยาวชนเกิดความคิด มีค่านิยมที่จะนำความรู้เหล่านี้ไปผสมผสานกับความรู้ที่ได้รับมาจากทางตะวันตกเกิดเป็นองค์ความรู้ที่เหมาะสม มีการปรับเปลี่ยนเพื่อพัฒนาองค์ความรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ให้เป็นประโยชน์ในการพัฒนาสังคมและท้องถิ่นของตนเอง นำมาประยุกต์ ใช้ในการดำรงชีวิตของตนเองให้อยู่ในสังคมท้องถิ่นของตนอย่างมีความสุข และมีความสอดคล้องกับแนวทางการพัฒนาไปในทางที่ยั่งยืน ช่วยผลักดันให้เกิดค่านิยมใหม่ในวงการศึกษาและสังคมไทย ซึ่งจะทำให้ประเทศพัฒนาไปในทางที่ถูกต้องมากขึ้น (วีระพงษ์ แสง-ชูโต. 2544)

หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 เป็นหลักสูตรแกนกลางของประเทศที่มีจุดประสงค์ที่จะพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนให้เป็นคนดี มีปัญญา มีคุณภาพชีวิตที่ดีมีขีดความสามารถในการแข่งขัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเพิ่มศักยภาพของผู้เรียนให้สูงขึ้นสามารถดำรงชีวิตอย่างมีความสุขได้บนพื้นฐานของความเป็นไทยและเป็นสากล รวมทั้งมีความสามารถในการประกอบอาชีพหรือศึกษาต่อตามความถนัดและความสามารถของแต่ละบุคคล หลักสูตรแกนกลางของประเทศจึงเป็นกรอบทิศทางในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาตั้งแต่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 จนถึงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 และความสามารถนำไปใช้จัดการศึกษาทั้งในระบบ นอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยรวมทั้งสำหรับการจัดการศึกษาทุกกลุ่ม เช่น การศึกษาพิเศษ การศึกษาสำหรับผู้มีความสามารถพิเศษมีมาตรฐานการเรียนรู้เป็นข้อกำหนดคุณภาพของผู้เรียน สถานศึกษาต้องนำสาระและมาตรฐานการเรียนรู้ที่กำหนดในหลักสูตรไปจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาในส่วนที่เกี่ยวกับสภาพปัญหาในชุมชน สังคม ภูมิปัญญาท้องถิ่นและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ให้ผู้เรียนเป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัว ชุมชน สังคม ประเทศชาติและพลโลก (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. 2544: คำนำ)

ดังนั้นการจัดการศึกษาที่จะตอบสนองกระบวนการพัฒนาผู้เรียนดังกล่าวจึงควรนำเหตุการณ์และสภาพปัญหาจากชุมชน สภาพสังคม เศรษฐกิจ การเมืองและภูมิปัญญาท้องถิ่นเข้ามาศึกษาเรียนรู้ วิเคราะห์เพื่อสร้างความรู้ วิธีการใหม่ สร้างระบบใหม่ สามารถประยุกต์ใช้กับสภาพจริงมากกว่าการเรียนรู้ด้วยวิธีการท่องจำเพียงอย่างเดียว เป้าหมายของการปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้จึงจะเป็นอริยทรัพย์ในตนเอง มีพลังปัญญารู้ทันโลก (วิชัย วงษ์ใหญ่. 2542: 2) การนำหลักสูตรแม่บทมาปรับเปลี่ยนให้สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่นเพื่อให้ผู้เรียนเรียนรู้จากประสบการณ์จริงอันจะนำไปสู่การใช้ประโยชน์ในการดำเนินชีวิต โดยพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ฉบับปรับปรุง แก้ไขเพิ่มเติม (ครั้งที่ 2) พ.ศ. 2545 (สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา 2547: 15) ให้คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานกำหนดหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อความเป็นไทย ความเป็นพลเมืองที่ดีของชาติ การดำรงชีวิต และการประกอบอาชีพตลอดจนการศึกษาต่อ

สถานศึกษาขั้นพื้นฐานควรจะทำสาระของหลักสูตรในส่วนที่เกี่ยวกับสภาพในชุมชน และสังคม ภูมิปัญญาท้องถิ่น คุณลักษณะอันพึงประสงค์ เพื่อเป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศชาติ ดังนั้น นอกจากโรงเรียนจะจัดเป็นหลักสูตรสถานศึกษาแล้ว ยังต้องเพิ่มหลักสูตรท้องถิ่นที่ตอบสนองต่อความต้องการของท้องถิ่นที่โรงเรียนอยู่อีกด้วย ความหมายของหลักสูตรท้องถิ่น ก็คือ “การดำเนินงานจัดทำ ขยายเพิ่มเติมเรื่องที่เป็นและสำคัญที่ต้องการให้ผู้เรียนได้เรียนรู้เพิ่มเติมตามความต้องการของท้องถิ่น โดยไม่กระทบต่อหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2544 แต่เป็นการเสริมต่อยอดให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้เพิ่มเติมตามศักยภาพและนำไปสู่มาตรฐานของหลักสูตร”

โรงเรียนวัดหนองคุ่มสภาพโดยทั่วไปของชุมชนรอบบริเวณโรงเรียนมีลักษณะเป็นชนบท บ้านเรือนไม่หนาแน่น มีประชากรประมาณ 900 คน บริเวณใกล้เคียงโดยรอบโรงเรียนได้แก่ วัด อบต.คำโตนด สถานีอนามัย อาชีพหลักของชุมชน คือ ทำนา เนื่องจาก มีพื้นที่เหมาะสม และ ทัศนียภาพที่งดงาม โดยการนำเอาวิถีมาประดิษฐ์เป็นตะกร้า และของตกแต่ง ประชากรส่วนใหญ่ นับถือศาสนา พุทธ ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นที่เป็นที่รู้จักโดยทั่วไป คือ ทัศนียภาพจากเอาวัลย์ จากสภาพความเป็นอยู่ในชุมชนดังกล่าวโรงเรียนจึงมีความต้องการให้นักเรียนได้ใช้ชีวิตความเป็นอยู่ตาม ท้องถิ่นที่ตนเองอาศัยอยู่ดังนั้นโรงเรียนวัดหนองคุ่มจึงมีการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาขึ้นโดยกำหนด วิสัยทัศน์ ภารกิจ เป้าหมายของโรงเรียนให้ตรงตามข้อกำหนดในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2544 ที่ให้สถานศึกษาในแต่ละแห่งจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาขึ้นใช้เอง ทำให้สถานศึกษา จะได้หลักสูตรที่สอดคล้องกับสภาพความต้องการของท้องถิ่นและชุมชนของตนเองและการจัดการเรียน การสอนให้เด็กได้เรียนรู้และเข้าใจเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่นในท้องถิ่นที่ตนเองอาศัยอยู่ เพื่อให้มี ความรู้เกี่ยวกับท้องถิ่นของตนเองและนำไปใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวันของตนเองได้ อันจะทำให้เด็กเกิดความรักและผูกพันกับท้องถิ่น

เมื่อประมาณ 10 ปีที่ผ่านมา โรงเรียนวัดหนองคุ่มได้เคยมีการจัดการเรียนการสอน กลุ่ม สาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี เรื่องการทำตะกร้าเอาวัลย์ ซึ่งเป็นการนำภูมิปัญญา ท้องถิ่นที่มีอยู่มาใช้ในการจัดการเรียนการสอนให้กับนักเรียนแต่หลังจากนั้นก็ไม่ได้มีการเรียนการสอน เรื่องนี้อีก เนื่องจากโรงเรียนและครูผู้สอนไม่ได้จัดทำคู่มือ / เอกสารในการสอนที่แน่นอนจึงทำให้ ขาดความต่อเนื่องในการเรียนการสอน จากปัญหานี้เองผู้วิจัยจึงได้จัดทำเรื่อง การเสริมสร้างงาน ทัศนียภาพ ขึ้นเป็นหน่วยการเรียนรู้ในกลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี ของระดับ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

การจัดทำคู่มือการเสริมสร้างงานทัศนียภาพโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น กลุ่มสาระการเรียนรู้ การงานอาชีพและเทคโนโลยี ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ของโรงเรียนวัดหนองคุ่ม จังหวัดปราจีนบุรี ผู้ศึกษาได้ทำการศึกษาค้นคว้าข้อมูลเอกสาร หลักฐาน งานวิจัย สารสนเทศที่เกี่ยวข้องกับภูมิปัญญา ท้องถิ่นทั้งที่เป็นส่วนบุคคล และชุมชน จากการสอบถาม สัมภาษณ์ ผู้ทรงภูมิปัญญา ปราชญ์ชาวบ้าน ผู้ทรงคุณวุฒิทั้งหลายแล้วรวบรวมเป็นเอกสารข้อมูล สารสนเทศ เพื่อจัดทำคู่มือการเสริมสร้างงาน ทัศนียภาพโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นกลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยีระดับประถมศึกษา ปีที่ 6 ของโรงเรียนวัดหนองคุ่ม เพื่อให้สอดคล้องกับหลักสูตรสถานศึกษาของโรงเรียนวัดหนองคุ่ม อำเภอประจันตคาม จังหวัดปราจีนบุรี โดยกำหนดวัตถุประสงค์ดังนี้

วัตถุประสงค์ของการจัดทำคู่มือ

ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ ดังนี้

1. เพื่อจัดทำคู่มือการเสริมสร้างงานหัตถกรรมโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ของโรงเรียนวัดหนองคุ้ม จังหวัดปราจีนบุรี
2. เพื่อประเมินคู่มือการเสริมสร้างงานหัตถกรรมโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ของโรงเรียนวัดหนองคุ้ม จังหวัดปราจีนบุรี

ความสำคัญของการจัดทำคู่มือ

การจัดทำคู่มือการเสริมสร้างงานหัตถกรรมโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ของโรงเรียนวัดหนองคุ้ม จังหวัดปราจีนบุรี เพื่อเป็นคู่มือที่ให้ข้อมูลเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่นในด้านงานหัตถกรรมของจังหวัดปราจีนบุรี ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อ

1. ผู้บริหารสถานศึกษา ใช้เป็นคู่มือสารสนเทศ ในการนิเทศ ติดตาม การจัดการเรียนการสอนของครูในกลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี เพื่อให้การดำเนินงานเป็นมาตรฐานเดียวกัน
2. ครูสามารถใช้เป็นคู่มือในการจัดการเรียนการสอนกลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี และใช้เป็นคู่มือในการศึกษาค้นคว้า เกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่น ด้านงานหัตถกรรม เพื่อนำไปพัฒนา ปรับปรุงการเรียนการสอน ให้เกิดประโยชน์เพิ่มยิ่งขึ้น

ขอบเขตของการจัดทำคู่มือ

การจัดทำคู่มือการเสริมสร้างงานหัตถกรรมโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ของโรงเรียนวัดหนองคุ้ม จังหวัดปราจีนบุรี ซึ่งประกอบด้วย การใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านหัตถกรรม 4 ชนิด ได้แก่ การทำตะกร้าจากเถาว์วัลย์ ผลิตภัณฑ์จากไม้ไผ่ หมวกสานจากไม้ไผ่ และไม้กวาดดอกหญ้า และวิธีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนกลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. คู่มือ หมายถึง เอกสารที่ให้ข้อมูลเกี่ยวกับการเสริมสร้างงานหัตถกรรมโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ของโรงเรียนวัดหนองคุ่ม จังหวัดปราจีนบุรี ด้านงานหัตถกรรมในอำเภอประจันตคาม จังหวัดปราจีนบุรี และวิธีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนกลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนวัดหนองคุ่ม จังหวัดปราจีนบุรี โดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น มาจัดกิจกรรมการเรียนการสอนอย่างเป็นระบบ ซึ่งประกอบด้วย

1.1 คำแนะนำการใช้คู่มือ หมายถึง คำอธิบายวิธีการนำคู่มือไปใช้ สำหรับผู้ที่มีหน้าที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนการสอน เช่น ผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอน

1.2 เนื้อหา หมายถึง ข้อมูลในคู่มือการเสริมสร้างงานหัตถกรรมโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านงานหัตถกรรม กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ของโรงเรียนวัดหนองคุ่ม จังหวัดปราจีนบุรี ซึ่งแบ่งเป็น 3 ตอน ดังนี้ ภูมิปัญญาท้องถิ่นและงานหัตถกรรมอำเภอประจันตคาม การเรียนการสอนแบบสาธิต และการเสริมสร้างงานหัตถกรรมโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ได้แก่ เรื่องการทำตะกร้าจากเถาว์วัลย์ เรื่องผลิตภัณฑ์จากไม้ไผ่ เรื่องหมวกสานจากไม้ไผ่ เรื่องไม้กวาดดอกหญ้า ซึ่งเนื้อหาที่อยู่ในคู่มือนี้ครูผู้สอนสามารถนำไปจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้กับผู้เรียนในกลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยีได้

1.3 วิธีดำเนินการ หมายถึง การจัดการเรียนการสอนของครูผู้สอนกลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี โดยวิธีการสอนแบบสาธิตและลงมือปฏิบัติจริง เพื่อการเสริมสร้างงานหัตถกรรมโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น 4 เรื่อง ได้แก่ เรื่องการทำตะกร้าจากเถาว์วัลย์ เรื่องผลิตภัณฑ์จากไม้ไผ่ เรื่องหมวกสานจากไม้ไผ่ เรื่องไม้กวาดดอกหญ้า

1.4 การวัดและประเมินผล หมายถึง เอกสารฉบับที่กหลังการจัดการเรียนรู้ การประเมินระหว่างการจัดการเรียนรู้ โดยการตอบปากเปล่า และการสัมภาษณ์ การประเมินเมื่อสิ้นสุดกิจกรรมการเรียนรู้อยู่โดยเกณฑ์การประเมินชิ้นงาน และการประเมินทักษะการปฏิบัติงานกลุ่ม

2. การใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น หมายถึง สภาพหรือลักษณะการนำ ภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการเรียนการสอนของโรงเรียนวัดหนองคุ่ม ให้สอดคล้องกับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนกลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี โดยมุ่งเน้นในด้านการหัตถกรรม ซึ่งคืองานช่างที่ทำด้วยมือที่ถือประโยชน์ใช้สอยเป็นหลัก โดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ซึ่งก็คือองค์ความรู้ความสามารถ และทักษะของคนในท้องถิ่นนั้น ๆ ที่เกิดจากการสั่งสมประสบการณ์และความเฉลียวฉลาดของแต่ละคน ผ่านกระบวนการเลือกสรร เรียนรู้ ปรุงแต่ง พัฒนา และมีการถ่ายทอดสืบต่อกันมา

3. การเสริมสร้างงานหัตถกรรม หมายถึง การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในกลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยีชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ด้านหัตถกรรมโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อใช้ในการแก้ไขปัญหา พัฒนาชีวิตของคนในท้องถิ่นนั้น ๆ ให้สมดุลกับสภาพแวดล้อม และสภาพธรรมชาติรวมทั้งเหมาะสมกับยุคสมัย ในงานวิจัยนี้ ได้แก่

3.1 การทำตะกร้าถ้าวลัย หมายถึง งานหัตถกรรมทำด้วยมือ ที่ใช้ถ้าวลัยเป็นส่วนประกอบให้เกิดผลงาน

3.2 ผลิตภัณฑ์จากไม้ไผ่ หมายถึง งานหัตถกรรมทำด้วยมือที่ใช้ไม้ไผ่เป็นส่วนประกอบให้เกิดผลงาน ในงานวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ การทำบันไดไม้ไผ่

3.3 หมวกสานจากไม้ไผ่ หมายถึง งานหัตถกรรมที่เกิดจากการสานเส้นไม้ไผ่ (เส้นตอก) ให้เกิดลวดลาย และเย็บให้เป็นหมวก

3.4 ไม้กวาดดอกหญ้า หมายถึง งานหัตถกรรมท้องถิ่นที่ใช้ดอกหญ้าเป็นวัตถุดิบสำคัญของผลงาน และมีประโยชน์ใช้สอยในการทำความสะอาด

4. กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี หมายถึง กลุ่มสาระที่ช่วยพัฒนาให้ผู้เรียนมีความรู้ ความเข้าใจมีทักษะพื้นฐานที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตและรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลง สามารถนำความรู้เกี่ยวกับการดำรงชีวิต การอาชีพ และเทคโนโลยี มาใช้ประโยชน์ในการทำงานอย่างมีความคิดสร้างสรรค์ และแข่งขันในสังคมไทยและสากล เห็นแนวทางในการประกอบอาชีพ รักการทำงาน และมีเจตคติที่ดีต่อการทำงาน สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างพอเพียง และมีความสุข

5. การประเมินคู่มือ หมายถึง การตรวจสอบความเหมาะสมของคู่มือ ในด้านคำแนะนำวิธีการใช้คู่มือ เนื้อหาข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่นงานหัตถกรรม การจัดการเรียนการสอนแบบสาธิต และลงมือปฏิบัติจริง และการวัดและประเมินผลระหว่างการเรียนรู้และเมื่อสิ้นสุดกิจกรรมการเรียนรู้ โดยผู้ประเมินความเหมาะสมของคู่มือ ประกอบไปด้วย นักวิชาการ ผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอน กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมุ่งศึกษาการจัดทำคู่มือการเสริมสร้างงานหัตถกรรม กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี โดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ของโรงเรียนวัดหนองคุ่ม จังหวัดปราจีนบุรี ดังนั้น ผู้วิจัยจึงได้ศึกษาทฤษฎี เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในประเด็นสำคัญ โดยนำเสนอ ดังนี้

1. การบริหารจัดการการศึกษา โรงเรียนวัดหนองคุ่ม
 - 1.1 นโยบายการจัดการ
 - 1.2 หลักสูตรสถานศึกษาโรงเรียนวัดหนองคุ่ม
2. ภูมิปัญญาท้องถิ่น
 - 2.1 ความหมายของภูมิปัญญาท้องถิ่น
 - 2.2 ความสำคัญของภูมิปัญญาท้องถิ่น
 - 2.3 ประเภทของภูมิปัญญาท้องถิ่น
 - 2.4 การนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน
 - 2.5 ภูมิปัญญาท้องถิ่นอำเภอประจันตคาม
3. คู่มือ
 - 3.1 ความหมายของคู่มือ
 - 3.2 ประเภทของคู่มือ
 - 3.3 องค์ประกอบของคู่มือ
 - 3.4 ลักษณะที่ดีของคู่มือ
 - 3.5 การศึกษาผลงานการจัดทำคู่มือ
4. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
 - 4.1 งานวิจัยในประเทศ
 - 4.2 งานวิจัยต่างประเทศ

1. การบริหารจัดการการศึกษา โรงเรียนวัดหนองคุ่ม

โรงเรียนวัดหนองคุ่ม ตั้งอยู่เลขที่ 98 ตำบล คำโตนด อำเภอ ประจันตคาม จังหวัดปราจีนบุรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ปราจีนบุรี เขต 1 มีเขตพื้นที่บริการ 3 หมู่บ้าน ได้แก่ บ้านหนองคุ่ม หมู่ 11, 13 และ บ้านหนองคีม หมู่ 6 สภาพชุมชนโดยรอบบริเวณโรงเรียนมีลักษณะเป็นชนบท บ้านเรือนไม่หนาแน่น มีประชากรประมาณ 900 คน บริเวณใกล้เคียงโดยรอบโรงเรียนได้แก่ วัด อบต.คำโตนด สถานีอนามัย อาชีพหลักของชุมชน คือ ทำนา เนื่องจาก มีพื้นที่เหมาะสม และหัตถกรรมพื้นบ้าน โดยการนำเอาวัลย์มาประดิษฐ์เป็นตะกร้า และ

ของตกแต่ง ประชาชนส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ ประเพณี / ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นที่เป็นที่รู้จัก โดยทั่วไป คือ งานหัตถกรรมจากเถาวัลย์ ผู้ปกครองส่วนใหญ่จบการศึกษาระดับ ป.4 ประกอบอาชีพ (คิดเป็นร้อยละ) ทำนา ร้อยละ 70 นับถือศาสนา (คิดเป็นร้อยละ) พุทธ ร้อยละ 100 ฐานะทางเศรษฐกิจ/รายได้โดยเฉลี่ยต่อครอบครัว ต่อปี 40,000 บาท จำนวนคนเฉลี่ยต่อครอบครัว 4 คน โอกาสและข้อจำกัดของโรงเรียน อยู่ใกล้แหล่งเรียนรู้ เช่น การทำหัตถกรรมพื้นบ้านจากเถาวัลย์ อบต.คำโตนด สถานีอนามัยโรงเรียนอยู่ในบริเวณวัดได้รับการสนับสนุนจากเจ้าอาวาสอย่างดี แต่พื้นที่ของโรงเรียนมีจำนวน 5 ไร่ ซึ่งไม่เพียงพอกับการทำกิจกรรมและการพักผ่อนของนักเรียน (รายงานการประเมินคุณภาพการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ปราจีนบุรี เขต 1. 2553)

1.1 นโยบายการจัดการ

โรงเรียนวัดหนองคุ่ม ตั้งเมื่อ วันที่ 14 สิงหาคม พ.ศ. 2470 โดยรองอำมาตย์ตรีขุนเกษมมาลัยกร นายอำเภอประจันตคาม เปิดสอนตั้งแต่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ถึงชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โดยอาศัยศาลาการเปรียญของวัดหนองคุ่มเป็นที่เรียน พ.ศ. 2482 กระทรวงศึกษาธิการ อนุมัติเงินสร้างโรงเรียน แบบ ค. จำนวน 1 หลัง ขนาด 3 ห้องเรียน กว้าง 8 เมตร ยาว 24 เมตร ไม่มีฝา โดยมีนายจันทร์ ประยูรวงเป็นครูใหญ่ จนถึง พ.ศ. 2498 อาคารได้ชำรุดทรุดโทรมจนใช้การแทบไม่ได้ ทางโรงเรียนพร้อมด้วยประชาชนในหมู่บ้านได้ร่วมกันจัดหาเงินเพื่อสร้างอาคารเรียน ในชั้นแรกหล่อเสาคอนกรีตเสริมเหล็กขึ้นก่อน ต่อมาทางกระทรวงศึกษาธิการได้ อนุมัติเงินช่วยเหลือ สร้างอาคารเรียน แบบ ข. 3 ขนาด 3 ห้องเรียน 1 ห้องมุข รวม 4 ห้อง กว้าง 8 เมตร ยาว 24 วันที่ 2 พฤษภาคม 2520 ได้รับอนุมัติให้เปิดสอน ชั้นประถมศึกษา ปีที่ 5 – 6 ปีการศึกษา 2537 ได้รับอนุมัติให้เปิดทำการสอน ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ตามโครงการขยายโอกาสทางการศึกษา และได้รับอนุมัติให้ทำการเปิดชั้นเด็กเล็กด้วย

คำขวัญประจำโรงเรียน

สุขภาพดีเลิศ ประเสริฐวินัย ใส่ใจการศึกษา นำพาคุณธรรม

วัตถุประสงค์ของโรงเรียน

โรงเรียนบริหารงานเป็น 4 งาน คือ บริหารงานวิชาการ บริหารงบประมาณ บริหารบุคคล และบริหารทั่วไป เพื่อมุ่งให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ การอ่านคิดวิเคราะห์ เรียนรู้จากสื่อเทคโนโลยีเต็มศักยภาพของผู้เรียน

ปรัชญา

คิดดี พูดดี ทำดี เป็นคนดี

วิสัยทัศน์โรงเรียนวัดหนองคุ่ม

โรงเรียนวัดหนองคุ่ม มุ่งเน้นจัดการศึกษาให้ผู้เรียนเป็นเลิศด้านคุณธรรม วิชาการและ พื้นฐานเทคโนโลยี มีจิตสำนึกในความเป็นพลเมืองไทยและพลโลก ยึดมั่นในการปกครองตาม ระบบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ผู้เรียนทุกคนสามารถเรียนรู้และพัฒนา ตนเองได้เต็มศักยภาพ มีจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ รักท้องถิ่นและดำเนินชีวิต อย่างพอเพียง

พันธกิจโรงเรียนวัดหนองคุ่ม

พันธกิจที่โรงเรียนวัดหนองคุ่มดำเนินการเพื่อให้บรรลุวิสัยทัศน์และนำไปสู่การวางแผน ปฏิบัติมีดังนี้คือ

1. จัดสภาพแวดล้อมให้มีบรรยากาศน่าอยู่ สะอาด ร่มรื่น สวยงาม เป็นระเบียบ ปลอดภัย เหมาะสมกับการพัฒนาการเรียนการสอน และเอื้ออำนวยต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้
2. จัดสื่อ อุปกรณ์ เทคโนโลยี นวัตกรรม ห้องปฏิบัติการทางภาษา ให้สมบูรณ์ ทันสมัย เหมาะสมกับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน
3. พัฒนาแหล่งการเรียนรู้ภายในโรงเรียน และร่วมกับชุมชนพัฒนาแหล่งการเรียนรู้ ภายนอกโรงเรียน ให้มีความสมบูรณ์ หลากหลาย และมีคุณภาพ
4. พัฒนาผู้เรียนโดยเน้นพัฒนาธรรมชาติแห่งการเรียนรู้ของผู้เรียนแต่ละคนให้สามารถ เป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ สามารถเรียนรู้ด้วยตนเองตลอดชีวิต เป็นคนดี คนเก่ง มีความสุข สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข เป็นพลเมืองดีของชาติ
5. ส่งเสริมให้ครูจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ
6. ส่งเสริม สนับสนุนให้ครูและบุคลากร ให้ได้รับการพัฒนาตามมาตรฐานวิชาชีพ
7. พัฒนาระบบบริหารจัดการศึกษาให้มีประสิทธิภาพ โดยเน้นการมีส่วนร่วมของทุกฝ่าย
8. จัดระบบการวัดผล ประเมินผลการเรียน จัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ให้เป็นระบบ ครบถ้วน ครอบคลุมระเบียบการวัดผลตามหลักสูตร
9. สร้างความสัมพันธ์ ความร่วมมือ ระหว่างโรงเรียน และชุมชน
10. ดำเนินการบริหาร นิเทศ และประเมินผลหลักสูตร
11. จัดการพัฒนาหลักสูตรตามความเหมาะสม

สมรรถนะสำคัญของผู้เรียน

โรงเรียนวัดหนองคุ่ม มุ่งให้ผู้เรียนเกิดสมรรถนะ สำคัญ 5 ประการ ดังนี้

1. ความสามารถในการสื่อสาร เป็นความสามารถในการรับและส่งสาร มีวัฒนธรรมใน การใช้ภาษาถ่ายทอดความคิด ความรู้ความเข้าใจ ความรู้สึก และทัศนะของตนเองเพื่อแลกเปลี่ยน ข้อมูลข่าวสารและประสบการณ์อันจะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาตนเองและสังคม รวมทั้งการเจรจา

ต่อรองเพื่อขจัด และลดปัญหาความขัดแย้งต่าง ๆ การเลือกรับหรือไม่รับข้อมูลข่าวสารด้วยหลัก เหตุผลและความถูกต้อง ตลอดจนการเลือกใช้วิธีการสื่อสาร ที่มีประสิทธิภาพโดยคำนึงถึงผลกระทบ ที่มีต่อตนเองและสังคม

2. ความสามารถในการคิด เป็นความสามารถในการคิดวิเคราะห์ การคิดสังเคราะห์ การคิดอย่างสร้างสรรค์ การคิดอย่างมีวิจารณญาณ และการคิดเป็นระบบ เพื่อนำไปสู่การสร้างองค์ ความรู้หรือสารสนเทศเพื่อการตัดสินใจเกี่ยวกับตนเองและสังคมได้อย่างเหมาะสม

3. ความสามารถในการแก้ปัญหา เป็นความสามารถในการแก้ปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ ที่เผชิญได้อย่างถูกต้องเหมาะสมบนพื้นฐานของหลักเหตุผล คุณธรรมและข้อมูลสารสนเทศ เข้าใจ ความสัมพันธ์และการเปลี่ยนแปลงของเหตุการณ์ต่าง ๆ ในสังคม แสวงหาความรู้ ประยุกต์ความรู้ มาใช้ในการป้องกันและแก้ไขปัญหา และมีการตัดสินใจที่มีประสิทธิภาพโดยคำนึงถึงผลกระทบที่ เกิดขึ้นต่อตนเอง สังคมและสิ่งแวดล้อม

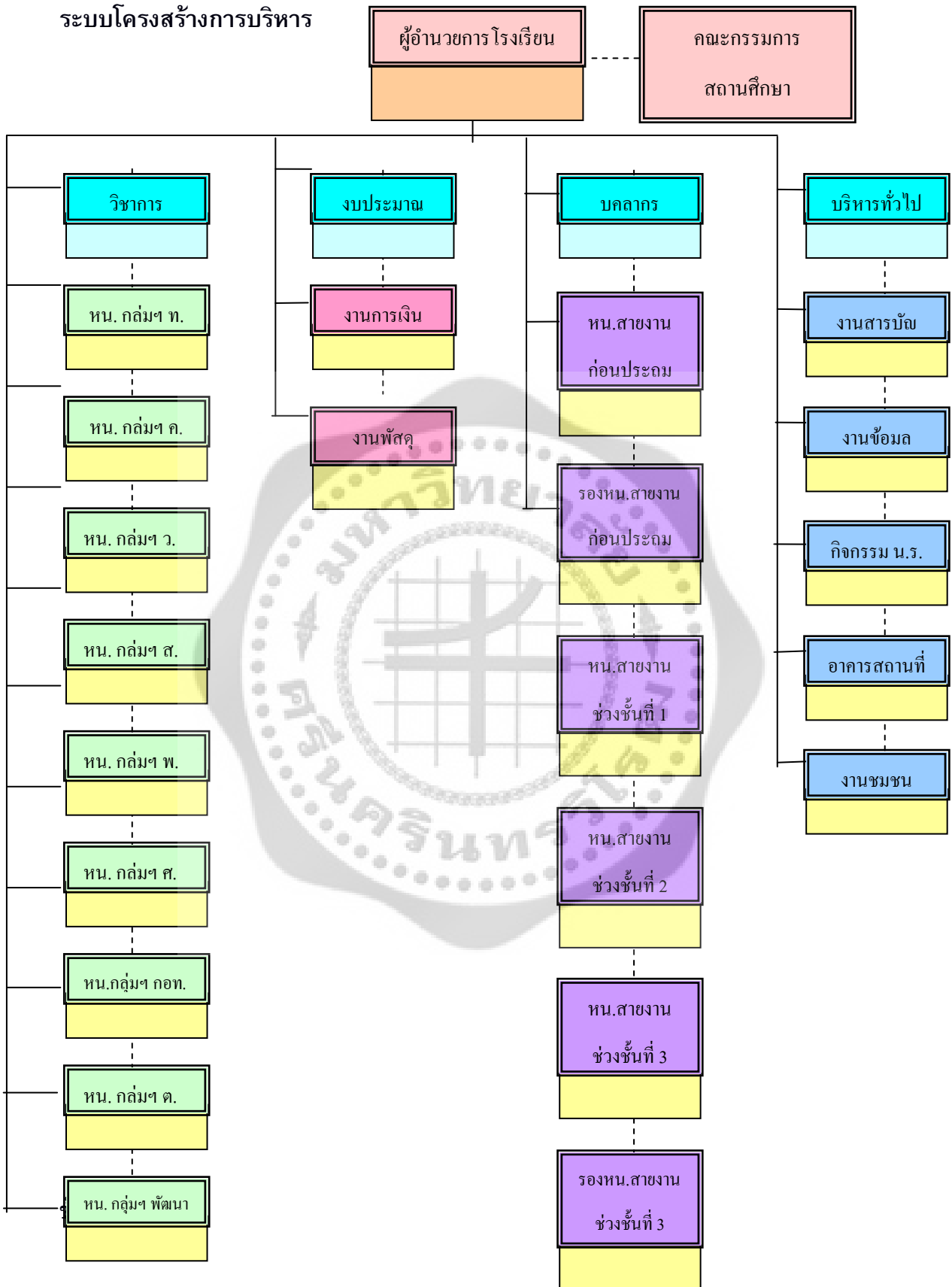
4. ความสามารถในการใช้ทักษะชีวิต เป็นความสามารถในการนำกระบวนการต่าง ๆ ไป ใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวัน การเรียนรู้ด้วยตนเอง การเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง การทำงาน และการ อยู่ร่วมกันในสังคมด้วยการสร้างเสริมความสัมพันธ์อันดีระหว่างบุคคล การจัดการปัญหาและความขัดแย้ง ต่าง ๆ อย่างเหมาะสม การปรับตัวให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมและสภาพแวดล้อม และการ รู้จักหลีกเลี่ยงพฤติกรรม ไม่พึงประสงค์ที่ส่งผลกระทบต่อตนเองและผู้อื่น

5. ความสามารถในการใช้เทคโนโลยี เป็นความสามารถในการเลือก และใช้ เทคโนโลยี ด้านต่าง ๆ และมีทักษะกระบวนการทางเทคโนโลยีเพื่อการพัฒนาตนเองและสังคม ในด้านการเรียนรู้ การสื่อสาร การทำงาน การแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ ถูกต้อง เหมาะสม และมีคุณธรรม

ด้านการบริหาร

ผู้บริหาร นายสุนันท์ พอดี วุฒิปริญญาโท สาขา บริหารการศึกษาศึกษา
ดำรงตำแหน่งที่โรงเรียนนี้ตั้งแต่ 10 พฤศจิกายน 2551 จนถึงปัจจุบัน

ระบบโครงสร้างการบริหาร

ข้อมูลบุคลากร

ประเภทบุคลากร	เพศ		ระดับการศึกษาสูงสุด			อายุเฉลี่ย	ประสบการณ์สอนเฉลี่ย
	ชาย	หญิง	ต่ำกว่าป.ตรี	ป.ตรี	สูงกว่าป.ตรี		
ผู้อำนวยการ	1	-	-	-	1	53	32
รองผู้อำนวยการ	-	-	-	-	-	-	-
ครูประจำการ	7	6	1	12	-	50	26
ครูอัตราจ้าง	-	-	-	-	-	-	-
นักการ / ภารโรง	1	-	1	-	-	37	-
อื่น ๆ ธุรการและครูสอน LD	-	2	-	2	-	33	-
รวม	9	8	1	14	1	43	29
	17						

- มีครูที่สอนวิชาตรงตามวิชาเอก 3 คน (23.08%)
- มีครูที่สอนวิชาตามความถนัด 10 คน (76.92%)

1.2 หลักสูตรสถานศึกษาโรงเรียนวัดหนองคุ่ม

โรงเรียนวัดหนองคุ่ม เป็นโรงเรียนที่เปิดสอนใน 3 ระดับ คือ ระดับอนุบาล ระดับประถมศึกษา และระดับมัธยมศึกษาตอนต้น เป็นโรงเรียนที่ใช้หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 ซึ่งเป็นหลักสูตรอิงมาตรฐาน จุดมุ่งหมายของหลักสูตรเพื่อพัฒนาคุณภาพของนักเรียนให้สอดคล้องกับสภาพ ความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคม ความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาการ เน้นให้นักเรียนมีความรู้เต็มตามศักยภาพ เรียนรู้อย่างมีความสุข จากสื่อเทคโนโลยีที่หลากหลาย ควบคู่กับการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม ยึดมั่นในการปกครองตามระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นพระประมุข โดยสอดแทรกสิ่งที่เป็นเอกลักษณ์ของจังหวัดปราจีนบุรี และภูมิภาคใกล้เคียง เพื่อให้เกิดความตระหนัก เห็นคุณค่า สำนึกรัก ผูกพันและมีความภาคภูมิใจในท้องถิ่นของตนเอง

โดยหลักสูตรของโรงเรียนวัดหนองคุ่มนั้นได้พัฒนาขึ้นโดยอาศัยแนวคิดจาก หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ซึ่งเป็นหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานของประเทศ ที่มีจุดประสงค์ที่จะมุ่งพัฒนาผู้เรียนทุกคน ซึ่งเป็นกำลังของชาติให้เป็นมนุษย์ที่มีความสมดุลทั้งด้านร่างกาย ความรู้ คุณธรรม มีจิตสำนึกในความเป็นพลเมืองไทยและพลโลก ยึดมั่นในการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข มีความรู้และทักษะพื้นฐาน รวมทั้งเจตคติที่ความจำเป็นต่อการศึกษา ต่อการประกอบอาชีพและการศึกษาตลอดชีวิต โดยมุ่งเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญบนพื้นฐานความเชื่อว่า ทุกคนสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้เต็มตามศักยภาพ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ. 2551: ความนำ)

หลักการของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551

เพื่อให้การจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นไปตามแนวนโยบายการจัดการศึกษาของประเทศ จึงกำหนดหลักการของหลักสูตรขั้นพื้นฐานไว้ดังนี้

1. เป็นหลักสูตรการศึกษาเพื่อความเป็นเอกภาพของชาติมีจุดหมายและมาตรฐานการเรียนรู้เป็นเป้าหมายสำหรับพัฒนาเด็กและเยาวชนให้มีความรู้ ทักษะ เจตคติ และคุณธรรมบนพื้นฐานของความเป็นไทยควบคู่กับความเป็นสากล
2. เป็นหลักสูตรการศึกษาเพื่อปวงชน ที่ประชาชนทุกคนมีโอกาสได้รับการศึกษาอย่างเสมอภาคและมีคุณภาพ
3. เป็นหลักสูตรการศึกษาที่สนองการกระจายอำนาจ ให้สังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับสภาพและความต้องการของท้องถิ่น
4. เป็นหลักสูตรที่มีโครงสร้างยืดหยุ่นทั้งด้านสาระการเรียนรู้ เวลา และการจัดการเรียนรู้
5. เป็นหลักสูตรการศึกษาที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ
6. เป็นหลักสูตรการศึกษาสำหรับการศึกษาในระบบ นอกกระบบ และตามอัธยาศัย ครอบคลุมทุกกลุ่มเป้าหมาย สามารถเทียบโอนผลการเรียนรู้ และประสบการณ์

จุดมุ่งหมายของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนดี มีปัญญา มีความสุข มีศักยภาพในการศึกษาต่อ และประกอบอาชีพ จึงกำหนดเป็นจุดหมายเพื่อให้เกิดกับผู้เรียน เมื่อจบการศึกษาขั้นพื้นฐาน ดังนี้

1. มีคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ เห็นคุณค่าของตนเอมีวินัยและปฏิบัติตนตามหลักธรรมของพระพุทธศาสนา หรือศาสนาที่ตนนับถือ ยึดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
2. มีความรู้ ความสามารถในการสื่อสาร การคิด การแก้ปัญหา การใช้เทคโนโลยี และมีทักษะชีวิต
3. มีสุขภาพกายและสุขภาพจิตที่ดี มีสุขนิสัย และรักการออกกำลังกาย
4. มีความรักชาติ มีจิตสำนึกในความเป็นพลเมืองไทยและพลโลก ยึดมั่นในวิถีชีวิตและการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข
5. มีจิตสำนึกในการอนุรักษ์วัฒนธรรมและภูมิปัญญาไทยการอนุรักษ์และพัฒนาสิ่งแวดล้อม มีจิตสาธารณะที่มุ่งทำประโยชน์และสร้างสิ่งที่ดีงามในสังคม และอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีความสุข

• มาตรฐานการเรียนรู้

การพัฒนาผู้เรียนให้เกิดความสมดุล ต้องคำนึงถึงหลักพัฒนาการทางสมองและพหุปัญญา หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน จึงกำหนดให้ผู้เรียนเรียนรู้ ๘ กลุ่มสาระการเรียนรู้ ดังนี้

๑. ภาษาไทย
๒. คณิตศาสตร์

๓. วิทยาศาสตร์
๔. สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม
๕. สุขศึกษาและพลศึกษา
๖. ศิลปะ
๗. การงานอาชีพและเทคโนโลยี
๘. ภาษาต่างประเทศ

ในแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ได้กำหนดมาตรฐานการเรียนรู้เป็นเป้าหมายสำคัญของการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน มาตรฐานการเรียนรู้ระบุสิ่งที่ผู้เรียนพึงรู้ ปฏิบัติได้ มีคุณธรรมจริยธรรม และค่านิยม ที่พึงประสงค์ เมื่อจบการศึกษาขั้นพื้นฐาน นอกจากนั้นมาตรฐานการเรียนรู้ยังเป็นกลไกสำคัญ ในการขับเคลื่อนพัฒนาการศึกษาทั้งระบบ เพราะมาตรฐานการเรียนรู้จะสะท้อนให้ทราบว่า ต้องการอะไร จะสอนอย่างไร และประเมินอย่างไร รวมทั้งเป็นเครื่องมือในการตรวจสอบเพื่อการประกันคุณภาพการศึกษาโดยใช้ระบบการประเมินคุณภาพภายในและการประเมินคุณภาพภายนอก ซึ่งรวมถึงการทดสอบระดับเขตพื้นที่การศึกษา และการทดสอบระดับชาติ ระบบการตรวจสอบเพื่อประกันคุณภาพดังกล่าวเป็นสิ่งสำคัญที่ช่วยสะท้อนภาพการจัดการศึกษาว่าสามารถพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพตามที่มาตรฐานการเรียนรู้กำหนดเพียงใด

• กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน มุ่งให้ผู้เรียนได้พัฒนาตนเองตามศักยภาพ พัฒนาอย่างรอบด้าน เพื่อความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ทั้งร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ และสังคม เสริมสร้างให้เป็นผู้มี ศีลธรรม จริยธรรม มีระเบียบวินัย ปลูกฝังและสร้างจิตสำนึกของการทำประโยชน์เพื่อสังคม สามารถจัดการตนเองได้ และอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างมีความดีสุจริตพัฒนาผู้เรียนบ่งเป็น 3 ลักษณะ ดังนี้

1) กิจกรรมแนะแนว

เป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมและพัฒนาผู้เรียนให้รู้จักตนเอง รู้รักษ์สิ่งแวดล้อมสามารถคิด ตัดสินใจ คิดแก้ปัญหา กำหนดเป้าหมาย วางแผนชีวิตทั้งด้านการเรียน และอาชีพ สามารถปรับตัวได้อย่างเหมาะสม นอกจากนี้ยังช่วยให้ครูรู้จักและเข้าใจผู้เรียน ทั้งยังเป็นกิจกรรมที่ช่วยเหลือ และให้คำปรึกษาแก่ผู้ปกครองในการมีส่วนร่วมพัฒนาผู้เรียน

2) กิจกรรมนักเรียน

เป็นกิจกรรมที่มุ่งพัฒนาความมีระเบียบวินัย ความเป็นผู้นำผู้ตามที่ดี ความรับผิดชอบ การทำงานร่วมกัน การรู้จักแก้ปัญหา การตัดสินใจที่เหมาะสม ความมีเหตุผล การช่วยเหลือ แบ่งปันกัน เอื้ออาทร และสมานฉันท์ โดยจัดให้สอดคล้องกับความสามารถ ความถนัด และความสนใจของผู้เรียนให้ได้ปฏิบัติด้วยตนเองในทุกขั้นตอน ได้แก่ การศึกษาวิเคราะห์วางแผน ปฏิบัติตามแผน ประเมินและปรับปรุงการทำงาน เน้นการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม ตามความเหมาะสม อดคล้องกับบุคลิกภาวะของผู้เรียน บริบทของสถานศึกษาและท้องถิ่น กิจกรรมนักเรียนประกอบด้วย

2.1 กิจกรรมลูกเสือ เนตรนารี ยุวกาชาด ผู้บำเพ็ญประโยชน์ และนักศึกษาวิชาทหาร

2.2 กิจกรรมชุมนุม ชมรม

3) กิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์

เป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนบำเพ็ญประโยชน์ต่อสังคม ชุมชน และท้องถิ่น ตามความสนใจในลักษณะอาสาสมัคร เพื่อแสดงถึงความรับผิดชอบ ความดีงาม ความเสียสละต่อสังคม มีจิตสาธารณะ เช่น กิจกรรมอาสาพัฒนาต่าง ๆ กิจกรรมสร้างสรรค์สังคม

ระดับการศึกษา

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน จัดระดับการศึกษาเป็น ๓ ระดับ ดังนี้

๑. ระดับประถมศึกษา (ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๑ – ๖) การศึกษาระดับนี้เป็นช่วงแรกของการศึกษาภาคบังคับ มุ่งเน้นทักษะพื้นฐานด้านการอ่าน การเขียน การคิดคำนวณ ทักษะการคิดพื้นฐาน การติดต่อสื่อสาร กระบวนการเรียนรู้ทางสังคม และพื้นฐานความเป็นมนุษย์ การพัฒนาคุณภาพชีวิตอย่างสมบูรณ์และสมดุลทั้งในด้านร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ สังคม และวัฒนธรรม โดยเน้นจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ

๒. ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น (ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑ – ๓) เป็นช่วงสุดท้ายของการศึกษาภาคบังคับ มุ่งเน้นให้ผู้เรียนได้สำรวจความถนัดและความสนใจของตนเอง ส่งเสริมการพัฒนาบุคลิกภาพส่วนตัว มีทักษะในการคิดวิจารณ์ญาณ คิดสร้างสรรค์ และคิดแก้ปัญหา มีทักษะในการดำเนินชีวิต มีทักษะการใช้เทคโนโลยีเพื่อเป็นเครื่องมือในการเรียนรู้ มีความรับผิดชอบต่อสังคม มีความสมดุลทั้งด้านความรู้ ความคิด ความดีงาม และมีความภูมิใจในความเป็นไทย ตลอดจนใช้เป็นพื้นฐานในการประกอบอาชีพหรือการศึกษาต่อ

๓. ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย (ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๔ – ๖) การศึกษาระดับนี้เน้นการเพิ่มพูนความรู้และทักษะเฉพาะด้าน สนองตอบความสามารถ ความถนัด และความสนใจของผู้เรียน แต่ละคนทั้งด้านวิชาการและวิชาชีพ มีทักษะในการใช้วิทยาการและเทคโนโลยี ทักษะกระบวนการคิดขั้นสูง สามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ในการศึกษาต่อและการประกอบอาชีพ มุ่งพัฒนาตนและประเทศตามบทบาทของตน สามารถเป็นผู้นำ และผู้ให้บริการชุมชนในด้านต่าง ๆ

● การจัดเวลาเรียน

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้กำหนดกรอบโครงสร้างเวลาเรียนขั้นต่ำสำหรับกลุ่มสาระการเรียนรู้ ๘ กลุ่ม และกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ซึ่งสถานศึกษาสามารถเพิ่มเติมได้ตามความพร้อมและจุดเน้น โดยสามารถปรับให้เหมาะสมตามบริบทของสถานศึกษาและสภาพของผู้เรียน ดังนี้

๑. ระดับชั้นประถมศึกษา (ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๑ – ๖) ให้จัดเวลาเรียนเป็นรายปี โดยมีเวลาเรียน วันละไม่เกิน ๕ ชั่วโมง

๒. ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น (ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑ – ๓) ให้จัดเวลาเรียนเป็นรายภาค มีเวลาเรียนวันละไม่เกิน ๖ ชั่วโมง คำนวณหน้าของรายวิชาที่เรียนเป็นหน่วยกิต ใช้เกณฑ์ ๔๐ ชั่วโมง ต่อภาคเรียน มีค่าน้ำหนักวิชา เท่ากับ ๑ หน่วยกิต (นก.)

๓. ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย (ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๔ - ๖) ให้จัดเวลาเรียนเป็นรายภาค มีเวลาเรียน วันละไม่น้อยกว่า ๖ ชั่วโมง คำนวณหน้าหนึ่งของรายวิชาที่เรียนเป็นหน่วยกิต ใช้เกณฑ์ ๔๐ ชั่วโมง ต่อภาคเรียน มีค่าน้ำหนักวิชา เท่ากับ ๑ หน่วยกิต (นก.)

โครงสร้างหลักสูตรสถานศึกษา โรงเรียนวัดหนองคุ่ม

โครงสร้างเวลาเรียน

ระดับ สาระ / กิจกรรม	เวลาเรียน									หมายเหตุ
	ประถมศึกษา						มัธยมศึกษา			
	ป.๑	ป.๒	ป.๓	ป.๔	ป.๕	ป.๖	ม.๑	ม.๒	ม.๓	
กลุ่มสาระการเรียนรู้										
ภาษาไทย	๒๔๐	๒๔๐	๒๔๐	๒๐๐	๒๐๐	๒๐๐	๑๒๐	๑๒๐	๑๒๐	
คณิตศาสตร์	๒๐๐	๒๐๐	๒๐๐	๑๖๐	๑๖๐	๑๖๐	๑๒๐	๑๒๐	๑๒๐	
วิทยาศาสตร์	๘๐	๘๐	๘๐	๘๐	๘๐	๘๐	๑๒๐	๑๒๐	๑๒๐	
สังคมศึกษา ศาสนา และ วัฒนธรรม	๘๐	๘๐	๘๐	๘๐	๘๐	๘๐	๑๒๐	๑๒๐	๑๒๐	
ประวัติศาสตร์	๔๐	๔๐	๔๐	๔๐	๔๐	๔๐	๔๐	๔๐	๔๐	
สุขศึกษาและพลศึกษา	๘๐	๘๐	๘๐	๘๐	๘๐	๘๐	๘๐	๘๐	๘๐	
ศิลปะ	๘๐	๘๐	๘๐	๘๐	๘๐	๘๐	๘๐	๘๐	๘๐	
การงานอาชีพและเทคโนโลยี	๔๐	๔๐	๔๐	๘๐	๘๐	๘๐	๘๐	๘๐	๘๐	
ภาษาต่างประเทศ	๔๐	๔๐	๔๐	๘๐	๘๐	๘๐	๑๒๐	๑๒๐	๑๒๐	
รวมเวลาเรียนพื้นฐาน	๘๘๐	๘๘๐	๘๘๐	๘๘๐	๘๘๐	๘๘๐	๘๘๐	๘๘๐	๘๘๐	
รวมรายวิชาเพิ่มเติม	-	-	-	-	-	-	๒๐๐	๒๐๐	๒๐๐	
ภาษาไทย	-	-	-	-	-	-	๔๐	๔๐	๔๐	
เสริมทักษะคณิตศาสตร์	-	-	-	-	-	-	๔๐	๔๐	๔๐	
การงานอาชีพ	-	-	-	-	-	-	๘๐	๘๐	๘๐	
พลศึกษา	-	-	-	-	-	-	๔๐	๔๐	๔๐	
กิจกรรมแนะแนว	๔๐	๔๐	๔๐	๔๐	๔๐	๔๐	๔๐	๔๐	๔๐	
- ลูกเสือ / เนตรนารี	๓๐	๓๐	๓๐	๓๐	๓๐	๓๐	๒๕	๒๕	๒๕	
- ชุมนุ่ม	๔๐	๔๐	๔๐	๔๐	๔๐	๔๐	๔๐	๔๐	๔๐	
กิจกรรมเพื่อสังคมและ สาธารณะประโยชน์	๑๐	๑๐	๑๐	๑๐	๑๐	๑๐	๑๕	๑๕	๑๕	
รวมเวลากิจกรรมพัฒนา ผู้เรียน	๑๒๐	๑๒๐	๑๒๐	๑๒๐	๑๒๐	๑๒๐	๑๒๐	๑๒๐	๑๒๐	
รวมเวลาเรียน	๑,๐๐๐	๑,๐๐๐	๑,๐๐๐	๑,๐๐๐	๑,๐๐๐	๑,๐๐๐	๑,๒๐๐	๑,๒๐๐	๑,๒๐๐	

โครงสร้างหลักสูตรสถานศึกษา โรงเรียนวัดหนองคูม ระดับประถมศึกษา

ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖	
รายวิชา / กิจกรรม	เวลาเรียน (ชม. / ปี)
รายวิชาพื้นฐาน	๘๘๐
ท ๑๖๑๐๑ ภาษาไทย	๒๐๐
ค ๑๖๑๐๑ คณิตศาสตร์	๑๖๐
ว ๑๖๑๐๑ วิทยาศาสตร์	๘๐
ส ๑๖๑๐๑ สังคมศึกษา	๘๐
ส ๑๖๑๐๒ ประวัติศาสตร์	๔๐
พ ๑๖๑๐๑ สุขศึกษา และพลศึกษา	๘๐
ศ ๑๖๑๐๑ ศิลปะ	๘๐
ง ๑๖๑๐๑ การงานอาชีพและเทคโนโลยี	๘๐
อ ๑๖๑๐๑ ภาษาอังกฤษพื้นฐาน	๘๐
รายวิชาเพิ่มเติม	-
กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน	๑๒๐
▪ กิจกรรมแนะแนว	๔๐
▪ กิจกรรมนักเรียน	-
ลูกเสือ / เนตรนารี	๓๐
ชุมนุม	๔๐
▪ *กิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์	๑๐
รวมเวลาเรียนทั้งสิ้น	๑,๐๐๐

2. ภูมิปัญญาท้องถิ่น

ภูมิปัญญาท้องถิ่น (Local wisdom) (ประเวศ วะสี. 2536: 10) คือองค์ความรู้ความสามารถ และทักษะของคนไทยอันเกิดจากการสั่งสมประสบการณ์ที่ผ่านระบอบการเลือกสรร เรียบรู้ ปรุงแต่ง พัฒนาและถ่ายทอดสืบต่อกันมาเพื่อใช้แก้ปัญหาและพัฒนาวิถีชีวิตของคนไทย (รุ่ง แก้วแดง. 2543: 238) เป็นความผูกพันระหว่างความรู้กับธรรมชาติที่พัฒนาขึ้นในกระบวนการที่คนและชุมชนปรับตัว เข้าหาธรรมชาติจนกลายเป็นส่วนหนึ่งขององค์ความรู้ เกิดเป็นภูมิปัญญาเฉพาะท้องถิ่นที่ถูกนำมาใช้ในการจัดการศึกษา สำหรับงานวิจัยนี้มีรายละเอียดที่เกี่ยวข้องกับภูมิปัญญาท้องถิ่นดังนี้

2.1 ความหมายของภูมิปัญญาท้องถิ่น

ตามพจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542 พิมพ์ครั้งที่ 1 พุทธศักราช 2546 ให้ความหมายของคำว่า “ภูมิปัญญา” คือ ความรู้ ความสามารถ “ภูมิปัญญาท้องถิ่น” (Local wisdom) หรือ “ภูมิปัญญาชาวบ้าน” (Popular wisdom) หรือ “ภูมิปัญญาไทย” (Thai wisdom) คือความรู้

หรือการกระทำที่เกิดจากประสบการณ์ในชีวิตของชาวบ้านหรือทุกสิ่งทุกอย่างที่ชาวบ้านคิดขึ้นจากสติปัญญาและความสามารถของชาวบ้านเองเพื่อใช้แก้ปัญหาในการดำเนินชีวิตได้อย่างเหมาะสมกับกาลสมัย โดยมีกระบวนการสั่งสมแล้วสืบทอดต่อมาถึงชนรุ่นหลัง

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ(2535: 208) ได้ให้คำจำกัดความของภูมิปัญญาท้องถิ่นหรือภูมิปัญญาชาวบ้านว่าทุกสิ่งทุกอย่างที่ชาวบ้านคิดได้เองที่นำมาใช้ในการแก้ปัญหา เป็นสติปัญญา เป็นองค์ความรู้ทั้งหมดของชาวบ้าน ทั้งกว้างทั้งลึกที่ชาวบ้านคิดเอง ทำเองโดยอาศัยศักยภาพที่มีอยู่แก้ปัญหาคำถามดำเนินชีวิตได้ในท้องถิ่นอย่างสมสมัยวัฒนธรรม

รัตนะ บัวสนธ์ (2535) ได้ให้ความหมายภูมิปัญญาท้องถิ่น หมายถึง กระบวนการทัศน์ของบุคคล ที่มีต่อตนเอง ต่อโลกและสิ่งแวดล้อม ซึ่งกระบวนการทัศน์ดังกล่าวจะมีรากฐานคำสอนจากพระพุทธศาสนา คติ จารีต ประเพณี ที่ได้รับการสั่งสอน ถ่ายทอดและปฏิบัติสืบเนื่องกันมาปรับปรุงให้เข้ากับบริบท ทางสังคมที่เปลี่ยนแปลงแต่ละสมัย ทั้งนี้โดยมีเป้าหมายเพื่อความสงบสุขของใน ส่วนที่เป็นชุมชน และปัจเจกบุคคล ซึ่งกระบวนการทัศน์ที่เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นจำแนกเป็น 3 ลักษณะ คือ

1. ภูมิปัญญาเกี่ยวกับการจัดการสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติแวดล้อม
2. ภูมิปัญญาเกี่ยวกับระบบสังคมหรือการจัดการความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับมนุษย์
3. ภูมิปัญญาเกี่ยวกับระบบการผลิตหรือการประกอบอาชีพที่มีลักษณะมุ่งเน้นระบบการผลิตเพื่อพึ่งพาตนเอง

เอกวิทย์ ณ ถลาง (2536: 6) ได้ให้ความหมายว่า ภูมิปัญญาท้องถิ่น เป็นสิ่งที่มีขอบเขตกว้างขวาง ลึกซึ้ง หมายถึง คตินิยม ความรู้ ความสันทัด การรู้ทันธรรมชาติของสรรพสิ่งรอบตัว และการเลือกฟื้นความคิดวิธีการใช้ชีวิตประจำวันอย่างได้ผล เป็นเรื่องของการสั่งสมประสบการณ์มาหลายชั่วคน

กรมวิชาการ(2542: 5) ให้ความหมายของภูมิปัญญาท้องถิ่นหมายถึงความรู้และประสบการณ์ของชาวบ้านที่ใช้ในการดำเนินชีวิตให้เป็นสุขโดยได้รับการถ่ายทอดสั่งสมกันมาผ่านกระบวนการพัฒนาให้สอดคล้องกับยุคสมัย

ภาวดี เกตุกุ (2541: 140) กล่าวว่า “ภูมิปัญญาท้องถิ่น” หรือ “ภูมิปัญญาชาวบ้าน” เป็นความรู้ความคิด และการปฏิบัติของชาวบ้านแต่ละท้องถิ่น และผู้ที่เข้าไปทำงานในท้องถิ่น เห็นความสำคัญของภูมิปัญญาท้องถิ่น จึงเริ่มมีการฟื้นฟูเรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่นขึ้นมา ทั้งนี้เพื่อค้นหาคุณค่าที่สามารถนำมาเชื่อมโยงกับกิจกรรมการพัฒนาที่พวกเขารับผิดชอบอยู่ จึงทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนทางความรู้ ความคิด ประสบการณ์ ระหว่างนักพัฒนาที่ชาวบ้านจนเกิดการเรียนรู้และเข้าใจในวิถีชีวิตชาวบ้าน อันเป็นผลให้บทบาทของนักพัฒนาเปลี่ยนแปลงจากการนำเอาความรู้และทฤษฎีจากวิทยาการสมัยใหม่ไปถ่ายทอดให้กับชาวบ้านฝ่ายเดียวมาเป็นการแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์ระหว่างกันและกัน จึงเกิดแนวความคิดในการพัฒนาประเทศบนพื้นฐานของความรู้ในท้องถิ่น

สาร สารทัศนันทน์ (2543 – 2544: 15) ได้ให้ความหมายภูมิปัญญาท้องถิ่นหมายถึง ความรู้ความสามารถของประชาชนที่อยู่ตามตำบลหมู่บ้านต่างๆ ที่เกี่ยวกับความรู้ความสามารถที่ สืบทอดเป็นมรดกจากบรรพบุรุษหลายชั่วอายุคน

อินริรา หิรัญสาย (2545: 57) ได้ให้ความหมาย ภูมิปัญญาท้องถิ่นคือความรู้ ความสามารถ และทักษะแห่งการดำรงชีวิตจากประสบการณ์ที่มนุษย์เข้าใจจริงผ่านกระบวนการของความคิด สร้างสรรค์หรือการใช้แก้ปัญหาได้ผลสำเร็จมาแล้ว มีความสลับซับซ้อนหลายมิติที่จะต้องคำนึงถึง และสร้างสมเป็นระยะเวลา

นุชลี คล้ายวันเพ็ญ (2553: 27) ได้ให้ความหมายของภูมิปัญญาท้องถิ่นไว้ว่า ภูมิปัญญา ท้องถิ่น หมายถึง มวลความรู้และประสบการณ์ที่เกิดขึ้นโดยผ่านกระบวนการสั่งสมจากประสบการณ์ ในวิถีชีวิตของชาวบ้าน ซึ่งเป็นองค์ความรู้ที่ชาวบ้านหรือชุมชนคิดค้นเองและมีกระบวนการถ่ายทอด สืบต่อกันมาจากบรรพบุรุษหรือได้รับจากการศึกษาและอบรมในสถาบันทุกสถาบันภายในท้องถิ่นอัน ได้แก่ วัด ครอบครัว สถานประกอบการและองค์กรต่างๆ ทั้งภาครัฐและเอกชนเป็นมรดกทางสังคม และเป็นวัฒนธรรมที่สืบทอดกันมา และนำองค์ความรู้นั้นมาแก้ปัญหาหรือประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับ กาลสมัยเพื่อให้สามารถดำเนินชีวิตได้อย่างสงบสุข ความหมาย ความสำคัญ ลักษณะสำคัญของ ประเภทภูมิปัญญาท้องถิ่น การถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นล้วนเป็นสิ่งสำคัญที่จะนำภูมิปัญญาท้องถิ่น สู่ระบบการศึกษาแบบยั่งยืน

นิคม ชมภูหลง (2545: 8-12) ได้จำแนกความหมายของคำที่เกี่ยวข้องภูมิปัญญาไว้ ดังนี้คือ

1. ภูมิปัญญา (Wisdom) หมายถึง ความรู้ ความสามารถ ทักษะ ความเชื่อ และศักยภาพ ในการแก้ปัญหาของมนุษย์ที่สืบทอดกันมาจากอดีตถึงปัจจุบันอย่างไม่ขาดสายและเชื่อมโยงกันทั้ง ระบบทุกสาขา

2. ภูมิปัญญาส่วนบุคคล หมายถึง ภูมิปัญญาที่บุคคลเป็นผู้คิด ผู้ใช้ มีผู้เป็นเจ้าของต้น ตำรับซึ่งอาจเป็นผู้ทรงภูมิปัญญาหรือปราชญ์ชาวบ้าน

2.1 ผู้ทรงภูมิปัญญา (Wisdom Holder) หมายถึง บุคคลผู้เป็นเจ้าของภูมิปัญญา หรือผู้สร้างสรรค์ภูมิปัญญาหรือผู้นำภูมิปัญญาด้านต่างๆ มาใช้ประโยชน์จนประสบความสำเร็จมี ผลงานดีเด่นเป็นที่ยอมรับ ยกย่อง สามารถถ่ายทอดเชื่อมโยงคุณค่าแห่งภูมิปัญญานั้นให้แพร่หลาย ออกไปอย่างกว้างขวางในแต่ละสาขานั้นๆ

2.2 ปราชญ์ชาวบ้าน หมายถึง บุคคลผู้เป็นเจ้าของภูมิปัญญาชาวบ้าน และนำ ภูมิปัญญามาใช้ประโยชน์ในการดำรงชีวิตจนประสบผลสำเร็จ สามารถถ่ายทอดเชื่อมโยงคุณค่าของ อดีตกับปัจจุบัน ได้อย่างเหมาะสม (นิคม ชมภูหลง. 2545; อ้างอิงจาก นันทสาร สีสลับ. ม.ป.ป)

2.3 ครูภูมิปัญญาไทย หมายถึง ผู้ทรงภูมิปัญญาซึ่งเป็นผู้สร้างสรรค์หรือเจ้าของภูมิ ปัญญาไทยและภูมิปัญญาท้องถิ่นในด้านใดด้านหนึ่ง หรือหลายด้านและได้รับการยกย่องจากสภา ภูมิปัญญาไทย ให้ดำรงตำแหน่งครูภูมิปัญญาไทย เพื่อทำหน้าที่ถ่ายทอดและสืบสานภูมิปัญญาไทย ทั้งในระบบการศึกษา นอกกระบบการศึกษา และการศึกษาตามอัธยาศัย (สำนักงานคณะกรรมการ การศึกษาแห่งชาติ. 2542: 5)

ชัชวาล ทองดีเลิศ (2547: 23) ได้ให้ความหมายไว้ว่า ภูมิ หมายถึง แผ่นดิน ปัญญา หมายถึง ความรู้ที่มีคุณธรรมกำกับภูมิปัญญา จึงหมายถึง ความรู้ที่มีคุณธรรมกำกับของแผ่นดิน สามารถ จันทรสุรีย์ (2545: 5-6) กล่าวว่า ภูมิปัญญา หมายถึง องค์ความรู้ ความคิด ความสามารถ และทักษะของคนไทยที่เกิดจากการสั่งสมประสบการณ์ที่ผ่านกระบวนการเลือกสรร เรียนรู้ ปรุ้งแต่ง และถ่ายทอดสืบต่อกันมา เพื่อใช้แก้ปัญหาและพัฒนาวิถีชีวิตของคนไทยให้สมดุลกับสภาพและเหมาะสมกับยุคสมัย

รุ่ง แก้วแดง (2543: 204 – 205) ให้ความหมายภูมิปัญญาไทยว่า หมายถึง องค์ความรู้ของคนไทยที่สืบทอดต่อกันมา เพื่อใช้แก้ปัญหาและพัฒนาชีวิตให้สมดุลกับสภาพแวดล้อมและเหมาะสมกับยุคสมัย

ชวน เพชรแก้ว (2547: 14) กล่าวว่า ภูมิปัญญาไทย หมายถึง รากฐานการดำรงชีวิตของคนไทย เป็นที่รวมของสรรพวิชาความรู้ทั้งหมดที่ชุมชนใช้แก้ปัญหาและจรรโลงชีวิต

ปรีชา ทุดิยาภรณ์ (2548: 9) ได้ให้ความหมายว่า ภูมิปัญญาไทยหมายถึง องค์ความรู้ ความสามารถ และทักษะของคนไทย อันเกิดจากการสั่งสมประสบการณ์ที่ได้ผ่านกระบวนการ เรียนรู้ เลือกสรร ปรุ้งแต่ง พัฒนาและถ่ายทอดสืบต่อกันมา เพื่อใช้แก้ไขปัญหาและพัฒนาชีวิตของคนไทยให้สมดุลกับสภาพแวดล้อมและเหมาะสมกับยุคสมัย

อังกูล สมคะเนย์ (2535: 56) กล่าวว่า ภูมิปัญญาชาวบ้าน หมายถึง มวลความรู้และมวลประสบการณ์ของชาวบ้านที่ใช้ในการดำเนินชีวิตให้เป็นสุข โดยได้รับการถ่ายทอดสั่งสมกันมา ผ่านกระบวนการพัฒนาให้สอดคล้องกับกาลสมัย

จากแนวคิดข้างต้น จึงสรุปได้ว่า ภูมิปัญญาท้องถิ่น หมายถึง องค์ความรู้ ความสามารถ และทักษะของคนในท้องถิ่นนั้น ๆ ซึ่งเกิดจากการสั่งสมประสบการณ์และความเฉลียวฉลาดของแต่ละคน ผ่านกระบวนการเลือกสรร เรียนรู้ ปรุ้งแต่ง พัฒนา และมีการถ่ายทอดสืบต่อกันมา เพื่อใช้ในการแก้ไขปัญหา พัฒนาชีวิตของคนในท้องถิ่นนั้น ๆ ให้สมดุลกับสภาพแวดล้อมและสภาพธรรมชาติ รวมทั้งเหมาะสมกับยุคสมัย

2.2 ความสำคัญของภูมิปัญญาท้องถิ่น

ภูมิปัญญาท้องถิ่น เกิดจากการสืบสาน สืบทอดประสบการณ์จากรุ่นถึงรุ่น เป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่สั่งสมกันมาเป็นเวลานาน ถ้าถูกละเลย ขาดการยอมรับ และถูกทำลายลง ก็สูญหายไป ไร้ซึ่งภูมิปัญญาของตนเอง ทำให้คนในท้องถิ่นไม่มีศักดิ์ศรี ขาดความภาคภูมิใจในท้องถิ่นของตนเอง (ประยูรศรี เจียวกิก. 2546: 34) ภูมิปัญญาไทยจึงมีความสำคัญต่อประเทศชาติอย่างยิ่ง พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลปัจจุบัน ทรงใช้ภูมิปัญญาในการแก้ไขวิกฤตการณ์ทางการเมืองจนประเทศพ้นภัยพิบัติ ทรงพระราชทานเศรษฐกิจพอเพียงพลิกฟื้นความยากจนมาสู่ความอุดมสมบูรณ์นำความสุขมาสู่ประชาชนชาวไทย (ช่อ สันชนพิพัฒน์. 2546: 43)

ชวน เพชรแก้ว (2547: 14) กล่าวว่า ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นทุนทางวัฒนธรรมที่สำคัญยิ่งของคนไทย สิ่งดังกล่าวสั่งสมงอกงามขึ้นจากความรอบรู้ ประสบการณ์ ผนวกด้วยความเจ็บปวดในการหยั่งรู้อย่างลุ่มลึก มีขึ้นเพื่อเปรียบเทียบสภาพของทรัพยากรและองค์ความรู้ที่มีอยู่เดิมให้เพิ่มพูนคุณค่ามากยิ่งขึ้น โดยสอดคล้อง ประสาน และเหมาะสมกับบริบทต่าง ๆ ของสังคมไทย

รุ่ง แก้วแดง (2543: 205) กล่าวถึงความสำคัญของภูมิปัญญาท้องถิ่นว่า ภูมิปัญญาไทยได้ช่วยสร้างชาติให้เป็นปึกแผ่น สร้างศักดิ์ศรีและเกียรติภูมิแก่คนไทย ทำให้บรรพบุรุษของเราได้ดำรงชีวิตอยู่บนผืนแผ่นดินนี้มาอย่างสงบสุขเป็นเวลายาวนาน แม้ว่าภูมิปัญญาส่วนหนึ่งจะสูญหายไปแต่ยังมีบางส่วนเหลือเป็นมรดกอันล้ำค่าอยู่กับสังคมไทยมาโดยตลอด

นิคม ชมภูหลง (2548: 8) ให้ความเห็นว่าภูมิปัญญาท้องถิ่นมีความสำคัญต่อสังคมหลายประการ ดังนี้

1. ทำให้เกิดความสงบสุขทั้งในชุมชน หมู่บ้าน หรือในส่วนตัวของชาวบ้านเอง และสามารถปรับประยุกต์หลักธรรมคำสอนทางศาสนามาใช้กับวิถีชีวิตได้อย่างเหมาะสม
2. ทำให้คนในชุมชนพึ่งตนเองได้ ไม่ว่าจะเป็นทางด้านเศรษฐกิจ วัฒนธรรม ประเพณี ในการลดการพึ่งพาตนเองจากสังคมภายนอก
3. ช่วยสร้างความสมดุลระหว่างมนุษย์กับสังคม และสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติได้อย่างยั่งยืน และช่วยปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตคนไทยให้เหมาะสมตามยุคสมัย
4. ใช้ในการกำหนดแนวทางการทำงานของกลุ่มบุคคล หรือเจ้าหน้าที่ของหน่วยงานต่าง ๆ ให้สอดคล้องและผสมกลมกลืนกับวิถีชีวิตของชาวบ้าน
5. ทำให้ผู้เรียนรู้จักท้องถิ่น รักและภาคภูมิใจในท้องถิ่น เป็นการเชื่อมโยงความรู้ระหว่างภูมิปัญญาท้องถิ่นกับความรู้สมัยใหม่

จากที่กล่าวมาข้างต้นแสดงให้เห็นว่า ภูมิปัญญาท้องถิ่นมีความสำคัญ มีคุณค่ายิ่งต่อวิถีการดำเนินชีวิต มีส่วนสำคัญต่อการสืบต่อวัฒนธรรมของชุมชน และที่สำคัญคือเป็นรากฐานการศึกษาค้นคว้าความรู้ และทักษะการปฏิบัติที่เกิดจากการสั่งสมของประสบการณ์ของคนในอดีต ภูมิปัญญาท้องถิ่นจึงมีความสำคัญและความจำเป็นที่จะต้องมีการพัฒนานำไปใช้ และถ่ายทอดสืบต่อไป

2.3 ประเภทของภูมิปัญญาท้องถิ่น

สุรเชษฐ์ เวชชพิทักษ์ (2533: 12) ได้แบ่งประเภทภูมิปัญญาท้องถิ่นไว้ 3 ประเภท ดังนี้

1. ภูมิปัญญาเกี่ยวกับการผลิต หรือการประกอบอาชีพ ซึ่งมีลักษณะการประกอบอาชีพแบบพุทธรเกษตรกรรม หรือการประกอบอาชีพที่มีลักษณะจัดความสมดุลสอดคล้องกับธรรมชาติ มุ่งการพึ่งพาตนเองเป็นกระแสหลักมากกว่าการพึ่งพาปัจจัยการผลิตจากภายนอก ได้แก่ การทำสวนเกษตร การทำเกษตรผสมผสาน และการทำเกษตรแบบธรรมชาติ

2. ภูมิปัญญาเกี่ยวกับระบบสังคม หรือการจัดการความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับมนุษย์ ซึ่งได้แก่ ความเชื่อ คำสอน ค่านิยม ประเพณี ที่แสดงออกในแบบแผนการดำเนินชีวิต

3. ภูมิปัญญาเกี่ยวกับการจัดการความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติหรือสิ่งแวดล้อม ได้แก่ การรักษาป่าไม้ชุมชน การรักษาโรคด้วยสมุนไพร

รุ่ง แก้วแดง (2543: 206 – 208) ได้แยกประเภทของภูมิปัญญาท้องถิ่นไว้ 11 สาขา ดังนี้

1. สาขาเกษตรกรรม หมายถึง ความสามารถในการผสมผสานองค์ความรู้ ทักษะ และเทคนิคด้านการเกษตรกับเทคโนโลยี โดยการพัฒนาบนพื้นฐานคุณค่าดั้งเดิม ซึ่งคนสามารถพึ่งพาตนเองในสภาวะการณ์ต่าง ๆ ได้

2. สาขาอุตสาหกรรมและหัตถกรรม หมายถึง การรู้จักประยุกต์ใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ในการแปรรูปผลผลิต เพื่อชะลอการนำเข้าตลาด เพื่อแก้ปัญหาด้านการบริโภคอย่างปลอดภัย ประหยัด และเป็นธรรม

3. สาขาแพทย์แผนไทย หมายถึง ความสามารถในการจัดการป้องกันและรักษาสุขภาพของคนในชุมชน โดยเน้นให้ชุมชนสามารถพึ่งพาตนเองทางด้านสุขภาพและอนามัยได้

4. สาขาการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม หมายถึง ความสามารถเกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ทั้งการอนุรักษ์ การพัฒนา การใช้ประโยชน์จากคุณค่าของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุลและยั่งยืน

5. สาขากองทุนและธุรกิจชุมชน หมายถึง ความสามารถในการบริหารจัดการด้านการสะสมและบริการกองทุน และธุรกิจชุมชน ทั้งที่เป็นเงินตราและโภคทรัพย์ เพื่อเสริมชีวิตความเป็นอยู่ของสมาชิกในชุมชน

6. สาขาสวัสดิการ หมายถึง ความสามารถในการจัดสวัสดิการในการประกันคุณภาพชีวิตของคนให้เกิดความมั่นคงทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม

7. สาขาศิลปกรรม หมายถึง ความสามารถในการผลิตผลงานทางด้านศิลปะสาขาต่าง ๆ เช่น จิตรกรรม ประติมากรรม วรรณกรรม ทัศนศิลป์ คีตศิลป์ เป็นต้น

8. สาขาการจัดการองค์กร หมายถึง ความสามารถในการบริหารจัดการดำเนินงานขององค์กรชุมชนต่าง ๆ ให้สามารถพัฒนาและบริหารองค์กรของตนเองได้ตามบทบาทหน้าที่ขององค์กร เช่น การจัดการองค์กรของกลุ่มแม่บ้าน เป็นต้น

9. สาขาภาษาและวรรณกรรม หมายถึง ความสามารถในการผลิตผลงานเกี่ยวกับภาษาทั้งภาษาถิ่น ภาษาโบราณ ภาษาไทยและการใช้ภาษา ตลอดทั้งด้านวรรณกรรมทุกประเภท

10. สาขาศาสนาและประเพณี หมายถึง ความสามารถในการประยุกต์และปรับใช้หลักธรรม คำสอนทางศาสนา ความเชื่อและประเพณีดั้งเดิมที่มีคุณค่าให้เหมาะสมต่อการประพฤติปฏิบัติให้บังเกิดผลดีต่อบุคคลและสิ่งแวดล้อม เช่น การถ่ายทอดหลักธรรมศาสนา การบวชป่า เป็นต้น

11. สาขาการศึกษา หมายถึง ความสามารถในการถ่ายทอดการอบรมเลี้ยงดู การบ่มเพาะ การสอนสั่ง การสร้างสื่อ และอุปกรณ์การวัดความสำเร็จ

สามารถ จันทรสุรีย์ (2545: 7 – 9) ได้กำหนดประเภทของภูมิปัญญาท้องถิ่นไว้ 10 สาขา ดังต่อไปนี้

1. สาขาเกษตรกรรม หมายถึง ความสามารถในการผสมผสานองค์ความรู้ ทักษะด้านการเกษตรกับเทคโนโลยี เพื่อพัฒนาพื้นฐานคุณค่าดั้งเดิมซึ่งสามารถพึ่งพาตนเองได้
2. สาขาอุตสาหกรรมและหัตถกรรม หมายถึง การรู้จักประยุกต์ใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ในการแปรรูปผลผลิตเพื่อแก้ปัญหาการบริโภคอย่างปลอดภัย
3. สาขาการแพทย์แผนไทย หมายถึง ความสามารถในการจัดการป้องกันและรักษาสุขภาพของคนในชุมชน
4. สาขาการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม หมายถึง ความสามารถในการจัดการด้านสิ่งแวดล้อมและธรรมชาติ ทั้งการอนุรักษ์ พัฒนาและการใช้ประโยชน์จากคุณค่าของทรัพยากร
5. สาขากองทุนและธรรมชาติ หมายถึง ความสามารถในการบริหารจัดการด้านการสะสม และการบริหารกองทุนและธุรกิจชุมชน
6. สาขาสวัสดิการ หมายถึง ความสามารถในการจัดสวัสดิการในการประกันคุณภาพชีวิตของคนให้เกิดความมั่นคงทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม
7. สาขาศิลปกรรม หมายถึง ความสามารถในการผลิตผลงานด้านศิลปะสาขาต่าง ๆ เช่น จิตรกรรม ประติมากรรม วรรณกรรม ทัศนศิลป์ คีตศิลป์
8. สาขาการจัดการ หมายถึง ความสามารถในการบริหารดำเนินงานด้านต่าง ๆ ทั้งองค์กรชุมชน องค์กรศาสนา องค์กรทางการศึกษาตลอดทั้งองค์กรทางสังคมอื่น ๆ
9. สาขาภาษาและวรรณกรรม หมายถึง ความสามารถในการผลิตผลงานเกี่ยวกับด้านภาษาทั้งภาษาถิ่น ภาษาโบราณ ภาษาไทยและการใช้ภาษา และวรรณกรรมทุกประเภท
10. สาขาศาสนาและประเพณี หมายถึง ความสามารถประยุกต์ และปรับใช้หลักธรรมคำสอนทางศาสนา ความเชื่อ และประเพณีดั้งเดิมที่มีคุณค่าให้เหมาะสมกับการประพฤติปฏิบัติ

กรมวิชาการ (2542ก: 26) ได้แบ่งประเภทของภูมิปัญญาท้องถิ่นออกเป็น 4 ประเภท คือ

1. ประสบการณ์ของชาวบ้านที่นำมาใช้ประโยชน์ในการดำรงชีวิต หมายถึง ความรู้และประสบการณ์ที่ชาวบ้านค้นพบ และนำมาใช้ประโยชน์ในการดำรงชีวิตประจำวัน ได้แก่ คติ ความคิด ความเชื่อ ค่านิยมต่าง ๆ เช่น คำสอนทางศาสนา ความรู้เกี่ยวกับยาสมุนไพรการไหว้ครู การบวงสรวง เป็นต้น
2. ความรู้ ความคิด ในการสร้างสรรค์แบบแผนของการดำเนินชีวิตที่ปฏิบัติต่อกันมา หมายถึง สิ่งที่ชาวบ้านถ่ายทอดความรู้หรือความคิดลงในวรรณกรรมต่าง ๆ เช่น เพลงพื้นบ้าน เพลงกล่อมเด็ก สุภาษิตสอนใจ การละเล่นต่าง ๆ นิทานพื้นบ้าน ตลอดจนศิลปะ วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมต่าง ๆ และโบราณอูบาย ฯลฯ
3. การประกอบอาชีพที่ยึดหลักการพึ่งพาตนเอง หมายถึง ความรู้และประสบการณ์ที่ชาวบ้านใช้ในการประกอบอาชีพโดยอาศัยหลักธรรมชาติ การทอผ้า การทำเครื่องปั้นดินเผา เป็นต้น

4. การประกอบอาชีพที่เกิดจากการผสมผสานความรู้เดิมกับแนวคิดหลักปฏิบัติและเทคโนโลยีสมัยใหม่ใช้ในการแก้ปัญหาในหมู่บ้านหรือชุมชนเช่น เทคโนโลยีการหล่อโลหะทองเหลือง การนวดข้าว การก่อสร้าง

กล่าวโดยสรุป ประเภทของภูมิปัญญาท้องถิ่น สามารถจำแนกได้จากขนบธรรมเนียม ประเพณีวัฒนธรรม คติความเชื่อที่สืบทอดจากบรรพบุรุษ สุนทรียะหลัง เรื่องของธรรมชาติ ความรู้ในการดำเนินชีวิตประจำวันของคนในแต่ละท้องถิ่น เป็นตัวกำหนดคุณลักษณะของสังคม ชุมชนว่าเป็นสิ่งที่เหมาะสม ทรงคุณประโยชน์ เป็นการถ่ายทอดความรู้ ประสบการณ์ เพื่อพัฒนาให้สามารถประยุกต์ใช้ในการแก้ปัญหา ป้องกันการเกิดปัญหา และสามารถดำรงวิถีชีวิตอยู่ได้อย่างเป็นสุขในสังคม

2.4 การนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน

การนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน หมายถึง การนำกิจกรรมที่เป็นภูมิปัญญาชาวบ้านหรือเชิงเจ้าของภูมิปัญญามาร่วมในการจัดการเรียนการสอน นักวิชาการศึกษาได้กล่าวถึง แนวทางการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน ดังนี้

จรัสนะ บัวสนธ์ (2535: 7) ได้กล่าวถึงการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นไว้ว่าแบ่งออกเป็น 2 วิธี คือ

q1. ครูเป็นผู้ดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในกรณีนี้บทบาทการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนอยู่ภายใต้การกระทำของครูซึ่งเป็นตามลักษณะของกิจกรรมที่ได้จากการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นนั่นคือ ครูเป็นตัวแทนของปราชญ์ท้องถิ่นทำหน้าที่ถ่ายทอด

q2. ปราชญ์ท้องถิ่นเป็นผู้ดำเนินกิจกรรมการเรียนการสอนแทนที่โรงเรียนจะให้ครูดำเนินกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อถ่ายทอดภูมิปัญญา ก็เปลี่ยนเป็นปราชญ์ท้องถิ่นทำหน้าที่เป็นผู้สอนหรือครูแทน รวมทั้งให้ปราชญ์ท้องถิ่นทำหน้าที่ประเมินผลการเรียนของนักเรียน โดยมีครูเป็นผู้ดูแลสนับสนุนอยู่วงนอกเท่านั้นทั้งนี้ต้องพิจารณาเงื่อนไขความเหมาะสมในเรื่องของเวลาและความสะดวกของปราชญ์ชาวบ้านด้วย

สรุปแนวทางในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นเข้ามาใช้ในการจัดเรียนการสอน สามารถกระทำได้ 2 รูปแบบคือ การนำภูมิปัญญาท้องถิ่นเข้ามาสู่ผู้เรียนในโรงเรียน และการนำผู้เรียนออกไปหาแหล่งภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยบุคลากรในโรงเรียนเป็นผู้วางแผนการบูรณาการความรู้ในท้องถิ่นให้เข้ากับการเรียนการสอนเพื่อให้เกิดผลประโยชน์สูงสุดต่อผู้เรียน

ประเวศ วะสี (2537: 85 – 86) ได้กล่าวถึง แนวทางการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นเข้าสู่ระบบการศึกษาไว้ดังนี้

1. รัฐควรประกาศเป็นนโยบายให้ระบบการศึกษาทั้งหมดได้มีการศึกษา ค้นคว้า เรียนรู้ และทะนุบำรุงภูมิปัญญาท้องถิ่น

2. ส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการตีพิมพ์หนังสือ และสื่อต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่นอย่างหลากหลาย และมีคุณภาพ เพื่อนำมาใช้ในการจัดการศึกษาทุกระดับ
3. ส่งเสริมและสนับสนุนให้หน่วยงานทางการศึกษาทุกระดับ ทำการศึกษาค้นคว้าวิจัยเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่น ซึ่งจะทำให้เกิดความรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่นอย่างหลากหลาย และจะทำให้การรับรู้ของระบบการศึกษาสมบูรณ์ขึ้น
4. จัดให้มีการสร้างตำราท้องถิ่นขึ้น โดยเปิดโอกาสให้ครูที่อยู่ในท้องถิ่นสร้างตำราจากความรู้ท้องถิ่น และใช้ในท้องถิ่นของตนเอง ซึ่งเป็นการพัฒนาศักยภาพของครูในท้องถิ่น ทำให้การจัดการศึกษาสอดคล้องกับท้องถิ่นมากขึ้น และทำให้ชาติมีพลังความรู้จากของจริงขึ้นทั่วประเทศ
5. ปรับปรุงโรงเรียนประถมศึกษาที่มีอยู่ในชุมชน ให้เป็นโรงเรียนชุมชน โดยทำหน้าที่ 3 อย่าง คือ
 - 5.1 ศึกษาและทำความเข้าใจเกี่ยวกับชุมชน
 - 5.2 เป็นศูนย์ข้อมูลข่าวสารเพื่อพัฒนาชุมชน
 - 5.3 ให้การศึกษาทุกรูปแบบเพื่อชุมชน และนำทรัพยากรจากชุมชน หน่วยงานราชการ ภาคธุรกิจ และองค์กรพัฒนาเอกชน เข้ามาร่วมพัฒนาเครือข่ายการเรียนรู้ขึ้นทั่วประเทศ โดยวิธีจะแก้ปัญหาเศรษฐกิจ การเมือง สังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อมได้อย่างรวดเร็ว โดยการผสมผสานภูมิปัญญาท้องถิ่นและภูมิปัญญาอื่น ๆ
6. ปรับระบบการศึกษาทั่วไป ให้เป็นการศึกษาสร้างหลักฐานของความเป็นมนุษย์อย่างแท้จริง โดยศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ สังคม และสิ่งแวดล้อมอย่างมีบูรณาการ ซึ่งจะเป็นการเรียนรู้จากประสบการณ์ และความเป็นจริงในสังคมไทย
7. รัฐบาลควรจัดงบประมาณอุดหนุนทั่วไปให้หน่วยงานต่าง ๆ มีการตัดสินใจในการใช้เอง ส่วนรัฐบาลเป็นผู้ประเมินผลงานและตรวจสอบความถูกต้อง
8. ส่งเสริมกลไกการทำงานอย่างไม่เป็นทางการ และสนับสนุนองค์กรพัฒนาเอกชน โดยให้ผู้ปฏิบัติงานต่างสังกัดรวมตัวกันในรูปกลุ่มหรือชุมชน ซึ่งจะก่อให้เกิดความเป็นอิสระคล่องตัว มีการส่งเสริมการศึกษาเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่น องค์กรพัฒนาเอกชนจะช่วยเชื่อมต่อระหว่างชุมชนกับหน่วยงานของรัฐได้เป็นอย่างดี
9. ภาคธุรกิจควรให้ทุนทรัพย์สนับสนุนองค์กรพัฒนาเอกชน จัดตั้งมูลนิธิ สถาบันในรูปเอกชนเพื่อส่งเสริมการศึกษาค้นคว้าให้มีการนำเอาภูมิปัญญาท้องถิ่นเข้าสู่ระบบการศึกษา
 - ต่อศักดิ์ บุญเสือ (2543: 15) ได้เสนอแนวทางการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการศึกษาไว้ 2 ลักษณะ คือ
 1. การนำภูมิปัญญาท้องถิ่นเข้ามาในโรงเรียน โดยนำภูมิปัญญาท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในโรงเรียน ได้แก่ เชิญผู้มีความรู้ความชำนาญต่าง ๆ เข้ามาฝึกอาชีพ หรือจัดกิจกรรมตามประเพณีแก่นักเรียนที่โรงเรียน

2. การพานักเรียนไปศึกษาภูมิปัญญาท้องถิ่นนอกโรงเรียน เช่น พานักเรียนไปศึกษาธรรมชาติที่น้ำตก โบราณสถาน หรือการประกอบอาชีพในชุมชน

กรมวิชาการ (2542: 23) กล่าวว่า การใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจัดการเรียนการสอน มีวิธีดำเนินการ 6 ประการ ได้แก่

1. เชิญผู้รู้ในท้องถิ่นมาร่วมในการพัฒนาหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน
2. ให้นักเรียนออกไปศึกษาและฝึกงานที่บ้าน หรือสถานประกอบการของปราชญ์ท้องถิ่น
3. เชิญผู้รู้ในท้องถิ่นมาร่วมสอน
4. นำสิ่งที่เป็นองค์ความรู้ในท้องถิ่นมาสอดแทรกในเนื้อหาวิชาที่สอน
5. ให้นักเรียนออกไปสำรวจข้อมูลท้องถิ่น แล้วครูผู้สอนนำมาจัดการเรียนการสอน
6. จัดพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น หรืออุทยานการศึกษา

วิโรจน์ สารรัตนะ (2541: 15 -17) ได้กล่าวถึงการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นเข้าสู่ระบบโรงเรียน ดังนี้

1. ครูต้องศึกษาชุมชน พร้อมทั้งเก็บข้อมูลจากชุมชนทั้งจากการสังเกตและการสอบถามผู้รู้ในท้องถิ่น ตลอดจนควรศึกษาปัญหาอุปสรรคต่างๆ ตัวผู้เรียนหรือสิ่งที่เป็นปัญหาของชุมชนมากำหนดไว้ในหลักสูตรเพื่อนำไปสู่การเรียนการสอน

2. ครูต้องศึกษาศาสตร์ชาวบ้าน ปราชญ์ชาวบ้าน พร้อมทั้งศึกษาวิธีการดึงเอาสิ่งที่เป็นศาสตร์สากลเข้าไปผสมผสานกับความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น

3. ครูควรหาโอกาสเพิ่มเติมความรู้และศึกษาวิธีการต่าง ๆ จากการไปเยี่ยมโรงเรียนอื่น เพื่อนำมาเป็นแนวทางในการพัฒนาตนเอง พัฒนาโรงเรียนให้ดีขึ้น

4. ในการจัดการเรียนการสอนเรื่องใดเรื่องหนึ่งเป็นการเฉพาะ ครูควรดึงศักยภาพของภูมิปัญญาท้องถิ่นเข้ามาร่วมเป็นวิทยากร ระดมบุคลากร คณะบุคคลที่เข้าใจในการศึกษา เช่น พระสงฆ์ องค์กรท้องถิ่น วิทยากรท้องถิ่น เป็นต้น เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอนเท่าที่จะทำได้

5. ครูควรจัดให้มีกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่หลากหลายไม่ยึดแต่หนังสือเรียนเท่านั้น

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2541: 184 – 185) ได้เสนอแนะมาตรการ เพื่อให้มีการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นเข้าสู่ระบบการศึกษา และสามารถจัดการเรียนการสอนอย่างเป็นรูปธรรม ดังนี้

1. จัดให้มีระเบียบ ข้อบังคับว่าด้วยการใช้หลักสูตรท้องถิ่นในสถาบันการศึกษา โดยใช้หลักสูตรที่มีสภาพเท่าเทียมกันกับการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรแกนกลาง เช่น การจัดแบ่งกลุ่มประสบการณ์ การกำหนดวัตถุประสงค์ และการประเมินผลสัมฤทธิ์มากขึ้น

2. กำหนดให้หลักสูตรท้องถิ่นมีเนื้อหาและกระบวนการเรียนรู้บนพื้นฐานภูมิปัญญาท้องถิ่นในสัดส่วนที่สมดุลกับภูมิปัญญาสากล

3. ให้โรงเรียนและชุมชนร่วมกันจัดทำแผนแม่บท เกี่ยวกับการเรียนการสอนบนพื้นฐานของภูมิปัญญาท้องถิ่น และนำไปสู่การปฏิบัติร่วมกันทั้งการวิจัยและพัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมชุมชน

4. จัดให้มีระเบียบข้อบังคับที่เปิดโอกาสให้ ผู้ทรงภูมิปัญญาในชุมชนเข้ามาดำรงตำแหน่งครูภูมิปัญญา ทั้งนี้ต้องมีการให้เกียรติและศักดิ์ศรีเท่าเทียมกับครูในระบบราชการ

5. จัดให้โรงเรียนเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ของชุมชน โดยมีฝ่ายส่งเสริมครูภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นผู้รับผิดชอบ และประสานงานกับเครือข่ายภูมิปัญญาไทย

นิคม ชมภูหลง (2548: 63 – 70) กล่าวถึงขั้นตอนการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน มีขั้นตอนการดำเนินงานสำคัญ ดังนี้

1. ศึกษาหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2544 ทำการศึกษาวิเคราะห์หลักการ จุดหมาย โครงสร้าง เวลาเรียน แนวดำเนินการ การวัดผลการประเมินผลและติดตามผล หรือมาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้นว่ามีส่วนใดบ้างที่เกี่ยวข้องกับท้องถิ่นหรือชุมชน จากนั้นจัดทำคำอธิบายรายวิชา โดยระบุจุดประสงค์ เนื้อหาสาระ และกิจกรรมที่เหมาะสมที่จะนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน

2. จัดทำข้อมูลสารสนเทศภูมิปัญญาท้องถิ่น เป็นการเสาะหาผู้ทรงภูมิปัญญาในท้องถิ่นหรือปราชญ์ชาวบ้านโดยใช้วิธีการหลายวิธีและจากหลายแหล่ง เช่น ครูให้นักเรียนไปสอบถามหรือสัมภาษณ์ผู้ปกครอง ผู้นำชุมชน หรือปราชญ์ชาวบ้านโดยให้นักเรียนบันทึกข้อมูลลงในแบบเก็บรวบรวมข้อมูล ครูสอบถามหรือสัมภาษณ์คณะครูในสถานศึกษา นักการภารโรง นักเรียน ผู้ปกครอง นักเรียน ผู้นำชุมชน ปราชญ์ชาวบ้านผู้ทรงภูมิปัญญาในท้องถิ่นผู้รู้ในท้องถิ่น กรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ทำการศึกษาค้นคว้าเอกสารจากห้องสมุดต่าง ๆ โดยบันทึกข้อมูลลงในแบบสำรวจข้อมูล

3. จัดทำแผนการสอนและเตรียมการสอน ทำการเขียนแผนการสอน โดยเลือกภูมิปัญญาท้องถิ่นจากข้อ 2 ที่เหมาะสมมาใช้ในการจัดทำแผนการสอน แนวทางการเลือกภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการเรียนการสอน มีดังนี้

3.1 สอดคล้องกับจุดประสงค์หรือคำอธิบายรายวิชาในหลักสูตร

3.2 เหมาะสมกับวัย ความสามารถ และความสนใจ หรือความต้องการของ

นักเรียน

3.3 สอดคล้องกับสภาพและความต้องการของท้องถิ่น รวมทั้งความพร้อมของ

โรงเรียน

3.4 ส่งเสริมให้นักเรียนรู้จักคิด วิเคราะห์ วิวิจารณ์ ได้ลงมือปฏิบัติจริง เน้น

กระบวนการ สามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้

3.5 เหมาะสมกับทรัพยากรที่เป็นสื่อการเรียนที่มีอยู่

3.6 เหมาะสมกับเวลาเรียน

3.7 สะดวก ปลอดภัย

3.8 ชุมชนมีส่วนร่วม

3.9 ไม่มีเนื้อหาที่กล่าวโดยตรง หรือพาดพิงในลักษณะที่ลบหลู่สถาบันชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ ไม่ขัดกับหลักการปกครองระบอบประชาธิปไตย ไม่ขัดกับหลักศีลธรรมอันดี และไม่กระทบกระเทือนต่อความมั่นคงของประเทศไทย

4. จัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแผนการสอน โดยมีวิธีการดังนี้

4.1 จัดกิจกรรมการเรียนรู้นอกสถานศึกษา

4.1.1 การให้นักเรียนไปฝึกงานที่บ้านหรือสถานที่ประกอบการ โดยติดต่อประสานงานกับผู้ปกครองหรือปราชญ์ชาวบ้าน

4.1.2 การให้นักเรียนไปสำรวจข้อมูลในท้องถิ่นแล้วนำมาจัดกิจกรรมการเรียนรู้

4.2 จัดกิจกรรมการเรียนรู้ในสถานศึกษา

4.2.1 การจัดทำสาระการเรียนรู้ท้องถิ่นร่วมกับปราชญ์ชาวบ้าน โดยการประชุมร่วมกันระหว่างสถานศึกษา ครูผู้สอน ปราชญ์ชาวบ้าน ที่เป็นคณะทำงานการจัดทำสาระการเรียนรู้ท้องถิ่น เพื่อศึกษาหลักสูตรแม่บท ศึกษาสภาพและความต้องการของท้องถิ่น พิจารณาเนื้อหาที่เหมาะสมจะนำมาสอนนักเรียน ต่อจากนั้นครูผู้สอนจึงจัดทำโครงการสอน ประกอบด้วยชื่อเรื่อง ความคิดรวบยอด วัตถุประสงค์ เนื้อหา กิจกรรม สื่อการเรียนรู้ และการวัดผลประเมินผล

4.2.2 การนำสิ่งที่มีความรู้เฉพาะเรื่องมาสอดแทรกในเนื้อหาสาระที่สอน เช่น การจัดทำสาระการเรียนรู้ท้องถิ่น ครูผู้สอนและนักเรียนช่วยกันรวบรวมความรู้ที่เกี่ยวข้องกับประวัติ ท้องถิ่น บุคคลสำคัญ ขนบธรรมเนียมประเพณีต่าง ๆ วรรณกรรมท้องถิ่น นำมาจัดเป็นบทเรียน เสริมการศึกษา ความรู้จากปราชญ์ชาวบ้าน แล้วนำมาสอนนักเรียน

4.2.3 การจัดทำพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น การจัดทำพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นมีจุดประสงค์สำคัญในการอนุรักษ์สิ่งที่ดิงามไว้ รวมทั้งเป็นการฟื้นฟูสิ่งที่ดิงามให้กลับมาเป็นประโยชน์ อาจให้นักเรียนสำรวจศิลปวัฒนธรรม และภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีอยู่ในชุมชน แล้วจัดทำเป็นเอกสาร โดยเก็บในพิพิธภัณฑ์เพื่อให้นักเรียนศึกษาค้นคว้า

4.2.4 การเชิญปราชญ์ชาวบ้านมาร่วมสอน เป็นการเชิญปราชญ์ชาวบ้าน มาร่วมในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในโรงเรียน โดยครูวางแผนร่วมกับปราชญ์ชาวบ้านอาจจัดเป็นกิจกรรมเสริมหลักสูตรในรูปของกลุ่มสนใจ

5. วัดผลและประเมินผล ระหว่างจัดกิจกรรมการเรียนรู้ทำการวัดผลประเมินผลตามจุดประสงค์การเรียนรู้ในแผนการสอน และบันทึกผลการประเมินสะสมไว้เพื่อสรุปผลการประเมินวัดระดับคุณภาพ

จากแนวคิดดังกล่าวสรุปได้ว่า การใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจัดการเรียนการสอน ครูผู้สอนจะต้องวางแผนการจัดการเรียนรู้โดยบูรณาการความรู้ให้เข้ากับภูมิปัญญาท้องถิ่น ครูผู้สอนและบุคลากรในโรงเรียนจะต้องมีการศึกษาชุมชนก่อนที่จะมีการวางแผนการจัดการเรียนรู้ เพื่อให้การวางแผนสอดคล้องกับสภาพของชุมชน ในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนนั้น จะต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกฝ่ายทั้งครู ผู้บริหาร นักเรียน ผู้ปกครอง ชุมชน และองค์กรต่าง ๆ

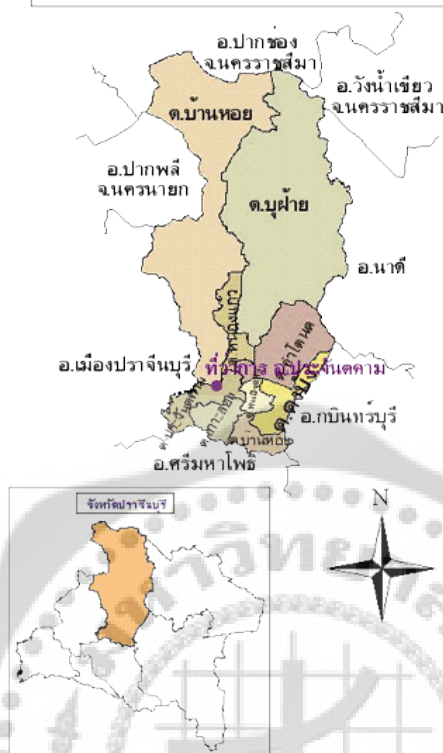
2.5 ภูมิปัญญาท้องถิ่นอำเภอประจันตคาม

อำเภอประจันตคามเดิมมีฐานะเป็นเมือง ก่อนเมืองเรียกว่า "บ้านกบแจะ" ตาม ประวัติ ท้าวอุเทน ท้าวสร้อยเพ็ญเมืองแสนเป็นผู้รวบรวมไพร่พลที่ถูกวาดต้อนมาจากเมืองเวียงจันทน์เมือง มหาชัย และอีกหลายเมืองในภาคอีสานของประเทศไทย ผ่านมาทางท่าเมืองอุเทน นครพนม และ กภาพสินธุ์ เรื่อยลงมาในครั้งที่ไทยยก กองทัพไปปราบเจ้าอนุวงศ์เวียงจันทน์ แล้วก็เลยถือโอกาส กวาดต้อนมาด้วย มารวบ รวมคนที่ถูกกวาดต้อนตั้งเป็นหมู่บ้านขนาดใหญ่ขึ้น ต่อมาได้รับการยก ฐานะขึ้นเป็นเมืองเรียกว่า " เมืองประจันตคาม" ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ ท้าวอุเทนได้รับพระราชทานบรรดาศักดิ์เป็นหลวง ภัคดีเดชะ วาราชการเมือง ประจันตคามตั้งแต่นั้นมา ต่อมาปรากฏว่าหลวงภัคดีเดชะ เจ้าเมืองคนแรกมีความชอบในราชการ สงครามในด้านการสู้รบปราบปรามกองทัพญวซึ่งยกมาตีกรุงพนมเปญครั้งแรกและได้รับพระราชทาน บรรดาศักดิ์ เป็นพระภัคดีเดชะ ต่อมาในสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว พระองค์ทรง ดำริปฏิรูปการปกครองหัวเมือง จึงทรงยุบ เมืองประจันตคามลงเป็นอำเภอประจันตคามในปี พ.ศ. 2448 มีนายอำเภอเป็นหัวหน้าปกครองบังคับบัญชาขึ้นตรงต่อ จังหวัดปราจีนบุรี จนถึง ปัจจุบัน เป็นเวลา 90 กว่าปี มีนายอำเภอ 40 คน โดยมีคำขวัญประจำอำเภอ คือ ดินแดนไม้ กวาดงาม เลื่องลือนามน้ำตาลใส ไร่เศรษฐกิจอำเภอ รวมหลากหลายหัตถกรรม

อำเภอประจันตคาม มีอาณาเขตติดต่อกับอำเภอข้างเคียง ดังนี้

- **ทิศเหนือ** ติดกับอำเภอปากพลี จังหวัดนครนายก , อำเภอปากช่อง จังหวัด นครราชสีมา และอำเภอนาดี จังหวัดปราจีนบุรี โดยมีเทือกเขาใหญ่ใช้สันปันน้ำเป็นเส้นกั้นอาณาเขต
- **ทิศตะวันออก** ติดต่อกับอำเภอนาดีและอำเภอกบินทร์บุรี โดยมีลำคลองห้วยลึกเป็น เส้นแบ่งเขต
- **ทิศใต้** ติดต่อกับอำเภอศรีมหาโพธิ์ โดยมีคลองท่าแห่เป็นเส้นแบ่งเขต
- **ทิศตะวันตก** ติดต่อกับอำเภอเมืองปราจีนบุรี และอำเภอปากพลี จังหวัดนครนายก โดยมีลำห้วยประจันตคาม ลำห้วยเกษียร และเขาอีโต้ เป็นเส้นแบ่งเขต

อำเภอประจันตคาม จังหวัดปราจีนบุรี

ที่มา: <http://prachantakham.prachinburi.doe.go.th/map.html>

อำเภอประจันตคามแบ่งเขตการปกครองย่อยออกเป็น 9 ตำบล 106 หมู่บ้าน ได้แก่

1. ประจันตคาม 11 หมู่บ้าน	2. เกาะลอย 7 หมู่บ้าน	3. บ้านหอย 10 หมู่บ้าน
4. หนองแสง 6 หมู่บ้าน	5. ดงบัง 10 หมู่บ้าน	6. คำโตนด 18 หมู่บ้าน
7. ฝ้าย 13 หมู่บ้าน	8. หนองแก้ว 12 หมู่บ้าน	9. โพธิ์งาม 19 หมู่บ้าน

สภาพทั่วไปของอำเภอ เป็นที่ราบลุ่มบางแห่งเป็นที่ราบต่ำฤดูฝนน้ำจะท่วม พื้นดินจะเป็นดินปนทรายและจะมีความอุดมสมบูรณ์ในพื้นที่ราบบริเวณสองฝั่ง คลอง เหมาะแก่การเพาะปลูกพืชระยะสั้น อาชีพหลักของชาวประจันตคาม คือ เกษตรกร โดยจะแบ่งออกเป็น การทำนาและการทำสวน (ไม้ตรง กระท้อน ส้มโอ และมะม่วง) ส่วนอาชีพเสริมของชาวประจันตคาม ก็คือการทำหัตถกรรมจักสานหมวกโด้ง ทำไม้กวาด หัตถกรรมไม้ไผ่ และ เถาวัลย์ประดิษฐ์ ในด้านของอาชีพเสริมของชาวประจันตคามเป็น สินค้าที่เป็นที่รู้จักกัน อย่างกว้างขวางและสร้างชื่อให้กับ ตำบลโพธิ์งาม เป็นอย่างมาก ในฐานะที่เป็น OTOP ของชาวประจันตคาม

ซึ่งอาชีพเสริมของชาวประจันตคามนั้นมาจากงานหัตถกรรมที่เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่น ได้แก่ ตะกร้าเถาวัลย์ ผลิตภัณฑ์จากไม้ไผ่ หมวกสานจากไม้ไผ่ และไม้กวาดดอกหญ้า

การทำตะกร้าจากเถาวัลย์ เนื่องจากจังหวัดปราจีนบุรียังมีพื้นที่เป็นสภาพป่าอยู่มาก จึงมีเถาวัลย์อยู่มากมายเกษตรกรได้นำเถาวัลย์ตามชายป่ามาประดิษฐ์เป็นงานหัตถกรรมเพื่อเป็นอาชีพเสริม โดยหมู่บ้านหนองคุ่มเป็นหมู่บ้านหนึ่งที่ได้ทำงานหัตถกรรมจากเถาวัลย์ เป็นการนำวัตถุดิบที่มีอยู่ในท้องถิ่น ได้แก่ ต้นเถานมวัว และเถาวัลย์ชนิดอื่น ๆ ที่เจริญเติบโตตามบริเวณหัวไร่ปลายนา พื้นที่ป่าในหมู่บ้าน และนอกหมู่บ้าน มาใช้ให้เกิดประโยชน์ โดยงานหัตถกรรมจากเถาวัลย์ที่ผลิต ได้แก่ รถจักรยานเถาวัลย์ กระถาง กระเช้า บ้าน รังนก เกวียน ตะกร้า ซึ่งในปัจจุบันได้มีการพัฒนารูปแบบให้หน้าซื่อหา และมีแบบต่างๆ ไว้ให้เลือกซื้ออย่างมากมาย แหล่งผลิตอยู่ที่ ตำบลคำโตนด ตำบลโพธิ์งาม อำเภอประจันตคาม จังหวัดปราจีนบุรี

ผลิตภัณฑ์จากไม้ไผ่ การทำผลิตภัณฑ์จากไม้ไผ่นั้นเกษตรกรที่บ้านต้นและบ้านโง้ง ตำบลโพธิ์งาม อำเภอประจันตคาม ผลิตกันมาช้านานแล้ว โดยใช้ไม้ไผ่ตามหมู่บ้าน หรือจากหมู่บ้านใกล้เคียง ซึ่งได้รับความนิยมจากผู้ซื้ออย่างกว้างขวาง ผลิตภัณฑ์จากไม้ไผ่ที่ผลิตอยู่ในปัจจุบันนี้ ได้แก่ ชุดรับแขก ชั้นวางของ บันได และแคร่ ตลาดบ้านโง้ง บ้านต้น เป็นตลาดจำหน่ายผลิตภัณฑ์และเฟอร์นิเจอร์จากไม้เก่าหรือไม้ไผ่ ของชุมชนชาวโพธิ์งาม อำเภอประจันตคาม จังหวัดปราจีนบุรี ตั้งอยู่ริมถนนสุวรรณศร (ทางหลวงหมายเลข 33) กม. 172 ตลอดแนวถนนสุวรรณศรทั้งสองฝั่งจะถูกจับจองจากชาวบ้าน ที่นำสินค้าพื้นบ้านที่สรรค์สร้างจากภูมิปัญญาท้องถิ่นบวกกับ ความคิดริเริ่มของชุมชนมาประดิษฐ์และผลิตสินค้าพื้นเมือง จำหน่ายให้นักท่องเที่ยวที่ใช้รถ สวรรณศร สัญจรไปมา บ้างก็ซื้อเป็นของฝาก แต่บางรายมีหัวทางการค้าก็จะรับสินค้า ของบ้านโง้ง บ้านต้นไปจำหน่ายต่อเป็นจำนวนมากส่งผลให้ชาวบ้านตำบลโพธิ์งามมีรายได้เสริม และในปัจจุบัน บางครัวเรือน ยึดเป็นอาชีพหลักสร้างรายได้ประจำของครอบครัว ด้วยจุดเด่นที่จังหวัด ปราจีนบุรี เป็นจังหวัดหนึ่งที่มีไม้ไผ่ขึ้นอยู่ จำนวนมาก หลากหลายสายพันธุ์ แต่เดิมชาวบ้านจะใช้หน่อไม้อ่อนสำหรับเป็นอาหาร และไม้ไผ่ สำหรับจักสาน สร้างบ้านเรือน หรือทำอุปกรณ์ในการประกอบอาชีพ เพื่อสร้างรายได้เสริม เพิ่มรายได้หลักให้กับครอบครัว ชุมชนจึงได้รวมตัวกันผลิตสินค้า ที่ใช้ไม้ไผ่เป็นวัตถุดิบหลัก นำมาจำหน่ายให้ผู้ที่เดินทางไปสัมผัสเครื่องเรือนเฟอร์นิเจอร์สำหรับตกแต่งบ้านเรือน เช่น ชุดรับแขก เตียงนอน ชุมนเรือนไทยมุงหญ้าคา ชุมนเรือนไม้เก่า, เครื่องใช้ในครัวเรือน เช่น ตะแกรง ฝาชีลวดลายต่าง ๆ อุปกรณ์สำหรับจัดสวน เช่น รั้วไม้ กระถางปลูกกล้วยไม้ เป็นต้น ตลาดเฟอร์นิเจอร์ไม้ไผ่หรือไม้เก่า ชั้นงานแต่ละชั้นมีความสวยงามทนทานไม่แพ้เฟอร์นิเจอร์ไม้สักราคาแพง หรือเลือกของใช้ต่าง ๆ ที่สร้างสรรค์ภูมิปัญญาท้องถิ่น เนื้อไม้สีทองของไม้สามารถนำมาดัดแปลงเป็นของใช้นานาชนิด ประดิษฐ์คิดสร้างสรรค์เป็นชิ้นงานที่นับว่า มีเพียงชิ้นเดียวในโลก นำมาใช้ประโยชน์ได้นานับการ

หมวกสานจากไม้ไผ่ จังหวัดปราจีนบุรี เป็นแหล่งที่มีไม้ไผ่ชนิดต่างๆ ขึ้นอยู่ตามธรรมชาติเป็นจำนวนมาก ชาวบ้านจึงนำมาทำเครื่องจักสานไว้ใช้ในครัวเรือนและส่งออกจำหน่ายเป็นรายได้ พิเศษนอกเหนือจากการทำไร่นา เช่นการนำไม้ไผ่มาจักสานแล้วเย็บเป็นหมวก รูปแบบต่างๆ บ้านหนองสะแก หมู่ที่ 8 ตำบลโคกปิบ อำเภอศรีมโหสถ เป็นแหล่งผลิตหมวกจากไม้

ไม้ที่สำคัญมากของจังหวัดปราจีนบุรี ชาวบ้านโดยทั่วไปประกอบอาชีพเย็บหมวก หมวก 1 ใบ ใช้เวลาเย็บประมาณ 3 นาที หมวกไม้ไผ่ของหมู่บ้านหนองสะแกนี้จะส่งไปจำหน่ายทั่วประเทศไทย การผลิตหมวกสานจากไม้ไผ่ของอำเภอศรีมโหสถมีชื่อเสียงแพร่หลาย ได้รับรางวัลชนะเลิศการประกวดเย็บหมวกจากไม้ไผ่ในงานวันเกษตรปราจีนบุรี พ.ศ. 2533 และได้รับการถ่ายวีดิทัศน์ในรายการคนไทยวันนี้ในรายการไม่ลองไม่รู้ สิ่งที่ชาวบ้านภาคภูมิใจอย่างมากคือทางจังหวัดปราจีนบุรีมีโอภาสทูลเกล้าฯ ถวายหมวกสานแด่ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี นอกจากนี้บ้านหนองสะแกแล้วยังมีการสานหมวกจากไม้ไผ่ที่เป็นหัตถกรรมภายในครอบครัวมากอีก แห่งหนึ่งในท้องที่อำเภอประจันตคาม คือที่บ้านหมู่ 18 ตำบลคำโตนด อีกด้วย ปัจจุบันนี้ไม้ไผ่ซึ่งเป็นวัตถุดิบในการสานหมวกค่อนข้างหายากและมีราคาแพงเกษตรกรผู้สานหมวกจึงหันมาใช้เส้นพลาสติกเป็นวัตถุดิบในการผลิตแทนไม้ไผ่ ซึ่งก็ได้รับความนิยมเช่นกัน การสานหมวกพลาสติกมีการผลิตที่ตำบลโคกบึง อำเภอศรีมโหสถ ตำบลบุฝ้าย ตำบลหนองแก้ว อำเภอประจันตคาม และตำบลหัวหว้า อำเภอศรีมหาโพธิ์

ไม้กวาดดอกหญ้า ชาวบ้านอำเภอประจันตคาม นิยมทำไม้กวาดขายเป็นรายได้เสริมเกือบทุกครัวเรือน โดยเฉพาะที่ตำบลประจันตคาม และตำบลโพธิ์งาม นอกจากนี้จะทำเป็นไม้กวาดสำหรับกวาดบ้านแล้วยังทำเป็นไม้ปัดฝุ่นขนาดเล็ก สำหรับปัดฝุ่นเครื่องเรือน เครื่องใช้ในบ้านอีกด้วย “ดอกหญ้า” เป็นชื่อเรียกเป็นภาษาภาคกลางของผลผลิตจากพืชชนิดหนึ่งซึ่งในแต่ละภาคจะเรียกไม่เหมือนกัน เช่น ภาคใต้เรียกว่า “ดอกอ้อ” ภาคเหนือ เรียกว่า “ดอกกง” ส่วนชาวบ้านโง้งตำบลโพธิ์งาม อำเภอประจันตคาม จังหวัดปราจีนบุรี รู้จักกันดีในชื่อของ “ดอกแซม” เพราะดอกของต้นแซมนี้ได้สร้างรายได้ให้กับชุมชนนี้มานับร้อยปีจากคำบอกเล่าของคนสูงอายุในหมู่บ้านทำให้ทราบว่ “ดอกแซม” มีอยู่ 2 ประเภท คือ “แบบแข็ง” และ “แบบอ่อน” แต่ที่นำมาทำไม้กวาดคือดอกแซมแบบอ่อน ต้นแซมเป็นพืชล้มลุก ชอบอากาศเย็น ดินทรายปนกรวดบริเวณเชิงเขา

ผลิตภัณฑ์จากดอกหญ้าในปัจจุบันนี้ตามที่ชาวชุมชนบ้านโง้งได้คิดค้นมีอยู่ด้วยกัน 3 ประเภทคือไม้กวาด ซึ่งมีอยู่หลายขนาดขึ้นอยู่กับประโยชน์ใช้สอย อีกประเภทหนึ่งที่ทำขึ้นก็คือ ไม้กวาดหยักใย และสุดท้ายคือ แปรงทาสีแต่ 2 ประเภทหลังนี้ ชาวบ้านบอกเป็นเสียงเดียวกันว่าไม่ค่อยนิยมมากนัก จึงมีเห็นน้อยมากในปัจจุบันนี้

“บ้านโง้ง” มีความเป็นมาอย่างไร ยังไม่มีใครบันทึกไว้อย่างชัดเจน คนเฒ่าคนแก่เคยเล่าให้ฟังว่า สมัยก่อนเขารียกชุมชนนี้ว่า “บ้านโค้ง” เพราะสภาพทางเดินและถนนภายในชุมชนมีสภาพคดเคี้ยว วกไป วนมาทั้งหมู่บ้านชาวบ้านแถบนี้เลยเรียก “บ้านโค้ง” ตามสภาพภูมิประเทศและเพี้ยนมาเป็น “บ้านโง้ง” จนถึงปัจจุบัน

ปัจจุบัน “บ้านโง้ง” เป็น 1 ใน 17 หมู่บ้าน ของตำบลโพธิ์งาม เป็นหมู่บ้านขนาดค่อนข้างใหญ่ มีครัวเรือนทั้งหมด 330 ครัวเรือนในอดีตอาชีพหลักคือการทำนา การทำไม้กวาดเป็นแค่อาชีพเสริมเท่านั้น แต่ในปัจจุบัน ร้อยละ 80 ของครัวเรือน ทั้งหมดมีการประกอบอาชีพทำไม้กวาดจาก

ดอกหญ้า และไม้กวาดจากก้านมะพร้าว นั่นก็หมายความว่าอาชีพหลักของคนบ้านโง้งในปัจจุบันคือ การทำไม้กวาดนั่นเอง ลักษณะที่โดดเด่นของไม้กวาดดอกหญ้าของชุมชนบ้านโง้งจะนำดอกหญ้า เกรดเอ ดอกหญ้ามีน้ำหนักเท่ากันใส่กาวเพื่อไม่ให้ดอกหญ้าหลุดง่ายเวลากวาดบ้านนอกจากนั้น ระยะเวลาการใช้งานของไม้กวาดใช้งานคงทน

จากภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านงานหัตถกรรมที่มีชื่อเสียงของอำเภอประจันตคามนั้น โรงเรียน วัดหนองคุ้มจึงเห็นความสำคัญในการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านงานหัตถกรรมทั้ง 4 ชนิดนี้ โดยการจัดให้มีกิจกรรมการเรียนการสอนขึ้นในกลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ของโรงเรียนขึ้น โดยการจัดทำเป็นคู่มือเพื่อให้มีเอกสารและข้อมูลที่มีความเหมาะสมใช้สำหรับการศึกษาค้นคว้าในเรื่องดังกล่าวต่อไป

3. คู่มือ

3.1 ความหมายของคู่มือ

ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542 พิมพ์ครั้งที่ 1 พุทธศักราช 2546 ให้ความหมายของ คำว่า “คู่มือ” คือ สมุดหรือหนังสือที่ให้ความรู้เกี่ยวกับเรื่องใดเรื่องหนึ่งที่ต้องการรู้ เพื่อใช้ประกอบ ตำรา เพื่ออำนวยความสะดวกเกี่ยวกับการศึกษาหรือการปฏิบัติเรื่องใดเรื่องหนึ่ง หรือเพื่อแนะนำ วิธีใช้อุปกรณ์อย่างใดอย่างหนึ่ง.

วรรณ สุกันธชาติ (2540: 40) กล่าวว่า คู่มือการสอนหรือคู่มือครูจะต้องประกอบด้วย จุดมุ่งหมายของการเรียน มีเนื้อหาในรายวิชา มีการแนะแนวทางในการจัดกิจกรรมเป็นแนวทางในการจัดกิจกรรมของนักเรียนกระตุ้นให้นักเรียนรักจักหาเหตุผล มีการกำหนดการใช้วัสดุประกอบการ เรียน

เอกวุฒิ ไกรมาก (2541: 51) ได้อธิบายไว้ว่าคู่มือ เป็นหนังสือที่เขียนขึ้นเพื่อเป็นแนวทาง ให้ครูหรือผู้ใช้ได้ศึกษา เข้าใจง่ายและง่ายต่อการปฏิบัติตามเพื่อส่งเสริมและประกอบการเรียนให้ บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้

อำนาจ เกาตระกูล (2541: 8) ได้ให้ความหมายไว้ว่า คู่มือเป็นเอกสารที่มีรายละเอียด เสนอแนะแก่ผู้ใช้ให้สามารถเข้าใจแนวทางการใช้และข้อพึงปฏิบัติที่จะช่วยให้การนำเรื่องนั้นใช้งาน ได้ตรงตามเจตนารมณ์

อนุชิต เชนงำเนียร (2545: 22) ได้สรุปความหมายไว้ว่า คู่มือเป็นหนังสือที่เขียนขึ้นเพื่อ เป็นแนวทางให้ผู้ใ้คู่มือได้ศึกษาทำความเข้าใจและง่ายต่อการการปฏิบัติตามเพื่อให้การทำการกิจกรรม อย่างใดอย่างหนึ่ง มีมาตรฐานใกล้เคียงกันมากที่สุด ทำให้ผู้เรียนเกิดความรู้ และความสามารถ มีทักษะที่ใกล้เคียงกัน

ปรีชา ช้างขวัญยืน และคนอื่นๆ (2542: 153) ให้ความหมายไว้ว่า หนังสือคู่มือเป็นหนังสือ ที่ใช้ควบคู่กับการกระทำสิ่งหนึ่งสิ่งใด เป็นหนังสือที่ให้แนวทางปฏิบัติแก่ผู้ใช้สามารถกระทำสิ่งนั้นๆ ให้บรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมาย ซึ่งสอดคล้องกับ สมมาตร ประสูวรรณ (2545: 76) ซึ่งได้สรุปไว้ว่า

คู่มือหมายถึง หนังสือ ตำรา เอกสารแนะนำ หรือเป็นสื่อที่ใช้เป็นแนวทางในการปฏิบัติควบคู่กับการทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งที่มีเนื้อหานั้นๆ ที่ผู้อ่านสามารถนำไปปฏิบัติจนบรรลุวัตถุประสงค์ตามเป้าหมาย ซึ่งตรงกับกรมวิชาการ (2543: 18) อธิบายความหมายว่า คู่มือครูเป็นหนังสือที่ใช้ควบคู่กับสิ่งหนึ่งสิ่งใด โดยมีการกำหนดเนื้อหา แนวทางการปฏิบัติแก่ผู้ใช้ให้สามารถจัดการเรียนการสอนได้ตามแนวทางของคู่มือ

คีรีบุณ จงวุฒิเวศน์, และมาเรียม นิลพันธุ์ (2542: 42) ให้ความหมายในการจัดทำคู่มือไว้ว่า คู่มือที่สร้างขึ้นต้องเป็นแหล่งความรู้ของผู้ศึกษาสามารถช่วยให้ผู้ศึกษาเข้าใจมากขึ้นและสามารถนำไปปฏิบัติได้ถูกต้อง

วิสรณ พลเสน (2547: 39) สรุปความหมายของคู่มือว่าเป็นหนังสือ ตำรา เอกสารแนะนำ หรือเป็นสื่อทำความเข้าใจที่จัดทำขึ้นเพื่อเป็นแนวทางให้ผู้ใช้คู่มือได้ศึกษาค้นคว้าเตรียมการทำความเข้าใจเรื่องที่จะทำได้ง่ายขึ้นและสามารถปฏิบัติตามได้อย่างมีประสิทธิภาพ

พิมพ์ไฉ ถือธรรม (2550: 58) ให้ความหมายของคู่มือไว้ว่า หนังสือ ตำรา หรือเอกสารที่มีเนื้อหาสาระ การแนะนำแนวทางสำหรับผู้ที่มีความรู้ ความเข้าใจ แนวทางการใช้และข้อพึงปฏิบัติ และเพื่อส่งเสริม ประกอบการเรียน การจัดกิจกรรมให้บรรลุตามเป้าหมายที่กำหนดไว้อย่างมีประสิทธิภาพ

สุชาติ ชุณหภูมิตา (2551: 41) ได้ให้ความหมายไว้ว่า คู่มือเป็นหนังสือที่เขียนขึ้นเพื่อเป็นแนวทางให้ผู้ใช้คู่มือได้ศึกษาทำความเข้าใจเกี่ยวกับการใช้คู่มือและปฏิบัติตามเพื่อทำกิจกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งให้มีมาตรฐานใกล้เคียงกันที่สุด ทำให้ผู้เรียนมีความรู้ความสามารถและทักษะที่ใกล้เคียงกัน

3.2 ประเภทของคู่มือ

คู่มือเป็นสื่อที่ให้ข้อคิดและแนวทางในการดำเนินการ ให้บรรลุเป้าหมายจึงมีนักการศึกษาหลายท่านได้จัดแบ่งประเภทของคู่มือไว้ดังนี้

ปรีชา ช่างขวัญยืน (2539: 127-132) อธิบายว่า คู่มือโดยทั่วไปแบ่งออกได้เป็น 3 ประเภทคือ

1. คู่มือครู (Teacher's manual or handbook) เป็นหนังสือที่ให้แนวทางและคำแนะนำแก่ครูเกี่ยวกับสาระ วิธีการ กิจกรรม สื่อ วัสดุอุปกรณ์ และแหล่งข้อมูลอ้างอิงต่างๆ ควบคู่กับตำราเรียน หรือหนังสือเรียน

2. คู่มือผู้เรียนหรือแบบฝึกปฏิบัติ (Student's manual or workbook) เป็นหนังสือที่ผู้เรียนใช้ควบคู่กับหนังสือเรียน ปกติจะประกอบด้วย สาระ คำสั่ง แบบฝึกหัด ปัญหาคำถาม ที่ว่างสำหรับเขียนตอบและการทดสอบ

3. คู่มือทั่วไป เป็นหนังสือที่ให้ความรู้ในการทำกิจกรรมหนึ่งกิจกรรมใด แก่ผู้อ่านโดยมุ่งให้ผู้อ่านเข้าใจ สามารถดำเนินการในเรื่องนั้นๆ ได้ด้วยตนเองอย่างถูกต้อง

อำนาจ ภาตระกุล (2541: 10) ได้อธิบายประเภทของคู่มือว่ามี 3 ประเภท คือ

1. คู่มือหลักสูตร เป็นเอกสารที่แนะนำให้ผู้ใช้หลักสูตรได้สามารถเข้าใจแนวทางการใช้และข้อพึงปฏิบัติ

2. คู่มือฝึกงาน เป็นเอกสารเสนอแนวทางให้ผู้เข้าไปปฏิบัติ หรือฝึกงานทั้งภายในและภายนอกสถานประกอบการ รวมทั้งให้ผู้ที่มีส่วนร่วมเกี่ยวข้องกับการฝึกงานได้มีแนวทางการปฏิบัติเป็นไปในทางเดียวกัน

3. คู่มือนักเรียน เป็นเอกสารที่เสนอแนะแก่ผู้เรียนในการปฏิบัติตนโดยมีข้อมูล กฎระเบียบ ข้อบังคับของสถานศึกษาเพื่อให้ผู้เรียนปฏิบัติตามได้ถูกต้อง

อนุชิต เชนงำเนียร (2545: 23) ได้จัดแบ่งคู่มือตรงกับ ภัทรกร เฟื่องฟู (2546: 38) ซึ่งจัดแบ่งประเภทของคู่มือออกเป็น 2 ประเภท ดังนี้คือ

1. คู่มือการเรียนการสอนตามหลักสูตร ซึ่งเสนอแนะแนวทางหรือเทคนิคการจัดการเรียนการสอน การใช้สื่อที่มีความสอดคล้องกับรายวิชาและระดับชั้นเรียนนั้นๆตามที่หลักสูตรกำหนด เช่น คู่มือรายวิชา คู่มือการใช้สื่อการเรียนการสอน

2. คู่มือการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนทั่วไป ซึ่งเสนอแนะแนวทางการดำเนินกิจกรรมต่างๆเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ในหลักสูตรโดยไม่เกี่ยวข้องกับเนื้อหา หรือคำอธิบายรายวิชา

บันลือ พฤษะวัน (2537: 28) เสนอความคิดเห็นไว้ว่า หนังสือคู่มือครูมีหลายแบบ สามารถแยกประเภทได้ดังนี้

1. คู่มือครูรายวิชา เป็นตำราที่เสนอแนะเทคนิคการสอนแต่ละรายวิชา แต่ละระดับชั้น

2. คู่มือสอนรายวิชาและรายชั้น เป็นตำราที่เสนอแนะการสอนรายวิชาในระดับชั้นนั้นๆเพื่อช่วยให้ครูที่ปฏิบัติการสอนสามารถดำเนินการสอนเป็นรายบทเรียนควบคู่กับบทเรียนที่นักเรียนในใช้อยู่

3. คู่มือครูสอนรายชั้นเรียน เป็นตำราที่เสนอแนะการสอนในระดับชั้นนั้นๆ ซึ่งครอบคลุมทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ หรือรายวิชา คู่มือประเภทนี้จัดทำขึ้นเพื่ออำนวยความสะดวกแก่ครูผู้สอนในระดับชั้นนั้นๆ ซึ่งประกอบด้วย จุดประสงค์ เนื้อหา กิจกรรมและการตรวจสอบผลการเรียนในระดับชั้นนั้น

ศักรินทร์ สุวรรณโรจน์ (2535: 77) แบ่งคู่มือออกเป็น 3 ประเภท ได้แก่

1. คู่มือการสอนหรือคู่มือการจัดกิจกรรมที่ให้ความรู้และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับหลักสูตร การสอนและการจัดกิจกรรมการเรียน

2. คู่มือหนังสือเรียน เป็นคู่มือที่จัดขึ้นควบคู่กับหนังสือเรียน อธิบายการใช้หนังสือเรียนให้ถูกต้องและมีประสิทธิภาพ ดำเนินการจัดกิจกรรมต่างๆ ให้สอดคล้องกับเนื้อหาในหนังสือเรียนมีลักษณะกึ่งแผนการสอนกึ่งคู่มือนักเรียน

3. คู่มือการใช้สื่อหรือนวัตกรรม การทำหรือการผลิตสื่อและนวัตกรรมขึ้นในโรงเรียน เพื่อเผยแพร่ผลงาน แสดงความรู้ความสามารถของผู้ทำผลงานและมีผู้อื่นสามารถนำไปใช้ได้ถูกต้อง

จากแนวคิดของนักวิชาการเกี่ยวกับคู่มือที่กล่าวมาแล้วนั้นพอจะสรุปได้ว่า คู่มือแบ่งได้เป็น 2 ประเภทใหญ่ๆ ด้วยกันคือ

1. คู่มือเกี่ยวกับการเรียนการสอนตามหลักสูตรที่เสนอแนวทางหรือเทคนิคการสอนการใช้สื่อ ที่มีความสัมพันธ์กับรายวิชาใดรายวิชาหนึ่ง หรือระดับชั้นเรียนต่างๆตามที่หลักสูตรกำหนด
2. คู่มือการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนทั่วไปที่เสนอแนะแนวทาง หรือเทคนิคการจัดกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่ง เพื่อสนับสนุนและส่งเสริมให้การจัดกิจกรรมการเรียนรู้อตามหลักสูตรที่กำหนดเป้าหมายไว้ ซึ่งไม่ได้เกี่ยวข้องสัมพันธ์กับเนื้อหาหรือคำอธิบายรายวิชา ซึ่งผู้ศึกษาเห็นว่าคู่มือการจัดกิจกรรมเป็นคู่มือที่มีความเหมาะสมในการจัดทำอย่างยิ่ง

3.3 องค์ประกอบของคู่มือ

ในการจัดทำคู่มือนั้นมีองค์ประกอบที่สำคัญที่สำคัญๆ สามารถนำมาใช้ในการปฏิบัติงาน ผู้ศึกษาได้รวบรวมความคิดเห็นของนักวิชาการไว้ดังนี้

ศักรินทร์ สุวรรณโรจน์ (2535: 89) กล่าวว่าองค์ประกอบของคู่มือโดยทั่วไป คือ

1. คำชี้แจงเกี่ยวกับการเตรียมการที่จะจำเป็นต่างๆ เช่น วัสดุอุปกรณ์
2. เนื้อหา สารระ และกระบวนการ หรือขั้นตอนในการดำเนินการ
3. ความรู้เสริม หรือแบบฝึกหัด แบบฝึกปฏิบัติเพื่อช่วยให้ผู้อ่านใช้ในการฝึกฝน
4. ปัญหาและคำแนะนำเกี่ยวกับการป้องกันแก้ไข
5. แหล่งข้อมูลและแหล่งอ้างอิงต่างๆ

ปรีชา ช่างขวัญยืน และคณะ (2539: 154-155) ได้อธิบายเกี่ยวกับองค์ประกอบของคู่มือไว้ว่าคู่มือควรประกอบด้วยรายละเอียดที่สำคัญๆ คือ คำชี้แจงของการใช้คู่มือซึ่งครอบคลุมวัตถุประสงค์ของคู่มือ ความรู้พื้นฐาน วิธีการใช้ และคำแนะนำการใช้คู่มือ เนื้อหาการเตรียมการสอน กระบวนการและการจัดกิจกรรม

นิพนธ์ เสือก้อน (2537: 23) ได้กล่าวว่า การจัดทำคู่มือ คือ การจัดทำแผนที่เป็นกระบวนการมีส่วนร่วม คือ ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับหลักสูตร การวัดผลการเรียนการสอนที่เน้นทักษะกระบวนการ และการจัดทำแผนการสอนที่เน้นกระบวนการ

มนตรี ชมชื่น (2548: 61) ได้สรุปแนวคิดองค์ประกอบของคู่มือไว้ว่า คู่มือที่ดีนั้นต้องมีแหล่งข้อมูลและแหล่งอ้างอิงที่ถูกต้องและเป็นประโยชน์ต่อผู้อ่านหรือผู้ใช้ในการค้นคว้าเรื่องต่างๆ อย่างลึกซึ้งและง่ายต่อความเข้าใจ โดยประกอบไปด้วย คำชี้แจงในการใช้คู่มือ เนื้อหาของเรื่องที่จะค้นคว้าในทุกด้าน วิธีการนำไปใช้ และการแนะนำแหล่งความรู้อ้างอิงต่างๆ

เอกวุฒิ ไกรมาก (2541: 54) อธิบายองค์ประกอบของคู่มือว่าควรประกอบด้วยรายละเอียดที่สำคัญ คือ

1. คำชี้แจงการใช้คู่มือจะต้องครอบคลุมวัตถุประสงค์ของคู่มือ ความรู้พื้นฐานที่จำเป็นในการใช้คู่มือ วิธีการใช้คู่มือ รวมถึงคำแนะนำการใช้คู่มือ

2. เนื้อหาที่จะสอนมีคำชี้แจงหรือคำอธิบายประกอบ และอาจมีการวิเคราะห์เนื้อหาสาระให้ผู้อ่านเกิดความเข้าใจที่จะอ่าน

3. การเตรียมการสอน ประกอบด้วย การเตรียมสถานที่ วัสดุ สื่อ อุปกรณ์และเครื่องมือที่จำเป็น การเตรียมเอกสารประกอบการสอน แบบฝึกหัดและแบบฝึกปฏิบัติ ข้อสอบ คำเฉลย ฯลฯ มีการติดต่อประสานงานที่จำเป็น

4. กระบวนการ วิธีการ กลุ่มมือครูต้องให้ข้อมูลหรือรายละเอียดเกี่ยวกับคำแนะนำ ขั้นตอนและวิธีการดำเนินการสอนที่จะช่วยให้การสอนบรรลุผล คำถาม ตัวอย่าง แบบฝึกหัดและสื่อต่างๆ ที่ใช้ในการสอน ตลอดจนข้อเสนอแนะเกี่ยวกับสิ่งที่ควรทำ ไม่ควรทำ ซึ่งมักจะมาจากประสบการณ์ของผู้เรียน

5. การวัดผลประเมินผลซึ่งประกอบด้วย เครื่องมือวัด วิธีวัดผล เกณฑ์การประเมินผล

6. ความรู้เสริม กลุ่มมือครูที่ดีต้องคำนึงถึงความต้องการของผู้ใช้ และสามารถคาดคะเนได้ว่าใช้มักจะประสบปัญหาในเรื่องใด จัดหาหรือจัดทำข้อมูลที่จะช่วยส่งเสริมความรู้ของครู

7. ปัญหาและคำแนะนำเกี่ยวกับการป้องกันและการแก้ไขปัญหา ผู้เขียนคู่มือสามารถนำเอาประสบการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นมาช่วยผู้ใช้หรือผู้อ่านสามารถทำในสิ่งนั้นได้อย่างราบรื่นไม่เกิดอุปสรรคปัญหาสามารถให้คำแนะนำเกี่ยวกับการป้องกันและการแก้ไขที่อาจจะเกิดขึ้นกับผู้ใช้หรือผู้อ่านคู่มือ

8. แหล่งข้อมูล หรือแหล่งอ้างอิงที่จะเป็นประโยชน์ต่อผู้อ่านในการศึกษาค้นคว้า

จากการศึกษาองค์ประกอบของการจัดทำคู่มือที่ดีนั้นพอสรุปได้ว่า คู่มือควรมีองค์ประกอบที่สำคัญคือ ควรมีคำชี้แจงการใช้คู่มือ มีเนื้อหาสาระและคำอธิบายวิธีการหรือแนวทางการปฏิบัติการเตรียมการเกี่ยวกับวัสดุ สื่อ อุปกรณ์ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เข้าใจง่าย ควรมีคำแนะนำเกี่ยวกับแนวทางการแก้ไขปัญหา การป้องกันที่อาจจะเกิดขึ้นกับผู้อ่าน หรือผู้นำคู่มือไปปฏิบัติได้ถูกต้อง ตลอดจนควรมีคำแนะนำแหล่งความรู้อ้างอิงที่จะเป็นประโยชน์ต่อผู้ศึกษาค้นคว้า

3.4 ลักษณะที่ดีของคู่มือ

ในการจัดทำคู่มือนั้นสิ่งที่จำเป็นและควรคำนึงถึง คือ ลักษณะของคู่มือ เพราะว่าผู้ใช้หรือผู้ที่ศึกษาคู่มือนั้นจะให้ความสนใจหรือไม่ย่อมขึ้นอยู่กับลักษณะที่ดีของคู่มือ

ปรีชา ช่างขวัญยืน และคนอื่นๆ (2539: 132) ได้กล่าวถึงลักษณะที่ดีของคู่มือจะต้องมีความชัดเจนให้รายละเอียดครอบคลุมเพื่อให้ผู้อ่านมีความเข้าใจอย่างแจ่มแจ้งการเขียนคู่มือต้องครอบคลุมประเด็นต่าง ๆ ดังนี้

1. ควรระบุให้ชัดเจนว่าคู่มือนั้นเป็นคู่มือสำหรับใคร
2. กำหนดวัตถุประสงค์ให้ชัดเจน
3. คู่มือนี้ช่วยผู้ใช้ได้อย่างไร ผู้ใช้ได้ประโยชน์อะไรบ้าง
4. ควรมีส่วนที่ให้หลักการ ความรู้ที่จำเป็นแก่ผู้ใช้ในการใช้คู่มือเพื่อให้เกิดประโยชน์

5. ควรมีส่วนที่ให้คำแนะนำแก่ผู้ใช้เกี่ยวกับการเตรียมตัวการเตรียมวัสดุอุปกรณ์
6. ควรมีส่วนที่ให้คำแนะนำแก่ผู้ใช้เกี่ยวกับขั้นตอนกระบวนการในการทำสิ่งใดสิ่งหนึ่ง
7. ควรมีคำถามหรือกิจกรรมให้ผู้ใช้คู่มือทำเพื่อตรวจสอบความเข้าใจในกาอ่านหรือปฏิบัติ
8. ควรใช้เทคนิคต่างๆ ในการช่วยให้ผู้ใช้คู่มือได้โดยสะดวก
9. การใช้แหล่งอ้างอิงที่มีประโยชน์แก่ผู้อื่น ซึ่งอาจเป็นบรรณานุกรม รายชื่อชมรม สถานประกอบการ รายชื่อบุคคลสำคัญ เป็นต้น

คีรีบุณ จงวุฒิเวศน์ และมาเรียม นิลพันธ์ (2542: 17-18) ได้แบ่งลักษณะที่ดีของคู่มือออกเป็น 3 ด้าน คือ

1. ด้านเนื้อหา

เนื้อหาสาระหรือรายละเอียดในคู่มือควรตรงกับเรื่องที่จะศึกษาและไม่ยากเกินไปควรนำเสนอเนื้อหาให้เหมาะสมกับพื้นฐานความรู้ของผู้อ่าน เนื้อหาที่มีความเหมาะสมนำไปอ้างอิงได้ มีกรณีตัวอย่างประกอบในบางเรื่อง เพื่อให้ทำความเข้าใจได้ง่าย และควรมีการปรับปรุงเนื้อหาของข้อมูลให้ทันสมัย

2. ด้านรูปภาพ

การจัดพิมพ์ตัวอักษรที่ใช้ควรมีตัวโต และรูปแบบที่ชัดเจน อ่านง่าย เหมาะกับผู้ใช้ควรมีภาพหรือตัวอย่างประกอบเนื้อหา ลักษณะของการจัดรูปเล่มควรทำให้น่าสนใจ การใช้ภาษาควรเข้าใจง่ายเหมาะสมกับผู้ศึกษา และระบบการนำเสนอควรเป็นระบบจากง่ายไปหายาก

3. ด้านการนำไปใช้ ควรระบุขั้นตอนการใช้ มีแผนภูมิ ตาราง หรือตัวอย่างประกอบให้สามารถนำไปปฏิบัติได้จริง มีข้อมูลเพื่อสามารถใช้ประสานงานต่างๆ ได้สะดวกรวดเร็ว

เอกวุฒิ ไกรมาก (2541: 57) ได้กล่าวถึงลักษณะที่ดีของคู่มือไว้ดังนี้

1. ผู้ศึกษาต้องเข้าใจลักษณะเนื้อหาสิ่งที่จะสอนได้ชัดเจน
2. ช่วยให้ผู้ศึกษาค้นคว้าดำเนินการตามแนวทางขั้นตอนต่างๆ และสามารถปฏิบัติงานได้อย่างคล่องแคล่วมากขึ้น ตลอดจนสามารถศึกษาตัดแปลงหรือยืดหยุ่นได้
3. กิจกรรมเสนอแนะ กิจกรรมที่กำหนดให้สามารถเลือกใช้ได้อย่างเหมาะสม
4. แนวการเขียนคู่มือมุ่งเน้นจุดมุ่งหมายของการปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง
5. ความแปลกใหม่ของกิจกรรมเป็นแนวปฏิบัติได้และสามารถปฏิบัติอย่างได้ผล
6. รูปแบบและวิธีการเขียนต้องสะดวกต่อการนำไปใช้ จึงเป็นรูปแบบและขั้นตอนที่เขียนแนวปฏิบัติ การจัดกิจกรรมต้องเขียนอย่างละเอียดผู้ใช้สามารถปฏิบัติตามขั้นตอนได้โดยมีภาพแผนภูมิแผนผังประกอบซึ่งช่วยให้อธิบายการปฏิบัติตามขั้นตอนได้ง่ายขึ้น

สมมาตร ปรงสุวรรณ (2544: 83) ได้ให้ความรู้เกี่ยวกับคู่มือที่ดีควรมีลักษณะในประเด็นหลักๆ ด้านเนื้อหาที่ถูกต้องและครอบคลุมสาระของคู่มือนั้นๆ การจัดลำดับของข้อมูลนำเสนอเป็นขั้นตอนเข้าใจง่าย รายละเอียดของคู่มือต้องชัดเจนเข้าใจง่าย ผู้ศึกษาคู่มือเมื่ออ่านแล้วสามารถนำไปปฏิบัติตามได้และรูปแบบของคู่มือควรมีความสวยงาม ทนต่อการใช้

สรุปได้ว่าลักษณะที่ดีของคู่มือนั้นต้องมีความเหมาะสมกับผู้ศึกษาค้นคว้า มีความทันสมัย ให้ความรู้ที่ถูกต้องชัดเจนเข้าใจง่าย สามารถสร้างความรู้ความเข้าใจปฏิบัติตามแนวทางหรือขั้นตอนวิธีการได้อย่างเหมาะสม รูปเล่มมีความสวยงามทนทานต่อการนำไปใช้

3.5 แนวทางการจัดทำคู่มือ

เพื่อให้การจัดทำคู่มือ มีความถูกต้อง ชัดเจน และสามารถนำไปปฏิบัติได้ผู้ศึกษาได้ ค้นคว้าการทำคู่มือจากหน่วยงาน องค์กรและบุคคลดังนี้

ปรีชา ช่างขวัญยืนและคนอื่นๆ (2539: 132-134) ได้อธิบายไว้ว่าการเขียนคู่มือนั้นจะต้อง เน้นแนวปฏิบัติเป็นสำคัญ วิธีการจัดกิจกรรมนั้นจะต้องเขียนให้สามารถปฏิบัติตามขั้นตอนได้ และ ควรแสดงภาพ แผนภูมิ แผนผัง เพื่อช่วยให้ครูผู้สอนสามารถปฏิบัติตามขั้นตอนได้ง่าย ส่วนการเขียน คู่มือต้องใช้ภาษาที่ผู้อ่านได้รับความรู้ และเข้าใจ ดังนั้นคู่มือจึงต้องมีความชัดเจน มีรายละเอียด ครอบคลุมประเด็นที่น่าสงสัยไว้ทั้งหมด เพื่อที่ผู้อ่านจะได้เกิดความเข้าใจอย่างชัดเจน

สมจิตร ทับทิม (2548: 73) ได้สรุปประเด็นสำคัญไว้ว่า การเขียนคู่มือนั้นจะต้องเน้นการ ปฏิบัติเป็นสำคัญ ส่วนวิธีการจัดกิจกรรมต้องเขียนให้ละเอียดสามารถปฏิบัติตามขั้นตอนได้และควร แสดงภาพ แผนภูมิ แผนผัง เพื่อให้ผู้ปฏิบัติสามารถปฏิบัติตามขั้นตอนได้ง่าย การเขียนคู่มือเป็น การสอนหรือการให้ความรู้แก่ผู้อ่านทางด้านภาษาเขียน แต่เนื่องจากผู้อ่านไม่มีโอกาสที่ซักถาม ผู้เขียนในประเด็นที่สงสัย คู่มือจึงจำเป็นต้องมีประเด็นเนื้อหาที่ละเอียด ครอบคลุมประเด็นที่น่า สงสัยไว้ทั้งหมดเพื่อให้ผู้อ่านได้ศึกษาทำความเข้าใจได้ด้วยตนเอง

พิศุจน์ มีไปล์ (2549: 1-130) ได้จัดทำคู่มือการจัดการเรียนการสอนโดยวิธีสตอรี่ไลน์ สำหรับครูผู้สอนในโรงเรียนอำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี เป็นการเสนอแนะแนวทางวิธีการบูรณา การหลักสูตร และวิธีการบูรณาการ การเรียนการสอนเข้าด้วยกันโดยครูผู้สอนได้เรียนรู้กระบวนการ และฝึกปฏิบัติด้วยตนเอง แล้วสามารถนำไปเป็นทางเลือกทางหนึ่งในการพัฒนากระบวนการจัด การเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ สำหรับคู่มือที่ดีได้นำเสนอรายละเอียดต่างๆไว้ตามลำดับ สะดวกแก่การทำความเข้าใจ มีตัวอย่างประกอบให้การศึกษามากมาย มีแผนภาพประกอบ การอธิบาย มีการทดลองนำไปปฏิบัติซึ่งช่วยให้เกิดทักษะและความเข้าใจอย่างยั่งยืน

ทัศนีย์ ทิพย์คงคา (2547: 1-133) จัดทำคู่มือแหล่งเรียนรู้สำหรับนักเรียนในจังหวัดปทุมธานี มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ผู้บริหารสถานศึกษาครู อาจารย์ และนักเรียนใช้เป็นแนวทางในการศึกษาข้อมูล แหล่งเรียนรู้ไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษา รายละเอียดของคู่มือจะช่วยให้การ จัดกิจกรรมการเรียนการสอนจากสถานการณ์จริงหรือประสบการณ์ตรงของนักเรียนมีประสิทธิภาพ มากขึ้น เนื้อหาของคู่มือมีรายละเอียดแหล่งเรียนรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่นผลิตภัณฑ์ และสถานที่ สำคัญซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาขั้นพื้นฐานและหลักสูตรสถานศึกษา

วิสรณ พลเสน (2547: 1-207) ได้จัดทำคู่มือการจัดการกิจกรรมนักเรียนกลุ่มเสี่ยงในระบบ การดูแลช่วยเหลือนักเรียนได้จัดทำมีความสอดคล้องกับระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียน มัธยมศึกษา โดยผู้เขียนมุ่งหวังให้ครูที่ปรึกษาได้นำไปเป็นแนวทางในการจัดกิจกรรมให้นักเรียน เพื่อเป็นแนวทางป้องกันการเกิดปัญหาขึ้นกับนักเรียนกลุ่มเสี่ยงพร้อมทั้งเสนอแนวทางแก้ไขกับ

นักเรียนกลุ่มเสียงด้านยาเสพติด และนักเรียนกลุ่มเสียงด้านเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควร และการเสนอแนะกิจกรรมที่ครูที่ปรึกษาสามารถนำกิจกรรมไปปรับปรุงให้เหมาะสมกับ สภาพของนักเรียน แต่ละคนทำให้กิจกรรมมีประโยชน์และมีประสิทธิภาพมากขึ้น

มนตรี ชมชื่น (2548: 1-183) ได้ทำคู่มือการทอผืนผ้าตีนจกไท-ยวน จังหวัดราชบุรีมีวัตถุประสงค์เพื่อครูสามารถนำไปใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้หลักสูตรท้องถิ่น เรื่อง “การทอผ้าจก” ในโรงเรียน เพื่อให้ทราบถึงลักษณะและลวดลายผ้าตีนจกไท-ยวนในจังหวัดราชบุรีนำไปถ่ายทอดให้นักเรียนได้เกิดความภาคภูมิใจในภูมิปัญญาของชุมชน ก่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจ เห็นคุณค่าของผ้าทอพื้นบ้านอันเป็นมรดกทางวัฒนธรรมและยังเป็นแนวทางในการอนุรักษ์และฟื้นฟูศิลปะพื้นบ้านการทอผ้า

สมจิตร ทับทิม (2548: 1-218) จัดทำคู่มือการจัดกิจกรรมพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมด้านความรับผิดชอบของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ในกระบวนการเรียนการสอนวิชาการงานอาชีพและเทคโนโลยี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครนายก มีวัตถุประสงค์ที่สำคัญคือเพื่อให้ครูผู้สอนสามารถนำไปใช้ในการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาความรับผิดชอบต่อตนเองและความรับผิดชอบต่อส่วนรวม เพื่อให้ผู้บริหารสถานศึกษาทำกิจกรรมพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมด้านความรับผิดชอบ จากคู่มือไปพัฒนากิจกรรมการเรียนการสอนกับสาระการเรียนรู้ต่างๆ ครูผู้สอนสามารถจัดกิจกรรมและกระบวนการจัดกิจกรรมในกระบวนการเรียนการสอนได้สอดคล้องกับหลักสูตรสถานศึกษา นักเรียนสามารถศึกษากิจกรรมในคู่มือและปรับพฤติกรรมของตนเองได้อย่างเหมาะสม

จากการศึกษาแนวทางการจัดทำคู่มือ ดังกล่าวข้างต้นพอสรุปได้ว่า ในการจัดทำคู่มือนี้ ควรจะมีวัตถุประสงค์ รายละเอียดของเนื้อหา การจัดกระบวนการเรียนรู้ การทดลองหรือลงมือปฏิบัติจริง การวัดและประเมินผล เพื่อเป็นแนวทางในการนำไปใช้และสามารถนำไปปฏิบัติได้จริง

5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จากการศึกษาผลงานการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้จัดการเรียนการสอนในโรงเรียน มีดังนี้

5.1 งานวิจัยในประเทศ

อัญชุลี ศรียังเล็ก (2552: บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่องการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ระดับปฐมวัยศึกษาที่ใช้องค์ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น โรงเรียนคลองลาดช้าง จังหวัดปทุมธานี ผลการวิจัยปรากฏว่า ผลการใช้หลักสูตรสถานศึกษาในระดับปฐมวัยศึกษาที่ใช้องค์ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น โรงเรียนคลองลาดช้าง จังหวัดปทุมธานี จากผู้วิจัย ผู้บริหารสถานศึกษา ผู้ปกครอง นักเรียนชั้นอนุบาล 1 และ 2 มีค่าเฉลี่ยที่ระดับ 4.25 – 4.75 แสดงว่าหลักสูตรที่ใช้มีระดับความเหมาะสมมากถึงมากที่สุด และผลการสังเกตพฤติกรรมการเรียนรู้ระหว่างเรียนของผู้เรียน ขณะทดลองใช้หลักสูตรสถานศึกษาผลรวมพบว่าเด็กแสดงพฤติกรรมการเรียนรู้ระหว่างเรียน คิดเป็นร้อยละ 96.82 – 97.66 แสดงว่าเด็กแสดงพฤติกรรมการเรียนรู้ระหว่างเรียนดีมาก

วุษ กวางษ์กลาง (2547: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาสภาพการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาขอนแก่น เขต 2 ผลการศึกษาพบว่า สภาพการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจัดการเรียนการสอน โดยการใช้สื่อหรือแหล่งเรียนรู้ภายในชุมชน การจัดหาสื่อวัสดุอุปกรณ์ด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น การจัดหาหรือการจัดสร้างแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นโดยครูและนักเรียนภูมิปัญญาที่ถูกนำมาใช้มากที่สุด คือ ด้านเกษตรกรรม เกี่ยวกับการปลูกพืช ด้านโภชนาการเกี่ยวกับการประกอบอาหารพื้นบ้านหรืออาหารอีสาน และด้านอุตสาหกรรมหัตถกรรมเกี่ยวกับการจักสานส่วนด้านความพึงพอใจต่อสภาพการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นคือ นักเรียนได้เรียนรู้เรื่องของท้องถิ่นมากที่สุด การมีส่วนร่วมในการกำหนดสาระการเรียนรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่นในหลักสูตรสถานศึกษาอยู่ในระดับมาก การถ่ายทอดความรู้ของวิทยากรหรือครูภูมิปัญญาท้องถิ่นมีความพึงพอใจเป็นอันดับสุดท้าย

พระชยสร สมบุญมาก (2549: 190-191) ได้ทำการศึกษาการพัฒนาหลักสูตรเน้นกระบวนการถ่ายทอดภูมิปัญญาล้านนา กลองสะบัดชัย ผลการวิจัยด้านการจัดการเรียนการสอนพบว่า การดำเนินการจัดการเรียนการสอนเรื่องกลองสะบัดชัยเป็นไปตามลำดับขั้นที่กำหนดไว้ ผู้วิจัย ประชาชนชาวบ้าน ครูผู้ช่วยสอนมีส่วนร่วมในการสอนและการประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียนทำให้การพัฒนาหลักสูตรเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ในการนำหลักสูตรไปใช้กับนักเรียนและการประเมินผลด้านความรู้ ทักษะ และเจตคติ พบว่าผู้เรียนทราบประวัติความเป็นมาของกลองสะบัดชัย รู้จักเครื่องดนตรีประกอบ คือ ฉิ่ง ฉาบ ผู้เรียนบางคนสามารถปฏิบัติตามแผนการสอนแต่ละแผนได้อย่างถูกต้อง และสามารถตีกลองสะบัดชัยได้ เนื่องจากผู้เรียนได้รับการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นการตีกลองสะบัดชัยจากประชาชนชาวบ้านที่มีชื่อเสียง ได้รับการปลูกฝังเรื่องคุณค่าทางศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นจากผู้ปกครองหรือเครือญาติซึ่งทำให้ผู้เรียนเกิดความภาคภูมิใจและเกิดแรงจูงใจ

พิมพิไล ถือธรรม (2550: บทคัดย่อ) ได้ทำคู่มือการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ผลของการศึกษาได้คู่มือการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ประกอบด้วยข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่น 4 ด้าน ดังนี้ 1) ด้านเกษตรกรรม 2) ด้านศิลปวัฒนธรรมขนบธรรมเนียมประเพณี 3) ด้านการประกอบอาชีพ และ 4) ด้านเทคโนโลยี และวิธีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ ได้แก่ กิจกรรมการสอนเพื่อการสื่อสาร การจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ กิจกรรมการเรียนการสอนแบบโฟร์แมทซ์สี่เหลี่ยมและกิจกรรมการเรียนรู้จากการทำโครงการ

อังกุล สมคะเนย์ (2535: 120-128) ได้ศึกษาสภาพการนำภูมิปัญญาชาวบ้านมาใช้ในการพัฒนาหลักสูตรในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดอุบลราชธานี พบว่า ศึกษานิเทศก์ ผู้บริหารโรงเรียน ครูวิชาการในโรงเรียน เห็นด้วยในการนำภูมิปัญญาชาวบ้านมาใช้ในการพัฒนาหลักสูตรระดับท้องถิ่น ในลักษณะการปรับกิจกรรมการเรียนการสอนหรือกิจกรรมเสริม โดยมีวิธีการเชิญภูมิปัญญาชาวบ้านที่เป็นช่างฝีมือ หรือช่างเทคนิคชาวบ้านมามีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตร ซึ่งศึกษานิเทศก์ ผู้บริหารโรงเรียน และครูวิชาการมีปัญหาเกี่ยวกับงบประมาณสนับสนุนไม่เพียงพอ ไม่ได้รับการสนับสนุนในด้านนโยบายและนิเทศติดตามผลตลอดจนไม่มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับภูมิปัญญาชาวบ้านและการพัฒนาหลักสูตร

กรมวิชาการ (2539: 95 – 106) ได้ศึกษาเรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่นกับการจัดการเรียนการสอนในระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษาพบว่า การจัดเก็บข้อมูลเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่นของศึกษานิเทศก์ ครูผู้สอนและผู้บริหารสถานศึกษายังมีน้อย การสนับสนุนให้ครูผู้สอนนำความรู้และประสบการณ์ของชาวบ้านในท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนของผู้บริหารสถานศึกษานั้นมี 2 รูปแบบ คือ การนำความรู้และประสบการณ์ของชาวบ้านในท้องถิ่นมาจัดการเรียนการสอนและเชิญวิทยากรท้องถิ่นมาให้ความรู้กับครู ส่วนแนวทางการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนนั้น ได้เสนอแนะว่าจะต้องคำนึงถึง ลักษณะของภูมิปัญญาท้องถิ่นว่า ควรเป็นองค์ความรู้และประสบการณ์ที่มีส่วนของคุณธรรม จริยธรรม สอดแทรกอยู่ด้วย กระบวนการเรียนการสอนจะต้องเป็นการผสมผสานระหว่างความรู้สากลและความรู้ท้องถิ่น เน้นการศึกษาวិเคราะห์ทำความเข้าใจวิธีคิด และแนวคิดของภูมิปัญญาท้องถิ่นให้ผู้เรียนได้คิดอย่างอิสระ คิดหลายด้านหลายมุม และสรุปเป็นองค์ความรู้และประสบการณ์ที่ใช้ดำรงชีวิต ในส่วนของการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ครูอาจเป็นผู้ดำเนินกิจกรรม โดยนำความรู้และประสบการณ์ของปราชญ์ท้องถิ่นเป็นผู้นำกิจกรรมการเรียนการสอนและประเมินผลแทนครู ส่วนสถานที่เรียนอาจเป็นโรงเรียน หรือให้นักเรียนไปที่บ้านของปราชญ์ท้องถิ่น

กระทรวงศึกษาธิการ (2540: 102 - 109) ได้ทำรายงานการวิจัย เรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่นกับการพัฒนาหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ข้อมูลในการศึกษาประกอบด้วยผู้บริหาร ครูผู้สอน นักเรียน รวมทั้งสิ้น 900 คน จำนวน 21 โรงเรียน ผลการวิจัยพบว่า 1) ต้องการจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น เช่น การเชิญผู้รู้ในท้องถิ่นมาเป็นวิทยากร การส่งนักเรียนไปฝึกงาน การสำรวจความรู้ที่มีอยู่ในท้องถิ่น และการค้นคว้าจากพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น 2) การนำผู้รู้ในท้องถิ่นมาร่วมในการพัฒนาหลักสูตร และการจัดการเรียนการสอน ผู้บริหารมีบทบาทสำคัญยิ่งในการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนและชุมชน 3) การจัดเวลาให้นักเรียนออกไปสำรวจ และการรวบรวมความรู้ในชุมชนด้วยการปฏิบัติจริง เรียนรู้จากประสบการณ์จริง นับว่าเป็นการพัฒนากระบวนการเรียนรู้อย่างแท้จริง สามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ 4) พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น หรืออุทยานการศึกษาเป็นสิ่งที่มีความสำคัญยิ่งในการจะกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความสนใจใฝ่รู้ใฝ่ศึกษา และค้นคว้าหาความรู้ด้วยตนเอง ความรู้ที่ได้รับจากการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองนั้นเป็นสิ่งที่มิประโยชน์ สามารถนำไปใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวันได้มาก 5) ผู้ปกครอง ผู้นำชุมชน หรือผู้รู้ในท้องถิ่น เป็นผู้สนับสนุนการดำเนินงานของโรงเรียน ทั้งในแง่ของแรงงาน ความคิด ภูมิปัญญาและวัสดุสิ่งของ

ศรีรัตน์ บุญศรีและคนอื่นๆ (2541: 69 -73) ได้ทำการศึกษาสภาพปัญหาการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนในระดับประถมศึกษาของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดน่าน พบว่า 1) การนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนของครูในโรงเรียนประถมศึกษาส่วนใหญ่ นำความรู้มาใช้สอนในวิชาสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต กลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย และกลุ่มงานพื้นฐานอาชีพ ครูผู้สอนนำมาใช้ในการเรียนการสอนอยู่ในระดับปานกลางมีการปฏิบัติน้อย 2) การจัดการเรียนการสอนที่นำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนของครูได้รับการสนับสนุนจากผู้บริหารมาก ส่วนงบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ได้รับการสนับสนุนในจำนวนน้อย

อภิรดี บำรุงสุข (2544: 110-112) ได้ทำการศึกษาเรื่องการนำภูมิปัญญาชาวบ้านมาบูรณาการในการสอนวิชาสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตระดับประถมศึกษาปีที่ 5 และ 6 ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานการประถมศึกษา อำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี พบว่าการบูรณาการภูมิปัญญาชาวบ้านในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนอยู่ในระดับปานกลางและเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าการบูรณาการภูมิปัญญาชาวบ้านในการจัดการเรียนการสอนด้านการพัฒนาเจตคติการอนุรักษ์ภูมิปัญญาชาวบ้านและความรักความผูกพันกับท้องถิ่นระดับการบูรณาการอยู่ในระดับปานกลาง โดยมีค่าเฉลี่ยสูงสุดเมื่อเทียบกับการบูรณาการภูมิปัญญาชาวบ้าน เพื่อการถ่ายทอดความรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาชาวบ้านมีค่าเฉลี่ยรองลงมา สำหรับด้านการฝึกทักษะการเรียนรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาชาวบ้าน มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด

สุชาดา ชุณหภักดา (2551: บทคัดย่อ) ได้ทำคู่มือการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแบบบูรณาการสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โดยใช้แหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นราชบุรี โรงเรียนเทศบาล 4 (วัดมหาธาตุวรวิหาร) ผลของการศึกษาได้คู่มือที่มีรายละเอียดการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแบบบูรณาการโดยการใช้แหล่งเรียนรู้ท้องถิ่นราชบุรี โรงเรียนเทศบาล 4 (วัดมหาธาตุวรวิหาร) สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 มีครบ 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ ประกอบด้วย 1) เนื้อหาที่เป็นข้อมูลจากแหล่งเรียนรู้ที่ครูผู้สอนต้องนำไปจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแบบบูรณาการให้กับผู้เรียน ได้แก่ เรื่องวัดมหาธาตุวรวิหาร เรื่องพระเทพวิสุทธิธารภรณ์ และเรื่องโองมังกง 2) กิจกรรมการเรียนการสอนแบบบูรณาการจากเรื่องที่กำลังแล้ว 3) ผังมโนทัศน์เรื่องที่กำลังแล้ว การจัดกิจกรรมบูรณาการแบบข้ามกลุ่มสาระ และ 4) เอกสารประกอบ ได้แก่ ใบความรู้ การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแบบบูรณาการ แบบบันทึกกิจกรรม แบบฝึกหัด แบบทดสอบ แบบประเมินการปฏิบัติกิจกรรม

5.2 งานวิจัยต่างประเทศ

วิตเทอร์ (สุชาดา ชุณหภักดา, 2551: 54; อ้างอิงจาก Wither, 2000: 2176) ได้ศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นและการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานการศึกษาเพื่อพิจารณาข้อมูลเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นของสถาบันการศึกษา YVLEI พบว่า โรงเรียนมีการวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานของหลักสูตร ปรับปรุงหลักสูตรให้เกิดความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ทำให้เด็กเกิดความคิดในการใช้ประสาทสัมผัสทุกส่วนของผู้เรียนกับสิ่งแวดล้อม ให้โอกาสผู้เรียนได้แลกเปลี่ยนความรู้กับชุมชนซึ่งหลักสูตรได้พัฒนาทุกระดับชั้นโดยเฉพาะชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เน้นในเรื่องระเบียบวินัยอย่างเคร่งครัด โดยอาศัยความร่วมมือกันระหว่าง ครู ชุมชน นักเรียน และผู้นำชุมชน ซึ่งจัดเนื้อหาที่มีกิจกรรมการเรียนการสอนตามมาตรฐานให้เป็นที่ยอมรับ

ลอเวย์ (สุชาติดา ชุณหะมุกดา. 2551: 54; อ้างอิงจาก Lawey. 1998: 17) ได้ทำการวิจัยในเรื่องการพัฒนาสังคมในท้องถิ่น ในมลรัฐนิวยอร์ก โดยทดลองใช้กับโรงเรียนในชนบท ผลการวิจัยพบว่า การให้ความสำคัญกับภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยการดึงเอาภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีความรู้ในศาสตร์สาขาวิชาการต่าง ๆ เข้ามาช่วยในการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียน ได้ภายใน 3 วัน โดยใช้แนวทาง 3 ประการดังนี้ 1) การใช้พื้นที่ในชุมชนเป็นเครื่องมือในการศึกษาค้นคว้า 2) การให้องค์กรในระดับท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา 3) การให้ชุมชนผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา

เฟอร์กูสัน (สุชาติดา ชุณหะมุกดา. 2551: 53; อ้างอิงจาก Ferguson. 1997: 32) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องการศึกษาของเด็กในชนบทของรัฐเนบราสกา ผลการวิจัยพบว่า การใช้ภูมิปัญญาและความคิดสร้างสรรค์ สำหรับกลวิธีในการใช้ในการพัฒนาภูมิปัญญา ที่อยู่ในรูปของการผสมผสาน ระหว่างวิธีระดมพลังสมองระดับชุมชนกับการเสริมสร้างความคิดสร้างสรรค์ โดยการนำเด็กออกไปหาประสบการณ์นอกสถานที่ มีการพบกับผู้ประกอบอาชีพระดับท้องถิ่น พบกับวิทยากรผู้ทรงคุณวุฒิของชุมชน เพื่อที่จะให้เด็กเกิดแนวคิดใหม่ ๆ แปลก ๆ และมีความก้าวไกลด้านภูมิปัญญาจากการที่ทดลองอยู่ประมาณ 5 สัปดาห์ แล้วทำการประเมินผลพบว่า เด็กสามารถนำภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ตนได้ออกไปศึกษาเรียนรู้นำมาผสมผสานเข้ากับความคิดของตนเองได้ดีกว่าการไปศึกษาอยู่แต่ภายในโรงเรียน

ร็อก (สุชาติดา ชุณหะมุกดา. 2551: 53; อ้างอิงจาก Rock. 1996: 3403- A) ได้ทำการวิจัยเรื่อง รูปแบบคณะกรรมการโรงเรียนและชุมชนกับการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ผลการศึกษาพบว่า คณะกรรมการโรงเรียน ตัดสินใจในการที่จะให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของโรงเรียน เพื่อให้หลักสูตรที่ใช้จัดกิจกรรมการเรียนการสอนตรงตามความต้องการของชุมชนและผู้เรียน อีกทั้งส่งเสริมการใช้ภูมิปัญญาในท้องถิ่น เช่น ด้านการประกอบอาชีพของชุมชน วิถีชีวิตของคนในชุมชน ภูมิปัญญาของชุมชนและตกลงใจที่จะกำหนดวิธีการที่จะให้เกิดประโยชน์แก่ชุมชน

หลุยส์ (สุชาติดา ชุณหะมุกดา. 2551: 53; อ้างอิงจาก Louise. 1998: 4551 – A) ได้ทำการวิจัยเรื่องความพึงพอใจของชุมชนในการเข้ามามีส่วนร่วมกับสถานศึกษา ในการประกอบกิจกรรมการเรียนการสอนที่รัฐอิลลินอยด์ โดยใช้ประชาชนที่อยู่ใกล้เคียงสถานศึกษาในชุมชน ผลการวิจัยพบว่า สิ่งที่ชุมชนมีส่วนช่วยเหลือในการให้การศึกษาแก่สถานศึกษาได้มากที่สุดคือ ภูมิปัญญาในชุมชน ปราชญ์ในชุมชนขนบธรรมเนียมประเพณีวัฒนธรรม ในชุมชนและแหล่งเรียนรู้ในชุมชน ซึ่งจะตรงกับความต้องการของผู้เรียนส่วนใหญ่ที่อาศัยอยู่ในชุมชน อีกทั้งเป็นการอนุรักษ์ภูมิปัญญา วัฒนธรรมประเพณีและแหล่งเรียนรู้ที่มีในชุมชนให้ยั่งยืนด้วย

บทที่ 3

ขั้นตอนและวิธีการจัดทำคู่มือ

การจัดทำคู่มือการเสริมสร้างงานหัตถกรรมโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น กลุ่มสาระการเรียนรู้ การงานอาชีพและเทคโนโลยี ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ของโรงเรียนวัดหนองคุ้ม จังหวัดปราจีนบุรี ผู้ศึกษาได้ดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

- ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาเอกสาร / รวบรวมข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่น
- ขั้นตอนที่ 2 จัดทำโครงร่างของคู่มือ
- ขั้นตอนที่ 3 ประเมินคู่มือ
- ขั้นตอนที่ 4 จัดทำคู่มือฉบับสมบูรณ์

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาเอกสาร / รวบรวมข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่น

1. ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี จากตำรา บทความ วารสาร สัมภาษณ์ สอบถามผู้รู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ปราชญ์ชาวบ้าน ห้องสมุด อินเทอร์เน็ต และหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่น
2. ศึกษาหลักการเขียนคู่มือจากหนังสือ คู่มือต่างๆ และเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อใช้ในการจัดทำคู่มือเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ
3. วิธีพูดคุย / การสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง เกี่ยวกับความต้องการในการจัดทำคู่มือการเสริมสร้างงานหัตถกรรมโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นกลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 กลุ่มผู้ให้ข้อมูลครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอนในโรงเรียน ผู้ปกครองนักเรียน นักเรียน
4. รวบรวม และสรุปแนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับการจัดทำคู่มือ

ขั้นตอนที่ 2 จัดทำโครงร่างของคู่มือ

การจัดทำคู่มือการเสริมสร้างงานหัตถกรรมโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น กลุ่มสาระการเรียนรู้ การงานอาชีพและเทคโนโลยี ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ของโรงเรียนวัดหนองคุ้ม จังหวัดปราจีนบุรี ได้ดำเนินการดังนี้

1. กำหนดกรอบเนื้อหาเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านงานหัตถกรรม ซึ่งมีองค์ประกอบของคู่มือ ดังนี้
 - 1.1 ปก
 - 1.2 คำนำ
 - 1.3 สารบัญ
 - 1.4 คำแนะนำการใช้คู่มือ

1.5 วัตถุประสงค์

1.6 ประโยชน์ของกลุ่ม

1.7 เนื้อหา

ตอนที่ 1 ภูมิปัญญาท้องถิ่นและงานหัตถกรรมอำเภอประจันตคาม

ตอนที่ 2 การเรียนการสอนแบบสาธิต

ตอนที่ 3 การเสริมสร้างงานหัตถกรรมโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น

1.8 การประเมินผลระหว่างการจัดการเรียนรู้และเมื่อเสร็จสิ้นการจัดการเรียนรู้

1.9 หนังสืออ้างอิง

2. เสนอรายชื่อผู้เชี่ยวชาญเพื่อพิจารณาร่างคู่มือ ผู้จัดทำคู่มือได้ขอหนังสือราชการจาก
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เรียนเชิญผู้เชี่ยวชาญพิจารณาร่างคู่มือ

ขั้นตอนที่ 3 ประเมินคู่มือ

เพื่อให้การจัดทำคู่มือการเสริมสร้างงานหัตถกรรมโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น กลุ่มสาระการ
เรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ของโรงเรียนวัดหนองคุ้ม จังหวัด
ปราจีนบุรี มีความเหมาะสม ในการนำไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนากลุ่มสาระการเรียนรู้การงาน
อาชีพและเทคโนโลยีสำหรับ ครู อาจารย์ และผู้บริหารสถานศึกษารวมถึงใช้เป็นแนวทางการปรับปรุง
ส่งเสริม การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน จึงดำเนินการตรวจสอบความเหมาะสมของคู่มือ ผู้ศึกษา
ได้ดำเนินการดังนี้

1. ตรวจสอบโครงสร้างของคู่มือการเสริมสร้างงานหัตถกรรมโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น
กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ของโรงเรียนวัดหนองคุ้ม
จังหวัดปราจีนบุรี

1.1 นำร่างคู่มือเสนอผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 2 ท่าน เพื่อขอรับคำแนะนำในด้านเนื้อหาที่
เกี่ยวข้องกับภูมิปัญญาท้องถิ่นวิธีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนกลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพ
และเทคโนโลยีที่นำมาใช้ในการจัดกิจกรรมให้เป็นอย่างถูกต้องตามกระบวนการจัดการเรียนการสอน
มีรายชื่อ(ดังภาคผนวก ก)

1.2 แก้ไขปรับปรุงโครงสร้างของคู่มือตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ คณะที่ 1

1.3 นำโครงสร้างของคู่มือที่แก้ไขปรับปรุงแล้วส่งอาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อตรวจสอบความ
ถูกต้องอีกครั้ง

2. ตรวจสอบความเหมาะสมด้านเนื้อหา การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน กลุ่มสาระ
การเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี และเอกสารประกอบ โดยดำเนินการดังนี้

2.1 นำโครงสร้างของคู่มือ เสนอต่อผู้เชี่ยวชาญคณะที่ 2 จำนวน 5 คน เพื่อตรวจสอบ
ความเหมาะสมด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น ด้านการจัดทำสาระหลักสูตร ด้านการจัดกิจกรรมการเรียน
การสอนการงานอาชีพและเทคโนโลยี มีรายชื่อ(ดังภาคผนวก ก)

2.2 ผู้ศึกษาได้สร้างแบบสอบถามแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับความเป็นไปได้ของกลุ่ม โดยให้ผู้เชี่ยวชาญ ตรวจสอบความเหมาะสมของกลุ่ม ด้านเนื้อหาการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี เพื่อให้ผู้เชี่ยวชาญแสดงความคิดเห็น และ ข้อเสนอแนะ แบบสอบถามมีลักษณะปลายเปิด

2.3 แก้ไขโครงร่างของกลุ่มตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ

3. ตรวจสอบความเหมาะสมของกลุ่ม

3.1 นำโครงร่างของกลุ่มที่แก้ไขปรับปรุงเรียบร้อยแล้วมาจัดทำเป็นกลุ่ม ข้อเสนอต่อ ผู้เชี่ยวชาญคณะที่ 3 จำนวน 10 คน ซึ่งเป็นผู้รับผิดชอบในการจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษา เพื่อตรวจสอบความเหมาะสมในการนำกลุ่มไปใช้ มีรายชื่อ (ดังภาคผนวก ก)

3.2 เกณฑ์การตรวจสอบความเหมาะสมของกลุ่ม ในการตรวจสอบความเหมาะสมของการดำเนินการจัดทำกลุ่ม ผู้จัดทำได้ดำเนินการดังนี้

3.2.1 การเก็บข้อมูล โดยใช้แบบสอบถามดังปรากฏในภาคผนวก เพื่อตรวจสอบความเหมาะสมของกลุ่มโดยให้ผู้ตอบแบบสอบถาม คือ นักวิชาการ ผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอน ตรวจสอบและแสดงความคิดเห็น

3.2.2 การจัดทำข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูล เมื่อรวบรวมแบบสอบถามกลับคืนมาได้ทั้งหมดแล้วจึงจัดดำเนินการจัดทำข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูลตามเกณฑ์การตรวจสอบความเหมาะสมของกลุ่มการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น

3.2.3 การกำหนดเกณฑ์การตรวจสอบโดยใช้แบบสอบถามความคิดเห็น ตามมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) มี 5 ระดับ คือ ความเหมาะสมเป็นไปไ้ระดับมากที่สุด ความเหมาะสมเป็นไปไ้ระดับได้มาก ความเหมาะสมเป็นไปไ้ระดับปานกลาง ความเหมาะสมเป็นไปไ้ระดับได้น้อย ความเหมาะสมเป็นไปไ้ระดับน้อยที่สุด โดยให้คะแนนตามลำดับ ความสำคัญจากมากไปหาน้อย

ความเหมาะสมระดับมากที่สุด	เท่ากับ 5 คะแนน
ความเหมาะสมระดับได้มาก	เท่ากับ 4 คะแนน
ความเหมาะสมระดับปานกลาง	เท่ากับ 3 คะแนน
ความเหมาะสมระดับได้น้อย	เท่ากับ 2 คะแนน
ความเหมาะสมระดับน้อยที่สุด	เท่ากับ 1 คะแนน

3.2.4 การแปลความหมาย ผู้ศึกษาได้นำคะแนนที่ได้จากความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 15 คน มาทำการสรุปหาค่าเฉลี่ย (X) และแปลความหมายของค่าเฉลี่ยดังนี้

ค่าเฉลี่ย 4.50 – 5.00	หมายถึง มีความเหมาะสมมากที่สุด
ค่าเฉลี่ย 3.50 – 4.49	หมายถึง มีความเหมาะสมมาก
ค่าเฉลี่ย 2.50 – 3.49	หมายถึง มีความเหมาะสมปานกลาง
ค่าเฉลี่ย 1.50 – 2.49	หมายถึง มีความเหมาะสมน้อย
ค่าเฉลี่ย 1.00 – 1.49	หมายถึง มีความเหมาะสมน้อยที่สุด

3.3 ผลการตรวจสอบความเหมาะสมของกลุ่มมือ ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี โดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น มีผลปรากฏตามตารางที่แนบท้าย

ขั้นตอนที่ 4 จัดทำคู่มือฉบับสมบูรณ์

ดำเนินการจัดทำคู่มือการเสริมสร้างงานหัตถกรรมโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ของโรงเรียนวัดหนองคุ่ม จังหวัดปราจีนบุรี ฉบับสมบูรณ์ เพื่อให้ผู้บริหาร ครูผู้สอน ตลอดจนผู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนได้มีเอกสารในแบบของคู่มือฉบับสมบูรณ์ที่มีเนื้อหาสาระสามารถนำไปเป็นแนวทางปรับปรุง พัฒนา ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ซึ่งคู่มือประกอบด้วยส่วนต่างๆ ดังนี้

ส่วนที่ 1 คือ ส่วนหน้าของคู่มือ ได้แก่ ปกหน้า คำนำ สารบัญ คำแนะนำการใช้คู่มือ วัตถุประสงค์ของคู่มือ ประโยชน์ของคู่มือ

ส่วนที่ 2 คือ เนื้อหาของคู่มือ ได้แก่ ข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่น วัตถุประสงค์ของการเรียนรู้ กระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี ตลอดจนการวัดและประเมินผลการเรียนการสอน

ส่วนที่ 3 คือ ภาคผนวก ได้แก่ หนังสืออ้างอิง

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ผลการจัดทำคู่มือการเสริมสร้างงานหัตถกรรมโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น กลุ่มสาระการเรียนรู้ การงานอาชีพและเทคโนโลยีระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ของโรงเรียนวัดหนองคุ่ม จังหวัดปราจีนบุรี ผู้ศึกษาได้แบ่งการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามขั้นตอน ดังนี้

- ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาเอกสาร / รวบรวมข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่น
- ขั้นตอนที่ 2 จัดทำโครงร่างของคู่มือ
- ขั้นตอนที่ 3 ประเมินคู่มือ
- ขั้นตอนที่ 4 จัดทำคู่มือฉบับสมบูรณ์

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาเอกสาร / รวบรวมข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่น

ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี จากตำรา บทความ วารสาร ห้องสมุด อินเทอร์เน็ต สอบถามผู้รู้ ปราชญ์ชาวบ้าน งานวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่น และดำเนินการสำรวจ ข้อมูลพื้นฐานด้วยการสำรวจสภาพความต้องการเบื้องต้นในการ จัดทำคู่มือการเสริมสร้างงาน หัตถกรรมโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี ระดับชั้น ประถมศึกษาปีที่ 6 ของโรงเรียนวัดหนองคุ่ม จังหวัดปราจีนบุรี ซึ่งผู้วิจัยใช้วิธีพูดคุย / การสัมภาษณ์ แบบไม่มีโครงสร้าง เกี่ยวกับความต้องการในการจัดทำคู่มือการเสริมสร้างงานหัตถกรรมโดยใช้ ภูมิปัญญาท้องถิ่น กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 กลุ่มผู้ให้ข้อมูลครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอนในโรงเรียนผู้ปกครองนักเรียน นักเรียน ผลการสัมภาษณ์/พูดคุยและศึกษาจากข้อมูลดังกล่าวปรากฏผล ดังนี้ กลุ่มผู้ให้ข้อมูลให้ความสนใจ เรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านงานหัตถกรรมในอำเภอประจันตคาม 4 ชนิด คือ งานหัตถกรรมการทำ ตะกร้าจากเถาว์วัลย์ ผลิตภัณฑ์จากไม้ไผ่ (การทำบันได) หมวกสานจากไม้ไผ่ ไม้กวาดดอกหญ้า

เมื่อได้ความสนใจเรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านงานหัตถกรรมทั้ง 4 ชนิดแล้ว ผู้วิจัยเข้าไป หาข้อมูลจากชาวบ้านที่ทำงานหัตถกรรมทั้ง 4 ชนิด โดยไปสัมภาษณ์ชาวบ้านที่ทำงานหัตถกรรมทั้ง 4 ชนิด ดังนี้ คุณป้าสีดา ภโว (อายุ 65 ปี) อยู่ที่ หมู่ 11 ต.คำโตนด อ.ประจันตคาม จ.ปราจีนบุรี มี อาชีพหลักคือทำนา และมีรายได้เสริมจากการทำตะกร้าเถาว์วัลย์ คุณยายบุญมา ขุนศรี (อายุ 72 ปี) อยู่ที่ หมู่ 2 ต.โพธิ์งาม อ.ประจันตคาม จ.ปราจีนบุรี ซึ่งทำไม้กวาดดอกหญ้าเป็นรายได้เสริม คุณสมจิตร สารกิจ (อายุ 57 ปี) อยู่ที่บ้านโพธิ์งาม ต.โพธิ์งาม อ.ประจันตคาม จ.ปราจีนบุรี ซึ่งทำ ตุ๊กกึ่งผลิตภัณฑ์จากไม้ไผ่ เช่น บันไดไม้ไผ่ ชุดเก้าอี้สนาม เฟอ์นิเจอร์จากไม้ไผ่ ฯลฯ

ขั้นตอนที่ 2 จัดทำโครงร่างคู่มือ

ตามข้อมูลพื้นฐาน และการลงไปสัมภาษณ์ชาวบ้านที่ทำหัตถกรรมทั้ง 4 ชนิด ในอำเภอ ประจันตคาม ผู้วิจัยได้จัดทำโครงร่างคู่มือการเสริมสร้างงานหัตถกรรมโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยโครงร่างคู่มือ ซึ่งมีกรอบเนื้อหาเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านงานหัตถกรรม ประกอบด้วย ปก คำนำ สารบัญ คำแนะนำการใช้คู่มือ วัตถุประสงค์ ประโยชน์ของคู่มือ เนื้อหาเรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่น และการจัด กิจกรรมการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี แบบประเมินคุณภาพและความเหมาะสมในการใช้คู่มือ บรรณานุกรม

จากนั้นจึงให้ผู้เชี่ยวชาญทำการตรวจสอบคุณภาพของ โครงร่างคู่มือ โดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 2 คน (รายชื่อดังภาคผนวก ก) โดยผู้เชี่ยวชาญประเมินความเหมาะสมของโครงร่างคู่มือ พร้อมทั้งให้ข้อเสนอแนะ ปรับปรุงโครงร่าง ได้ผลสรุปดังนี้ ควรเพิ่มเวลาในการจัดกิจกรรมให้มากขึ้นอีก ประมาณ 1 – 2 ชั่วโมง ควรเพิ่มขั้นตอนการสรุปร่วมกันระหว่าง ครู – วิทยากร – นักเรียน เพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็น

ขั้นตอนที่ 3 ประเมินคู่มือ

ดำเนินการตรวจสอบความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของคู่มือโดยผู้ศึกษาได้ดำเนินการ ตรวจสอบโครงร่างของคู่มือการเสริมสร้างงานหัตถกรรมโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นกลุ่มสาระการเรียนรู้ การงานอาชีพและเทคโนโลยี ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ของโรงเรียนวัดหนองคูม จังหวัดปราจีนบุรี ดังนี้

1. นำโครงร่างคู่มือเสนอผู้เชี่ยวชาญคณะที่ 1 จำนวน 2 ท่าน เพื่อขอรับคำแนะนำใน ด้านเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับภูมิปัญญาท้องถิ่นวิธีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนกลุ่มสาระการเรียนรู้ การงานอาชีพและเทคโนโลยีที่นำมาใช้ในการจัดกิจกรรมให้เป็นไปอย่างถูกต้องตามกระบวนการ จัดการเรียนการสอน ผลที่ได้จากคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญคณะที่ 1 ให้เพิ่มรายละเอียดเกี่ยวกับ งานหัตถกรรม ขั้นตอน / วิธีการทำงานหัตถกรรมแต่ละชนิดให้มีความละเอียดมากขึ้นสำหรับผู้ที่ไม่เข้าใจสามารถอ่านแล้วเข้าใจได้ และระยะเวลาในการจัดการเรียนการสอนควรจัดให้เหมาะสมกับ ความยากง่ายของงานหัตถกรรมแต่ละชนิด

2. นำคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญคณะที่ 1 มาแก้ไขปรับปรุงโครงร่างของคู่มือ

3. จากนั้นนำโครงร่างของคู่มือที่แก้ไขปรับปรุงแล้วส่งอาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อตรวจสอบ ความถูกต้องอีกครั้ง

4. ตรวจสอบความเหมาะสมด้านเนื้อหา การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี

5. นำโครงร่างของคู่มือที่ได้แก้ไขเรียบร้อยแล้วเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญคณะที่ 2 จำนวน 5 คน (รายชื่อตั้งภาคผนวก ก) เพื่อตรวจสอบความเหมาะสมด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น ด้านการจัดทำสาระหลักสูตร ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนการงานอาชีพและเทคโนโลยี โดยผู้ศึกษาได้สร้างแบบสอบถามแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับความเป็นไปได้ของคู่มือ โดยให้ผู้เชี่ยวชาญ ตรวจสอบความเหมาะสมของคู่มือ ด้านเนื้อหาการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนกลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี เพื่อให้ผู้เชี่ยวชาญแสดงความคิดเห็น และข้อเสนอแนะ แบบสอบถามมีลักษณะปลายเปิด (เอกสารตั้งภาคผนวก ข)

6. เมื่อได้แบบสอบถามกลับมาแล้ว ผู้ศึกษาได้แก้ไขโครงร่างของคู่มือตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ คณะที่ 2

7. ผู้ศึกษาได้ทำการตรวจสอบความเหมาะสมของคู่มือ โดยนำโครงร่างของคู่มือที่แก้ไขปรับปรุงเรียบร้อยแล้วมาจัดทำเป็นคู่มือ เสนอต่อผู้เชี่ยวชาญคณะที่ 3 จำนวน 10 คน (รายชื่อตั้งภาคผนวก ก) ซึ่งเป็นผู้รับผิดชอบในการจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษาเพื่อตรวจสอบความเหมาะสมในการนำคู่มือไปใช้ โดยการนำโครงร่างคู่มือไปให้ผู้เชี่ยวชาญคณะที่ 3 พร้อมทั้งแบบประเมิน (เอกสารตั้งภาคผนวก ข)

8. ผู้ศึกษาได้กำหนดเกณฑ์การตรวจสอบโดยใช้แบบสอบถามความคิดเห็น ตามมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) มี 5 ระดับ คือ ความเหมาะสมเป็นไปไ้ระดับมากที่สุด ความเหมาะสมเป็นไปไ้ระดับได้มาก ความเหมาะสมเป็นไปไ้ระดับปานกลาง ความเหมาะสมเป็นไปไ้ระดับได้น้อย ความเหมาะสมเป็นไปไ้ระดับน้อยที่สุด โดยให้คะแนนตามลำดับความสำคัญจากมากไปหาน้อย

ความเหมาะสมระดับมากที่สุด	เท่ากับ 5 คะแนน
ความเหมาะสมระดับได้มาก	เท่ากับ 4 คะแนน
ความเหมาะสมระดับปานกลาง	เท่ากับ 3 คะแนน
ความเหมาะสมระดับได้น้อย	เท่ากับ 2 คะแนน
ความเหมาะสมระดับน้อยที่สุด	เท่ากับ 1 คะแนน

9. การแปลความหมาย ผู้ศึกษาได้นำคะแนนที่ได้จากความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญจำนวน 15 คน มาทำการสรุปหาค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และแปลความหมายของค่าเฉลี่ยดังนี้

ค่าเฉลี่ย 4.50 – 5.00	หมายถึง มีความเหมาะสมมากที่สุด
ค่าเฉลี่ย 3.50 – 4.49	หมายถึง มีความเหมาะสมมาก
ค่าเฉลี่ย 2.50 – 3.49	หมายถึง มีความเหมาะสมปานกลาง
ค่าเฉลี่ย 1.50 – 2.49	หมายถึง มีความเหมาะสมน้อย
ค่าเฉลี่ย 1.00 – 1.49	หมายถึง มีความเหมาะสมน้อยที่สุด

10. ได้ผลการตรวจสอบความเหมาะสมในการนำคู่มือไปใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนกลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี โดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น มีผลปรากฏตามตาราง 1 – 4 ดังนี้

ตาราง 1 ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญต่อความเหมาะสมของคู่มือ เรื่อง การทำตะกร้าจากเถาวัลย์

ลำดับที่	รายการประเมิน	\bar{X}	ระดับความเหมาะสม
1	คำแนะนำการใช้คู่มือและเนื้อหาที่จัดให้ผู้เรียนได้ศึกษา	4.40	มาก
2	แนวการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนสอดคล้องกับเนื้อหา	4.60	มากที่สุด
3	แบบบันทึกมีความเหมาะสมกับแนวการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน	3.87	มาก
4	การวัดและการประเมินผลการเรียนรู้ครอบคลุมจุดประสงค์และเป้าหมายที่ต้องการตามที่ระบุไว้ในแผนการเรียนรู้	4.07	มาก
5	ครูผู้สอนสามารถเชิญวิทยากรซึ่งเป็นผู้มีความชำนาญในงานหัตถกรรมพื้นบ้านการทำตะกร้าจากเถาวัลย์มาให้ความรู้ได้	4.33	มาก
6	ระยะเวลาในการปฏิบัติกิจกรรม	4.13	มาก
7	ครูผู้สอนสามารถนำแนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ไปใช้ในสถานศึกษาได้	4.67	มากที่สุด
8	ครูผู้สอนสามารถนำนักเรียนไปศึกษายังแหล่งเรียนรู้ได้	4.53	มากที่สุด
รวมเฉลี่ย		4.33	มาก

จากตาราง 1 ผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นต่อความเหมาะสมของคู่มือ เรื่องการทำตะกร้าจากเถาวัลย์ โดยรวมมีความคิดเห็นอยู่ในระดับเหมาะสมมาก ($\bar{X} = 4.33$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อแล้วพบว่ามีความเหมาะสมมากที่สุด 3 ข้อ ค่าเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 4.67 ถึง 4.53 คือ ครูผู้สอนสามารถนำแนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ไปใช้ในสถานศึกษาได้ แนวการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนสอดคล้องกับเนื้อหาและครูผู้สอนสามารถนำนักเรียนไปศึกษายังแหล่งเรียนรู้ได้และมีความเหมาะสมมาก 5 ข้อ ค่าเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 4.40 ถึง 3.87 คือ เนื้อหาที่จัดให้ผู้เรียนได้ศึกษา ครูผู้สอนสามารถเชิญวิทยากรซึ่งเป็นผู้มีความชำนาญในงานหัตถกรรมพื้นบ้านการทำตะกร้าจากเถาวัลย์มาให้ความรู้ได้ ความเหมาะสมของระยะเวลาในการปฏิบัติกิจกรรม การวัดและการประเมินผลการเรียนรู้จัดได้ครอบคลุมจุดประสงค์และเป้าหมายที่ต้องการตามที่ระบุไว้ในแผนการเรียนรู้ และแบบบันทึกมีความเหมาะสมกับแนวการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

ตาราง 2 ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญต่อความเหมาะสมของคู่มือ เรื่อง ผลิตภัณฑ์จากไม้ไผ่

ลำดับที่	รายการประเมิน	\bar{X}	ระดับความเหมาะสม
1	คำแนะนำการใช้คู่มือและเนื้อหาที่จัดให้ผู้เรียนได้ศึกษา	4.27	มาก
2	แนวการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนสอดคล้องกับเนื้อหา	4.60	มากที่สุด
3	แบบบันทึกมีความเหมาะสมกับแนวการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน	3.80	มาก
4	การวัดและการประเมินผลการเรียนรู้ครอบคลุมจุดประสงค์และเป้าหมายที่ต้องการตามที่ระบุไว้ในแผนการเรียนรู้	4.00	มาก
5	ครูผู้สอนสามารถเชิญวิทยากรซึ่งเป็นผู้มีความชำนาญในงานหัตถกรรมพื้นบ้านผลิตภัณฑ์จากไม้ไผ่มาให้ความรู้ได้	4.20	มาก
6	ระยะเวลาในการปฏิบัติกิจกรรม	3.73	มาก
7	ครูผู้สอนสามารถนำแนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ไปใช้ในสถานศึกษาได้	4.47	มาก
8	ครูผู้สอนสามารถนำนักเรียนไปศึกษายังแหล่งเรียนรู้ได้	4.00	มาก
รวมเฉลี่ย		4.13	มาก

จากตาราง 2 ผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นต่อความเหมาะสมของคู่มือ เรื่องผลิตภัณฑ์จากไม้ไผ่ โดยรวมมีความคิดเห็นอยู่ในระดับเหมาะสมมาก ($\bar{X} = 4.13$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อแล้ว พบว่ามีความเหมาะสมมาก 1 ข้อ ค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 4.60 คือ แนวการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนสอดคล้องกับเนื้อหา และมีความเหมาะสมมาก 7 ข้อ ค่าเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 4.47 ถึง 3.73 โดยเรียงลำดับรายข้อดังนี้คือ ครูผู้สอนสามารถนำแนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ไปใช้ในสถานศึกษาได้ เนื้อหาที่จัดให้ผู้เรียนได้ศึกษา ครูผู้สอนสามารถเชิญวิทยากรซึ่งเป็นผู้มีความชำนาญในงานหัตถกรรมพื้นบ้านผลิตภัณฑ์จากไม้ไผ่มาให้ความรู้ได้ การวัดและการประเมินผลการเรียนรู้จัดได้ครอบคลุมจุดประสงค์และเป้าหมายที่ต้องการตามที่ระบุไว้ในแผนการเรียนรู้ ครูผู้สอนสามารถนำนักเรียนไปศึกษายังแหล่งเรียนรู้ได้ แบบบันทึกมีความเหมาะสมกับแนวการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน และระยะเวลาในการปฏิบัติกิจกรรม

ตาราง 3 ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญต่อความเหมาะสมของคู่มือ เรื่อง หมวกสานจากไม้ไผ่

ลำดับ ที่	รายการประเมิน	(\bar{x})	ระดับความ เหมาะสม
1	คำแนะนำการใช้คู่มือและเนื้อหาที่จัดให้ผู้เรียนได้ศึกษา	4.27	มาก
2	แนวการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนสอดคล้องกับเนื้อหา	4.60	มากที่สุด
3	แบบบันทึกมีความเหมาะสมกับแนวการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน	3.93	มาก
4	การวัดและการประเมินผลการเรียนรู้ครอบคลุมจุดประสงค์และเป้าหมายที่ต้องการตามที่ระบุไว้ในแผนการเรียนรู้	4.20	มาก
5	ครูผู้สอนสามารถเชิญวิทยากรซึ่งเป็นผู้มีความชำนาญในงานหัตถกรรมพื้นบ้านหมวกสานจากไม้ไผ่มาให้ความรู้ได้	3.80	มาก
6	ระยะเวลาในการปฏิบัติกิจกรรม	3.87	มาก
7	ครูผู้สอนสามารถนำแนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ไปใช้ในสถานศึกษาได้	4.53	มากที่สุด
8	ครูผู้สอนสามารถนำนักเรียนไปศึกษายังแหล่งเรียนรู้ได้	3.93	มาก
รวมเฉลี่ย		4.14	มาก

จากตาราง 3 ผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นต่อความเหมาะสมของคู่มือ เรื่องหมวกสานจากไม้ไผ่หรือเส้นพลาสติก โดยรวมมีความคิดเห็นอยู่ในระดับเหมาะสมมาก ($\bar{X} = 4.14$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อแล้ว พบว่ามีความเหมาะสมมากที่สุด 2 ข้อ ค่าเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 4.60 ถึง 4.53 คือ แนวการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนสอดคล้องกับเนื้อหา และ ครูผู้สอนสามารถนำแนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ไปใช้ในสถานศึกษาได้ และมีความเหมาะสมมาก 6 ข้อ ค่าเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 4.27 ถึง 3.80 โดยเรียงลำดับรายข้อดังนี้ คือเนื้อหาที่จัดให้ผู้เรียนได้ศึกษาการวัดและการประเมินผลการเรียนรู้จัดได้ครอบคลุมจุดประสงค์และเป้าหมายที่ต้องการตามที่ระบุไว้ในแผนการเรียนรู้ แบบบันทึกมีความเหมาะสมกับแนวการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ครูผู้สอนสามารถนำนักเรียนไปศึกษายังแหล่งเรียนรู้ได้ ความเหมาะสมของระยะเวลาในการปฏิบัติกิจกรรม และครูผู้สอนสามารถเชิญวิทยากรซึ่งเป็นผู้มีความชำนาญในงานหัตถกรรมพื้นบ้านหมวกสานจากไม้ไผ่มาให้ความรู้ได้

ตาราง 4 ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญต่อความเหมาะสมของคู่มือ เรื่อง ไม้กวาดดอกหญ้า

ลำดับ ที่	รายการประเมิน	\bar{X}	ระดับความ เหมาะสม
1	คำแนะนำการใช้คู่มือและเนื้อหาที่จัดให้ผู้เรียนได้ศึกษา	4.47	มาก
2	แนวการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนสอดคล้องกับเนื้อหา	4.67	มากที่สุด
3	แบบบันทึกมีความเหมาะสมกับแนวการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน	4.40	มาก
4	การวัดและการประเมินผลการเรียนรู้ครอบคลุมจุดประสงค์และเป้าหมายที่ต้องการตามที่ระบุไว้ในแผนการเรียนรู้	4.47	มาก
5	ครูผู้สอนสามารถเชิญวิทยากรซึ่งเป็นผู้มีความชำนาญในงานหัตถกรรมพื้นบ้านไม้กวาดดอกหญ้ามาให้ความรู้ได้	4.47	มาก
6	ระยะเวลาในการปฏิบัติกิจกรรม	4.53	มากที่สุด
7	ครูผู้สอนสามารถนำแนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ไปใช้ในสถานศึกษาได้	4.67	มากที่สุด
8	ครูผู้สอนสามารถนำนักเรียนไปศึกษายังแหล่งเรียนรู้ได้	4.73	มากที่สุด
รวมเฉลี่ย		4.55	มากที่สุด

จากตาราง 4 ผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นต่อความเหมาะสมของคู่มือ เรื่อง ไม้กวาดดอกหญ้า โดยรวมมีความคิดเห็นอยู่ในระดับเหมาะสมที่สุด ($\bar{X} = 4.55$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อแล้ว พบว่ามีความเหมาะสมมากที่สุด 4 ข้อ ค่าเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 4.73 ถึง 4.53 คือ ครูผู้สอนสามารถนำนักเรียนไปศึกษายังแหล่งเรียนรู้ได้ ครูผู้สอนสามารถนำแนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ไปใช้ในสถานศึกษาได้ แนวการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนสอดคล้องกับเนื้อหา ความเหมาะสมของระยะเวลาในการปฏิบัติกิจกรรม และมีความเหมาะสมมาก 4 ข้อ ค่าเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 4.47 ถึง 4.40 โดยเรียงลำดับรายข้อดังนี้คือ เนื้อหาที่จัดให้ผู้เรียนได้ศึกษา การวัดและการประเมินผลการเรียนรู้จัดได้ครอบคลุมจุดประสงค์และเป้าหมายที่ต้องการตามที่ระบุไว้ในแผนการเรียนรู้ ครูผู้สอนสามารถเชิญวิทยากรซึ่งเป็นผู้มีความชำนาญในงานหัตถกรรมพื้นบ้านไม้กวาดดอกหญ้ามาให้ความรู้ได้ แบบบันทึกมีความเหมาะสมกับแนวการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

จากผลการตรวจสอบคู่มือของผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับความเหมาะสมของคู่มือการเสริมสร้างงานหัตถกรรม กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี โดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ของโรงเรียนวัดหนองคุ้ม จังหวัดปราจีนบุรี ซึ่งประกอบด้วยเนื้อหา และข้อมูลเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่น เนื้อหาวิธีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนสาระการเรียนรู้การงานอาชีพ

และเทคโนโลยี และได้นำเสนอตัวอย่างแผนการจัดการเรียนรู้ และแบบฝึกหัดเพื่อฝึกทักษะของ ผู้เรียนที่มีความชัดเจน เข้าใจง่ายโดยผู้เชี่ยวชาญคณะที่ 2 ประกอบด้วย นักวิชาการที่มีความรู้ความ ชำนาญด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนและการจัดทำสาระหลักสูตรสถานศึกษา และมีความรู้ เกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่น ทำการตรวจสอบความเหมาะสมด้านเนื้อหา วิธีการจัดกิจกรรมการเรียน การสอน ให้คำแนะนำมาเพื่อแก้ไข ปรับปรุง และผู้เชี่ยวชาญคณะที่3 ซึ่งเป็นผู้มีหน้าที่รับผิดชอบ การจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษา ทำการตรวจสอบความเหมาะสมของกลุ่ม พบว่า เป็นคู่มือที่ มีความเหมาะสมมาก

ข้อเสนอแนะจากผู้เชี่ยวชาญ

1. เอกสารประกอบการสอน ควรจัดทำรูปเล่มเป็นเรื่อง ๆ เพื่อแจกให้ผู้เรียนไปศึกษา
2. ในตัวอย่างแบบประเมินทักษะการปฏิบัติงานกลุ่ม ควรมีสรุปผลการประเมินแต่ละ ระดับแจ้งให้เห็นเป็นจำนวนคน
3. ควรนำเสนอข้อมูลที่เหมาะสมกับผู้ใช้ และระบุผู้ใช้คู่มือให้ชัดเจนว่าใครเป็นผู้ใช้ครู หรือนักเรียน

บทที่ 5

สรุปผล

การศึกษาครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อจัดทำคู่มือการเสริมสร้างงานหัตถกรรมโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ของโรงเรียนวัดหนองคุ้ม จังหวัดปราจีนบุรี สำหรับครู อาจารย์ และผู้ที่รับผิดชอบในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนใช้คู่มือที่ได้พัฒนาขึ้นในการจัดกิจกรรมการสอนให้สอดคล้องกับท้องถิ่นและชุมชนของสถานศึกษา และผู้บริหารสถานศึกษาใช้ในการนิเทศการสอนในการจัดทำคู่มือได้มีการดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้ ศึกษาหลักการเขียนคู่มือจากตำรา บทความและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ศึกษาค้นคว้าสำรวจข้อมูลเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่นจาก เอกสาร ตำราและทำการสัมภาษณ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อให้ได้เนื้อหาสาระที่ถูกต้องและเหมาะสม จัดทำโครงร่างของคู่มือแล้วนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 2 คน ตรวจสอบพิจารณาความเหมาะสมของโครงร่างคู่มือ

จากนั้นได้ดำเนินการจัดทำคู่มือการเสริมสร้างงานหัตถกรรมโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ของโรงเรียนวัดหนองคุ้ม จังหวัดปราจีนบุรี โดยคู่มือมีองค์ประกอบ คือ คำแนะนำการใช้คู่มือ วัตถุประสงค์ของคู่มือ ประโยชน์ของคู่มือ เนื้อหาของคู่มือ ซึ่งแบ่งเป็น 3 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 ภูมิปัญญาท้องถิ่นและงานหัตถกรรมอำเภอประจันตคาม ตอนที่ 2 การเรียนการสอนแบบสาธิต ตอนที่ 3 การเสริมสร้างงานหัตถกรรมโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยมีงานหัตถกรรม 4 ชนิด คือ การทำตะกร้าเถาวัลย์ ผลิตภัณฑ์จากไม้ไผ่ หมวกสานจากไม้ไผ่ และไม้กวาดดอกหญ้า แบบประเมินผลการจัดการเรียนรู้ ระหว่างการเรียนการสอนและสิ้นสุดการเรียนการสอน แล้วนำคู่มือไปให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 15 คน ตรวจสอบความเหมาะสม ของเนื้อหา คู่มือในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนการงาน อาชีพและเทคโนโลยีในสถานศึกษาโดยการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น

ผลของการศึกษาได้คู่มือการการเสริมสร้างงานหัตถกรรมโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ของโรงเรียนวัดหนองคุ้ม จังหวัดปราจีนบุรี ประกอบด้วยงานหัตถกรรม 4 ชนิด ดังนี้ 1) ผลิตภัณฑ์จากเถาวัลย์ 2) ผลิตภัณฑ์จากไม้ไผ่ 3) หมวกสานจากไม้ไผ่ และ 4) ไม้กวาดดอกหญ้า และวิธีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี ได้แก่ การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแบบสาธิต และการลงมือปฏิบัติจริงโดยการทำงานแบบกลุ่ม ผลการตรวจสอบคู่มือของผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับความเหมาะสมของคู่มือการเสริมสร้างงานหัตถกรรมโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นกลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยีระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ของโรงเรียนวัดหนองคุ้ม จังหวัดปราจีนบุรี พบว่าอยู่ในระดับเหมาะสมมาก

คู่มือ

การเสริมสร้างงานหัตถกรรมโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น กลุ่มสาระการ
เรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

โรงเรียนวัดหนองคุ่ม อำเภอบางขันตคาม จังหวัดปราจีนบุรี
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปราจีนบุรี เขต 1

คำนำ

การจัดการเรียนการสอนตามแนวทางการปฏิรูปการศึกษาในปัจจุบัน มุ่งเน้นการจัดกระบวนการเรียนรู้โดยจัดเนื้อหาสาระ และกิจกรรมการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับความถนัด และความสนใจของผู้เรียนให้ได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริงผสมผสานสาระความรู้ด้านต่างๆ ให้มีความสมดุลกัน มีความภูมิใจในความเป็นไทย และยึดมั่นในการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข มีความภาคภูมิใจในความเป็นไทย รู้จักรักษาผลประโยชน์ส่วนรวม ปฏิบัติตนตามหลักธรรมของศาสนา มีคุณธรรม จริยธรรม มีจิตสำนึกในการอนุรักษ์ภาษา ศิลปะ วัฒนธรรม ประเพณีของชาติ การกีฬา ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาไทย และความรู้อันเป็นสากล มีความสามารถในการประกอบอาชีพ รู้จักพึ่งตนเอง มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ใฝ่รู้ ใฝ่เรียนได้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่อง

การเสริมสร้างงานหัตถกรรม กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี โดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ของโรงเรียนวัดหนองคุ่ม จังหวัดปราจีนบุรี เล่มนี้จัดทำขึ้นเพื่อ ผู้บริหารสถานศึกษา ครู อาจารย์ ตลอดจนผู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาสามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี ในสถานศึกษา รายละเอียดของคู่มือเล่มนี้จะช่วยในการจัดกิจกรรมจากสถานการณ์จริงหรือประสบการณ์ตรงของผู้เรียน เนื้อหาของคู่มือจะประกอบด้วยภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านงานหัตถกรรม การจัดทำสาระการเรียนรู้ วิธีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี โดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มาจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ซึ่งจะมีความสอดคล้องกับการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน และหลักสูตรท้องถิ่นของสถานศึกษา

การนำคู่มือเล่มนี้ไปใช้เพื่อพัฒนาส่งเสริมการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน สาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยีโดยนำภูมิปัญญาท้องถิ่นระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มาใช้ หากผู้บริหาร ครู อาจารย์ และผู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษามีความคิดเห็น ข้อเสนอแนะ ที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาคู่มือเล่มนี้ สามารถเสนอความคิดเห็นหรือข้อเสนอแนะมายังผู้จัดทำ เพื่อนำมาปรับปรุงให้มีประสิทธิภาพในการจัดการเรียนการสอนต่อไป

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
คำนำ	
คำแนะนำการใช้คู่มือ.....	62
วัตถุประสงค์ของคู่มือ.....	63
ประโยชน์ของคู่มือ.....	63
ตอนที่ 1	
ภูมิปัญญาท้องถิ่นและงานหัตถกรรม อ.ประจันตคาม.....	64
1.1 ภูมิปัญญาท้องถิ่น.....	64
1.2 ภูมิปัญญาท้องถิ่นอำเภอประจันตคาม.....	66
1.3 ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านงานหัตถกรรม.....	70
1.4 งานหัตถกรรม.....	73
ตอนที่ 2	
การเรียนการสอนแบบสาธิต.....	81
2.1 วิธีสอนโดยใช้การสาธิต.....	81
2.2 การสอนทักษะ.....	85
• วิธีสอนแบบควบคุมทุกขั้นตอน.....	85
• วิธีสอนแบบสาธิตก่อนปฏิบัติ	86
ตอนที่ 3	
การเสริมสร้างงานหัตถกรรมโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น.....	89
1.1 การจัดกิจกรรมการเรียนรู้การงานอาชีพเทคโนโลยี.....	89
1.2 แนวทางการจัดการเรียนรู้	96
1.3 การเสริมสร้างงานหัตถกรรมโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น.....	103
• แผนการเรียนรู้ที่ 20 การทำตะกร้าจากเถาว์วัลย์.....	104
• แผนการเรียนรู้ที่ 21 ผลิตภัณฑ์จากไม้ไผ่.....	114

สารบัญ (ต่อ)

เรื่อง	หน้า
• แผนการเรียนรู้ที่ 22 หมวกसानจาไม้ไผ่.....	124
• แผนการเรียนรู้ที่ 23 ไม้กวาดดอกหญ้า.....	133
หนังสืออ้างอิง	143

คำแนะนำการใช้คู่มือการเสริมสร้างงานหัตถกรรมโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

เพื่อให้การใช้คู่มือเล่มนี้ มีคุณภาพเหมาะสม และมีความเป็นไปได้ในการนำไปใช้ จึงเห็นสมควรให้ผู้ที่ทำหน้าที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนการสอนสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี โดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในสถานศึกษา ควรปฏิบัติดังนี้

1. ผู้บริหารสถานศึกษา

1.1 ศึกษาข้อมูลในการเสริมสร้างงานหัตถกรรมโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ของโรงเรียนวัดหนองคุ่ม จังหวัดปราจีนบุรี เพื่อนำไปใช้ในการนิเทศ ติดตามการพัฒนา ส่งเสริม ปรับปรุง การจัดการเรียนการสอนของครูผู้สอน กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี หรือกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่นๆ ที่เกี่ยวข้องในสถานศึกษา

1.2 เพื่อนำข้อมูลในคู่มือไปใช้ในการวางแผนการจัดแบ่งงาน และมอบหมายหน้าที่การจัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับหลักสูตรสถานศึกษา

1.3 จัดอบรมเกี่ยวกับการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้แก่ครูผู้สอน และผู้เรียน เพื่อให้มีความรู้ความเข้าใจตรงกัน

1.4 ประเมินผลผู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนการสอน และครูผู้สอนในการใช้คู่มือการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนกลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยีโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น

2. คณะกรรมการฝ่ายวิชาการ ครูผู้สอน

2.1 ศึกษาเนื้อหาข้อมูลในคู่มือการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนกลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อให้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่นได้ถูกต้องตามความเป็นจริง

2.2 วางแผนจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยนำเอาภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดทำแผนการสอนในกลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยีในสถานศึกษา

2.3 ประเมินผลการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนกลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี

2.4 ประเมินผลการใช้คู่มือการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนกลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น

วัตถุประสงค์ของคู่มือ

ในการจัดทำคู่มือการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้การสอนสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น มีวัตถุประสงค์ที่สำคัญดังนี้

1. เพื่อให้ผู้บริหารสถานศึกษา ใช้เป็นแนวทางพัฒนา ส่งเสริมการจัดการเรียนการสอน สาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ให้สอดคล้องกับหลักสูตร การศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544
2. เพื่อให้ครูสามารถนำข้อมูลที่มีในคู่มือไปกำหนดกิจกรรมการเรียนรู้การสอน สาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ให้สอดคล้องกับความต้องการ ของผู้เรียนและชุมชน
3. เพื่อเป็นการส่งเสริมและอนุรักษ์สืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นให้คงอยู่ต่อไป

ประโยชน์ของคู่มือ

ในการจัดทำคู่มือการจัดการเรียนการสอนสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น มีประโยชน์ดังนี้คือ

1. ผู้บริหารสถานศึกษาได้นำข้อมูลเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่นจากคู่มือไปนิเทศ ติดตาม ครูผู้สอนในการพัฒนา ปรับปรุง การจัดการกิจกรรมการเรียนรู้การสอน สาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยีในสถานศึกษาให้สอดคล้องกับการปฏิรูปการศึกษา
 2. ครูผู้สอนสามารถนำข้อมูลในคู่มือไปกำหนดแนวทางในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ สอน สาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยีได้สอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลางและหลักสูตร สถานศึกษา
 3. ครูผู้สอนได้นำข้อมูลจากคู่มือไปจัดกิจกรรมการเรียนรู้การสอน สาระการเรียนรู้ การงานอาชีพและเทคโนโลยีได้สอดคล้องกับสาระและมาตรฐานการเรียนรู้ ตามหลักสูตร สาระการเรียนรู้ การเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยนำภูมิปัญญาท้องถิ่น มาใช้ในการ จัดทำสาระหลักสูตร
 4. ผู้เรียนสามารถศึกษาค้นคว้าข้อมูลที่มีอยู่ในคู่มือมาใช้เป็นสื่อประกอบการเรียนได้
- ดังนั้นข้อมูลในคู่มือการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้การสอนโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นนี้จะสามารถ ใช้เป็นแนวทางในการจัดทำสาระการเรียนรู้ที่เกี่ยวข้องกับท้องถิ่น และเป็นแนวทางในการพัฒนา คุณภาพทางวิชาการให้สอดคล้องกับการปฏิรูปการศึกษาในปัจจุบัน จึงส่งผลให้ผู้เรียนได้ศึกษา ค้นคว้า สามารถลงมือปฏิบัติได้จริง จนเกิดจิตสำนึกที่ดีต่อท้องถิ่น มีความตระหนักรักบ้านเกิด ของตนเอง มีความภูมิใจในความเป็นไทย

ตอนที่ 1

ภูมิปัญญาท้องถิ่นและงานหัตถกรรม อ.ประจันตคาม

1.1 ภูมิปัญญาท้องถิ่น

ภูมิปัญญาท้องถิ่น (Local wisdom) (ประเวศ วะสี. 2536: 10) คือองค์ความรู้ความสามารถ และทักษะของคนไทยอันเกิดจากการสั่งสมประสบการณ์ที่ผ่านกระบวนการเลือกสรร เรียนรู้ ปรับปรุง พัฒนาและถ่ายทอดสืบต่อกันมาเพื่อใช้แก้ปัญหาและพัฒนาวิถีชีวิตของคนไทย (รุ่ง แก้วแดง. 2543: 238) เป็นความผูกพันระหว่างความรู้กับธรรมชาติที่พัฒนาขึ้นในกระบวนการที่คนและชุมชนปรับตัว เข้าหาธรรมชาติจนกลายเป็นส่วนหนึ่งขององค์ความรู้ เกิดเป็นภูมิปัญญาเฉพาะท้องถิ่นที่ถูกนำมาใช้ในการจัดการศึกษา ซึ่งในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในสถานศึกษานั้น เพื่อให้ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานของสถานศึกษา และเยาวชนได้ตระหนักในคุณค่า และความสามารถของบรรพบุรุษที่สั่งสมความรู้ที่มีประโยชน์ และเหมาะสมกับสภาพสังคม ท้องถิ่น และอาจทำให้เยาวชนเกิดความคิด มีค่านิยมที่จะนำความรู้เหล่านี้ไปผสมผสานกับความรู้ที่ได้รับมาจากทางตะวันตกเกิดเป็นองค์ความรู้ที่เหมาะสม มีการปรับเปลี่ยนเพื่อพัฒนาองค์ความรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ให้เป็นประโยชน์ในการพัฒนาสังคมและท้องถิ่นของตนเอง นำมาประยุกต์ใช้ในการดำรงชีวิตของตนเองให้อยู่ในสังคมท้องถิ่นของตนอย่างมีความสุข และมีความสอดคล้องกับแนวทางการพัฒนาไปในทางที่ยั่งยืน ช่วยผลักดันให้เกิดค่านิยมใหม่ในวงการการศึกษาและสังคมไทย ซึ่งจะทำให้ประเทศพัฒนาไปในทางที่ถูกต้องมากขึ้น (วีระพงษ์ แสง-ชูโต. 2544)

ภูมิปัญญาท้องถิ่น หรือภูมิปัญญาชาวบ้านเป็นความรู้อันเกิดจากความคิดของคนในท้องถิ่นที่สร้างขึ้นอย่างเหมาะสม เพื่อช่วยในการแก้ปัญหาและอำนวยความสะดวกในการดำเนินชีวิตของคนในท้องถิ่นนั้นๆ ให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข ดังนั้นภูมิปัญญาท้องถิ่นจึงเป็นพื้นฐานทางความคิด สำหรับการพัฒนาและปรับวิถีชีวิตของคนให้เหมาะสมตามศักยภาพและสภาพแวดล้อมของตนเอง แต่ในปัจจุบันสิ่งเหล่านี้ขาดการยอมรับ และถูกละเลย ปัจจัยหนึ่งสืบเนื่องมาจากการนำเอาวัฒนธรรมของชาติตะวันตกเข้ามาเผยแพร่โดยขาดการวิเคราะห์และเชื่อมโยงกับวัฒนธรรมท้องถิ่นของไทยที่มีมาอย่างยาวนาน นอกจากนั้นผลมาจากการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตความเป็นอยู่อย่างรวดเร็วของคนในท้องถิ่นซึ่งทำให้ไม่สามารถปรับตัวได้ทันจึงเป็นผลให้คนในท้องถิ่นสูญเสียความเป็นเอกลักษณ์ขาดความภาคภูมิใจในความรู้ภูมิปัญญาตนเองขาดความเชื่อมั่น และขาดการตัดสินใจ การดำเนินชีวิตจะขึ้นอยู่กับข้อมูลและความต้องการจากภายนอกมากขึ้น สภาพการสูญเสียภูมิปัญญาท้องถิ่นเช่นนี้จะอันตราย ในอนาคตของคนในท้องถิ่นเองและส่วนรวมตลอดจนการสูญเสียความเป็นเอกลักษณ์ของชาติไทย (ภาวดี เกตุกุ. 2541: 23)

ความหมายของภูมิปัญญาท้องถิ่น

ตามพจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542 พิมพ์ครั้งที่ 1 พุทธศักราช 2546 ให้ความหมายของคำว่า “ภูมิปัญญา” คือ ความรู้ ความสามารถ “ภูมิปัญญาท้องถิ่น” (Local wisdom) หรือ “ภูมิปัญญาชาวบ้าน” (Popular wisdom) หรือ “ภูมิปัญญาไทย” (Thai wisdom) คือความรู้ หรือการกระทำที่เกิดจากประสบการณ์ในชีวิตของชาวบ้านหรือทุกสิ่งทุกอย่างที่ชาวบ้านคิดขึ้นจากสติปัญญาและความสามารถของชาวบ้านเองเพื่อใช้แก้ปัญหาในการดำเนินชีวิตได้อย่างเหมาะสมกับกาลสมัย โดยมีกระบวนการสั่งสมแล้วสืบทอดต่อมาถึงชนรุ่นหลัง

รัตนะ บัวสนธ์ (2535) ได้ให้ความหมายภูมิปัญญาท้องถิ่น หมายถึง กระบวนการที่บุคคล ที่มีต่อตนเอง ต่อโลกและสิ่งแวดล้อม ซึ่งกระบวนการที่ดังกล่าวจะมีรากฐานคำสอนจากพระพุทธศาสนา คติ จารีต ประเพณี ที่ได้รับการสั่งสอน ถ่ายทอดและปฏิบัติสืบเนื่องกันมาปรับปรุงให้เข้ากับบริบท ทางสังคมที่เปลี่ยนแปลงแต่ละสมัยทั้งนี้โดยมีเป้าหมายเพื่อความสงบสุขของในส่วที่เป็นชุมชน และปัจเจกบุคคล ซึ่งกระบวนการที่เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นจำแนกเป็น 3 ลักษณะคือ

1. ภูมิปัญญาเกี่ยวกับการจัดการสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติแวดล้อม
2. ภูมิปัญญาเกี่ยวกับระบบสังคมหรือการจัดการความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับมนุษย์
3. ภูมิปัญญาเกี่ยวกับระบบการผลิตหรือการประกอบอาชีพที่มีลักษณะมุ่งเน้นระบบการผลิตเพื่อพึ่งพาตนเอง

เอกวิทย์ ณ ถลาง (2536: 6) ได้ให้ความหมายว่า ภูมิปัญญาท้องถิ่น เป็นสิ่งที่มีขอบเขตกว้างขวาง ลึกซึ้ง หมายถึง คตินิยม ความรู้ ความสันทัด การรู้ทันธรรมชาติของสรรพสิ่งรอบตัว และการเลือกฟื้นความคิด วิธีการใช้ชีวิตประจำวันอย่างได้ผล เป็นเรื่องของการสั่งสมประสบการณ์มาหลายชั่วคน

กรมวิชาการ(2542: 5) ให้ความหมายของภูมิปัญญาท้องถิ่นหมายถึง ความรู้และประสบการณ์ของชาวบ้านที่ใช้ในการดำเนินชีวิตให้เป็นสุขโดยได้รับการถ่ายทอดสั่งสมกันมาผ่านกระบวนการพัฒนาให้สอดคล้องกับยุคสมัย

ภาวดี เกตุกุ (2541: 140) กล่าวว่า “ภูมิปัญญาท้องถิ่น” หรือ “ภูมิปัญญาชาวบ้าน” เป็นความรู้ความคิด และการปฏิบัติของชาวบ้านแต่ละท้องถิ่น และผู้ที่เข้าไปทำงานในท้องถิ่น เห็นความสำคัญของภูมิปัญญาท้องถิ่น จึงเริ่มมีการฟื้นฟูเรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่นขึ้นมา ทั้งนี้เพื่อค้นหาคุณค่าที่สามารถนำมาเชื่อมโยงกับกิจกรรมการพัฒนาที่พวกเขารับผิดชอบอยู่ จึงทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนทางความรู้ ความคิด ประสบการณ์ ระหว่างนักพัฒนากับชาวบ้านจนเกิดการเรียนรู้และเข้าใจในวิถีชีวิตชาวบ้าน อันเป็นผลให้บทบาทของนักพัฒนาเปลี่ยนแปลงจากการนำเอาความรู้และทฤษฎีจากวิทยาการสมัยใหม่ไปถ่ายทอดให้กับชาวบ้านฝ่ายเดียวมาเป็นการแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์ระหว่างกันและกัน จึงเกิดแนวความคิดในการพัฒนาประเทศบนพื้นฐานของความรู้ในท้องถิ่น

สาร สารทัศนันทน์ (2543 – 2544: 15) ได้ให้ความหมายภูมิปัญญาท้องถิ่น หมายถึง ความรู้ความสามารถของประชาชนที่อยู่ตามตำบลหมู่บ้านต่างๆ ที่เกี่ยวกับความรู้ความสามารถที่ สืบทอดเป็นมรดกจากบรรพบุรุษหลายชั่วอายุคน

นุชลี คล้ายวันเพ็ญ (2553: 27) ได้ให้ความหมายของภูมิปัญญาท้องถิ่นไว้ว่า ภูมิปัญญา ท้องถิ่น หมายถึง มวลความรู้และประสบการณ์ที่เกิดขึ้นโดยผ่านกระบวนการสั่งสมจากประสบการณ์ ในวิถีชีวิตของชาวบ้านซึ่งเป็นองค์ความรู้ที่ชาวบ้านหรือชุมชนคิดค้นเองและมีกระบวนการถ่ายทอด สืบต่อกันมาจากบรรพบุรุษหรือได้รับจากการศึกษาและอบรมในสถาบันทุกสถาบันภายในท้องถิ่นอัน ได้แก่ วัด ครอบครัว สถานประกอบการและองค์กรต่างๆ ทั้งภาครัฐและเอกชนเป็นมรดกทางสังคม และเป็นวัฒนธรรมที่สืบทอดกันมา และนำองค์ความรู้นั้นมาแก้ปัญหาหรือประยุกต์ใช้ให้เหมาะสม กับกาลสมัยเพื่อให้สามารถดำเนินชีวิตได้อย่างสงบสุข ความหมาย ความสำคัญ ลักษณะสำคัญของ ประเภทภูมิปัญญาท้องถิ่น การถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นล้วนเป็นสิ่งสำคัญที่จะนำภูมิปัญญาท้องถิ่น สู่ระบบการศึกษาแบบยั่งยืน

จากแนวคิดข้างต้น จึงสรุปได้ว่า ภูมิปัญญาท้องถิ่น หมายถึง องค์ความรู้ ความสามารถ ทักษะของคนในท้องถิ่นนั้น ๆ ซึ่งเกิดจากการสั่งสมประสบการณ์และความเฉลียวฉลาดของแต่ละคน ผ่านกระบวนการเลือกสรร เรียนรู้ ปรับแต่ง พัฒนา และมีการถ่ายทอดสืบต่อกันมา เพื่อใช้ในการ แก้ไขปัญหา พัฒนาชีวิตของคนในท้องถิ่นนั้น ๆ ให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมและสภาพธรรมชาติ รวมทั้งเหมาะสมกับยุคสมัย

1.2 ภูมิปัญญาท้องถิ่นอำเภอประจันตคาม

อำเภอประจันตคามเดิมมีฐานะเป็นเมือง ก่อนเมืองเรียกว่า " บ้านกบเจะ" ตาม ประวัติ ท้าวอุเทน ท้าวสร้อยเพ็ญเมืองแสน เป็นผู้รวบรวมไพร่พลที่ถูกกวาดต้อน มาจากเมืองเวียง จันทน์ เมืองมหาชัยและอีกหลายเมืองในภาคอีสานของประเทศไทยผ่านมาทางเมืองอุเทน นครพนม และ กาศสินธุ์ เรื่อยลงมาในครั้งที่ไทยยก กองทัพไปปราบเจ้าอนุวงศ์เวียงจันทน์ แล้วก็เลยถือโอกาส กวาดต้อนมาด้วย มารวบ รวมคนที่ถูกกวาดต้อนตั้งเป็นหมู่บ้านขนาดใหญ่ขึ้น ต่อมาได้รับการยก ฐานะขึ้นเป็นเมืองเรียกว่า " เมืองประจันตคาม" ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ ท้าวอุเทนได้รับพระราชทานบรรดาศักดิ์เป็นหลวง ภัคดีเดชะ ว่าราชการเมือง ประจันตคามตั้งแต่นั้นมา ต่อมาปรากฏว่าหลวงภัคดีเดชะ เจ้าเมืองคนแรกมีความชอบในราชการ สงครามในด้านการสู้รบปราบปรามกองทัพญวน ซึ่งยกมาตีกรุงพนมเปญครั้งแรก และได้รับ พระราชทานบรรดาศักดิ์ เป็นพระภัคดีเดชะ ต่อมาในสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว พระองค์ทรง ดำริปฏิรูปการปกครองหัวเมือง จึงทรงยุบเมืองประจันตคามลงเป็นอำเภอประจันต คามในปี พ.ศ.2448 มีนายอำเภอเป็นหัวหน้าปกครองบังคับบัญชาขึ้นตรงต่อ จังหวัดปราจีนบุรี จนถึงปัจจุบัน เป็นเวลา 90 กว่าปี มีนายอำเภอ 40 คน

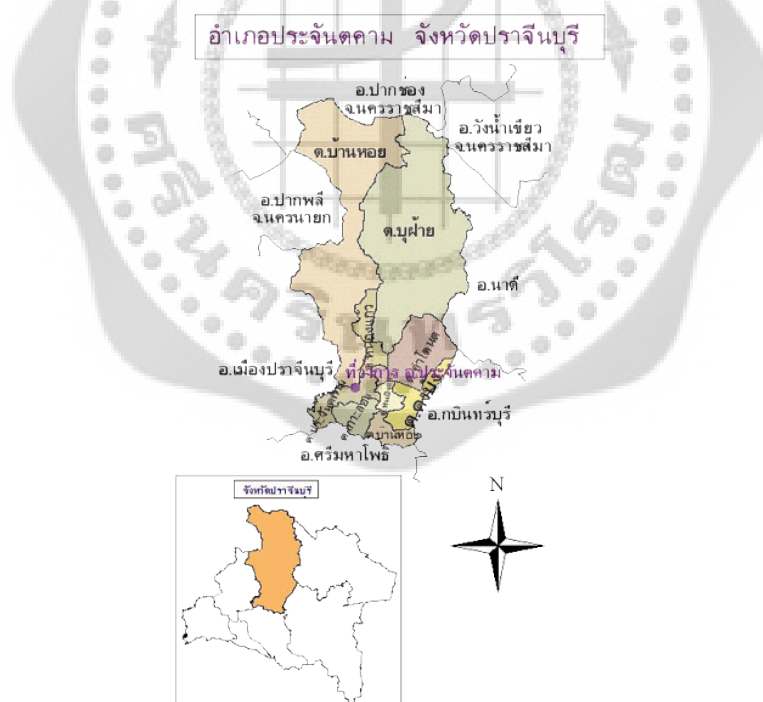
คำขวัญประจำอำเภอ

ดินแดนไม้กวาดงาม เลื่องลือนามน้ำตกใส ไม้เศรษฐกิจจำเริญ รวมหลากหลาย
หัตถกรรม

ที่ตั้งและอาณาเขต

อำเภอประจันตคาม มีอาณาเขตติดต่อกับอำเภอข้างเคียง ดังนี้

- ทิศเหนือ ติดกับอำเภอปากพลี จังหวัดนครนายกทุกอำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา และอำเภอนาดี จังหวัดปราจีนบุรี โดยมีเทือกเขาใหญ่ใช้สันปันน้ำเป็นเส้นกั้นอาณาเขต
- ทิศตะวันออก ติดต่อกับอำเภอนาดีและอำเภอกบินทร์บุรี โดยมีลำคลองห้วยลึกเป็นเส้นแบ่งเขต
- ทิศใต้ ติดต่อกับอำเภอศรีมหาโพธิ์ โดยมีคลองท่าแห้เป็นเส้นแบ่งเขต
- ทิศตะวันตก ติดต่อกับอำเภอมืองปราจีนบุรี และอำเภอปากพลี จังหวัดนครนายก โดยมีลำห้วยประจันตคาม ลำห้วยเกษียร และเขาอีโต้ เป็นเส้นแบ่งเขต

ที่มา: <http://prachantakham.prachinburi.doe.go.th/map.html>

การปกครองส่วนภูมิภาค อำเภอประจันตคามแบ่งเขตการปกครองย่อยออกเป็น 9 ตำบล 106 หมู่บ้าน ได้แก่

1. ประจันตคาม 11 หมู่บ้าน	2. เกาะลอย 7 หมู่บ้าน	3. บ้านหอย 10 หมู่บ้าน
4. หนองแสง 6 หมู่บ้าน	5. ดงบัง 10 หมู่บ้าน	6. คำโตนด 18 หมู่บ้าน
7. บุษ่าย 13 หมู่บ้าน	8. หนองแก้ว 12 หมู่บ้าน	9. โพธิ์งาม 19 หมู่บ้าน
- อาชีพหลัก** ทำนา

อาชีพเสริม ทำเฟอร์นิเจอร์จากล้อยเกวียน , ไม้กวาดดอกหญ้า

สภาพทั่วไปของอำเภอ เป็นที่ราบลุ่มบางแห่งเป็นที่ราบต่ำฤดูฝนน้ำจะท่วม พื้นดินจะเป็นดินปนทรายและจะมีความอุดมสมบูรณ์ในพื้นที่ราบบริเวณสองฝั่งคลอง เหมาะแก่การเพาะปลูกพืชระยะสั้น **ข้อมูลด้านเศรษฐกิจ** อาชีพหลักของชาวประจันตคาม คือ เกษตรกร โดยจะแบ่งออกเป็น การทำนาและการทำสวน (ไผ่ตรง กระท้อน ส้มโอ และมะม่วง) ส่วนอาชีพเสริมของชาวประจันตคาม ก็คือ การทำหัตถกรรม จักสานหมวกโค้ง ทำไม้กวาด หัตถกรรมไม้ไผ่ และ เถาวัลย์ประดิษฐ์ ในด้านของอาชีพเสริมของชาวประจันตคามเป็น สินค้าที่เป็นที่รู้จักกัน อย่างกว้างขวางและสร้างชื่อให้กับ ตำบลโพธิ์งาม เป็นอย่างมาก ในฐานะที่เป็น OTOP ของชาวประจันตคาม

สถานที่สำคัญในอำเภอประจันตคาม

ตลาดบ้านโง้ง บ้านต้น เป็นตลาดจำหน่ายผลิตภัณฑ์และเฟอร์นิเจอร์จากไม้เก่าหรือไม้ไผ่ของชุมชนชาว โพธิ์งาม อำเภอประจันตคาม จังหวัดปราจีนบุรี ตั้งอยู่ริมถนนสุวรรณศร (ทางหลวงหมายเลข 33) กม. 172 ตลาดแนวถนนสุวรรณศร ทั้งสองฝั่งจะถูกจับจองจากชาวบ้านที่นำสินค้าพื้นบ้านที่สรรค์สร้างจาก ภูมิปัญญาท้องถิ่น บวกกับความศรัทธาเริ่มของชุมชนมาประดิษฐ์และผลิตสินค้าพื้นเมืองจำหน่ายให้ นักท่องเที่ยวที่ใช้ ถ.สุวรรณศร สัญจรไปมา บ้างก็ซื้อเป็นของฝาก แต่บางรายมีหัวทางการค้าก็จะรับสินค้าของบ้านโง้ง บ้านต้นไปจำหน่ายต่อเป็นจำนวนมาก ส่งผลให้ชาวบ้านที่ตำบลโพธิ์งามมีรายได้เสริมและในปัจจุบันบางครั้งเรือยนต์ เป็นอาชีพหลักสร้างรายได้ประจำของครอบครัวด้วยจุดเด่นที่จังหวัด ปราจีนบุรี เป็นจังหวัดหนึ่งที่มีไผ่ขึ้นอยู่จำนวนมาก หลากหลายสายพันธุ์ แต่เดิมชาวบ้านจะใช้หน่อไม้อ่อนสำหรับเป็นอาหารและไผ่แก่สำหรับจักสานสร้างบ้านเรือนหรือทำอุปกรณ์ในการประกอบอาชีพ เพื่อสร้างรายได้เสริมเพิ่มรายได้หลักให้กับครอบครัว ชุมชนจึงได้รวมตัวกันผลิตสินค้าที่ใช้ไม้ไผ่เป็นวัตถุดิบหลักนำมาจำหน่ายให้ ผู้ที่เดินทางไปมาทั้งเครื่องเรือนเฟอร์นิเจอร์สำหรับตกแต่งบ้านเรือนเช่น ชุดรับแขก เตียงนอน ชุมเรือนไทยมุงหญ้าคา ชุมเรือนไม้เก่า, เครื่องใช้ในครัวเรือน เช่น ตะแกรง ฝาชีลวดลายต่าง ๆ, อุปกรณ์สำหรับจัดสวน เช่น รั้วไม้ กระถางปลูกกล้วยไม้ เป็นต้น จึงขอแนะนำตลาด เฟอร์นิเจอร์ไม้ไผ่หรือไม้เก่า ชิ้นงานแต่ละชิ้นมีความสวยงามทนทานไม่แพ้เฟอร์นิเจอร์ไม้สักราคาแพง หรือเลือกของใช้ต่าง ๆ ที่สร้างสรรค์ภูมิปัญญาท้องถิ่น ณ บ้านโง้ง บ้านต้น ตำบลโพธิ์งาม มาชมมนต์เสน่ห์ของพันธุ์ไผ่ พันธุ์ไม้ล้มลุกที่มองผ่านแล้วอาจจะมีค่าไม่มากนัก แต่เนื้อไม้สีทองของไผ่สามารถนำมาดัดแปลงเป็นของใช้นานาชนิดประดิษฐ์คิดสร้างสรรค์เป็นชิ้นงานที่นับว่ามีเพียงชิ้นเดียวในโลกนำมาใช้ ประโยชน์ได้

น้ำตกธารทิพย์ ตั้งอยู่ที่บ้านเนินหินตั้ง ตำบลหนองแก้ว เป็นธารน้ำที่ไหลผ่านชั้นหินต่างระดับ บางช่วงไหลผ่านลานหินบริเวณกว้าง บางช่วงเป็นแอ่งน้ำลึก สามารถลงเล่นน้ำได้ มีลานหินสำหรับนั่งพักผ่อน ผึ่งซ้ายของลำธารลักษณะค่อนข้างสูงชัน สภาพโดยทั่วไปยังเป็นป่าที่คงความอุดมสมบูรณ์ตามธรรมชาติ บรรยากาศร่มรื่น เหมาะเป็นสถานที่พักผ่อนหย่อนใจเป็นอย่างดี การเดินทางจากตัวเมืองปราจีนบุรีไปตามถนนสายปราจีนบุรี - ประจันตคาม เส้นทางหลวงหมายเลข 3452 ระยะทางประมาณ 16 กิโลเมตร จากนั้นไปตามทางหลวงหมายเลข 33 จนถึงสี่แยกประจันตคามหรือ จะใช้เส้นทางสี่แยกเนินหอมแล้วเลี้ยวขวาไปตามทางหลวงหมายเลข 33 จนถึงสี่แยกประจันตคาม แล้วเลี้ยวซ้ายเข้าถนน รพช. ตรงไปจนถึงบริเวณกิโลเมตรที่ 9 จะเห็นป้ายน้ำตกธารทิพย์ เข้าไปอีกประมาณ 9 กิโลเมตร

ท่องเที่ยวเชิงเกษตรและหัตถกรรม ตำบลโพธิ์งาม ชาวบ้านตำบลโพธิ์งามส่วนใหญ่ทำไม้กวาดเป็น อาชีพหลัก เนื่องจากพื้นที่มีการปลูกหน่อไม้ไผ่ตงจำนวนมาก และมีสินค้าที่เป็นผลิตภัณฑ์โอท็อปหลายประเภท อาทิ ผลิตภัณฑ์จากไม้ไผ่ การทำตะกร้าจากเถาว์วัลย์ ไม้ดอกไม้ประดับ หมวกไม้ไผ่ หมวกพลาสติก เพอร์นิเจอร์จากล่อเกวียน หน่อไม้ไผ่ตง และกิ่งไผ่ตง ผู้ที่มาเที่ยวสามารถติดต่อที่ศูนย์บริการนักท่องเที่ยวของตำบล มีเดินท์ ที่พักบริการ และมีจักรยานให้เช่าซึ่งสามารถเที่ยวชมวิถีชีวิตชาวบ้าน ได้แก่ สวนผลไม้ ไม้ดอกไม้ประดับ ชมการเพาะชำกิ่งไม้ของหมู่บ้านเขาน้อย พักแรมกับชาวบ้านริมน้ำตก เรียนรู้วิถีเกษตร และความอุดมสมบูรณ์ของพืชสวนท้องถิ่น นอกจากนี้หากเดินทางไปอีกไม่ไกลนัก จะได้ชมการเพาะชำต้นไม้มหาชาติที่บ้านโคกกรวด และยังสามารถเชื่อมเส้นทางไปสู่ น้ำตกธารทิพย์ น้ำตกสัปปะยและน้ำตกตะคร้อที่สวยงามได้อีกด้วยการเดินทาง ใช้เส้นทางหมายเลข 33 (นครนายก-สระแก้ว) เมื่อถึงสี่แยกสมเด็จพระนเรศวร ตรงไปอีกประมาณ 17 กิโลเมตร (ก่อนถึงตัวอำเภอประจันตคาม) มีทางแยกซ้ายเข้าสู่ตำบลโพธิ์งาม

น้ำตกตะคร้อ และน้ำตกสลัดได ตั้งอยู่ที่บ้านตะคร้อ ตำบลบุ่งฝ้าย น้ำตกตะคร้อ อยู่ห่างจากด่านตะคร้อ ประมาณ 500 เมตร เป็นน้ำตกที่มีลักษณะเป็นแก่งน้ำกว้าง มีสะพานแขวนทอดข้ามน้ำตกตะคร้อ ผึ่งซ้ายของลำธารเป็นเนินเขา ส่วนทางด้านฝั่งขวาเป็นป่าโปร่ง เหมาะแก่การพักผ่อน จากน้ำตกตะคร้อมีทางเดินเท้าต่อไปอีกประมาณ 2 กิโลเมตร จะถึง น้ำตกสลัดได เป็นน้ำตกที่มีความสวยงาม หากจะเดินทางเข้าไปชมน้ำตกสลัดไดควรติดต่อขอเจ้าหน้าที่นำทางจากหน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ 10 ที่ตั้งอยู่บริเวณน้ำตกตะคร้อ โทร. 01755 4852, 09913 5058 เปิดให้เข้าชมทุกวัน ตั้งแต่เวลา 06.00-18.00 น.การเดินทาง จากตัวเมืองปราจีนบุรีไปตามทางถนนปราจีน-ตะคาม (เส้นทางหลวงหมายเลข 3452) ระยะทางประมาณ 16 กิโลเมตร ให้เลี้ยวขวาไปตามทางหลวงหมายเลข 33 จนถึงสี่แยกประจันตคาม แล้วเลี้ยวซ้ายไปตามถนน รพช. หรือจะใช้เส้นทางสี่แยกเนินหอมแล้วเลี้ยวขวาไปตามทางหลวงหมายเลข 33 จนถึงสี่แยกประจันตคาม ให้เลี้ยวซ้ายไปตามถนน รพช. ประมาณ 16 กิโลเมตร และเดินเท้าต่อไปอีกประมาณ 500 เมตร จนถึงตัวน้ำตกตะคร้อ

1.3 ภูมิปัญญาท้องถิ่น ด้านงานหัตถกรรม

เกษตรกรรมเป็นอาชีพหลักของชาวปราจีนบุรีมาตั้งแต่อดีต ยามหน้าแล้ง เกษตรกรว่างเว้นจากการทำนา เกษตรกรก็ได้หันมาสร้างสรรค์งานศิลปหัตถกรรมพื้นบ้าน เช่น ทอผ้า สานเสื่อ ดีเหล็ก เป็นต้น เพื่อใช้ในชีวิตประจำวัน จากเดิมที่งานศิลปหัตถกรรมพื้นบ้านที่ผลิตขึ้นมาเพื่อใช้ในชีวิตประจำวัน ได้กลายเป็นการผลิตสินค้าที่ระลึกเป็นจำนวนมากเพื่อจำหน่ายแก่นักท่องเที่ยว และกลายเป็นอาชีพที่สำคัญของชาวปราจีนบุรี ในปัจจุบันงานศิลปหัตถกรรมพื้นบ้านที่สำคัญของชาวปราจีนบุรี ได้แก่ การทอเสื่อกก หมวกสาน ผลิตภัณฑ์จากไม้ไผ่ การทำตะกร้าจากเถาว์วัลย์ ไม้กวาดดอกหญ้า หมวกใบลาน และการทอผ้าไหม เป็นต้น

ตะบันไฟ "ไต" เป็นภูมิปัญญาของชาวบ้านที่คิดค้นมาใช้ในยามยาก โดยหาไม้ผุๆ นำมาทุบเป็นชิ้นเล็ก ชิ้นน้อยคลุกผสมกับน้ำมันยาเรือคลุกเข้ากันดีแล้ว ห่อด้วยใบไม้หรือเปลือกไม้ มัดเป็นท่อนๆ ตามต้องการ นำมาใช้จุดให้แสงสว่างในเวลากลางคืน เรียกตามภาษาชาวบ้านว่า "จุดไตตามไฟ" เมื่อจุดไตต้องมีคนเขี่ยไต ถ้าไม่มีคนเขี่ย ไตก็จะดับ ในสมัยนั้นการหาเชื้อเพลิงมาจุดไต มีความยากลำบากมาก ไม้ขีดไฟยังไม่มีใช้ พระอธิการจ้อย แก้วฉนวน อดีตเจ้าอาวาสวัดบางแตน อำเภอบ้านสร้าง จังหวัดปราจีนบุรี ได้คิดค้นหาวิธีการ จุดไฟ โดยนำเขาควาย หรือไม้แดง ไม้ประดู่ มากลึงด้วยกรรมวิธีแบบโบราณ รูปแบบตามต้องการ เจาะรูตรงกลาง นำเอาเขาหรือไม้อีกส่วนหนึ่ง กลึงเป็นก้านทำเดือยขนาดเท่ารูที่เจาะไว้ ปลายก้านเดือยคว้านให้เว้าเล็กน้อย ใช้ปุ๋ยต้นเต่าร้าง หรือปุ๋ยนุ่นนำผสมคลุกเคล้าเข้ากับดินประสี แล้วบรรจุปุ๋ยเต่าร้างเข้าที่ปลายก้านเดือยที่คว้านไว้ อัดลงตรงรูที่เจาะไว้ ใช้มือตบที่ก้านหนักเบาตามสมควร แรงอัดของอากาศในรู ที่เจาะไว้ทำให้เกิดไฟนำไปต่อกับเชื้อเพลิงที่เตรียมไว้ ก็จะได้ไฟใช้ประกอบอาหารและอื่นๆ เป็นภูมิปัญญาของชาวบ้าน เรียกว่า "ตะบันไฟ" ที่เรียกว่าตะบันไฟเพราะถ้าทำไม่ถูกส่วน หนึ่งตะบันอยู่เป็นครึ่งชั่วโมงก็ไม่ได้ไฟใช้ แต่ถ้าทำถูกส่วนใช้มือตบตะบันเพียงครั้งเดียวก็ติด ใช้ไฟได้ ปัจจุบันตะบันไฟยังมีหลงเหลือให้ดูได้ที่พิพิธภัณฑสถานบ้านวัดบางแตน อำเภอบ้านสร้าง จังหวัดปราจีนบุรี

เสื่อกก "กก" เป็นพืชที่ชอบขึ้นในที่ราบลุ่มมีน้ำขัง ซึ่งเป็นลักษณะพื้นที่ทั่วไปของอำเภอบ้านสร้าง ในปัจจุบัน มีศูนย์ทอเสื่อกกที่ตำบลบางปลาร้า จะมีแปลงสาธิตการทำนกก การย้อมสี จัดอบรมให้ความรู้เรื่องการทอเสื่อกกเสมอ แต่เดิมทำใช้ภายในครอบครัว และเมื่อมีจำนวนมาก จึงนำออกจำหน่ายเป็นผืนเสื่อ ต่อมาได้พัฒนาเป็นของที่ระลึกต่างๆ เป็นเสื่อพับและรับทำสินค้าจากแบบเสื่อตามใบสั่ง พระครูโกศลถาวรกิจ เจ้าอาวาสวัดบางแตน มีแนว ความคิดว่าเสื่อกกของอำเภอบ้านสร้าง น่าจะนำมาดัดแปลงทำพวงหรีดงานศพโดยใช้เป็นพื้นแทนแผ่นโฟมที่มักใช้ เป็นส่วนประกอบและสร้างปัญหาให้แก่วัดอย่างมากในการกำจัด ท่านได้แนะนำชาวบ้านให้รวมกันตั้งเป็นกลุ่มทอเสื่อกกบางแตนขึ้น และนำมาประดิษฐ์เป็นพวงหรีดจำหน่ายซึ่งได้รับความนิยมมาก

หมวกใบลาน หมวกใบลานมีการผลิตกันมากในท้องที่อำเภอชาติ เนื่องจากสภาพพื้นที่เป็นป่าลาน มีต้นลานเกิด ขึ้นเองตามธรรมชาติ ต้นลานเป็นพันธุ์ไม้ดึกดำบรรพ์ และป่าลานที่อำเภอชาติเป็นป่าลานแห่งสุดท้ายของประเทศ เกษตรกรได้นำใบของต้นลานที่เรียกว่า "ใบลาน" ซึ่งเป็นวัตถุดิบที่หาง่ายและมีอยู่มากมายในท้องถื่นมาสานเป็นหมวก และได้มีการพัฒนารูปแบบให้มีความสวยงามซึ่งมี 2 รูปแบบใหญ่ ๆ คือ หมวกใบลานธรรมดา มีขนาด 2.5 นิ้ว 3 นิ้ว 3.5 นิ้ว 5 นิ้ว 11.5 นิ้ว 13 นิ้ว 16 นิ้ว และหมวกใบลานควาบอย ซึ่งมี 3 ขนาด คือ ขนาดใหญ่ ขนาดกลาง และขนาดเล็ก แหล่งผลิตอยู่ที่ตำบลบุพราหมณ์ อำเภอชาติ

ผ้าไหมกบินทร์บุรี แหล่งผลิตผ้าไหมทอมือของจังหวัดปราจีนบุรี อยู่ที่อำเภอกบินทร์บุรี แหล่งผลิตใหญ่คือ ร้าน "นันทวันไหมไทย" ตั้งอยู่ที่ 90 หมู่ 2 ตำบลลาดตะเคียน อำเภอกบินทร์บุรี จังหวัดปราจีนบุรี (ริมถนน 304 ฉะเชิงเทรา - นครราชสีมา ใกล้เขตอุตสาหกรรมพาร์คเวย์) โดยซื้อเส้นไหมดิบจากจังหวัดเพชรบูรณ์ นำมาฟอกย้อมสี จากนั้นจึงนำไปเข้าเครื่องทอมือ ผลิตพร้อมทั้งจำหน่าย ผ้าไหมพื้นและพิมพ์ลายผ้ามัดหมี่ ผ้าบาติก เสื้อไหมสำเร็จรูปและผลิตภัณฑ์จากไหมอื่นๆ

การทำตะกร้าจากเถาวัลย์ เนื่องจากจังหวัดปราจีนบุรียังมีพื้นที่เป็นสภาพป่าอยู่มาก จึงมีเถาวัลย์อยู่มากมายเกษตรกรได้นำเถาวัลย์ตามชายป่ามาประดิษฐ์เป็นงานหัตถกรรมเพื่อเป็นอาชีพเสริม โดยหมู่บ้านหนองคุ่มเป็นหมู่บ้านหนึ่งที่ได้ทำงานหัตถกรรมจากเถาวัลย์ เป็นการนำวัตถุดิบที่มีอยู่ในท้องถื่น ได้แก่ ต้นเถานมวัว และเถาวัลย์ชนิดอื่น ๆ ที่เจริญเติบโตตามบริเวณหัวไร่ปลายนา พื้นที่ป่าในหมู่บ้าน และนอกหมู่บ้าน มาใช้ให้เกิดประโยชน์ โดยงานหัตถกรรมจากเถาวัลย์ที่ผลิต ได้แก่ รถจักรยานเถาวัลย์ กระถาง กระเช้า บ้าน รังนก เกวียน ตะกร้า ซึ่งในปัจจุบันได้มีการพัฒนารูปแบบให้น่าซื้อหา และมีแบบต่างๆ ไว้ให้เลือกซื้ออย่างมากมาย แหล่งผลิตอยู่ที่ ตำบลคำโตนด ตำบลโพธิ์งาม อำเภอประจันตคาม จังหวัดปราจีนบุรี

ผลิตภัณฑ์จากไผ่ไผ่ การทำผลิตภัณฑ์จากไผ่ไผ่นั้นเกษตรกรที่บ้านต้นและบ้านโง้ง ตำบลโพธิ์งาม อำเภอประจันตคาม ผลิตกันมาช้านานแล้ว โดยใช้ไผ่ไผ่ตามหมู่บ้าน หรือจากหมู่บ้านใกล้เคียง ซึ่งได้รับความนิยมจากผู้ซื้ออย่างกว้างขวาง ผลิตภัณฑ์จากไผ่ไผ่ที่ผลิตอยู่ในปัจจุบันนี้ ได้แก่ ชูตรับแขก ชั้นวางของ บันได และแคร่ ตลาดบ้านโง้ง บ้านต้น เป็นตลาดจำหน่ายผลิตภัณฑ์และเฟอร์นิเจอร์จากไม้เก่าหรือไม้ไผ่ ของชุมชนชาวโพธิ์งาม อำเภอประจันตคาม จังหวัดปราจีนบุรี ตั้งอยู่ริมถนนสุวรรณศร (ทางหลวงหมายเลข 33) กม. 172 ตลอดแนวถนนสุวรรณศรทั้งสองฝั่งจะถูกจับจองจากชาวบ้าน ที่นำสินค้าพื้นบ้านที่สรรค์สร้างจากภูมิปัญญาท้องถิ่นบวกกับ ความคิดริเริ่มของชุมชนมาประดิษฐ์และผลิตสินค้าพื้นเมือง จำหน่ายให้นักท่องเที่ยวที่ใช้ถ.สุวรรณศร สัญจรไปมา บ้างก็ซื้อเป็นของฝาก แต่บางรายมีหัวทางการค้าก็จะรับสินค้า ของบ้านโง้งบ้านต้นไปจำหน่ายต่อเป็นจำนวนมาก ส่งผลให้ชาวบ้านตำบลโพธิ์งามมีรายได้เสริม และในปัจจุบัน บางครัวเรือน ยึดเป็นอาชีพหลักสร้างรายได้ประจำของครอบครัว ด้วยจุดเด่นที่จังหวัดปราจีนบุรี เป็นจังหวัดหนึ่งที่มีไผ่ขึ้นอยู่ จำนวนมาก หลากหลายสายพันธุ์ แต่เดิมชาวบ้านจะใช้หน่อไม้อ่อนสำหรับเป็นอาหาร และไผ่แก่ สำหรับจักสาน สร้างบ้านเรือน หรือทำอุปกรณ์ในการ

ประกอบอาชีพ เพื่อสร้างรายได้เสริม เพิ่มรายได้หลักให้กับครอบครัว ชุมชนจึงได้รวมตัวกันผลิตสินค้า ที่ใช้ไม้ไผ่เป็นวัตถุดิบหลัก นำมาจำหน่ายให้ผู้ที่เดินทางไปมา ทั้งเครื่องเรือนเฟอร์นิเจอร์สำหรับตกแต่งบ้านเรือน เช่น ชุดรับแขก เตียงนอน ชุดเรือนไทยมุงหญ้าคา ชุดเรือนไม้เก่า เครื่องใช้ในครัวเรือน เช่น ตะแกรง ฝาชีลวดลายต่าง ๆ อุปกรณ์สำหรับจัดสวน เช่น รั้วไม้ กระถางปลูกกล้วยไม้ เป็นต้น ตลาดเฟอร์นิเจอร์ไม้ไผ่หรือไม้เก่า ชั้นงานแต่ละชั้นมีความสวยงามทนทาน ไม้แพเฟอร์นิเจอร์ไม้สักราคาแพง หรือเลือกของใช้ต่าง ๆ ที่สร้างสรรค์ภูมิปัญญาท้องถิ่น เนื้อไม้สีทองของไม้สามารถนำมาดัดแปลงเป็นของใช้นานาชนิด ประดิษฐ์คิดสร้างสรรค์เป็นชั้นงาน ที่นับว่ามีเพียงชั้นเดียวในโลกนำมาใช้ประโยชน์ได้นานับการ

หมวกสานจากไม้ไผ่ จังหวัดปราจีนบุรี เป็นแหล่งที่มีไม้ไผ่ชนิดต่าง ๆ ขึ้นอยู่ตามธรรมชาติเป็นจำนวนมาก ชาวบ้านจึงนำมาทำเครื่องจักสานไว้ใช้ในครัวเรือนและส่งออกจำหน่ายเป็นรายได้พิเศษนอกเหนือจากการทำไร่นา เช่นการนำไม้ไผ่มาจักสานแล้วเย็บเป็นหมวกรูปแบบต่าง ๆ บ้านหนองสะแก หมู่ที่ 8 ตำบลโคกปี่ อำเภอสรีมโหสถ เป็นแหล่งผลิตหมวกจากไม้ไผ่ที่สำคัญมากของจังหวัดปราจีนบุรี ชาวบ้านโดยทั่วไปประกอบอาชีพเย็บหมวก หมวก 1 ใบ ใช้เวลาเย็บประมาณ 3 นาที หมวกไม้ไผ่ของหมู่บ้านหนองสะแกนี้จะส่งไปจำหน่ายทั่วประเทศไทย การผลิตหมวกสานจากไม้ไผ่ของอำเภอสรีมโหสถมีชื่อเสียงแพร่หลาย ได้รับรางวัลชนะเลิศการประกวดเย็บหมวกจากไม้ไผ่ในงานวันเกษตรปราจีนบุรี พ.ศ. 2533 และได้รับการถ่ายวีดิทัศน์ในรายการคนไทยวันนี้ ในรายการไม่ลองไม่รู้ สิ่งที่ชาวบ้านภาคภูมิใจอย่างมากคือทางจังหวัดปราจีนบุรีได้มีโอกาสทูลเกล้าฯ ถวายหมวกสานแต่ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี นอกจากนี้ที่บ้านหนองสะแกแล้วยังมีการสานหมวกจากไม้ไผ่ที่เป็นหัตถกรรมภายในครอบครัวมากอีก แห่งหนึ่งในท้องที่อำเภอประจันตคาม คือที่บ้านหมู่ 18 ตำบลลำไทร อีกรด้วย ปัจจุบันนี้ไม้ไผ่ซึ่งเป็นวัตถุดิบในการสานหมวกค่อนข้างหายากและมีราคาแพงเกษตรกรผู้สานหมวกจึงหันมาใช้เส้นพลาสติกเป็นวัตถุดิบในการผลิตแทนไม้ไผ่ ซึ่งก็ได้รับความนิยมเช่นกัน การสานหมวกพลาสติกมีการผลิตที่ตำบลโคกปี่ อำเภอสรีมโหสถ ตำบลบุฟ้าย ตำบลหนองแก้ว อำเภอประจันตคาม และตำบลหัวหว้า อำเภอสรีมหาโพธิ์

ไม้กวาดดอกหญ้า ชาวบ้านอำเภอประจันตคาม นิยมทำไม้กวาดขายเป็นรายได้เสริมเกือบทุกครัวเรือน โดยเฉพาะที่ตำบลประจันตคาม และตำบลโพธิ์งาม นอกจากจะทำเป็นไม้กวาดสำหรับกวาดบ้านแล้วยังทำเป็นไม้ปัดฝุ่นขนาดเล็ก สำหรับปัดฝุ่นเครื่องเรือน เครื่องใช้ในบ้านอีกด้วย “ดอกหญ้า” เป็นชื่อเรียกเป็นภาษาภาคกลางของผลผลิตจากพืชชนิดหนึ่งซึ่งในแต่ละภาคจะเรียกไม่เหมือนกัน เช่น ภาคใต้เรียกว่า “ดอกอ้อ” ภาคเหนือ เรียกว่า “ดอกกง” ส่วนชาวบ้านโง้งตำบลโพธิ์งาม อำเภอประจันตคาม จังหวัดปราจีนบุรี รู้จักกันดีในชื่อของ “ดอกแซม” เพราะดอกของต้นแซมนี้ได้สร้างรายได้ให้กับชุมชนนี้มานับร้อยปีจากคำบอกเล่าของคนสูงอายุนในหมู่บ้านทำให้ทราบว่ “ดอกแซม” มีอยู่ 2 ประเภท คือ “แบบแข็ง” และ “แบบอ่อน” แต่ที่นำมาทำไม้กวาดคือดอกแซมแบบอ่อน ต้นแซมเป็นพืชล้มลุก ชอบอากาศเย็น ดินทรายปนกรวดบริเวณเชิงเขา

ผลิตภัณฑ์จากดอกหญ้าในปัจจุบันนี้ตามที่ชุมชนบ้านโง้งได้คิดค้นมีอยู่ด้วยกัน 3 ประเภท คือไม้กวาด ซึ่งมีอยู่หลายขนาดขึ้นอยู่กับประโยชน์ใช้สอย อีกประเภทหนึ่งที่ทำขึ้นก็คือ ไม้กวาด หยักไย และสุดท้ายคือ แปรงทาสีแต่ 2 ประเภทหลังนี้ ชาวบ้านบอกเป็นเสียงเดียวกันว่าไม่ค่อย นิยมมากนัก จึงมีเห็นน้อยมากในปัจจุบันนี้

“บ้านโง้ง” มีความเป็นมาอย่างไร ยังไม่มีใครบันทึกไว้อย่างชัดเจน คนเฒ่าคนแก่เคยเล่าให้ ฟังว่า สมัยก่อนเขาเรียกชุมชนนี้ว่า “บ้านโคง” เพราะสภาพทางเดินและถนนภายในชุมชนมีสภาพคด เคี้ยว วกไป วนมาทั้งหมดหมู่บ้านชาวบ้านแถบนี้เลยเรียก “บ้านโคง” ตามสภาพภูมิประเทศและเพี้ยนมา เป็น“บ้านโง้ง” จนถึงปัจจุบัน

ปัจจุบัน “บ้านโง้ง” เป็น 1 ใน 17 หมู่บ้าน ของตำบลโพธิ์งาม เป็นหมู่บ้านขนาดค่อนข้าง ใหญ่ มีครัวเรือนทั้งหมด 330 ครัวเรือนในอดีตอาชีพหลักคือการทำนา การทำไม้กวาดเป็นแต่อาชีพ เสริมเท่านั้น แต่ในปัจจุบัน ร้อยละ 80 ของครัวเรือน ทั้งหมดมีการประกอบอาชีพทำไม้กวาดจาก ดอกหญ้า และไม้กวาดจากก้านมะพร้าว นั่นก็หมายความว่าอาชีพหลักของชาวบ้านโง้งในปัจจุบันคือ การทำไม้กวาดนั่นเอง ลักษณะที่โดดเด่นของไม้กวาดดอกหญ้าของชุมชนบ้านโง้งจะนำดอกหญ้า เกรดเอ ดอกหญ้ามี่น้ำหนักเท่ากันใส่กาวเพื่อไม่ให้ดอกหญ้าหลุดง่ายเวลากวาดบ้านนอกจากนั้น ระยะเวลาการใช้งานของไม้กวาดใช้งานคงทน

1.4 งานหัตถกรรม

หัตถกรรม (Handicraft) คือ งานช่างที่ทำด้วยมือหรืออุปกรณ์ง่าย ๆ อาศัยทักษะและเน้น ประโยชน์ใช้สอยเป็นหลัก โดยทั่วไปเป็นผลิตภัณฑ์ที่แสดงให้เห็นถึงวัฒนธรรมและศาสนา สามารถ นำมาใช้ในชีวิตประจำวันได้ ผลิตภัณฑ์ที่ผลิตออกมาเป็นจำนวนมาก หรือผลิตด้วยเครื่องจักรไม่ เรียกว่าหัตถกรรม (<http://th.wikipedia.org/wiki:online>)

หัตถกรรมพื้นบ้านทำขึ้นเพื่อประโยชน์ใช้สอยเป็นสิ่งสำคัญ แต่หัตถกรรมพื้นบ้านบางอย่าง มีความงามร่วมอยู่ด้วย อาจเป็นในด้านรูปทรง ลวดลาย สี สัน ความละเอียด ประณีตของวัสดุการทำ ดังนั้นหัตถกรรม พื้นบ้านบางอย่างจึงจัดเป็นงานศิลปะซึ่งเรียกว่า ศิลปะหัตถกรรมพื้นบ้าน ได้มีผู้ให้ ข้อสังเกตไว้ว่า ถ้าวัตถุนั้น ผู้สร้างให้ความสำคัญด้านความงามมากกว่า ประโยชน์ใช้สอยก็ถือว่า วัตถุนั้นเป็นศิลปะหัตถกรรม แต่ถ้าวัตถุนั้นมีประโยชน์ใช้สอยมากกว่าก็ถือว่าเป็นงานหัตถกรรม

สาเหตุของการสร้างหัตถกรรมพื้นบ้าน

1. ความจำเป็นในการดำรงชีวิต
2. สภาพภูมิศาสตร์และสิ่งแวดล้อม
3. วัฒนธรรม ความเชื่อ และศาสนา

หัตถกรรมพื้นบ้าน หมายถึง งานช่างหรืองานฝีมือของชาวบ้าน ที่ประดิษฐ์เป็นเครื่องใช้ไม่ สอบภายในบ้าน ใช้เป็นสิ่งของสนองความเชื่อถือทางด้านประเพณี ศาสนา เช่น เป็นเครื่องบูชา ใช้เพื่อความสวยงามสนองความสุขทางจิตใจและเป็นเครื่องมือในการประกอบอาชีพ

หัตถกรรม หมายถึง ผลงานอันเกิดจากการกระทำด้วยฝีมือมนุษย์ โดยนำวัตถุดิบที่มีอยู่ตามธรรมชาติมาประดิษฐ์เป็นเครื่องมือเครื่องใช้เพื่อประโยชน์ใช้สอยในชีวิตประจำวัน หัตถกรรมจะมีการพัฒนารูปแบบไปตามการพัฒนาฝีมือของช่าง ที่สั่งสมประสบการณ์ และสืบทอดความรู้ ความชำนาญ จากรุ่นหนึ่งไปสู่อีกรุ่นหนึ่ง ซึ่งต้องใช้ระยะเวลาและทักษะ ส่งผลให้งานหัตถกรรมมีความงาม และมีคุณค่าทางศิลปะ งานหัตถกรรมจึงกลายเป็นงานศิลปะหัตถกรรม ซึ่งมีความสัมพันธ์เกี่ยวเนื่องกันจนไม่อาจแยกออกจากกันได้ ศิลปะหัตถกรรม มีความสัมพันธ์ (<http://www.panyathai.or.th> : online)

กำเนิดของหัตถกรรม

ย้อนรอยอดีตถึงยุคต้นกำเนิดของมนุษย์ เมื่อแรกทีมนมนุษย์อุบัติขึ้นในโลกนั้นก็เหมือนกับสัตว์ที่มีชีวิตอื่น ๆ คือมาพร้อมกับธรรมชาติไม่มีสิ่งของใดติดตัวมา แต่เนื่องจากมนุษย์มีสติปัญญาเฉลียวฉลาดกว่าสัตว์ ความพยายามที่จะรักษาชีวิตให้อยู่รอด เป็นผลให้มนุษย์คิดประดิษฐ์เครื่องมือเครื่องใช้ขึ้นมา เพื่อสนองความจำเป็นขั้นพื้นฐานในการดำเนินชีวิตประจำวัน โดยอาศัยแรงงานจากมือ และร่างกายของตน มาดัดแปลงวัตถุดิบที่อยู่ในธรรมชาติใกล้ตัว เพื่อให้มีรูปร่างประโยชน์ใช้สอยได้เหมาะสม จึงเป็นจุดเริ่มต้นของการสร้างงานหัตถกรรมเพื่อชีวิต

การเวลาผ่านไป เมื่อมนุษย์เจริญขึ้น อยู่รวมกันเป็นสังคมใหญ่ รู้จักเพาะปลูกพืชและสะสมอาหาร ไม่ต้องกังวลกับการแสวงหาอาหารทุกวัน ทำให้มีเวลาว่างพอที่จะคิดสร้างสรรค์งานอื่น ๆ รู้จักแบ่งงานตามความถนัด จึงเกิดมีอาชีพต่าง ๆ ขึ้น งานหัตถกรรมจึงเป็นอาชีพหนึ่งของกลุ่มผู้มีฝีมือในการประดิษฐ์สิ่งของเครื่องใช้จากวัตถุดิบในธรรมชาติ เมื่อมีการผลิตซ้ำ ๆ กันมากจนเกิดเป็นความชำนาญและถ่ายทอดจากคนรุ่นหนึ่งไปสู่อีกรุ่นหนึ่ง มนุษย์ได้พัฒนาหัตถกรรมให้มีประโยชน์ใช้สอยดียิ่งขึ้นเรื่อย ๆ และเรียนรู้ถึงคุณสมบัติของวัตถุดิบ รู้จักเลือกสรรวัตถุดิบให้เหมาะสมกับผลิตภัณฑ์หัตถกรรมแต่ละประเภท และการใช้เทคโนโลยีที่คิดค้นขึ้นตามความก้าวหน้าของยุคสมัยนั้น ๆ มาพัฒนากระบวนการผลิตหัตถกรรมให้มีคุณภาพได้มาตรฐาน ตลอดจนการปรุงแต่งความงามของศิลปะในงานหัตถกรรม เพื่อสนองความต้องการทางจิตใจและคตินิยมความเชื่อรวมทั้งประโยชน์ใช้สอยทางร่างกายให้สอดคล้องกัน

งานหัตถกรรมจึงกลายเป็นศูนย์รวมของสหวิทยาการศาสตร์ต่าง ๆ ที่มีคุณค่าทางศิลปะ วิทยาศาสตร์ สังคม ศาสนา และวัฒนธรรม เป็นเอกลักษณ์ประจำชาติและสืบทอดมรดกแห่งความภาคภูมิใจของคนในชาติ

(สารานุกรมไทยสำหรับเยาวชนเล่มที่ 21, 2539: ออนไลน์) กล่าวว่า ในประเทศไทยการผลิตเครื่องมือเครื่องใช้ต่าง ๆ ด้วยฝีมือ ซึ่งเป็นงานหัตถกรรม มีอยู่มากมายหลายชนิด ทำด้วยวัสดุและวัตถุดิบ ที่สามารถหาได้ในท้องถิ่นนั้นๆ นอกจากจะมุ่ง เพื่อประโยชน์ใช้สอยเป็นหลักแล้ว ยังสอดใส่ศิลปะในการประดิษฐ์ลงไปเป็นสิ่งประดิษฐ์ให้ดูสวยงาม ทำให้ชิ้นงานต่าง ๆ ดูมีคุณค่า และความงามอย่างโดดเด่น ทางศิลปวัฒนธรรมของชนชาวไทยตลอดมา ไม่แพ้ชนชาติอื่น ๆ

งานหัตถกรรมในประเทศไทย มีอยู่เป็นจำนวนมาก เกินกว่าจะนำมากล่าวได้หมดในที่นี้ หัตถกรรมของไทยแต่ละชนิดจะมีรูปแบบ แหล่งผลิต และประวัติความเป็นมา ที่แตกต่างกันไป

ประเภทของงานหัตถกรรม

เดิมทีการผลิตเครื่องใช้ไม้สอยในครัวเรือนของไทย คงเพื่อประโยชน์ในการใช้งานเป็นส่วนใหญ่ ซึ่งต่อมาได้มีการดัดแปลงปรับปรุงให้เกิดความสวยงามมากขึ้น การจัดทำจึงต้องเพิ่มความพิถีพิถันทั้งในด้านรูปทรงความวิจิตรบรรจง และลวดลายให้มีสีสันแปลกตา พอ ๆ กับที่ต้องใช้งานได้อย่างคงทนแข็งแรงด้วย ทั้งนี้จากมูลเหตุดังกล่าวจึงเป็นบ่อเกิดของงาน ศิลปหัตถกรรมขึ้น ซึ่งไม่เพียงแต่นำมาใช้สอยให้เป็นประโยชน์แล้ว แต่ยังได้ธำรงไว้ซึ่ง คุณค่าแห่งภูมิปัญญาของบรรพบุรุษ ที่ได้สร้างสรรค์งานอันเป็นเลิศ สืบสานต่อเนื่องกันมาจนถึงปัจจุบัน ศิลปหัตถกรรมพื้นบ้านของไทยเรา ได้จำแนกออกเป็นประเภทต่าง ๆ โดยการจำแนกตามวัสดุที่นำมาใช้ สามารถจำแนกได้ 10 ประเภท ซึ่งได้แก่

1. เครื่องเคลือบดินเผา

เครื่องเคลือบดินเผา เป็นหัตถกรรมพื้นบ้านของไทยที่มีมาแต่โบราณ เป็นสิ่งที่ทำขึ้นด้วยดินเป็นรูปทรงต่างๆ สิ่งของเครื่องใช้ต่างๆ แล้วนำมาเผาเพื่อนำมาใช้ในงานต่อไป

เครื่องเคลือบดินเผานั้น ในสมัยก่อนก็เกิดจากการสังเกตและเรียนรู้จากธรรมชาติว่า เมื่อดินผสมกับน้ำ จะทำให้ดินอ่อนตัว หรือเหนียวเปลี่ยนแปลงรูปทรงได้ง่าย และมนุษย์สามารถนำมาปั้น หรือสร้างรูปทรงต่างๆ ได้ตามต้องการ ทั้งเมื่อปล่อยให้ดินเหนียวตากแดดก็จะแข็งตัวยิ่งขึ้น เมื่อถูกไฟเผาดินก็จะแข็งตัวมากขึ้นอีก และยังคงรูปอยู่อย่างถาวร ไม่ละลายเมื่อถูกน้ำ

สิ่งเหล่านี้อาจเป็นต้นเค้าให้มนุษย์รู้จักหัตถกรรมดินเผาขึ้นอย่างง่าย ๆ จากนั้นจึงได้เรียนรู้ถึงการเคลือบผิวเครื่องปั้นดินเผาด้วยน้ำยาเคลือบ จากวัตถุดิบที่ได้จากธรรมชาติ จนพัฒนามาเป็นเครื่องปั้นดินเผาที่มีคุณภาพสูง

กรรมวิธีในการทำเครื่องปั้นดินเผาและภาชนะดินเผาด้วยวิธีการต่างๆ เป็นกระบวนการในการพัฒนาหัตถกรรมของมนุษย์ในยุคแรกๆ มีวัตถุประสงค์เพื่อต้องการสร้างเครื่องมือ เครื่องใช้ยกระดับคุณภาพชีวิตของสังคมให้ดีขึ้น ตามสภาพแวดล้อมและองค์ประกอบทางสังคมแต่ละยุคสมัย ดังนั้น จะเห็นได้ว่าหัตถกรรมแทบทุกประเภท จะมุ่งผลิตเพื่อปัจจัยในการดำรงชีวิตของมนุษย์ทั้งสิ้น เครื่องเคลือบดินเผาที่มีชื่อเสียงได้แก่ เครื่องปั้นดินเผาบ้านเชียง, เครื่องเคลือบดินเผา ของจังหวัดเชียงใหม่, เครื่องปั้นดินเผาด่านเกวียน อำเภอด่านเกวียน จ.นครราชสีมา การปั้นโอ่งอ่าง กระถางเคลือบลายมังกร ของจังหวัดราชบุรี เป็นต้น

2. การทอผ้าและการเย็บปักถักร้อย

การทอผ้าและการเย็บปักถักร้อย ถือเป็นงานศิลปหัตถกรรมพื้นบ้านของไทยอีกแขนงหนึ่ง การทอผ้าเริ่มจากขั้นตอนต่างๆ ไปเป็นลำดับตามสภาพท้องถิ่น ตั้งแต่การปลูกจนถึงการเก็บเกี่ยว ประเทศไทยเป็นประเทศที่มีการปลูกฝ้ายมาก บางที่ก็ทำนาไปพร้อมๆ กับการทำไร่ฝ้าย

การทอผ้าถือเป็นงานหัตถกรรมที่สำคัญและผูกพันกับวิถีชีวิตคนไทยมาช้านาน ดังนั้น เราจะเห็นการทอผ้าไหม ทอผ้าฝ้าย และการทอผ้า จ.สุราษฎร์ธานี เป็นต้น รวมทั้งการเย็บปักถักร้อย เพื่อการตกแต่งด้วย เช่น การทอยกดอก การทอจก การทอตุ่ง ของภาคเหนือและอีสาน เพื่อใช้ในงานต่างๆ

3. การแกะสลัก

คนไทยในสมัยก่อนมีความสามารถนำทรัพยากร มาสร้างสรรค์ให้เกิดเป็นงานศิลปกรรมที่สวยงาม และยังนำมาใช้ประโยชน์สูงสุดและมีคุณค่ายิ่ง เช่น การแกะสลักไม้ สำหรับเครื่องเรือน เครื่องตกแต่งอาคารของภาคเหนือ เพราะภาคเหนือมีไม้สักมาก ต้นใหญ่ สามารถนำมา เป็นเครื่องเรือนได้ หรือจะเป็นครกหินที่อ่างศิลา จ.ชลบุรี ก็ถือว่าเป็นการใช้ทรัพยากร ที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์เช่นกัน เนื่องจากชลบุรีเป็นพื้นที่ที่มีภูเขาสามารถนำหินมาแกะสลักทำครก หรือรูปทรงต่างๆ นอกจากนี้แล้วยังก่อให้เกิดเป็นอาชีพสำหรับท้องถิ่นอีกด้วย

4. หัตถกรรมโลหะ

เครื่องมือเครื่องใช้ที่ทำด้วยโลหะนั้น เป็นสิ่งที่แสดงให้เห็นถึงเทคโนโลยีที่มีวัฒนธรรมมาเป็นลำดับ ของมนุษย์ ตั้งแต่สมัยก่อนประวัติศาสตร์ที่ผ่านมาได้ ซึ่งจะมีความแตกต่างจากเครื่องมือหิน และเครื่องปั้นดินเผา เพราะจะมีการผลิตที่ยุ่งยากกว่า งานหัตถกรรมโลหะที่มีชื่อเสียงก็ได้แก่ การทำมีดอรัญญิก ของจังหวัดพระนครศรีอยุธยา, การทำบาตร ที่บ้านบาตร กรุงเทพฯ, การทำมีดจอบ เสียม ที่บ้านหนองบัวแดง จังหวัดร้อยเอ็ด

5. เครื่องจักรสาน

ประเทศไทยเป็นประเทศที่มีทรัพยากรธรรมชาติอุดมสมบูรณ์ จึงมีพืชพรรณธรรมชาติหลายชนิดที่คนไทยสมัยก่อนนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์ด้านงานจักสาน เช่น ไม้ไผ่ หวาย กระจูด ยานลิเกา เป็นต้น ซึ่งพืชพรรณเหล่านี้ เมื่อมาผสมผสานกับการคิดสร้างสรรค์ ก่อให้เกิดงานหัตถกรรมที่สามารถนำมาใช้สอยตามความต้องการ ขึ้นพื้นฐานของมนุษย์เป็นเครื่องใช้ เครื่องประดับ เครื่องมือจับสัตว์น้ำ ภาชนะในครัวเรือน ซึ่งจะทำเป็นอาชีพหลักหรืออาชีพเสริมก็ได้ แหล่งผลิตเครื่องจักสานมีอยู่ทั่วทุกภาคของประเทศ เช่น จังหวัดนครปฐม ราชบุรี เพชรบุรี อ่างทอง ชลบุรี การสานเสื่อกระจูดของจังหวัดพัทลุง เป็นต้น

6. การก่อสร้าง

วิถีชีวิตไทยผูกพันกับการสร้างที่อยู่อาศัย อาคารบ้านเรือนมาช้านาน เพราะแสดงถึงความมีเอกลักษณ์ของผู้ปลูกสร้าง นอกจากนี้การสร้างบ้านเรือนสมัยก่อน ก็มักจะอยู่ในบริเวณใกล้เคียงกันหรือเป็นหมู่บ้าน สะท้อนให้เห็นว่า ชนชาวไทยมีความเป็นปึกแผ่น เป็นมิตรกัน ยามเดือดร้อนก็สามารถช่วยเหลือกันได้ ซึ่งงานก่อสร้างของแต่ละภาคก็แตกต่างกันไป เช่น ภาคเหนือ บ้านเรือนก็มักจะประดับด้วยกาแล บริเวณจั่วของบ้านภาคใต้ การสร้างบ้านเรือนก็มักจะสร้างเสาสูงๆ หรือการสร้างเพิง กระต๊อบ เป็นต้น

7. ภาพเขียน

จิตรกรรมไทย เป็นวิจิตรศิลป์แขนงหนึ่งของศิลปะไทย ซึ่งส่งผลสะท้อนให้เห็นวัฒนธรรมอันดีงามของชาติไทย มีคุณค่าทางศิลปะและเป็นประโยชน์ต่อการศึกษา ค้นคว้า โดยทั่วไปมักเป็นเรื่องที่เกี่ยวกับศาสนา ประวัติศาสตร์ โบราณคดี ชีวิตความเป็นอยู่ วัฒนธรรมการแต่งกาย ตลอดจนการแสดงพื้นเมืองต่างๆ ของแต่ละยุคแต่ละสมัยและสาระอื่นๆ ที่ประกอบกันเป็นจิตรกรรมไทย

งานจิตรกรรมให้ความรู้สึกในความงามอันบริสุทธิ์ที่น่าชื่นชม เสริมสร้างสุนทรียภาพขึ้นในจิตใจมวลมนุษยชาติได้โดยทั่วไป ซึ่งงานจิตรกรรมของไทยได้แก่ งานจิตรกรรมฝาผนังเรื่องรามเกียรติ์ ณ วัด พระศรีรัตนศาสดาราม, งานจิตรกรรมฝาผนัง ณ อุโบสถวัดบวรนิเวศน์วิหาร, การตกแต่งเรือกอลและ ของภาคใต้ เป็นต้น

8. การปั้นรูปและลวดลายประดับ

การปั้นรูปและลวดลายประดับ จัดเป็นงานประติมากรรม ซึ่งจะต้องนำมาปั้นและแกะสลักแล้วนำมาทำการหล่ออีกทีหนึ่ง ซึ่งเป็นงานฝีมือของคนไทยที่มีมาช้านาน และประกอบกับมีทรัพยากรอันอุดม เช่น ดิน หิน ทราย ที่สามารถประกอบเป็นงานประติมากรรมและลวดลายประดับได้ ซึ่งประติมากรรมส่วนใหญ่ ก็จะมีทั้งรูปคน สัตว์ หรือการปั้นลวดลายประดับอาคารต่างๆ ซึ่งงานประติมากรรมประเภทนี้ มักมีเรื่องของ พระพุทธศาสนาเข้ามาเกี่ยวข้องเป็นส่วนใหญ่ เช่น ลวดลายปูนปั้น ที่ประดับตามโบสถ์ วิหารต่างๆ ด้วย

9. เครื่องกระตาศ

ประเทศไทยเป็นประเทศที่มีป่าไม้มาก และส่วนประกอบของไม้ที่สามารถนำมาผลิตกระตาศได้ก็คือ เยื่อไม้

เยื่อไม้ สามารถนำมาผลิตเป็นกระตาศได้หลายประเภทตามลักษณะของเยื่อไม้นั้น เช่น กระตาศสา ของภาคเหนือ, การทำกระตาศข่อย ของภาคกลาง รวมถึงการนำกระตาศมาทำร่ม ทำวาว การทำหัวโขน หรือหน้ากากต่างๆ ด้วย นอกจากนี้จะมีกระตาศที่ใช้ตกแต่งในงานเทศกาล หรืองานนักขัตฤกษ์ต่างๆ ซึ่งส่วนใหญ่ งานเครื่องกระตาศ มักจะมีการทำตามแถวชนบท ถือได้ว่าเป็นอาชีพเสริมที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตของคนไทยอีกแบบหนึ่งด้วย

10. งานเบ็ดเตล็ด

เป็นงานหัตถกรรมพื้นบ้านที่ไม่อาจจัดเข้าเป็นประเภทได้แน่นอน ซึ่งมีอยู่หลายประเภท เช่น การจัดดอกไม้ การแกะสลักผลไม้ การแทงหยวก การทำหุ่นกระตาศ เครื่องเขิน การทำเครื่องดนตรี การทำลูกปัด และเครื่องประดับกายอื่นๆ นอกจากนี้ยังมียานพาหนะ เช่น เรือ เกวียน กระจาด เป็นต้น

อย่างไรก็ตามศิลปหัตถกรรมพื้นบ้านแต่ละประเภทนั้น มักทำขึ้นเพื่อประโยชน์ใช้สอยของคนในท้องถิ่น เป็นสำคัญ มีความจำเป็นต่อการดำรงชีวิตของกลุ่มคนแต่ละท้องถิ่นโดยตรง หรืออาจทำขึ้นเพื่อ ซื่อขายแลกเปลี่ยนกับปัจจัยในการดำรงชีวิตที่มาจากต่างถิ่น ซึ่งบางประเภทได้พัฒนาเป็น อุตสาหกรรมในครัวเรือนไปก็มี ดังนั้น ประเภทของหัตถกรรมพื้นบ้านดังกล่าว มักจะผลิตด้วยฝีมือช่างในแต่ละท้องถิ่น ที่ยังไม่ได้รับการพัฒนาเป็นงานกึ่งอุตสาหกรรม แต่บางงานก็พัฒนาเป็นงานอุตสาหกรรมไปบ้างเช่นกัน

เครื่องจักสาน

การผลิตเครื่องจักสานในประเทศไทย มีมาแต่โบราณ นับตั้งแต่สมัยก่อนประวัติศาสตร์ เห็นได้จากหลักฐานด้านโบราณคดี คือ การขุดค้นพบเครื่องปั้นดินเผาสมัยหินใหม่ ที่มีลักษณะรูปทรงคล้ายคลึงกับเครื่องจักสาน ทำขึ้นด้วยวิธียาดินเหนียวภายในภาชนะเครื่องจักสานให้หนาพอแล้วนำไปเผา เมื่อเผาเสร็จแล้วภาชนะเครื่อง จักสานจะถูกไฟไหม้หมดไป เหลือแต่ลวดลายจัก สานปรากฏอยู่บนภาชนะเครื่องปั้นดินเผานั้น นอกจากนี้ยังมีตำนานเกี่ยวกับบุญ ญาธิการของ พระร่วง เจ้าแห่งอาณาจักรสุโขทัย ซึ่งเล่ากันต่อมา ว่า สมัยหนึ่งอาณาจักรนี้ตกเป็นเมืองขึ้นของขอม และจะต้องส่งส่วยน้ำศักดิ์สิทธิ์ไปถวาย พระร่วงฯ ได้ให้สานกระออมครุหรือครุ เพื่อบรรจุน้ำส่งไป ถวาย โดยน้ำมีได้รั่วไหลแม้แต่น้อย ตัวอย่างนี้ชี้ให้เห็นได้ว่าเครื่องจักสานอยู่คู่กับชีวิตคนไทยมา เป็นเวลาช้านาน

แม้จะมีการจัดทำเครื่องจักสานในประเทศไทยมาเป็นเวลานานแล้ว แต่จากการศึกษาของผู้ช่วยศาสตราจารย์มานโอช กงกะนันท์ ผู้ศึกษาวิจัยเรื่อง "เครื่องจักสานราชบุรี" ได้สรุปไว้ว่ากรรมวิธีในการจัดทำเครื่องจักสานในปัจจุบัน ก็ยังคงไม่แตกต่างไปจากกรรมวิธีการผลิตในอดีตมากนัก คือ จัก ถัก เย็บ สาน และทอ เครื่องจักสานในประเทศไทยมีอยู่มากมายหลายชนิด แต่ก็สามารถแบ่งออกได้เป็น ๒ ประเภทใหญ่ๆ คือ

1. เครื่องจักสานสำหรับใช้สอยในชีวิตประจำวัน คือ

- 1.1 ภาชนะต่างๆ เช่น กระบุง ตะกร้า กระจาด ตะแกรง กระเช้า กระติบข้าว เข่ง กระชู่ และกระเป่า เป็นต้น
- 1.2 เครื่องสำหรับดักจับสัตว์น้ำ เช่น ลอบ ไช ข้อง อีจู้ สุ่ม เป็นต้น
- 1.3 เครื่องสำหรับปูลาด ได้แก่ เสื่อชนิดต่างๆ เป็นต้น
- 1.4 เครื่องที่เป็นเครื่องสวมศีรษะ เช่น งอบ หมวก เป็นต้น
- 1.5 เครื่องที่เป็นสิ่งประดับตกแต่ง เช่น ปลาดะเพียนสานด้วยใบลาน ตัวสัตว์ต่างๆ ที่สานจากไม้ไผ่และวัสดุอื่นๆ เป็นต้น

2. เครื่องจักสานที่เป็นส่วนประกอบของอาคารบ้านเรือน เช่น ฝาเรือนที่สานด้วยตอกไม้ไผ่ ได้แก่ เสื่อลำแพน ฝาไม้ขัดแตะ เป็นต้น

วินัย วิริยะปานนท์ (2527: 9) ได้อธิบายถึง งานจักสาน ว่า เกิดจากวิธีการพื้นฐาน คือ จัก สาน ถัก ทอ

จัก โดยการทำให้เป็นแฉก ๆ ทำให้เป็นรอยคล้ายฟันเลื่อย เอามัดผ้าไม้ไผ่หรือหวายให้แตกจากกันเป็นเส้นบาง ๆ

สาน เอาตอก กก ใบลาน ใดๆอย่างหนึ่งมาไขว้ขัดกันทำเป็นภาชนะต่าง ๆ เช่น เสื่อ กระบุง ตะกร้า เข่ง เป็นต้น

ถัก เอาเชือกหรือหวาย มาไขว้สอดประสานกันเป็นลวดลายต่าง ๆ บ้าง ให้เป็นเส้นบ้าง เป็นผืนบ้าง

ทอ นำด้าย หรือไหม มาทอให้เป็นผืน เช่นผ้าไหมไทย ผ้าฝ้ายต่าง ๆ เป็นต้น กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม. (2538: 67-68) ได้อธิบายถึงวัสดุที่ใช้เครื่องจักสาน ดังนี้

ไม้ไผ่ พืชในป่าธรรมชาติซึ่งมีความผูกพันต่อการดำรงชีวิตประจำวันของคนไทยมาแต่โบราณกาลคนไทยในชนบทใช้ไม้ไผ่สร้างบ้านเรือนอยู่อาศัยและใช้ในการทำหัตถกรรมเครื่องจักสาน เพื่อสนองประโยชน์ใช้สอย ต้นไม้ไผ่ใช้ทำประโยชน์ทุกส่วน นับตั้งแต่ หน่อ ราก ลำต้น และใบ

คุณสมบัติที่ดีของไม้ไผ่ คือ มีความคงทนต่อสภาพดินฟ้าอากาศ ลำต้นสามารถจักตอกเป็นเส้นๆ ดัดโค้งขึ้นรูป สานผลิตภัณฑ์เครื่องใช้ประเภทต่าง ๆ ไม้ไผ่สามารถรับแรงดึงและแรงกดได้ดี โดยไม่แตกหรือหักง่าย คุณสมบัติพิเศษเช่นนี้ทำให้ผลิตภัณฑ์ทรงรูปอยู่ได้นาน จึงเป็นวัตถุดิบสำคัญในการทำเครื่องจักสานของไทย

ประเทศไทยมีไม้ไผ่หลายชนิด ขึ้นอยู่กระจัดกระจายไปตามพื้นที่ป่าทั่วทั้งประเทศ ไม้ไผ่ที่นิยมใช้ทำเครื่องจักสาน เช่น ไม้ไผ่บ้าน หรือไม้ไผ่สีสุก ไผ่ซา ไผ่เลี้ยง ไผ่ทวน ไผ่รวก ไผ่ไร่ ไผ่บง ไผ่เฮี้ยะ ฯลฯ

ไม้ไผ่ที่นิยมใช้ทำเครื่องจักสานมากที่สุด คือ ไม้สีสุก (*Bambusa blumeana*) เป็นไม้ไผ่ที่ขึ้นอยู่ตามพื้นที่ราบ เป็นไม้บ้าน มีอยู่ทั่วทุกภาคของประเทศไทย ไม้ค้อยปรากฏในป่า เป็นไม้ชอบแสงสว่างมากและชอบขึ้นริมน้ำ ราษฎรชนบทนิยมปลูกตามบ้านเรือนและริมฝั่งน้ำลำคลองทั่วไป ลักษณะรูปแบบของเครื่องจักสานในภาคต่าง ๆ

รูปแบบของเครื่องจักสานที่ผลิตในแต่ละภาคหรือท้องถิ่นต่างๆ จะมีรูปแบบลักษณะเด่นที่ไม่เหมือนกัน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับขนบธรรมเนียม วัฒนธรรม ความนิยม วัสดุที่หาได้ในแต่ละท้องถิ่น และจุดประสงค์ในการใช้สอยเป็นตัวกำหนด ซึ่งจะขอยกตัวอย่างให้เห็นลักษณะรูปแบบเครื่องจักสานในแต่ละภาคดังนี้

ภาคเหนือและภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เครื่องจักสานที่ผลิตในภาคเหนือ และภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จะมีลักษณะคล้ายคลึงกัน คือ มีผลิตภัณฑ์ ก่องข้าว กระติบข้าว และโตก เป็นต้น ทั้งนี้เพราะมีวัฒนธรรมการบริโภคข้าวเหนียวเหมือนกัน แต่เครื่องจักสานที่มีลักษณะเด่นเป็นเอกลักษณ์ของภาคเหนือ คือ เครื่องจักสานที่สาน อย่างละเอียดจนแทบไม่มีช่องว่างเลย แล้วเคลือบด้วยน้ำยางรัก และมีการวาดลวดลายสวยงามลง บนเครื่องจักสานนั้นๆ ซึ่งเรียกว่า "เครื่องเขิน" เครื่องเขินที่นิยมทำกันมากคือ ภาชนะ ก่องต่างๆ เช่น ก่องเก็บเมล็ดพันธุ์พืชต่างๆ มีฝาครอบ และหูหิ้ว สำหรับแขวนหีบหรือก่องสำหรับเก็บเสื้อผ้า เป็นต้น เครื่องจักสานชนิดนี้ ตามแบบเดิมหาดูได้ยาก เพราะปัจจุบันไม่เป็นที่นิยมกันแล้ว เครื่องจักสานที่มีลักษณะเด่นของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ คือ กระเป๋าลายขีด ซึ่งมีการประยุกต์จากลายผ้าพื้นเมือง ขณะนี้การผลิตมีอยู่น้อยมาก เพราะไม่ค่อยนิยมกัน

ภาคกลางและภาคตะวันออก เครื่องจักสานที่ผลิตในภาคกลาง และภาคตะวันออก ส่วนใหญ่ ได้แก่ เครื่องใช้ในชีวิตประจำวัน และอุปกรณ์ในการประกอบอาชีพ เช่น กระบุง ตะกร้า กอบ และเสื่อ เป็นต้น ลักษณะเด่นของเครื่องจักสานจากไม้ไผ่ในภาคกลาง อยู่ที่สีสันของเนื้อไม้ไผ่ ซึ่งมีสีเหลืองสุกโดยธรรมชาติ และหากมีการลงเคลือบ และรมควัน ก็จะมีสีน้ำตาลไหม้สวยงามแตกต่างจากเครื่องจักสานของภาคอื่นๆ

ภาคใต้ เครื่องจักสานของภาคใต้เป็นเครื่องจักสาน ที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตัว ไม่เหมือนภาคอื่น เพราะวัสดุที่ใช้ในการผลิต นอกจากไม้ไผ่แล้ว ยังมีพืชอื่นๆ เช่น เถาย่านลิเภา เครื่องจักสานที่ผลิตจากย่านลิเภา ได้แก่ กระเป่า ที่ใส่ปากกา ดินสอ และกล่องต่างๆ เป็นต้น นอกจากนี้ยังนำต้นกระจูด และใบลำเจียก หรือปาหนัน มาใช้สานเสื่ออีกด้วย

การถ่ายทอดและการเรียนรู้ วิบูลย์ ลี้สุวรรณ (2532:122) กล่าวว่า การทำเครื่องจักสานพื้นบ้านในประเทศไทย แต่เดิมนั้น จะเป็นการถ่ายทอดสืบต่อกันภายในครอบครัวลักษณะพอสอนลูกมากกว่าผู้อื่น ลักษณะเช่นนี้ผู้ที่เรียนรู้จะต้องเริ่มเรียนจากการบอกกล่าวกันด้วยปาก แล้วฝึกหัดทำไปเรื่อยจนเกิดความชำนาญ และทำได้ในที่สุด การเรียนรู้การทำเครื่องจักสานของคนไทยในอดีตนั้นมีลักษณะเดียวกับงานศิลปะอื่น ๆ คือ เป็นการเรียนรู้จากบรรพบุรุษมากกว่าการเรียนรู้จากแหล่งอื่น

อย่างไรก็ตาม ลักษณะการถ่ายทอดและการเรียนรู้ในการทำเครื่องจักสานในอดีตนั้น เป็นการเรียนรู้ที่จำกัดอยู่ในวงแคบของท้องถิ่น และเป็นการเรียนรู้ที่ค่อยเป็นค่อยไปอาศัยการฝึกหัดฝึกฝนเป็นหลัก หลักเกณฑ์ต่างๆก็เป็นการสืบต่อกันมามากกว่าการสร้างสรรค์ขึ้นใหม่ การเรียนรู้จากบรรพบุรุษอย่างช้าๆนี้ เป็นไปตามสภาพสังคมในอดีตที่ไม่เร่ร่อน แต่ในสภาพปัจจุบันการดำรงชีวิตของชาวชนบทเปลี่ยนแปลงไปตามสังคม เศรษฐกิจ การดำเนินชีวิตอย่างเชื่อมโยงเข้ามามีส่วนเปลี่ยนแปลงไป ทุกสิ่งทุกอย่างเริ่มเคลื่อนไหวเร็วขึ้น ซึ่งมีผลกระทบถึงการเรียนรู้และการผลิตเครื่องจักสานด้วย ทำให้เกิดการถ่ายทอดด้วยการสอนจากหน่วยอบรมของทางราชการ เพื่อให้เกิดการผลิตอย่างอุตสาหกรรมขึ้น ทำให้การเรียนรู้และการผลิตนั้นเป็นไปเพื่อการค้า ซึ่งเกิดผลเสียในด้านคุณค่าทางศิลปะและเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น เพราะผู้เรียนจะขาดความรู้สึกใกล้ชิดซาบซึ้งกับการสร้างงานของตนดังแต่ก่อน เพื่อให้งานหัตถกรรมพื้นบ้านเครื่องจักสานได้รับการถ่ายทอดและผู้เรียนมีความภาคภูมิใจในงานหัตถกรรมท้องถิ่นของตนเอง ผู้ศึกษาจึงได้จัดทำคู่มือการเสริมสร้างงานหัตถกรรม กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพ โดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ของโรงเรียนวัดหนองคุ้ม จังหวัดปราจีนบุรี

ตอนที่ 2

การเรียนรู้การสอนแบบสาธิต (Demonstration)

2.1 วิธีสอนโดยใช้การสาธิต (Demonstration)

1. แนวคิด

เป็นวิธีสอนที่ให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์ใกล้เคียงกับประสบการณ์ตรงมากที่สุด ซึ่งเป็นการสอนที่ผู้สอนแสดงให้ดูหรือผู้เรียนมีโอกาสได้กระทำด้วยตนเอง ทำให้การเรียนรู้บรรลุวัตถุประสงค์และตรงกับแนวคิดของกรวยประสบการณ์ที่ เดดการ์ เจล (Dale. 1969) ได้กล่าวไว้ดังนี้

2. ลักษณะสำคัญ

วิธีสอนแบบสาธิตเป็นกิจกรรมที่ให้ผู้เรียนรู้ ประสบการณ์ แนวทาง เช่น การฟัง การดู การสัมผัสและต้อง ซึ่งเป็นประสบการณ์ที่ให้การเรียนรู้ก่อนข้างสมบูรณ์

3. วัตถุประสงค์

- 3.1. ให้ผู้เรียนได้รับรู้หลาย ๆ ด้าน เช่น ทางตา หู จมูก ลิ้น และการสัมผัส
- 3.2. มุ่งให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์กว้างขึ้น
- 3.3. ให้ผู้เรียนได้เข้าใจลำดับขั้นต่าง ๆ และสามารถสรุปผลได้
- 3.4. เป็นกิจกรรมที่สามารถปฏิบัติไปพร้อมกับวิธีการสอนวิธีอื่น ๆ ด้วยได้

4. จำนวนผู้เรียน

การสาธิตเป็นการแสดงให้ดู การลงมือทำหรือผู้เรียนได้มีโอกาสปฏิบัติ ดังนั้นการจัดกลุ่มผู้เรียนต้องไม่มากเกินไป เช่น 5-7 คน หรือน้อยกว่า อย่างไรก็ตามการจัดกลุ่มผู้เรียนจำนวนเท่าใดขึ้นอยู่กับจุดมุ่งหมาย วิธีการสาธิต สถานที่ หรืออุปกรณ์ที่ใช้ประกอบการสาธิต

5. ระยะเวลา

ระยะเวลาของการสาธิตขึ้นอยู่กับจุดมุ่งหมายของการจัดเนื้อหา เรื่องราวที่จะสาธิตเป็นสิ่งสำคัญหากมีขั้นตอนและเนื้อหาหนัก การสาธิตก็ต้องใช้เวลานาน หรืออยู่ที่วิธีการสาธิต บางอย่างผลของการสาธิตต้องอาศัยเวลานานจึงจะเห็นผลที่เกิดขึ้น แต่กิจกรรมสาธิตบางเรื่องสามารถเห็นผลได้ในทันที

6. ลักษณะห้องเรียน

การสอนแบบสาธิต อาจจะแบ่งลักษณะของห้องเรียนหรือสถานที่ได้ 3 รูปแบบ คือ

6.1 การสาธิตในห้องทดลอง กระบวนการสาธิตในลักษณะนี้จะต้องอาศัยอุปกรณ์ต่าง ๆ ในห้องทดลอง เช่น การสาธิตเรื่องราวทางวิทยาศาสตร์ การผสมสารเคมี ซึ่งต้องใช้ความละเอียดอ่อนและขั้นตอน ผู้สาธิตต้องรู้และเข้าใจกระบวนการสาธิตเป็นอย่างดี เพราะรูปแบบการสาธิตวิธีนี้ บางครั้ง หากทำผิดพลาดอาจจะเกิดเรื่องเสียหายได้

6.2 การสาธิตในห้องเรียน รูปแบบการสาธิตวิธีนี้อาจจะเป็นการสาธิตเรื่องราวต่าง ๆ ของบทเรียนที่มี ไม่จำเป็นต้องทำในห้องทดลอง และบางครั้งก็ไม่จำเป็นต้องใช้อุปกรณ์มากมาย เช่น การสาธิตวิธีการ การสาธิตทำยีน เดิน นั้น การสาธิตทำกราบไหว้ที่ถูกต้อง เป็นต้น

6.3 การสาธิตนอกห้องเรียน การสาธิตรูปแบบนี้อาจจะต้องใช้สถานที่นอกห้องเรียน เช่น สนามกีฬา หรือในแปลงสาธิตทางการเกษตร เป็นกิจกรรมที่ต้องอาศัยสถานที่ หรือบริเวณกว้างขวางกว่าห้องเรียน

7. ลักษณะเนื้อหา

รูปแบบการสอนแบบสาธิตสามารถใช้ได้กับเนื้อหาในทุกวิชา ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ของการสอน และผู้สอนวิเคราะห์แล้ว การใช้กิจกรรมการสาธิตจะช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจได้ดีที่สุด เช่น การทดลองวิทยาศาสตร์ การสาธิตวิธีการประกอบอาหาร หรือการสาธิตการเล่นกีฬา หรือการออกกำลังกายในท่าที่ถูกต้อง ฯลฯ จะสังเกตได้ว่าเป้าหมายของการสอนแบบสาธิตคือ ต้องการให้ผู้เรียนได้เห็นกระบวนการของเรื่องหนึ่งเรื่องใด เพื่อให้ผู้เรียนจะได้นำไปปฏิบัติได้

8. บทบาทผู้สอน

วิธีสอนแบบสาธิตส่วนใหญ่จะเป็นบทบาทของผู้สอนมากกว่าผู้เรียน ทั้งนี้การสอนแบบสาธิตจะมีลักษณะใกล้เคียงกับการแสดงโดยต้องการทำให้ดู และการบอกให้เข้าใจ บางครั้งเรื่องที่สาธิตนั้นอาจจะมีขั้นตอนหรือต้องอาศัยความชำนาญการในการทำ หรือบางครั้งเครื่องมือหรืออุปกรณ์ที่ใช้ในการสาธิตนั้นมีราคาแพง หรือแตกหักชำรุดง่าย ผู้สอนจึงต้องเป็นผู้ทำเสียเอง อย่างไรก็ตามการสาธิตที่ดีนั้นผู้เรียนต้องมีส่วนร่วมด้วย โดยเฉพาะหากการเรียนการสอนเน้นอยู่ที่ตัวผู้เรียน ผู้เรียนต้องมีโอกาสได้สาธิตด้วยตนเองให้มากที่สุดเพื่อให้ได้ประสบการณ์ตรง

9. บทบาทผู้เรียน

วิธีสอนแบบสาธิตโดยทั่วไป ผู้เรียนจะมีบทบาทน้อยเป็นเพียงผู้ดูและผู้ฟัง อาจจะมีส่วนร่วมในการช่วยเหลือเล็ก ๆ น้อย เท่านั้น แต่การสาธิตที่ดีต้องเปิดโอกาสให้ผู้เรียนเข้ามามีส่วนร่วมมากที่สุด ยิ่งถ้ามีโอกาสได้รับประสบการณ์ตรงด้วยคือ มีโอกาสได้ปฏิบัติภายหลังการสาธิตด้วยแล้ว ก็ยิ่งทำให้เกิดการเรียนรู้มากขึ้น

10. ขั้นตอนการสอน

ก่อนการสาธิต มีขั้นตอนปฏิบัติดังนี้

10.1. การกำหนดวัตถุประสงค์ ของการสาธิตให้ชัดเจนว่าการสาธิตนั้นมีวัตถุประสงค์อย่างไรการสาธิตบางอย่างเป็นการสาธิตกระบวนการเพื่อให้ผู้เรียนเข้าใจกระบวนการ ขั้นตอน เช่น การสาธิต ขั้นตอนการยิงลูกโทษ การสาธิตการเตะตะกร้อ และการสาธิตบางเรื่องต้องการสาธิตให้เกิดผลตามที่ต้องการ เช่น การสาธิตในห้องทดลอง

10.2. การเตรียมการ ผู้สอนต้องเตรียมวัสดุ อุปกรณ์ในการสาธิต เตรียมขั้นตอนการสาธิต ซึ่งวิธีการเตรียมที่ถูกต้องคือ ต้องลองสาธิตดูก่อน เป็นการตรวจสอบว่าขั้นตอนเหล่านั้นถูกต้องหรือไม่ หากเกิดปัญหาใด ๆ ขึ้นก็มีโอกาสแก้ไขได้ก่อน

ขณะทำการสาธิต

ผู้สอนควรอธิบายหรือบรรยายให้ผู้เรียนเข้าใจเสียก่อน โดยเฉพาะควรจะบอกวัตถุประสงค์ของการสาธิตให้ผู้เรียนได้ทราบ หลังจากนั้นจึงนำเข้าสู่การสาธิต โดยการอธิบายให้ฟังหรือใช้สื่อต่าง ๆ อาจจะเป็นสไลด์ประกอบคำบรรยายหรือวีดิทัศน์ หรือวิธีการที่ผู้สอนทั่วไปใช้คือ การให้ผู้เรียนได้ศึกษามาก่อน โดยให้ไปอ่านเอกสาร หนังสือ หรือค้นคว้าเรื่องราวที่สาธิตนั้นก่อน ก็จะทำให้การสาธิตดำเนินไปได้อย่างรวดเร็วและผู้เรียนเข้าใจได้ชัดเจน

ในขณะที่สาธิตผู้เรียนสาธิตต้องดำเนินการสาธิตไปตามขั้นตอนที่กำหนดไว้ อาจจะสลับด้วยการบรรยายแล้วสาธิต วิธีที่จะทำให้บรรยากาศการสาธิตเป็นไปด้วยความตื่นเต้น ควรเปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการสาธิตตลอดเวลา อาจจะเป็นการถามนำ กระตุ้น หรือให้ผู้เรียนช่วยสาธิต เรื่องราวบางเรื่องที่มีความสลับซับซ้อนหรือมีขั้นตอนยุ่งยาก ผู้สาธิตก็ต้องสาธิตหลาย ๆ ครั้ง หรือให้ผู้เรียนทำตามไปด้วยเป็นขั้น ๆ ผู้สอนจะต้องชี้แนะหรือเน้นย้ำในส่วนที่สำคัญตลอดเวลา ดังนั้นการวางแผนสาธิตจำเป็นต้องเตรียมตัวมาเป็นอย่างดี

ภายหลังการสาธิต

เมื่อการสาธิตจบลงแล้ว การย้ำเน้นเรื่องราวที่สาธิตไม่ว่าจะเป็นการสาธิตกระบวนการหรือสาธิตผู้สอนก็ต้องให้มีการสรุป ทั้งนี้ผู้ดูหรือผู้เรียนเป็นผู้สรุปเอง โดยมีการอภิปรายแลกเปลี่ยนกันหรือบางครั้งการจัดอาจจบลงด้วยการสรุปโดยวีดิทัศน์ หรือสไลด์ประกอบเสียง โดยการสอบถาม แจกแบบสอบถาม แบบทดสอบ ทั้งนี้อยู่ที่ระยะเวลาที่เหลือ

11. สื่อการสอนแบบสาธิต

การสอนแบบสาธิตก็เช่นเดียวกับวิธีการสอนแบบอื่น ๆ ที่สามารถนำสื่อในรูปแบบต่าง ๆ มาใช้ได้ แต่ส่วนใหญ่การสาธิตนั้นหากเป็นการสาธิตที่ไม่ใช้วัสดุ อุปกรณ์ใด ๆ ตัวผู้สอนจะเป็นสื่อที่สำคัญ ดังนั้นผลของการสาธิตจะบรรลุตามวัตถุประสงค์หรือไม่จึงขึ้นอยู่กับผู้สอน แต่แนวทางที่จะให้การสอนแบบสาธิตเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ การออกแบบการสอนแบบสาธิตซึ่งต้องให้ผู้เรียนมีบทบาทมากขึ้น จึงต้องให้ผู้เรียนมีบทบาทตั้งแต่ก่อนการสาธิตจนกระทั่งหลังการสาธิต

12. การวัดและประเมินผล

การสอนแบบสาธิตส่วนใหญ่ผู้สอนหรือผู้สาธิตจะมีบทบาทในการประเมิน อาจจะโดยการสังเกต วิเคราะห์คำตอบว่าผู้เรียนเข้าใจหรือไม่เพียงใด แต่การประเมินที่ดีคือการใช้ผู้เรียนได้ทำแบบทดสอบหรือแบบสอบถาม

13. ข้อดีและข้อจำกัด

ข้อดี

- 1) ทำให้ผู้เรียนได้ประสบการณ์ตรง
- 2) ทำให้ผู้เรียนเข้าใจง่ายและจดจำเรื่องที่สาธิตได้นาน
- 3) ทำให้ผู้เรียนรู้วิธีการแก้ปัญหาได้ด้วยตนเอง
- 4) ทำให้ประหยัดเงินและประหยัดเวลา
- 5) ทำให้ผู้เรียนเกิดความคิดสร้างสรรค์

ข้อจำกัด

- 1) หากผู้เรียนมีจำนวนมากเกินไปก็อาจทำให้การสังเกตไม่ทั่วถึง
- 2) ถ้าผู้เรียนเตรียมการมาไม่ดีเมื่อเวลาสาธิตวนไปวนมาหรือสาธิตไม่ชัดเจนก็ทำให้ได้ผลไม่ดี
- 3) ถ้าการสาธิตนั้นเน้นที่ผู้สอนโดยผู้เรียนไม่มีโอกาสได้ปฏิบัติ ผู้เรียนก็อาจจะได้ประสบการณ์น้อย
- 4) บางครั้งการสาธิตที่เย็นเยือกก็ทำให้เสียเวลา

14. การปรับใช้การสอนสาธิตโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

ขั้นเตรียมการสาธิต

ผู้สอนต้องเตรียมการให้ดี ไม่ว่าจะเป็นการเตรียมเนื้อหา บทบาทการสาธิตส่วนใหญ่จะเป็นของผู้สอนแต่เนื้อหาหรือจุดมุ่งหมายในส่วนใดที่ต้องการให้ผู้เรียนเกิดทักษะ ทศนคติ บทบาทในส่วนนั้นจะเน้นที่ผู้เรียนมากกว่าผู้สอน การเตรียมกระบวนการ เตรียมสื่อที่จะสาธิต และเตรียมกิจกรรมที่จะสาธิตต้องสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ เมื่อสาธิตจบแล้วควรมีการวางแผนว่าจะทำกิจกรรมอะไรต่อไปโดยให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมมากที่สุด

ขั้นการสาธิต

ผู้สอนควรใช้วิธีการสื่อสารสองทาง คือ มีทั้งผู้สาธิตเป็นคนทำ แต่ในบางครั้งก็ให้ผู้เรียนมีส่วนช่วยสาธิต อธิบายหรือตอบคำถาม ผู้สาธิตควรใช้สื่ออื่น ๆ ที่เร้าความสนใจได้มากกว่าคำพูดประกอบ เช่น ของจริง ของตัวอย่าง แผ่นโปสเตอร์ สไลด์ หรือภาพฉาย ภาพนิ่ง หรือภาพเคลื่อนไหว บนจอ ในขณะที่สาธิตจะต้องเน้น ต้องย้ำ การที่ให้ผู้เรียนได้มีโอกาสตอบสนอง(Feedback) ตลอดเวลา เช่น การซักถาม การอธิบายเสริม การได้มีกิจกรรมเสริมอื่น ๆ เช่น การแสดงบทบาทสมมุติ สถานการณ์จำลอง การเล่นเกม ผู้สาธิตพยายามให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมมากที่สุด ที่สำคัญผู้สาธิตต้องมีความสามารถที่จะต้องจูงใจให้ผู้เรียนติดตามตลอดเวลา การจูงใจทำได้หลายวิธี เช่น การถามตอบ การให้เพื่อนช่วยเพื่อน ช่วยเสริมซึ่งกันและกัน เป็นต้น

ภายหลังการสาธิต

ผู้เรียนควรมีโอกาสทำกิจกรรมเสริมอื่น ๆ ที่จะช่วยเน้นย้ำ เรื่องราวที่ได้เห็นการสาธิตมาเพื่อทำให้ผู้เรียนเกิดความเชื่อมั่นในเรื่องที่เรียนและจำได้นาน ส่วนการประเมินการสาธิตถ้ามีโอกาสก็ควรให้ผู้เรียนได้รู้ว่ามีความเข้าใจหรือรู้เรื่องที่ได้เห็นการสาธิตมาเพียงใด ซึ่งการวัดและประเมินในส่วนนี้ถ้าทำได้ทุกครั้งก็จะเป็นการดี แต่ถ้าไม่มีเวลาอาจจะไม่จำเป็นต้องทำทุกครั้ง แต่ในส่วนของผู้สอนนั้นอาจจะประเมินโดยการสังเกตพฤติกรรมของผู้เรียนว่าสนใจ หรือเอาใจใส่เพียงใด การประเมินจะเป็นวิธีการพัฒนาการสาธิตของผู้สอนได้เป็นอย่างดี

2.2 การสอนทักษะ

- วิธีสอนแบบควบคุมทุกขั้นตอน
- วิธีสอนแบบสารัตถก่อนปฏิบัติ

วิธีสอนแบบควบคุมทุกขั้นตอน Step by Step

วิธีการควบคุมทุกขั้นตอน คือ การสอนโดยให้ผู้เรียนลงมือปฏิบัติงานโดยตรง โดยต้องทำงานเป็นขั้น ๆ ตามที่ผู้สอนกำหนดให้ภายใต้การดูแลและให้คำแนะนำอย่างใกล้ชิด

การที่ให้ผู้เรียนลงมือปฏิบัติหรือทำงานในโรงงาน ภายใต้สภาพที่มีการควบคุมสภาพแวดล้อม การกระทำ การเคลื่อนไหวและทักษะ เป็นต้น การเรียนแบบนี้มีความสำคัญต่อการสอนภาคปฏิบัติในโรงฝึกงานอย่างมาก ซึ่งมีลักษณะการใช้งานดังนี้

- สอนสิ่งที่จะต้องกระทำด้วยมือ เพื่อให้เกิดทักษะ
- สอนควบคุม และการทำงานของอุปกรณ์ต่าง ๆ
- สอนทักษะในการทำงานร่วมกัน
- สอนขั้นตอนในการรักษาความปลอดภัย

ข้อได้เปรียบ (ข้อดี)

1. เพิ่มพูนความเข้าใจและการเรียนรู้ เพราะเป็นการนำทฤษฎีมาปฏิบัติทำให้เกิดความสนใจและตั้งใจเรียนดี
2. ติดตามผลการเรียนได้ คือ ผู้สอนสามารถติดตามความก้าวหน้าของการเรียนของผู้เรียนได้ทุกขณะ และสามารถแก้ไขข้อบกพร่องนั้น
3. ลดความเสียหาย เพราะนักศึกษาจะต้องดำเนินการฝึกตามที่ผู้สอนกำหนดไว้ด้วยความระมัดระวัง
4. ส่งเสริมความปลอดภัยในโรงงาน เพราะการควบคุมการฝึกจากผู้สอนอย่างใกล้ชิด และถูกต้องทำให้การปฏิบัติงานของผู้เรียนเป็นไปอย่างถูกต้องและปลอดภัยซึ่งสามารถป้องกันอุบัติเหตุได้

ข้อเสียเปรียบ (ข้อเสีย)

1. ต้องใช้เครื่องจักร เครื่องมือมาก เพราะจะต้องให้นักศึกษาทุกคนได้มีโอกาสในการใช้เครื่องมืออุปกรณ์ทำกัน
2. ต้องใช้เวลามาก เพราะจะต้องจัดตั้งเครื่องมือ ช่วงเวลาทำงานของเครื่องมือ เช่น การฝึกกลึง เป็นต้น
3. ต้องใช้ผู้สอนหลายคน เพราะในการควบคุมการปฏิบัตินั้น ผู้สอนคนหนึ่ง ๆ ไม่สามารถจะดูแลได้หลายกลุ่ม เนื่องจากต้องคอยดูแลอย่างใกล้ชิด และตลอดเวลา เพื่อลดความเสียหายและต้องติดตามความก้าวหน้าของนักศึกษาด้วย

วิธีสอนแบบสาธิตก่อนปฏิบัติ

วิธีสอนแบบสาธิต หมายถึง วิธีสอนที่ผู้สอนหรือบุคคลใดบุคคลหนึ่ง (อาจเป็นวิทยากรที่ผู้สอนเชิญมา) แสดงหรือกระทำให้ดูเป็นตัวอย่างพร้อม ๆ กับการบอก อธิบาย เพื่อให้ผู้เรียนได้ประสบการณ์ตรงในเชิงรูปธรรม ผู้เรียนจะเกิดการเรียนรู้จากการสังเกตกระบวนการขั้นตอนการสาธิตนั้น ๆ วิธีสอนแบบสาธิตจึงเป็นการสอนที่ยึดผู้สอนเป็นศูนย์กลาง เพราะผู้สอนเป็นผู้วางแผน ดำเนินการ และลงมือปฏิบัติ ผู้เรียนอาจมีส่วนร่วมบ้าง แต่ก็เพียงเล็กน้อย วิธีสอนแบบนี้ จึงเหมาะสำหรับจุดประสงค์การสอนที่ต้องการให้ผู้เรียนเห็นขั้นตอนการปฏิบัติ เช่น วิชาพลศึกษา ศิลปะศึกษา อุตสาหกรรมศิลป์ นาฏศิลป์ วิชาในกลุ่มการงาน และพื้นฐานอาชีพในระดับประถมศึกษา เป็นต้น

การสอนสาธิตการทำงานก่อนการปฏิบัติ เป็นการสาธิตกระบวนการทำงานให้ผู้เรียนได้เข้าใจและสามารถปฏิบัติตามได้ แล้วจึงให้ลงมือปฏิบัติต่อไป

การสาธิตนั้น ผู้สอนจะต้องทำการศึกษาเอกสารเนื้อหาให้เข้าใจรวมทั้งขั้นตอนการปฏิบัติเพื่อการสาธิต เพื่อความมั่นใจในเนื้อหาที่จะทำการฝึกนี้ให้กับผู้เรียนก่อนทำการสาธิตจริง และผู้เรียนก็สามารถที่จะทำการทบทวนหรือศึกษาเพิ่มเติมจากที่เรียนมาแล้ว เพื่อให้แม่นยำในเนื้อหายิ่งขึ้น ซึ่งจะมีผลในการทำงานต่อผู้ที่ทำการฝึกให้มีการทำงานได้อย่างถูกต้องและปลอดภัย

จุดเด่น

1. ผู้เรียนสามารถเห็นจริงในงานที่จะทำการฝึกว่ามีขั้นตอนในการทำงานอย่างไรบ้าง
2. ทำให้ผู้เรียนสามารถทำความเข้าใจในขั้นตอนการทำงานที่ไม่สามารถทำให้เข้าใจด้วยวิธีการอื่น ๆ ซึ่งไม่สามารถทำให้เข้าใจได้
3. สามารถใช้ฝึกทักษะเบื้องต้นได้ดีกว่าวิธีอื่น ๆ
4. ผู้เรียนสามารถทำความเข้าใจได้อย่างรวดเร็วเนื่องจากได้เห็นจริงจึงทำให้ไม่เสียเวลาในการบรรยายมากมายให้ผู้เรียนเข้าใจ

จุดด้อย

1. ใช้เวลาในการสอนมาก
2. ไม่สามารถสอนให้กับผู้เรียนกลุ่มใหญ่ ๆ ได้
3. ในการควบคุมผู้เรียนในระหว่างการสาธิตทำได้ลำบาก ทำให้ผู้เรียนขาดความสนใจได้
4. ในบางครั้งอาจจะไม่เหมาะกับทักษะที่จะทำการสอนให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ได้

ขั้นตอนการดำเนินการสาธิต

1. ขั้นเตรียม

- 1.1 กำหนดจุดประสงค์ในการสาธิตให้ชัดเจน
- 1.2 จัดลำดับเนื้อหาตามขั้นตอนให้เหมาะสม
- 1.3 เตรียมกิจกรรมการเรียนการสอน สิ่งที่จะให้นักเรียนปฏิบัติ ตลอดจนคำถามที่ใช้ให้

รอบคอบ

- 1.4 เตรียมสื่อการเรียนการสอนและเอกสารประกอบให้พร้อม
- 1.5 กำหนดเวลาในการสาธิตให้พอเหมาะ
- 1.6 กำหนดวิธีการวัดผลประเมินผลที่ชัดเจน
- 1.7 เตรียมสภาพห้องเรียนให้เหมาะสมเพื่อให้นักเรียนมองเห็นการสาธิตได้ทั่วถึง
- 1.8 ทดลองสาธิตเพื่อให้แน่ใจว่าไม่เกิดการติดขัด

2. ขั้นตอนการสาธิต

- 2.1 บอกจุดประสงค์การสาธิตให้ผู้เข้าอบรมทราบ
- 2.2 บอกกิจกรรมที่นักเรียนจะต้องปฏิบัติ เช่น นักเรียนจะต้องจดบันทึก สังเกต

กระบวนการ สรุปขั้นตอน ตอบคำถาม เป็นต้น

- 2.3 ดำเนินการสาธิตตามลำดับขั้นตอนที่เตรียมไว้ ประกอบกับการอธิบายอย่างชัดเจน

3. ขั้นสรุปประเมินผล

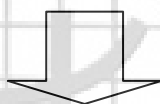
- 3.1 ผู้สอนเป็นผู้สรุปความสำคัญ ขั้นตอนของสิ่งที่สาธิตนั้นด้วยตนเอง
- 3.2 ให้ผู้เรียนเป็นผู้สรุป เพื่อประเมินว่าผู้เรียนเข้าใจเนื้อเรื่อง ขั้นตอนการสาธิตมากน้อยเพียงใด เช่น ให้ตอบคำถาม ให้เขียนรายงาน ให้แสดงการสาธิตให้ดู ฯลฯ
- 3.3 ผู้สอนอาจใช้วิธีการต่าง ๆ เพื่อประเมินว่าผู้เรียนมีความเข้าใจเนื้อเรื่อง ขั้นตอนการสาธิตมากน้อยเพียงใด เช่น ให้ตอบคำถาม ให้เขียนรายงาน ให้แสดงการสาธิตให้ดู ฯลฯ
- 3.4 ผู้สอนควรเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ซักถามหรือแสดงความคิดเห็นภายหลังการสาธิต

แล้ว

ขั้นตอนวิธีการฝึกอบรมแบบสาธิต

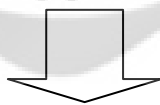
3. ขั้นเตรียมการสอน

- กำหนดจุดประสงค์
- จัดลำดับเนื้อหา
- เตรียมกิจกรรม
- เตรียมสื่อการเรียนการสอน
- กำหนดเวลา
- กำหนดวิธีการวัดผล
- เตรียมสภาพห้องเรียน

2. ขั้นการสาธิต

- บอกจุดประสงค์
- บอกกิจกรรม
- ดำเนินการสาธิต

1. ขั้นสรุปและประเมินผล

- ผู้สอนสรุป
- ผู้เรียนสรุป
- วัดผลด้วยวิธีการต่าง ๆ

ตอนที่ 3

การเสริมสร้างงานหัตถกรรมโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น

การจัดการศึกษาตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2544 และหลักสูตรสถานศึกษามุ่งส่งเสริมการให้ผู้เรียนเรียนรู้ด้วยตนเอง หลักของการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นนั้นกระบวนการที่จะทำให้ภูมิปัญญาท้องถิ่นหรือภูมิปัญญาไทยพื้นถิ่นชีพคือ กระบวนการศึกษา เราจะต้องนำวิธีการสอนที่เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นสอดคล้องกับหลักการสอนแบบใหม่ด้วย ภูมิปัญญาท้องถิ่น เป็นการสอนแบบตัวต่อตัว การสอนด้วยความรัก การสอนโดยปฏิบัติ และเป็นการสอนจากของจริง (รุ่ง แก้วแดง. 2543: 230)

1. การจัดกิจกรรมการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้งานอาชีพและเทคโนโลยี

ทำไมต้องเรียนการทำงานอาชีพและเทคโนโลยี

กลุ่มสาระการเรียนรู้การทำงานอาชีพและเทคโนโลยีเป็นกลุ่มสาระที่ช่วยพัฒนาให้ผู้เรียนมีความรู้ ความเข้าใจ มีทักษะพื้นฐานที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิต และรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลง สามารถนำความรู้เกี่ยวกับการดำรงชีวิต การอาชีพ และเทคโนโลยี มาใช้ประโยชน์ในการทำงานอย่างมีความคิดสร้างสรรค์ และแข่งขันในสังคมไทยและสากล เห็นแนวทางในการประกอบอาชีพ รักการทำงาน และมีเจตคติที่ดีต่อการทำงาน สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างพอเพียง และมีความสุข

เรียนรู้อะไรในการทำงานอาชีพและเทคโนโลยี

กลุ่มสาระการเรียนรู้การทำงานอาชีพและเทคโนโลยี มุ่งพัฒนาผู้เรียนแบบองค์รวม เพื่อให้มีความรู้ความสามารถ มีทักษะในการทำงาน เห็นแนวทางในการประกอบอาชีพและการศึกษาต่อได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยมีสาระสำคัญ ดังนี้

- **การดำรงชีวิตและครอบครัว** เป็นสาระเกี่ยวกับการทำงานในชีวิตประจำวัน ช่วยเหลือตนเอง ครอบครัว และสังคมได้ในสภาพเศรษฐกิจที่พอเพียง ไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม เน้นการปฏิบัติจริงจนเกิดความมั่นใจและภูมิใจในผลสำเร็จของงาน เพื่อให้ค้นพบความสามารถ ความถนัด และความสนใจของตนเอง
- **การออกแบบและเทคโนโลยี** เป็นสาระการเรียนรู้ที่เกี่ยวกับการพัฒนาความสามารถของมนุษย์อย่างสร้างสรรค์ โดยนำความรู้มาใช้กับกระบวนการเทคโนโลยี สร้างสิ่งของ เครื่องใช้ วิธีการ หรือเพิ่มประสิทธิภาพในการดำรงชีวิต
- **เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร** เป็นสาระเกี่ยวกับกระบวนการเทคโนโลยีสารสนเทศ การติดต่อสื่อสาร การค้นหาข้อมูล การใช้ข้อมูลและสารสนเทศ การแก้ปัญหาหรือการสร้างงาน คุณค่าและผลกระทบของเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร

● **การอาชีพ** เป็นสาระที่เกี่ยวข้องกับทักษะที่จำเป็นต่ออาชีพ เห็นความสำคัญของ คุณธรรม จริยธรรม และเจตคติที่ดีต่ออาชีพ ใช้เทคโนโลยีได้เหมาะสม เห็นคุณค่าของอาชีพ สุจริต และเห็นแนวทางในการประกอบอาชีพ

สาระและมาตรฐานการเรียนรู้

สาระที่ ๑ การดำรงชีวิตและครอบครัว

มาตรฐาน ง ๑.๑ เข้าใจการทำงาน มีความคิดสร้างสรรค์ มีทักษะกระบวนการทำงาน ทักษะการจัดการ จัดการ ทักษะกระบวนการแก้ปัญหา ทักษะการทำงานร่วมกัน และทักษะการ แสวงหาความรู้ มีคุณธรรม และลักษณะนิสัยในการทำงาน มีจิตสำนึกในการ ใช้พลังงาน ทรัพยากร และสิ่งแวดล้อมเพื่อการดำรงชีวิตและครอบครัว

สาระที่ ๒ การออกแบบและเทคโนโลยี

มาตรฐาน ง ๒.๑ เข้าใจเทคโนโลยีและกระบวนการเทคโนโลยี ออกแบบและสร้างสิ่งของเครื่องใช้ หรือวิธีการ ตามกระบวนการเทคโนโลยีอย่างมีความคิดสร้างสรรค์ เลือกใช้ เทคโนโลยีในทางสร้างสรรค์ต่อชีวิต สังคม สิ่งแวดล้อม และมีส่วนร่วม ในการ จัดการเทคโนโลยีที่ยั่งยืน

สาระที่ ๓ เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร

มาตรฐาน ง ๓.๑ เข้าใจ เห็นคุณค่า และใช้กระบวนการเทคโนโลยีสารสนเทศในการสืบค้น ข้อมูล การเรียนรู้ การสื่อสาร การแก้ปัญหา การทำงาน และอาชีพอย่างมี ประสิทธิภาพ ประสิทธิผล และมีคุณธรรม

สาระที่ ๔ การอาชีพ

มาตรฐาน ง ๔.๑ เข้าใจ มีทักษะที่จำเป็น มีประสบการณ์ เห็นแนวทางในงานอาชีพ ใช้เทคโนโลยี เพื่อพัฒนาอาชีพ มีคุณธรรม และมีเจตคติที่ดีต่ออาชีพ

คุณภาพผู้เรียน

จบชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖

● เข้าใจการทำงานและปรับปรุงการทำงานแต่ละขั้นตอน มีทักษะการจัดการ ทักษะ การทำงานร่วมกัน ทำงานอย่างเป็นระบบและมีความคิดสร้างสรรค์ มีลักษณะนิสัยการทำงานที่ขยัน อดทน รับผิดชอบ ซื่อสัตย์ มีมารยาท และมีจิตสำนึกในการใช้น้ำ ไฟฟ้าอย่างประหยัดและคุ้มค่า

● เข้าใจความหมาย วิวัฒนาการของเทคโนโลยี และส่วนประกอบของระบบเทคโนโลยี มีความคิดในการแก้ปัญหาหรือสนองความต้องการอย่างหลากหลาย นำความรู้และทักษะการสร้าง ชิ้นงานไปประยุกต์ในการสร้างสิ่งของเครื่องใช้ตามความสนใจอย่างปลอดภัย โดยใช้กระบวนการ เทคโนโลยี ได้แก่ กำหนดปัญหาหรือความต้องการ รวบรวมข้อมูล ออกแบบโดยถ่ายทอดความคิด เป็นภาพร่าง ๓ มิติ หรือแผนที่ความคิด ลงมือ สร้าง และประเมินผล เลือกใช้เทคโนโลยีใน ชีวิตประจำวันอย่างสร้างสรรค์ ต่อชีวิต สังคม และมีการจัดการเทคโนโลยีด้วยการแปรรูปแล้วนำ กลับมาใช้ใหม่

- เข้าใจหลักการแก้ปัญหาเบื้องต้น มีทักษะการใช้คอมพิวเตอร์ในการค้นหาข้อมูล เก็บรักษา ข้อมูล สร้างภาพกราฟิก สร้างงานเอกสาร นำเสนอข้อมูล และสร้างชิ้นงานอย่างมีจิตสำนึก และรับผิดชอบ

- รู้และเข้าใจเกี่ยวกับอาชีพ รวมทั้งมีความรู้ ความสามารถและคุณธรรมที่สัมพันธ์กับอาชีพ

ตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลาง

สาระที่ ๑ การดำรงชีวิตและครอบครัว

มาตรฐาน ง ๑. ๑ เข้าใจการทำงาน มีความคิดสร้างสรรค์ มีทักษะกระบวนการทำงาน ทักษะการจัดการ ทักษะกระบวนการแก้ปัญหา ทักษะการทำงานร่วมกัน และทักษะการแสวงหาความรู้ มีคุณธรรม และลักษณะนิสัยในการทำงาน มีจิตสำนึกในการใช้พลังงาน ทรัพยากร และสิ่งแวดล้อม เพื่อการดำรงชีวิตและครอบครัว

ชั้น	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
ป. ๖	๑. อภิปรายแนวทางในการทำงาน และปรับปรุงการทำงานแต่ละขั้นตอน ๒. ใช้ทักษะการจัดการในการทำงาน และมีทักษะการทำงานร่วมกัน ๓. ปฏิบัติตนอย่างมีมารยาทในการทำงานกับครอบครัวและผู้อื่น	<ul style="list-style-type: none"> ● การทำงานและการปรับปรุงการทำงาน เช่น <ul style="list-style-type: none"> - การดูแลรักษาสมบัติภายในบ้าน - การปลูกไม้ดอก หรือ ไม้ประดับ หรือ ปลูกผัก หรือเลี้ยงปลาสวยงาม - การบันทึกรายรับ – รายจ่ายของห้องเรียน - การจัดเก็บเอกสารการเงิน ● การจัดการในการทำงานและทักษะการทำงานร่วมกัน เช่น <ul style="list-style-type: none"> - การเตรียม ประกอบ จัดอาหาร ให้สมาชิกในครอบครัว - การติดตั้ง ประกอบ ของใช้ในบ้าน - การประดิษฐ์ของใช้ ของตกแต่งให้สมาชิกในครอบครัว หรือเพื่อน ในโอกาสต่าง ๆ ● มารยาท เช่น <ul style="list-style-type: none"> - การทำงานกับสมาชิกในครอบครัวและผู้อื่น

สาระที่ ๒ การออกแบบและเทคโนโลยี

มาตรฐาน ง ๒.๑ เข้าใจเทคโนโลยีและกระบวนการเทคโนโลยี ออกแบบและสร้างสิ่งของเครื่องใช้หรือวิธีการ ตามกระบวนการเทคโนโลยีอย่างมี ความคิดสร้างสรรค์ เลือกใช้เทคโนโลยีในทางสร้างสรรค์ต่อชีวิต สังคม สิ่งแวดล้อม และมีส่วนร่วม ในการจัดการเทคโนโลยีที่ยั่งยืน

ชั้น	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
ป. ๖	<p>๑. อธิบายส่วนประกอบของระบบเทคโนโลยี</p> <p>๒. สร้างสิ่งของเครื่องใช้ตามความสนใจ อย่างปลอดภัย โดยกำหนดปัญหา หรือความต้องการ รวบรวมข้อมูล เลือกวิธีการ ออกแบบโดยถ่ายทอดความคิดเป็นภาพร่าง ๓ มิติ หรือแผนที่ความคิด ลงมือสร้าง และประเมินผล</p> <p>๓. นำความรู้และทักษะการสร้างชิ้นงานไป ประยุกต์ในการสร้างสิ่งของเครื่องใช้</p>	<ul style="list-style-type: none"> ● ระบบเทคโนโลยี ประกอบด้วย ตัวป้อน (Input) กระบวนการ (Process) และ ผลลัพธ์ (Output) ● การสร้างสิ่งของเครื่องใช้ อย่างเป็นขั้นตอน ตั้งแต่กำหนดปัญหา หรือความต้องการ รวบรวมข้อมูล เลือกวิธีการ ออกแบบโดยถ่ายทอดความคิดเป็นภาพร่าง ๓ มิติ หรือแผนที่ความคิด ก่อนลงมือสร้าง และประเมินผล ทำให้ผู้เรียนทำงานอย่างเป็นกระบวนการ ● ภาพร่าง ๓ มิติ ประกอบด้วย ด้านกว้าง ด้านยาว และด้านสูง เป็นการถ่ายทอดความคิดหรือจินตนาการ ● แผนที่ความคิด เป็นการลำดับความคิดให้เห็นเป็นขั้นตอน และเป็นการถ่ายทอดความคิดหรือจินตนาการรูปแบบหนึ่ง ● ทักษะการเจาะ เป็นความสามารถพื้นฐานในการสร้างชิ้นงานอีกด้านหนึ่ง ซึ่งเกิดจากการฝึกฝนจนสามารถปฏิบัติงานได้คล่องแคล่วรวดเร็ว

สาระที่ ๓ เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร

มาตรฐาน ง ๓. ๑ เข้าใจ เห็นคุณค่า และใช้กระบวนการเทคโนโลยีสารสนเทศในการสืบค้นข้อมูล การเรียนรู้ การสื่อสาร การแก้ปัญหา การทำงาน และอาชีพอย่างมีประสิทธิภาพ ประสิทธิผล มีคุณธรรม

ชั้น	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
ป. ๖	๑. บอกหลักการเบื้องต้นของการแก้ปัญหา	<ul style="list-style-type: none"> ● หลักการเบื้องต้นของการแก้ปัญหา <ul style="list-style-type: none"> - พิจารณาปัญหา - วางแผนแก้ปัญหา - แก้ปัญหา - ตรวจสอบและปรับปรุง
	๒. ใช้คอมพิวเตอร์ในการค้นหาข้อมูล	<ul style="list-style-type: none"> ● การใช้คอมพิวเตอร์ในการค้นหาข้อมูล เช่น ค้นหาข้อมูลในเครื่องคอมพิวเตอร์ ค้นหาข้อมูลจากอินเทอร์เน็ต ค้นหาข้อมูลจากซีดีรอม
	๓. เก็บรักษาข้อมูลที่เป็นประโยชน์ในรูปแบบต่างๆ	<ul style="list-style-type: none"> ● การเก็บรักษาข้อมูลในรูปแบบต่างๆ <ul style="list-style-type: none"> - สำเนาถาวร เช่น เอกสาร แฟ้มสะสมงาน - สื่อบันทึก เช่น เทป แผ่นบันทึก ซีดีรอม หน่วยความจำแบบแฟลช
	๔. นำเสนอข้อมูลในรูปแบบที่เหมาะสม โดยเลือกใช้ซอฟต์แวร์ประยุกต์	<ul style="list-style-type: none"> ● การจัดทำข้อมูลเพื่อการนำเสนอต้องพิจารณารูปแบบของข้อมูลให้เหมาะสมกับการสื่อความหมายที่เข้าใจง่ายและชัดเจน เช่น กราฟ ตาราง แผนภาพ รูปภาพ ● การใช้ซอฟต์แวร์นำเสนอ เช่น การสร้างสไลด์ การตกแต่งสไลด์ การกำหนดเทคนิคพิเศษในการนำเสนอ ● การเลือกใช้ซอฟต์แวร์ประยุกต์ให้เหมาะสมกับรูปแบบการนำเสนอ เช่น นำเสนอรายงานเอกสารโดยใช้ซอฟต์แวร์ประมวลคำ นำเสนอแบบบรรยายโดยใช้ซอฟต์แวร์นำเสนอ

	<p>๕. ใช้คอมพิวเตอร์ช่วยสร้างชิ้นงานจากจินตนาการหรืองานที่ทำในชีวิตประจำวันอย่างมีจิตสำนึก และ ความรับผิดชอบ</p>	<ul style="list-style-type: none"> ● การสร้างชิ้นงานต้องมีการวางแผนงาน และการออกแบบอย่างสร้างสรรค์ ● ใช้คอมพิวเตอร์ช่วยสร้างชิ้นงาน เช่น แผ่นพับ บ้ายประกาศ เอกสารแนะนำ ชิ้นงาน สไลด์นำเสนอข้อมูล โดยมี การอ้างอิงแหล่งข้อมูล ใช้ทรัพยากรอย่าง คุ่มค่า ไม่คัดลอกผลงานผู้อื่น ใช้คำสุภาพ และไม่สร้างความเสียหายต่อผู้อื่น
--	--	--

สาระที่ ๔ การอาชีพ

มาตรฐาน ง ๔.๑ เข้าใจ มีทักษะที่จำเป็น มีประสบการณ์ เห็นแนวทางในงานอาชีพ ใช้เทคโนโลยี เพื่อพัฒนาอาชีพ มีคุณธรรม และมีเจตคติที่ดีต่ออาชีพ

ชั้น	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
ป. ๖	<p>๑. สำรวจตนเองเพื่อวางแผนในการเลือกอาชีพ</p> <p>๒. ระบุความรู้ ความสามารถ และคุณธรรมที่สัมพันธ์กับอาชีพที่สนใจ</p>	<ul style="list-style-type: none"> ● การสำรวจตนเอง <ul style="list-style-type: none"> - ความสนใจ ความสามารถ และทักษะ ● คุณธรรมในการประกอบอาชีพ เช่น <ul style="list-style-type: none"> - ความซื่อสัตย์ - ความขยัน อดทน - ความยุติธรรม - ความรับผิดชอบ

โครงสร้างหลักสูตรสถานศึกษา โรงเรียนวัดหนองคุ่ม โครงสร้างเวลาเรียน

สาระ / กิจกรรม	ระดับ	เวลาเรียน									หมายเหตุ	
		ประถมศึกษา						มัธยมศึกษา				
		ป.๑	ป.๒	ป.๓	ป.๔	ป.๕	ป.๖	ม.๑	ม.๒	ม.๓		
กลุ่มสาระการเรียนรู้												
ภาษาไทย		๒๔๐	๒๔๐	๒๔๐	๒๐๐	๒๐๐	๒๐๐	๑๒๐	๑๒๐	๑๒๐		
คณิตศาสตร์		๒๐๐	๒๐๐	๒๐๐	๑๖๐	๑๖๐	๑๖๐	๑๒๐	๑๒๐	๑๒๐		
วิทยาศาสตร์		๘๐	๘๐	๘๐	๘๐	๘๐	๘๐	๑๒๐	๑๒๐	๑๒๐		
สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม		๘๐	๘๐	๘๐	๘๐	๘๐	๘๐	๑๒๐	๑๒๐	๑๒๐		
ประวัติศาสตร์		๔๐	๔๐	๔๐	๔๐	๔๐	๔๐	๔๐	๔๐	๔๐		
สุขศึกษา และพลศึกษา		๘๐	๘๐	๘๐	๘๐	๘๐	๘๐	๘๐	๘๐	๘๐		
ศิลปะ		๘๐	๘๐	๘๐	๘๐	๘๐	๘๐	๘๐	๘๐	๘๐		
การงานอาชีพและเทคโนโลยี		๔๐	๔๐	๔๐	๘๐	๘๐	๘๐	๘๐	๘๐	๘๐		
ภาษาต่างประเทศ		๔๐	๔๐	๔๐	๘๐	๘๐	๘๐	๑๒๐	๑๒๐	๑๒๐		
รวมเวลาเรียนพื้นฐาน		๘๘๐	๘๘๐	๘๘๐	๘๘๐	๘๘๐	๘๘๐	๘๘๐	๘๘๐	๘๘๐		
รวมรายวิชาเพิ่มเติม		-	-	-	-	-	-	๒๐๐	๒๐๐	๒๐๐		
ภาษาไทย		-	-	-	-	-	-	๔๐	๔๐	๔๐		
เสริมทักษะคณิตศาสตร์		-	-	-	-	-	-	๔๐	๔๐	๔๐		
การงานอาชีพ		-	-	-	-	-	-	๘๐	๘๐	๘๐		
พลศึกษา		-	-	-	-	-	-	๔๐	๔๐	๔๐		
กิจกรรมแนะแนว		๔๐	๔๐	๔๐	๔๐	๔๐	๔๐	๔๐	๔๐	๔๐		
ลูกเสือ / เนตรนารี		๓๐	๓๐	๓๐	๓๐	๓๐	๓๐	๒๕	๒๕	๒๕		
ชุมนุม		๔๐	๔๐	๔๐	๔๐	๔๐	๔๐	๔๐	๔๐	๔๐		
กิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์		๑๐	๑๐	๑๐	๑๐	๑๐	๑๐	๑๕	๑๕	๑๕		
รวมเวลากิจกรรมพัฒนาผู้เรียน		๑๒๐	๑๒๐	๑๒๐	๑๒๐	๑๒๐	๑๒๐	๑๒๐	๑๒๐	๑๒๐		
รวมเวลาเรียน		๑,๐๐๐	๑,๐๐๐	๑,๐๐๐	๑,๐๐๐	๑,๐๐๐	๑,๐๐๐	๑,๒๐๐	๑,๒๐๐	๑,๒๐๐		

โครงสร้างหลักสูตรสถานศึกษา โรงเรียนวัดหนองคุ่ม ระดับประถมศึกษา

ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖	
รายวิชา / กิจกรรม	เวลาเรียน (ชม. / ปี)
รายวิชาพื้นฐาน	๘๘๐
ท ๑๖๑๐๑ ภาษาไทย	๒๐๐
ค ๑๖๑๐๑ คณิตศาสตร์	๑๖๐
ว ๑๖๑๐๑ วิทยาศาสตร์	๘๐
ส ๑๖๑๐๑ สังคมศึกษา	๘๐
ส ๑๖๑๐๒ ประวัติศาสตร์	๔๐
พ ๑๖๑๐๑ สุขศึกษา และพลศึกษา	๘๐
ศ ๑๖๑๐๑ ศิลปะ	๘๐
ง ๑๖๑๐๑ การงานอาชีพและเทคโนโลยี	๘๐
อ ๑๖๑๐๑ ภาษาอังกฤษพื้นฐาน	๘๐
รายวิชาเพิ่มเติม	-
กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน	๑๒๐
▪ กิจกรรมแนะแนว	๔๐
▪ กิจกรรมนักเรียน	-
ลูกเสือ / เนตรนารี	๓๐
ชุมนุม	๔๐
▪ *กิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์	๑๐
รวมเวลาเรียนทั้งสิ้น	๑,๐๐๐

2. แนวทางการจัดการเรียนรู้

ในการจัดการเรียนการสอนสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี ครูผู้สอนจำเป็นต้องรู้ความแตกต่างระหว่างเทคนิคการสอน วิธีสอน และแนวคิด ทฤษฎี ซึ่งเป็นที่มาของการสอนแบบต่างๆ และจะต้องศึกษาวิวัฒนาการของทฤษฎี การเรียนรู้ และวิธีสอนเพื่อเป็นพื้นฐานในการตัดสินใจ เข้าใจเหตุผลและเห็นความจำเป็นในการที่จะปรับเปลี่ยน ประยุกต์วิธีสอนเพื่อสามารถเลือกวิธีสอนที่เหมาะสมกับผู้เรียนและจุดมุ่งหมายของการสอนในแต่ละระดับทำให้การเรียนการสอนมีประสิทธิภาพ ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามความแตกต่างระหว่างบุคคล และเกิดศักยภาพสูงสุดตามความสามารถของแต่ละคน แนวคิด ทฤษฎีและวิธีสอนต่างๆ ผู้ศึกษาได้นำเสนอไว้เป็นตัวอย่างดังต่อไปนี้

กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยีจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเป็นหน่วยการเรียนรู้ โดยในแต่ละหน่วยการเรียนรู้จะแบ่งแผนการจัดการเรียนรู้ออกเป็นรายชั่วโมง ซึ่งมีจำนวนชั่วโมงมากน้อยไม่เท่ากัน ขึ้นอยู่กับความยาก-ง่ายของเนื้อหาสาระ และในแต่ละหน่วยการเรียนรู้ มีองค์ประกอบดังนี้

1. ผังมโนทัศน์เป้าหมายการเรียนรู้ แสดงขอบข่ายเนื้อหาการจัดการเรียนรู้ที่ครอบคลุมความรู้ ทักษะ/กระบวนการ คุณธรรม จริยธรรม ค่านิยม และภาระงาน/ชิ้นงาน

2. แผนการจัดการเรียนรู้รายชั่วโมง ประกอบด้วย

2.1 ชื่อแผนการจัดการเรียนรู้ ประกอบด้วยลำดับที่ของแผน ชื่อแผน และเวลาเรียน เช่น แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 1 เรื่อง กระบวนการทำงาน เวลา 2 ชั่วโมง

2.2 สาระสำคัญ เป็นความคิดรวบยอดของเนื้อหาที่นำมาจัดการเรียนรู้ในแต่ละแผนการจัดการเรียนรู้

2.3 ตัวชี้วัดชั้นปี เป็นตัวชี้วัดที่ใช้ตรวจสอบนักเรียนหลังจากเรียนจบเนื้อหาที่นำเสนอในแต่ละแผนการจัดการเรียนรู้ นั้น ๆ ซึ่งสอดคล้องกับมาตรฐานการเรียนรู้ ของหลักสูตร

2.4 จุดประสงค์การเรียนรู้ เป็นส่วนที่บอกจุดมุ่งหมายที่ต้องการให้เกิดขึ้นแก่นักเรียนภายหลังจากการเรียนจบในแต่ละแผน ทั้งในด้านความรู้ (K) ด้านคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยม (A) ด้านทักษะ/กระบวนการ (P) ซึ่งสอดคล้องสัมพันธ์กับตัวชี้วัดชั้นปีและเนื้อหาในแผนการจัดการเรียนรู้ นั้น ๆ

2.5 การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ เป็นการตรวจสอบผลการจัดการเรียนรู้ว่าหลังจากจัดการเรียนรู้ในแต่ละแผนการจัดการเรียนรู้แล้ว นักเรียนมีพัฒนาการ มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ตามเป้าหมายที่คาดหวังไว้หรือไม่ และมีสิ่งที่จะต้องได้รับการพัฒนาปรับปรุงส่งเสริมในด้านใดบ้าง ดังนั้น ในแต่ละแผนการจัดการเรียนรู้จึงได้ออกแบบวิธีการและเครื่องมือในการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ด้านต่าง ๆ ของนักเรียนไว้อย่างหลากหลาย เช่น การทำแบบทดสอบ การตอบคำถามสั้น ๆ การตรวจผลงาน การสังเกตพฤติกรรมทั้งที่เป็นรายบุคคลและกลุ่ม เป็นต้น โดยเน้นการปฏิบัติให้สอดคล้องและเหมาะสมกับตัวชี้วัดและมาตรฐานการเรียนรู้ วิธีการและเครื่องมือในการวัดและประเมินผลการเรียนรู้เหล่านี้ ครูสามารถนำไปใช้ประเมินนักเรียนได้ทั้งในระหว่าง การจัดการเรียนรู้และการทำกิจกรรมต่าง ๆ ตลอดจนการนำความรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวัน

2.6 สาระการเรียนรู้ เป็นหัวข้อย่อยที่นำมาจัดการเรียนรู้ในแต่ละแผนการจัดการเรียนรู้ ซึ่งสอดคล้องกับสาระการเรียนรู้แกนกลาง

2.7 แนวทางบูรณาการ เป็นการเสนอแนะแนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในเรื่องที่เรียนรู้ของแต่ละแผนให้เชื่อมโยงสัมพันธ์กับสาระการเรียนรู้อื่น ๆ ได้แก่ ภาษาไทย คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม สุขศึกษาและพลศึกษา ศิลปะ และภาษาต่างประเทศ เพื่อให้การเรียนรู้สอดคล้องและครอบคลุมสถานการณ์จริง

2.8 กระบวนการจัดการเรียนรู้ เป็นการเสนอแนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เนื้อหาในแต่ละเรื่อง โดยใช้แนวคิดและทฤษฎีการเรียนรู้ต่าง ๆ ตามความเหมาะสม ทั้งนี้เพื่อให้ครูนำไปใช้ประโยชน์ในการวางแผนการจัดการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งกระบวนการจัดการเรียนรู้ประกอบด้วย 5 ขั้นตอน ได้แก่

- ขั้นที่ 1 ขั้นนำเข้าสู่บทเรียน
- ขั้นที่ 2 ขั้นสอน
- ขั้นที่ 3 ขั้นสรุป
- ขั้นที่ 4 ขั้นฝึกฝนนักเรียน
- ขั้นที่ 5 ขั้นนำไปใช้

2.9 กิจกรรมเสนอแนะเพิ่มเติมสำหรับกลุ่มสนใจพิเศษ เป็นกิจกรรมเสนอแนะสำหรับให้นักเรียนได้พัฒนาเพิ่มเติมในด้านต่าง ๆ นอกเหนือจากที่ได้จัดการเรียนรู้มาแล้วในชั่วโมงเรียน กิจกรรมเสนอแนะมี 2 ลักษณะ คือ กิจกรรมสำหรับผู้ที่มีความสามารถพิเศษและต้องการศึกษาค้นคว้าในเนื้อหานั้น ๆ ให้ลึกซึ้งกว้างขวางยิ่งขึ้น และกิจกรรมสำหรับการเรียนรู้ให้ครบตามเป้าหมาย ซึ่งมีลักษณะเป็นการซ่อมเสริม

2.10 สื่อ/แหล่งการเรียนรู้ เป็นรายชื่อสื่อการเรียนรู้ทุกประเภทที่ใช้ในการจัดการเรียนรู้ ซึ่งมีทั้งสื่อธรรมชาติ สื่อสิ่งพิมพ์ สื่อเทคโนโลยี และสื่อบุคคล เช่น หนังสือ เอกสารความรู้ รูปภาพ เครื่องฉายอินเทอร์เนต วิดีทัศน์ ปราชญ์ชาวบ้าน เป็นต้น

2.11 บันทึกหลังการจัดการเรียนรู้ เป็นส่วนที่ให้ครูบันทึกผลการจัดการเรียนรู้ว่าประสบความสำเร็จหรือไม่ มีปัญหาหรืออุปสรรคอะไรเกิดขึ้นบ้าง ได้แก่ ไขปัญหาและอุปสรรคนั้นอย่างไร และขอเสนอแนะสำหรับการจัดการเรียนรู้ครั้งต่อไป

การจัดทำคู่มือการเสริมสร้างงานหัตถกรรม กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี โดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ของโรงเรียนวัดหนองคุ่ม จังหวัดปราจีนบุรีเล่มนี้ จัดทำขึ้นเพื่อเป็นแนวทางให้ครูใช้ประกอบการจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ซึ่งการแบ่งหน่วยการเรียนรู้สำหรับจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้รายชั่วโมง โดยแบ่งเนื้อหาเป็น 7 หน่วย ประกอบด้วยหน่วยการเรียนรู้ ดังนี้

- หน่วยการเรียนรู้ที่ 1 การจัดการในการทำงาน
- หน่วยการเรียนรู้ที่ 2 รอบรู้เรื่องเกษตร
- หน่วยการเรียนรู้ที่ 3 ช่างประดิษฐ์ในบ้าน
- หน่วยการเรียนรู้ที่ 4 กิจกรรมในชีวิตประจำวัน
- หน่วยการเรียนรู้ที่ 5 ก้าวทันเทคโนโลยี
- หน่วยการเรียนรู้ที่ 6 คอมพิวเตอร์สร้างสรรค์งาน
- หน่วยการเรียนรู้ที่ 7 อาชีพในฝัน

**โครงสร้างการแบ่งเวลารายชั่วโมงในการจัดการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6**

หน่วยการเรียนรู้ที่ 1	การจัดการในการทำงาน	19 ชั่วโมง
แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 1	การทำงานร่วมกับสมาชิกในครอบครัว	1 ชม.
แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 2	การทำงานร่วมกับเพื่อน	2 ชม.
แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 3	มารยาทในการทำงานกับสมาชิกในครอบครัวและผู้อื่น	1 ชม.
แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 4	การดูแลรักษาสมบัติภายในบ้าน	1 ชม.
แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 5	การวางแผนประกอบอาหาร	2 ชม.
แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 6	สิ่งที่ต้องเตรียมก่อนปรุงอาหาร	2 ชม.
แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 7	การประกอบอาหารคาว	3 ชม.
แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 8	การประกอบอาหารหวาน	3 ชม.
แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 9	การปรุงเครื่องดื่ม	2 ชม.
แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 10	การจัดอาหาร	2 ชม.
หน่วยการเรียนรู้ที่ 2	รอบรู้เรื่องเกษตร	10 ชั่วโมง
แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 11	ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับการปลูกพืช	1 ชม.
แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 12	การปลูกไม้ดอก	2 ชม.
แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 13	การปลูกผักสวนครัว	2 ชม.
แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 14	การดูแลสัตว์เลี้ยง	2 ชม.
แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 15	การเลี้ยงปลาสวยงาม	3 ชม.
หน่วยการเรียนรู้ที่ 3	ช่างประดิษฐ์ในบ้าน	16 ชั่วโมง
แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 16	ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับการทำงานช่าง	1 ชม.
แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 17	การติดตั้งและการประกอบของใช้ในบ้าน	2 ชม.
แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 18	การติดตั้งและการประกอบของใช้ในบ้าน (ต่อ)	2 ชม.
แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 19	หลักการงานประดิษฐ์	1 ชม.
แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 20	การประดิษฐ์ของใช้ (ผลิตภัณฑ์ตะกร้าถ้าวลัย)	3 ชม.
แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 21	การประดิษฐ์ของใช้ (ผลิตภัณฑ์จากไม้ไผ่(การทำบันได))	2 ชม.
แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 22	การประดิษฐ์ของตกแต่ง (หมวกสานจากไม้ไผ่)	3 ชม.
แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 23	การประดิษฐ์ของตกแต่ง (ไม้กวาดดอกหญ้า)	2 ชม.

หน่วยการเรียนรู้ที่ 4	หน่วยการเรียนรู้ที่ 4 กิจธุระในชีวิตประจำวัน	5 ชั่วโมง
แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 24	รายรับและรายจ่ายของห้องเรียน	1 ชม.
แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 25	การบันทึกรายรับและรายจ่ายของห้องเรียน	2 ชม.
แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 26	การจัดเก็บเอกสารการเงิน	2 ชม.
หน่วยการเรียนรู้ที่ 5	ก้าวทันเทคโนโลยี	7 ชั่วโมง
แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 27	รู้จักเทคโนโลยี	1 ชั่วโมง
แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 28	ส่วนประกอบของระบบเทคโนโลยี	1 ชั่วโมง
แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 29	กระบวนการเทคโนโลยี	1 ชั่วโมง
แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 30	การสร้างสิ่งของเครื่องใช้ตามกระบวนการเทคโนโลยี (1)	2 ชั่วโมง
แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 31	การสร้างสิ่งของเครื่องใช้ตามกระบวนการเทคโนโลยี (2)	2 ชั่วโมง
หน่วยการเรียนรู้ที่ 6	คอมพิวเตอร์สร้างสรรคงาน	17 ชั่วโมง
แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 32	หลักการเบื้องต้นของการแก้ปัญหา	2 ชม.
แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 33	การใช้คอมพิวเตอร์ในการหาข้อมูล	3 ชม.
แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 34	การเก็บรักษาข้อมูล	3 ชม.
แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 35	การนำเสนอข้อมูล	3 ชม.
แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 36	การใช้ซอฟต์แวร์ประยุกต์ช่วยสร้างชิ้นงาน (แผ่นพับ)	3 ชม.
แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 37	การใช้ซอฟต์แวร์ประยุกต์สร้างชิ้นงานนำเสนอข้อมูล	3 ชม.
หน่วยการเรียนรู้ที่ 7	อาชีพในฝัน	6 ชั่วโมง
แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 38	ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับอาชีพ	1 ชม.
แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 39	การสำรวจตนเอง	2 ชม.
แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 40	คุณธรรมในการประกอบอาชีพ	3 ชม.

รวม

80 ชั่วโมง

ในคู่มือการเสริมสร้างงานหัตถกรรม กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี โดย ใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ของโรงเรียนวัดหนองคุ่ม จังหวัดปราจีนบุรี เล่มนี้ เนื้อหาของคู่มือจะอยู่ในหน่วยการเรียนรู้ที่ 3 ช่างประดิษฐ์ในบ้าน แผนการเรียนรู้ที่ 20 – 23 โดยมี รูปแบบ ดังนี้

โรงเรียนวัดหนองคุ่ม อ.ประจันตคาม จ.ปราจีนบุรี
วิชาการงานอาชีพและเทคโนโลยี

หน่วยการเรียนรู้ที่ 3 ช่างประดิษฐ์ในบ้าน

ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

แผนการจัดการเรียนรู้ 8 แผน

เวลาเรียน 16 ชั่วโมง

แผนการเรียนรู้ที่	ชื่อหน่วยการเรียนรู้	เวลา (ชั่วโมง)
16	ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับการทำงานช่าง	1
17	การติดตั้งและการประกอบของใช้ในบ้าน	2
18	การติดตั้งและการประกอบของใช้ในบ้าน (ต่อ)	2
19	หลักการทำงานประดิษฐ์	1
20	การประดิษฐ์งานหัตถกรรม (ผลิตภัณฑ์ตะกร้าเถาวัลย์)	3
21	การประดิษฐ์งานหัตถกรรม (ผลิตภัณฑ์จากไม้ไผ่(การทำบันได))	2
22	การประดิษฐ์งานหัตถกรรม (หมวกสานจากไม้ไผ่)	3
23	การประดิษฐ์งานหัตถกรรม (ไม้กวาดดอกหญ้า)	2

ผังมโนทัศน์ เป้าหมายการเรียนรู้และขอบข่ายภาระงาน

3. การเสริมสร้างงานหัตถกรรมโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น

จากโครงสร้างการแบ่งเวลารายชั่วโมงในการจัดการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ซึ่งแบ่งออกเป็น 7 หน่วยการเรียนรู้ตั้งที่กล่าวมาแล้วข้างต้นนั้น ในหน่วยการเรียนรู้ที่ 3 ซึ่งก็คือหน่วยช่างประดิษฐ์ภายในบ้าน มีทั้งหมด 8 แผนการเรียนรู้ โดยในแผนการเรียนรู้ที่ 22 – 23 นั้น จะเป็นเรื่องเกี่ยวกับการเสริมสร้างงานหัตถกรรม 4 ชนิด โดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น สามารถทำออกมาเป็นแผนการเรียนรู้ได้ ดังนี้

แผนการเรียนรู้ที่ 20	การประดิษฐ์งานหัตถกรรม (การทำตะกร้าเถาวัลย์)	เวลา 3 ชั่วโมง
แผนการเรียนรู้ที่ 21	การประดิษฐ์งานหัตถกรรม (ผลิตภัณฑ์จากไม้ไผ่)	เวลา 2 ชั่วโมง
แผนการเรียนรู้ที่ 22	การประดิษฐ์งานหัตถกรรม (หมวกสานจากไม้ไผ่)	เวลา 3 ชั่วโมง
แผนการเรียนรู้ที่ 23	การประดิษฐ์งานหัตถกรรม (ไม้กวาดดอกหญ้า)	เวลา 2 ชั่วโมง

1. มาตรฐานการเรียนรู้ / ตัวชี้วัด

มาตรฐาน ง 1.1 เข้าใจการทำงาน มีความคิดมีทักษะกระบวนการทำงาน ทักษะการจัดการ ทักษะกระบวนการแก้ปัญหา ทักษะการทำงานร่วมกัน และทักษะการแสวงหาความรู้ มีคุณธรรม และลักษณะนิสัยในการทำงาน มีจิตสำนึกในการใช้พลังงาน ทรัพยากร และสิ่งแวดล้อม เพื่อการดำรงชีวิตและครอบครัว

1. อภิปรายแนวทางในการทำงานและปรับปรุงการทำงานแต่ละขั้นตอน ง.1.1 (ป.6/1)
2. ใช้ทักษะการจัดการในการทำงาน และมีทักษะการทำงานร่วมกัน ง.1.1 (ป.6/2)
3. ปฏิบัติตนอย่างมีมารยาท ในการทำงานกับครอบครัวและผู้อื่น ง.1.1 (ป.6/3)

2. จุดประสงค์การเรียนรู้สู่ตัวชี้วัด

1. บอกขั้นตอนการทำงานหัตถกรรมการทำตะกร้าจากเถาวัลย์ได้
2. ทำงานร่วมกับผู้อื่นด้วยความรับผิดชอบ และมีทักษะการทำงานเป็นทีม
3. มีทักษะในการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้น และนำความรู้ ทักษะการสร้างชิ้นงานไปประยุกต์ใช้

3. ความรู้ที่คงทน

หัตถกรรม หมายถึง งานช่างที่ทำด้วยมือ โดยถือประโยชน์ใช้สอยเป็นหลัก

4. ชิ้นงานหรือภาระงาน

- 4.1 น.ร. สามารถทำตะกร้าเถาวัลย์ได้
- 4.2 น.ร. ทราบขั้นตอนการทำตะกร้าเถาวัลย์
- 4.3 น.ร. สามารถนำความรู้ที่ได้ไปใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวันได้

5. คำถามสำคัญที่กระตุ้นให้นักเรียนเกิดความเข้าใจที่คงทน

- 5.1 ทำอย่างไรให้ทรัพยากรในท้องถิ่นคงอยู่ เพื่อใช้ประโยชน์ได้อย่างยั่งยืน
- 5.2 ประโยชน์ที่ได้รับจากการเรียนทำตะกร้าเถาวัลย์

6. ขั้นตอนการสอนและจัดกิจกรรมการเรียนรู้

6.1 ขั้นนำเข้าสู่บทเรียน

6.1.1 ครูสนทนากับนักเรียนถึงงานหัตถกรรมในท้องถิ่นที่นักเรียนรู้จัก

6.1.2 ครูให้นักเรียนทำใบงานแบบทดสอบก่อนเรียน เรื่อง “ตะกร้าเถาวัลย์” (เอกสารประกอบ ก.2)

6.1.3 ครูเชื่อมโยงงานหัตถกรรมที่นักเรียนร่วมกันแสดงความคิดเห็นพร้อมนำเข้าสู่บทเรียน เรื่องตะกร้าเถาวัลย์

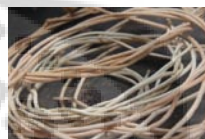
6.1.4 ครูอธิบายถึงอุปกรณ์ที่จะใช้ในการทำตะกร้าเถาวัลย์

อุปกรณ์

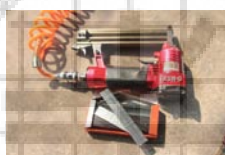
1. ไม้เสียว

2. เถาวัลย์

3. เหล็กขึ้นรูป

4. เครื่องลมยางแม็ก

5. ค้อน

6. ตลับเมตร, ตะปู, กรรไกรตัดกิ่งไม้

* **สื่อประกอบ** * อุปกรณ์ในการทำตะกร้าเถาวัลย์, ใบงานแบบทดสอบก่อนเรียน, รูปภาพงานหัตถกรรมต่างๆ ในท้องถิ่น

6.2 ขั้นสอน

6.2.1 ครูให้นักเรียนแบ่งกลุ่ม กลุ่มละ 4-5 คน

6.2.2 ครูอธิบายถึงขั้นตอน วิธีการทำตะกร้าเถาวัลย์ ซึ่งมีทั้งหมด 9 ขั้นตอน (เอกสารประกอบ ก. 1)

6.2.3 ครูให้นักเรียนแต่ละกลุ่มร่วมกันออกแบบผลงานตะกร้าเถาวัลย์

6.2.4 ครูให้แต่ละกลุ่มลงมือปฏิบัติจริง จากการออกแบบผลงาน

6.2.5 เมื่อทำผลงานเสร็จ ให้แต่ละกลุ่มส่งตัวแทนออกมาทำเสนอผลงานที่รวบรวมทั้งประโยชน์ใช้สอยของชิ้นงานที่ออกมาแนะนำเสนอ

* สื่อประกอบ * ขั้นตอนการทำตะกร้าเถาวัลย์ (เอกสารประกอบ ก.1) , รูปภาพตะกร้าเถาวัลย์ , แหล่งเรียนรู้ บ้านหนองคุ้ม ต.คำโตนด อ.ประจันตคาม จ.ปราจีนบุรี

7. การวัดและการประเมินผล

7.1 การประเมินระหว่างการจัดการเรียนรู้ จากการสัมภาษณ์ และตอบคำถาม (เอกสารประกอบ ก.3)

7.2 การประเมินเมื่อสิ้นสุดกิจกรรมการเรียนรู้ (เอกสารประกอบ ก.4 , เอกสารประกอบ ก. 5 , เอกสารประกอบ จ.)

7.3 บันทึกหลังการจัดการเรียนรู้ของครูผู้สอน (เอกสารประกอบ ก.6)

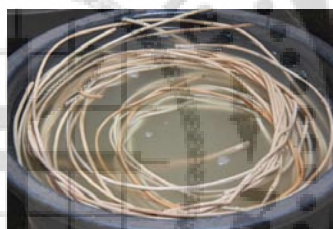

ขั้นตอนการทำตะกร้าเถาวัลย์

1. จัดหาไม้ที่จะใช้ทำกระเช้า (ไม้เสียว , เถาวัลย์) และตัดยาว 45 นิ้ว

2. นำเถาวัลย์ที่เตรียมไว้ไปแช่น้ำ เพื่อให้เถาวัลย์อ่อนตัวลง ง่ายสำหรับการตัด หลังจาก นั้น นำเถาวัลย์ขึ้นมาตากให้แห้ง

3. ตัดไม้ตามขนาดตามแบบที่วางไว้ ส่วนขนาดของกระเช้า ขนาดเล็ก มีขนาด 10 นิ้ว ขนาดกลาง มีขนาด 12 นิ้ว ขนาดใหญ่ มีขนาด 14 นิ้ว

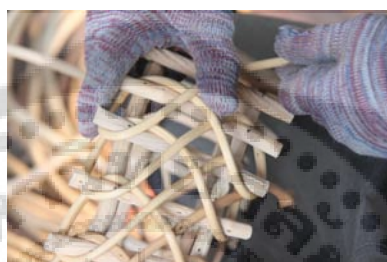
4. ขึ้นรูปกระเช้า มีฐาน ปากกระเช้า โดยที่ฐานนั้นจะต้องตัดเล็กกว่า 1 นิ้ว

5. ใช้เศษชิ้นไม้ที่ตัดไว้มายิงเข้าที่ฐานและปากกระเช้า

6. นำเถาวัลย์ที่เตรียมไว้ มาพันกับฐานกระเช้าที่เตรียมไว้ในขั้นตอนที่ 5

7. นำเถาวัลย์มาวัดและตัดเป็นหูของกระเช้า วัดจากฐานสูง 14 นิ้ว ตามแบบที่วางไว้

8. นำเถาวัลย์มาพันที่หูของกระเช้า เพื่อเพิ่มความแข็งแรง

9. หลังจากที่ทำทุกขั้นตอนเสร็จ เราก็จะได้กระเช้าตามแบบ ขั้นตอนสุดท้ายคือ การนำกระเช้าที่เราได้ มาทาเร็กเกอร์ เพื่อเพิ่มความสวยงามและป้องกันการเกิดรา

แบบทดสอบก่อนการเรียน เรื่อง “ตะกร้าเถาวัลย์”

ชื่อ..... เลขที่..... ชั้น.....

1. ให้นักเรียนบอกประโยชน์ใช้สอยของตะกร้า

.....
.....
.....
.....
.....

2. นักเรียนคิดว่ามีวัสดุอะไรบ้างที่นำมาทำตะกร้าได้

.....
.....
.....
.....

3. นักเรียนคิดว่าสามารถที่จะทำตะกร้าใช้เองได้หรือไม่ เพราะเหตุใด

.....
.....
.....
.....

แบบสัมภาษณ์ระหว่างการจัดการเรียนรู้

กลุ่มที่.....

ชื่อ-นามสกุล เลขที่.....

ชื่อ-นามสกุล เลขที่.....

ชื่อ-นามสกุล เลขที่.....

ชื่อ-นามสกุล เลขที่.....

1. นักเรียนเตรียมอุปกรณ์อะไรมาบ้างในการทำตะกร้าเถาวัลย์
2. นักเรียนเคยเห็นตะกร้าเถาวัลย์ที่ใหนมาก่อนหรือไม่
3. ให้นักเรียนบอกประโยชน์ของเถาวัลย์
4. นักเรียนบอกคุณสมบัติของอุปกรณ์ที่นำมาทำตะกร้าเถาวัลย์ได้

(.....)

ครูผู้สอน/...../.....

เอกสารประกอบ ก.4

เกณฑ์การประเมินชิ้นงาน (แบบแยกประเด็น)

ชื่อชิ้นงาน ตะกร้าเถาวัลย์

ประเด็นการประเมิน	ระดับคะแนน 4	ระดับคะแนน 3	ระดับคะแนน 2	ระดับคะแนน 1	น้ำหนัก จุดเน้น
การจัดเตรียมอุปกรณ์	อุปกรณ์ครบถ้วน	อุปกรณ์ครบเป็นส่วนใหญ่	อุปกรณ์ครบเป็นบางส่วน	อุปกรณ์ไม่ครบเป็นส่วนใหญ่	
เข้าใจขั้นตอนการทำ	เข้าใจทุกขั้นตอนของการทำตะกร้าเถาวัลย์	เข้าใจขั้นตอนการทำตะกร้าเถาวัลย์เป็นส่วนใหญ่	เข้าใจขั้นตอนการทำตะกร้าเถาวัลย์เป็นบางส่วน	ไม่เข้าใจขั้นตอนการทำตะกร้าเถาวัลย์เป็นส่วนใหญ่	
การทำงานร่วมกับผู้อื่น	สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้	สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้เป็นส่วนใหญ่	สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้เป็นบางส่วน	ไม่สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้	
ผลงานที่สำเร็จ	ถูกต้องตามขั้นตอนและสวยงาม	ถูกต้องตามขั้นตอนและสวยงามเป็นส่วนใหญ่	ถูกต้องตามขั้นตอนและสวยงามเป็นบางส่วน	ผลงานขาดความปราณีตและต้องปรับปรุงแก้ไข	

ลงชื่อ.....(ผู้สอน)

ใบงาน เรื่อง “ตะกร้าถ้าวลัย”

ชื่อ..... เลขที่..... ชั้น.....

1. ให้นักเรียนบอกวัสดุที่สามารถนำมาทำตะกร้าได้

.....

.....

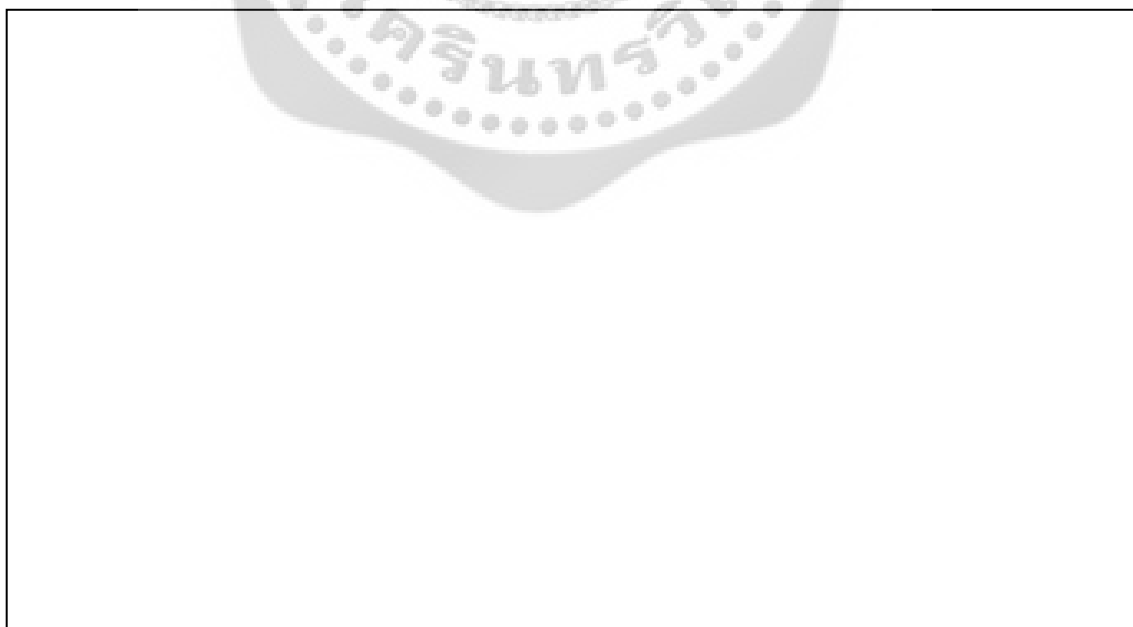
.....

.....

2. ให้นักเรียนเสนอความคิดเห็นในการนำทรัพยากรในท้องถิ่นมาประดิษฐ์เป็นงานหัตถกรรม 1 ชนิด พร้อมวาดภาพประกอบ

.....

.....

บันทึกหลังการจัดการเรียนรู้ของครูผู้สอน

วิชาที่สอน.....

เรื่องที่ทำการสอน.....

วันที่ทำการสอน.....

1. ความสำเร็จในการจัดการเรียนรู้

.....

แนวทางในการพัฒนา

.....

2. ปัญหา/อุปสรรคในการสอน

.....

แนวทางในการแก้ไข

.....

3. สิ่งที่ไม่ได้ปฏิบัติตามแผน

.....

เหตุผล

.....

4. การปรับปรุงแผนการจัดการเรียนรู้

.....

.....ครูผู้สอน

(.....)

1. มาตรฐานการเรียนรู้ / ตัวชี้วัด

มาตรฐาน ง 1.1 เข้าใจการทำงาน มีความคิดมีทักษะกระบวนการทำงาน ทักษะการจัดการ ทักษะกระบวนการแก้ปัญหา ทักษะการทำงานร่วมกัน และทักษะการแสวงหาความรู้ มีคุณธรรม และลักษณะนิสัยในการทำงาน มีจิตสำนึกในการใช้พลังงาน ทรัพยากร และสิ่งแวดล้อม เพื่อการดำรงชีวิตและครอบครัว

1. อภิปรายแนวทางในการทำงานและปรับปรุงการทำงานแต่ละขั้นตอน ง.1.1(ป.6/1)
2. ใช้ทักษะการจัดการในการทำงาน และมีทักษะการทำงานร่วมกัน ง.1.1 (ป.6/2)
3. ปฏิบัติตนอย่างมีมารยาท ในการทำงานกับครอบครัวและผู้อื่น ง.1.1 (ป.6/3)

2. จุดประสงค์การเรียนรู้สู่ตัวชี้วัด

1. บอกขั้นตอนการทำงานหัตถกรรมผลิตภัณฑ์จากไม้ไผ่ (การทำบ้านไผ่) ได้
2. ทำงานร่วมกับผู้อื่นด้วยความรับผิดชอบ และมีทักษะการทำงานเป็นทีม
3. มีทักษะในการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้น และนำความรู้ ทักษะการสร้างชิ้นงานไปประยุกต์ใช้

3. ความรู้ที่คงทน

ไผ่พืชที่มีคุณประโยชน์หลายอย่าง โดยแบ่งเป็น 2 ด้านใหญ่ ๆ คือ ด้านอนุรักษ์ ไม้เป็นพืชที่ช่วยในการเพิ่มพื้นที่สีเขียวให้ผืนป่า โดยเฉพาะในป่าเบญจพรรณจะมีไผ่เป็นไม้ที่พบได้ทั่วไป ขยายพันธุ์เร็ว ซึ่งในส่วนของลำต้นและรากไผ่จะสามารถดูดซับน้ำเก็บไว้ เพื่อสร้างความอุดมสมบูรณ์ให้ผืนดิน อีกทั้งยังช่วยยึดเกาะหน้าดินเพื่อป้องกันการพังทลายได้เป็นอย่างดี และด้านเศรษฐกิจ ในเชิงเศรษฐกิจจัดได้ว่าไผ่เป็นไม้เศรษฐกิจที่มีการนำไปใช้ประโยชน์ได้หลากหลายที่สุดในทุก ๆ ส่วน

4. ชิ้นงานหรือภาระงาน

- 4.1 น.ร. สามารถทำผลิตภัณฑ์จากไม้ไผ่ (การทำบันได)ได้
- 4.2 น.ร. ทราบขั้นตอนการทำผลิตภัณฑ์จากไม้ไผ่ (การทำบันได)
- 4.3 น.ร. สามารถนำความรู้ที่ได้ไปใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวันได้

5. คำถามสำคัญที่กระตุ้นให้นักเรียนเกิดความเข้าใจที่คงทน

- 5.1 บอกประโยชน์ของไม้ไผ่
- 5.2 บอกลักษณะที่แตกต่างของไม้ไผ่กับพืชอื่นได้อย่างถูกต้อง

6. ขั้นตอนการสอนและจัดกิจกรรมการเรียนรู้

6.1 ขั้นนำเข้าสู่บทเรียน

- 6.1.1 ครูสนทนากับนักเรียนถึงลักษณะเด่นและประโยชน์ของไม้ไผ่
- 6.1.2 นักเรียนทำใบงานแบบทดสอบก่อนเรียน เรื่อง “การทำบันไดไม้ไผ่” (เอกสารประกอบ ข.2)
- 6.1.3 ครูเชื่อมโยงการสนทนาเรื่องไม้ไผ่ที่นักเรียนร่วมกันแสดงความคิดเห็นพร้อมนำเข้าสู่บทเรียน เรื่องการทำผลิตภัณฑ์จากไม้ไผ่ การทำบันได
- 6.1.4 ครูอธิบายเครื่องมือที่จะใช้ในการทำบันไดไม้ไผ่

อุปกรณ์

1. ไม้ไผ่

2. เลื่อย, ค้อน, สิ่ว, มีด, ตะปู, ตลับเมตร

* สื่อประกอบ* - ใบงานแบบทดสอบก่อนเรียน , รูปภาพงานหัตถกรรมต่างๆในท้องถิ่น

6.2 ชั้นสอน

6.2.1 ให้นักเรียนแบ่งกลุ่ม กลุ่มละ 4-5 คน

6.2.2 ครูอธิบายถึงขั้นตอน วิธีการทำการทำบันไดไม้ไผ่ ซึ่งมี 7 ขั้นตอน

(เอกสารประกอบ ข. 1)

6.2.3 ให้นักเรียนแต่ละกลุ่มร่วมกันทำแบบร่างโครงสร้างการทำบันไดไม้ไผ่

6.2.4 แต่ละกลุ่มลงมือปฏิบัติจริง จากแบบร่างโครงสร้างการทำบันไดไม้ไผ่

6.2.5 เมื่อทำผลงานเสร็จ ให้แต่ละกลุ่มส่งตัวแทนออกมาทำเสนอผลงานที่ทำ

รวมทั้งประโยชน์ใช้สอยของชิ้นงานที่ออกมานำเสนอ

* สื่อประกอบ* ขั้นตอนการทำบันไดไม้ไผ่ , รูปภาพประกอบการทำบันไดไม้ไผ่,แหล่งเรียนรู้ บ้านโพธิ์งาม ต.โพธิ์งาม อ.ประจันตคาม จ.ปราจีนบุรี

7. การวัดและการประเมินผล

7.1 การประเมินระหว่างการจัดการเรียนรู้ จากการสัมภาษณ์ และตอบคำถาม

(เอกสารประกอบ ข.3)

7.2 การประเมินเมื่อสิ้นสุดกิจกรรมการเรียนรู้ (เอกสารประกอบ ข.4 , เอกสารประกอบ ข. 5 , เอกสารประกอบ จ.)

7.3 บันทึกหลังการจัดการเรียนรู้ของครูผู้สอน (เอกสารประกอบ ข.6)

ขั้นตอนการทำบันไดจากไม้ไผ่

1. เลือกไม้ไผ่มา 2 ลำให้ได้ขนาดที่ใกล้เคียงกัน วัดความยาวของไม้ไผ่ขนาด 2 เมตร หรือตามความต้องการใช้สอย แล้วใช้เลื่อยตัด

2. เลือกไม้ไผ่ขนาดเล็กไว้สำหรับทำเป็นขั้นบันได แล้วเลื่อยเป็นท่อน ความยาวท่อนละ 30 – 40 เซนติเมตร แล้วเหลาปลายให้เล็กเพื่อสำหรับใส่ในช่องที่เจาะได้

3. นำไม้ไผ่ทั้ง 2 ลำ ขนาดยาว วางในบล็อกรถเพื่อล๊อคไม่ให้ไม้ไผ่เลื่อน ซึ่งเป็นภูมิปัญญาชาวบ้านในการยึดไม้ไม่ให้เคลื่อน

4. กำหนดตำแหน่งเพื่อเตรียมเจาะช่องใส่ชั้นบันได โดยใช้ตลับเมตรวัดระยะห่าง หรือใช้ไม้ที่เตรียมขนาดไว้พอดีตามที่ต้องการวัดระยะ

5. ใช้สิ่วและค้อนเจาะช่องตามตำแหน่งที่กำหนดไว้ สำหรับใส่ชั้นบันได

6. นำไม้ไผ่ท่อนเล็กที่เลื่อยเตรียมไว้สำหรับทำเป็นชั้นบันได ใส่ในช่องที่เจาะไว้

7. นำตะปูมาตอกตรึงไม้ไผ่ท่อนเล็กกับท่อนใหญ่ให้ติดกัน เพื่อให้มีความคงทน

แบบทดสอบก่อนการเรียน เรื่อง “ผลิตภัณฑ์จากไม้ไผ่”

ชื่อ..... เลขที่..... ชั้น.....

1. ให้นักเรียนบอกส่วนประกอบของต้นไผ่

.....

.....

.....

.....

.....

2. นักเรียนคิดว่า “ไผ่” นำมาทำประโยชน์อะไรได้บ้าง

.....

.....

.....

.....

.....

3. นักเรียนคิดว่าสามารถที่งานหัตถกรรมจากไม้ไผ่อย่างอื่นอีกได้หรือไม่ ถ้าทำได้นักเรียนคิดว่าจะทำอะไร พร้อมทั้งอธิบาย

.....

.....

.....

.....

.....

แบบสัมภาษณ์ระหว่างการจัดการเรียนรู้

กลุ่มที่.....

ชื่อ-นามสกุล เลขที่.....

ชื่อ-นามสกุล เลขที่.....

ชื่อ-นามสกุล เลขที่.....

ชื่อ-นามสกุล เลขที่.....

1. ให้นักเรียนบอกประโยชน์ของไม้ไผ่
2. นักเรียนคิดว่าไม้ไผ่เอามาทำเครื่องจักสานอะไรได้บ้าง
3. ให้นักเรียนบอกขั้นตอนการทำบ้านไผ่จากไม้ไผ่
4. นักเรียนบอกคุณสมบัติของอุปกรณ์ที่นำมาทำบ้านไผ่จากไม้ไผ่ได้

(.....)

ครูผู้สอน/...../.....

เกณฑ์การประเมินชิ้นงาน (แบบแยกประเด็น)

ชื่อชิ้นงาน การทำบันไดไม้ไผ่

ประเด็นการประเมิน	ระดับคะแนน	ระดับคะแนน	ระดับคะแนน	ระดับคะแนน	น้ำหนัก จุดเน้น
	4	3	2	1	
การจัดเตรียมอุปกรณ์	อุปกรณ์ครบถ้วน	อุปกรณ์ครบเป็นส่วนใหญ่	อุปกรณ์ครบเป็นบางส่วน	อุปกรณ์ไม่ครบเป็นส่วนใหญ่	
เข้าใจขั้นตอนการทำ	เข้าใจทุกขั้นตอนของการทำบันไดไม้ไผ่	เข้าใจขั้นตอนการทำบันไดไม้ไผ่เป็นส่วนใหญ่	เข้าใจขั้นตอนการทำบันไดไม้ไผ่เป็นบางส่วน	ไม่เข้าใจขั้นตอนการทำบันไดไม้ไผ่เป็นส่วนใหญ่	
การทำงานร่วมกับผู้อื่น	สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้	สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้เป็นส่วนใหญ่	สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้เป็นบางส่วน	ไม่สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้	
ผลงานที่สำเร็จ	ถูกต้องตามขั้นตอนและสวยงาม	ถูกต้องตามขั้นตอนและสวยงามเป็นส่วนใหญ่	ถูกต้องตามขั้นตอนและสวยงามเป็นบางส่วน	ผลงานขาดความปราณีตและต้องปรับปรุงแก้ไข	

ลงชื่อ.....(ผู้สอน)

บันทึกหลังการจัดการเรียนรู้ของครูผู้สอน

วิชาที่สอน.....

เรื่องที่ทำการสอน.....

วันที่ทำการสอน.....

1. ความสำเร็จในการจัดการเรียนรู้

.....

แนวทางในการพัฒนา

.....

2. ปัญหา/อุปสรรคในการสอน

.....

แนวทางในการแก้ไข

.....

3. สิ่งที่ไม่ได้ปฏิบัติตามแผน

.....

เหตุผล

.....

4. การปรับปรุงแผนการจัดการเรียนรู้

.....

.....ครูผู้สอน

(.....)

1. มาตรฐานการเรียนรู้ / ตัวชี้วัด

มาตรฐาน ง 1.1 เข้าใจการทำงาน มีความคิดมีทักษะกระบวนการทำงาน ทักษะการจัดการ ทักษะกระบวนการแก้ปัญหา ทักษะการทำงานร่วมกัน และทักษะการแสวงหาความรู้ มีคุณธรรม และลักษณะนิสัยในการทำงาน มีจิตสำนึกในการใช้พลังงาน ทรัพยากร และสิ่งแวดล้อม เพื่อการดำรงชีวิตและครอบครัว

1. อภิปรายแนวทางในการทำงานและปรับปรุงการทำงานแต่ละขั้นตอน ง.1.1 (ป.6/1)
2. ใช้ทักษะการจัดการในการทำงาน และมีทักษะการทำงานร่วมกัน ง.1.1 (ป.6/2)
3. ปฏิบัติตนอย่างมีมารยาท ในการทำงานกับครอบครัวและผู้อื่น ง.1.1 (ป.6/3)

2. จุดประสงค์การเรียนรู้สู่ตัวชี้วัด

1. บอกขั้นตอนการทำหมวกสานจากไม้ไผ่ได้
2. ทำงานร่วมกับผู้อื่นด้วยความรับผิดชอบ และมีทักษะการทำงานเป็นทีม
3. มีทักษะในการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้น และนำความรู้ ทักษะการสร้างชิ้นงานไป

ประยุกต์ใช้

3. ความรู้ที่คงทน

เครื่องจักสานคือ ภาชนะ เครื่องมือ เครื่องใช้ ที่ทำขึ้นจากวิธีการจัก สาน ถัก ทอ จากวัสดุที่หาได้ง่ายและมีอยู่ตามท้องถิ่น เช่น หวาย ไม้ไผ่ ไบลาน กก ฟาง ก้านและใบมะพร้าว ฯลฯ โดยการสาน คือ การเอาตอก กก ไบลาน หรือวัสดุอย่างใดอย่างหนึ่งมาไขว้ขัดกันทำเป็นภาชนะหรือเครื่องใช้ต่าง ๆ เช่น เสื่อ กระบุง ตะกร้า หมวกสาน เข่ง เป็นต้น

4. ชิ้นงานหรือภาระงาน

- 4.1 น.ร. สามารถทำหมวกสานจากไม้ไผ่ได้
- 4.2 น.ร. ทราบขั้นตอนการทำหมวกสานจากไม้ไผ่
- 4.3 น.ร. สามารถนำความรู้ที่ได้ไปใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวันได้

5. คำถามสำคัญที่กระตุ้นให้นักเรียนเกิดความเข้าใจที่คงทน

5.1 บอกเครื่องมือ เครื่องใช้ หรือภาชนะ ที่มาจากการสานได้

5.2 บอกวัสดุที่สามารถนำมาใช้ในการสาน เพื่อให้เกิดเครื่องมือ เครื่องใช้ได้

6. ขั้นตอนการสอนและจัดกิจกรรมการเรียนรู้

6.1 ขั้นนำเข้าสู่บทเรียน

6.1.1 นักเรียนทำใบงานแบบทดสอบก่อนเรียน เรื่องการทำหมวกสานจากไม้ไผ่ (เอกสารประกอบ ค. 2)

6.1.2 ครูสนทนากับนักเรียนถึงงานหัตถกรรมจักสานในท้องถิ่นที่นักเรียนรู้จัก

6.1.3 ครูเชื่อมโยงงานหัตถกรรมที่นักเรียนร่วมกันแสดงความคิดเห็นพร้อมนำเข้าสู่บทเรียน เรื่องการทำหมวกสานจากไม้ไผ่

6.1.4 ครูอธิบายอุปกรณ์ที่จะนำมาใช้ทำหมวกสานจากไม้ไผ่

อุปกรณ์

1. ตอก

2. จักรเย็บผ้า

3. ต้าย , กรรไกร

* **สื่อประกอบ** * อุปกรณ์ , ใบงานแบบทดสอบก่อนเรียน , รูปภาพงานจักสานเครื่องมือ เครื่องใช้ต่างๆ

6.2 ขั้นสอน

6.2.1 ให้นักเรียนแบ่งกลุ่ม กลุ่มละ 4-5 คน

6.2.2 ครูอธิบายถึงขั้นตอน วิธีการทำหมวกสานจากไม้ไผ่ ซึ่งมีทั้งหมด 4 ขั้นตอน (เอกสารประกอบ ค.1)

6.2.3 ให้นักเรียนแต่ละกลุ่มร่วมกันออกแบบผลงานหมวกสานจากไม้ไผ่

6.2.4 แต่ละกลุ่มลงมือปฏิบัติจริง จากการออกแบบผลงาน

6.2.5 เมื่อทำผลงานเสร็จ ให้แต่ละกลุ่มส่งตัวแทนออกมาทำเสนอผลงานที่ทำ รวมทั้งประโยชน์ใช้สอยของชิ้นงานที่ออกมาเสนอ

* **สื่อประกอบ** * ขั้นตอนการทำหมวกสานจากไม้ไผ่ , รูปภาพหมวกสานจากไม้ไผ่ , แหล่งเรียนรู้ บ้านคลองก้านเหลือง ต.คำโตนด อ.ประจันตคาม จ.ปราจีนบุรี

7. การวัดและการประเมินผล

7.1 การประเมินระหว่างการจัดการเรียนรู้ จากการสัมภาษณ์ และตอบคำถาม (เอกสารประกอบ ค.3)

7.2 การประเมินเมื่อสิ้นสุดกิจกรรมการเรียนรู้ (เอกสารประกอบ ค.4 , เอกสารประกอบ ค. 5 , เอกสารประกอบ จ.)

7.3 บันทึกหลังการจัดการเรียนรู้ของครูผู้สอน (เอกสารประกอบ ค.6)

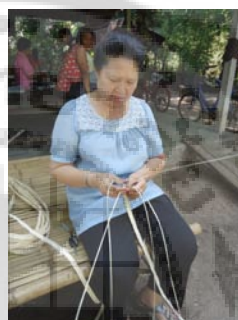

ขั้นตอนการทำหมวกสานจากไม้ไผ่

1. นำไม้ไผ่มาจักตอก หรือ สามารถหาซื้อตอกสำเร็จรูปที่มีขายตามท้องตลาดได้

2. นำตอกที่ได้มาสานเป็นลายเส้นตามรูปภาพ

3. นำเส้นตอกที่สานเสร็จเรียบร้อยแล้วมาเย็บขึ้นรูปหมวกโดยจักรเย็บผ้า

4. ตกแต่งหมวกที่ทำสำเร็จแล้วให้สวยงาม

แบบทดสอบก่อนการเรียน เรื่อง “หมวกสานจากไม้ไผ่”

ชื่อ..... เลขที่..... ชั้น.....

1. ให้นักเรียนบอกส่วนประกอบของต้นไผ่

.....

.....

.....

.....

.....

2. นักเรียนคิดว่า “ไผ่” นำมาทำประโยชน์อะไรได้บ้าง

.....

.....

.....

.....

.....

3. นักเรียนคิดว่าสามารถที่งานหัตถกรรมจากไม้ไผ่อย่างอื่นอีกได้หรือไม่ ถ้าทำได้นักเรียนคิดว่าจะทำอะไร พร้อมทั้งอธิบาย

.....

.....

.....

.....

.....

แบบสัมภาษณ์ระหว่างการจัดการเรียนรู้

กลุ่มที่.....

ชื่อ-นามสกุล เลขที่.....

ชื่อ-นามสกุล เลขที่.....

ชื่อ-นามสกุล เลขที่.....

ชื่อ-นามสกุล เลขที่.....

1. นักเรียนคิดว่าการทำเครื่องจักสานนั้นสามารถใช้วัสดุอะไรได้อีกนอกจากไม้ไผ่
2. นักเรียนสามารถบอกแหล่งผลิต และ จำหน่าย หมวกสานจากไม้ไผ่ในท้องถิ่นได้
3. นักเรียนบอกขั้นตอนการทำหมวกสานจากไม้ไผ่
4. นักเรียนบอกผลิตภัณฑ์ที่ทำจากไม้ไผ่ซึ่งเป็นพืชเศรษฐกิจของท้องถิ่น

(.....)

ครูผู้สอน/...../.....

เกณฑ์การประเมินชิ้นงาน (แบบแยกประเด็น)

ชื่อชิ้นงาน การทำหมวกสานจากไม้ไผ่

ประเด็นการประเมิน	ระดับคะแนน	ระดับคะแนน	ระดับคะแนน	ระดับคะแนน	น้ำหนัก จุดเน้น
	4	3	2	1	
การจัดเตรียมอุปกรณ์	อุปกรณ์ครบถ้วน	อุปกรณ์ครบเป็นส่วนใหญ่	อุปกรณ์ครบเป็นบางส่วน	อุปกรณ์ไม่ครบเป็นส่วนใหญ่	
เข้าใจขั้นตอนการทำงาน	เข้าใจทุกขั้นตอนการทำงานหมวกสานจากไม้ไผ่	เข้าใจขั้นตอนการทำงานหมวกสานจากไม้ไผ่เป็นส่วนใหญ่	เข้าใจขั้นตอนการทำงานหมวกสานจากไม้ไผ่เป็นบางส่วน	ไม่เข้าใจขั้นตอนการทำงานหมวกสานจากไม้ไผ่เป็นส่วนใหญ่	
การทำงานร่วมกับผู้อื่น	สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้	สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้เป็นส่วนใหญ่	สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้เป็นบางส่วน	ไม่สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้	
ผลงานที่สำเร็จ	ถูกต้องตามขั้นตอนและสวยงาม	ถูกต้องตามขั้นตอนและสวยงามเป็นส่วนใหญ่	ถูกต้องตามขั้นตอนและสวยงามเป็นบางส่วน	ผลงานขาดความประณีตและต้องปรับปรุงแก้ไข	

ลงชื่อ.....(ผู้สอน)

ใบงาน เรื่อง “การทำหมวกสานจากไม้ไผ่”

1. ให้นักเรียนบอกชื่อ ภาชนะ เครื่องมือ เครื่องใช้ที่มาจากการจักสาน 5 ชนิด พร้อมทั้งบอกประโยชน์ใช้สอย

-
-
-
-
-

2. ให้นักเรียนบอกวัสดุ ที่สามารถนำมาทำเครื่องจักสานได้ 5 ชนิด

-
-
-
-
-

3. ถ้านักเรียนต้องทำงานจักสาน 1 ชนิด นักเรียนจะทำเครื่องจักสานอะไร เพราะเหตุใด

.....
.....
.....
.....
.....

บันทึกหลังการจัดการเรียนรู้ของครูผู้สอน

วิชาที่สอน.....

เรื่องที่ทำการสอน.....

วันที่ทำการสอน.....

1. ความสำเร็จในการจัดการเรียนรู้

.....

แนวทางในการพัฒนา

.....

2. ปัญหา/อุปสรรคในการสอน

.....

แนวทางในการแก้ไข

.....

3. สิ่งที่ไม่ได้ปฏิบัติตามแผน

.....

เหตุผล

.....

4. การปรับปรุงแผนการจัดการเรียนรู้

.....

.....ครูผู้สอน

(.....)

1. มาตรฐานการเรียนรู้ / ตัวชี้วัด

มาตรฐาน ง 1.1 เข้าใจการทำงาน มีความคิดมีทักษะกระบวนการทำงาน ทักษะการจัดการ ทักษะกระบวนการแก้ปัญหา ทักษะการทำงานร่วมกัน และทักษะการแสวงหาความรู้ มีคุณธรรม และลักษณะนิสัยในการทำงาน มีจิตสำนึกในการใช้พลังงาน ทรัพยากร และสิ่งแวดล้อม เพื่อการดำรงชีวิตและครอบครัว

1. อภิปรายแนวทางในการทำงานและปรับปรุงการทำงานแต่ละขั้นตอน ง.1.1(ป.6/1)
2. ใช้ทักษะการจัดการในการทำงาน และมีทักษะการทำงานร่วมกัน ง.1.1 (ป.6/2)
3. ปฏิบัติตนอย่างมีมารยาท ในการทำงานกับ ครอบครัวและผู้อื่น ง.1.1 (ป.6/3)

2. จุดประสงค์การเรียนรู้สู่ตัวชี้วัด

1. บอกขั้นตอนการทำไม้กวาดดอกหญ้าได้
2. ทำงานร่วมกับผู้อื่นด้วยความรับผิดชอบ และมีทักษะการทำงานเป็นทีม
3. มีทักษะในการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้น และนำความรู้ ทักษะการสร้างชิ้นงานไป

ประยุกต์ใช้

3. ความรู้ที่คงทน

ไม้กวาด เป็นอุปกรณ์ที่ยังจำเป็นต้องใช้ภายในครอบครัว และมีคุณสมบัติที่แตกต่างกันของไม้กวาดแต่ละชนิด แม้ปัจจุบันบางบ้านได้นำเครื่องดูดฝุ่นเข้ามาใช้บ้างแล้ว แต่ก็ยังมีบ้านและสถานที่ต่าง ๆ อีกจำนวนไม่น้อย ที่ต้องการใช้ไม้กวาด ดังนั้น การทำไม้กวาดเพื่อจำหน่าย จึงเป็นการเสริมรายได้อีกทางหนึ่งให้กับครอบครัวได้

4. ชิ้นงานหรือภาระงาน

- 4.1 น.ร. สามารถทำไม้กวาดดอกหญ้าได้
- 4.2 น.ร. ทราบขั้นตอนการทำไม้กวาดดอกหญ้า
- 4.3 น.ร. สามารถนำความรู้ที่ได้ไปใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวันได้

5. คำถามสำคัญที่กระตุ้นให้นักเรียนเกิดความเข้าใจที่คงทน

- 5.1 เปรียบเทียบข้อดีและข้อเสียระหว่างการใช้ไม้กวาดดอกหญ้ากับการใช้เครื่องดูดฝุ่น
- 5.2 บอกลักษณะการใช้งานของไม้กวาดแต่ละชนิด

6. ขั้นตอนการสอนและจัดกิจกรรมการเรียนรู้

6.1 ขั้นนำเข้าสู่บทเรียน

- 6.1.1 นักเรียนทำใบงานแบบทดสอบก่อนเรียน เรื่อง “การทำไม้กวาดดอกหญ้า”
(เอกสารประกอบ ง.2)
- 6.1.2 ครูสนทนากับนักเรียนถึงอุปกรณ์ในการทำความสะดวกคร้วเรือนที่นักเรียนรู้จัก
- 6.1.3 ครูเชื่อมโยงเรื่องอุปกรณ์การทำความสะอาดในครัวเรือนที่นักเรียนร่วมกันแสดงความคิดเห็นพร้อมนำเข้าสู่บทเรียน เรื่อง ไม้กวาดดอกหญ้า
- 6.1.4 ครูอธิบายถึงอุปกรณ์ที่นำมาใช้ทำไม้กวาดดอกหญ้า

อุปกรณ์

1. ดอกหญ้า
2. ไม้ไผ่รวก

3. น้ำมันยางและชันเพื่อใช้ประสานดอกแวมให้เป็นเนื้อเดียวกัน , เชือกไนล่อน , แปรงทาสีตะปู ค้อนดอกตะปู

* สื่อประกอบ* อุปกรณ์ , ใบงานแบบทดสอบก่อนเรียน , รูปภาพอุปกรณ์การทำความสะอาดในครัวเรือน

6.2 ชั้นสอน

6.2.1 ให้นักเรียนแบ่งกลุ่ม กลุ่มละ 4-5 คน

6.2.2 ครูอธิบายถึงขั้นตอน วิธีการทำไม้กวาดดอกหญ้า ซึ่งมีทั้งหมด 5 ขั้นตอน
(เอกสารประกอบ ง.1)

6.2.3 แต่ละกลุ่มลงมือปฏิบัติจริง

6.2.4 เมื่อทำผลงานเสร็จ ให้แต่ละกลุ่มส่งตัวแทนออกมาทำเสนอผลงานที่ทำ
รวมทั้งประโยชน์ใช้สอยของชิ้นงานที่ออกมาแนะนำเสนอ

* สื่อประกอบ* ขั้นตอนการทำไม้กวาดดอกหญ้า , รูปภาพไม้กวาดดอกหญ้า , แหล่ง
เรียนรู้การทำไม้กวาดดอกหญ้า บ้านโง้ง ต.โพธิ์งาม อ.ประจันตคาม จ.ปราจีนบุรี

7. การวัดและการประเมินผล

7.1 การประเมินระหว่างการจัดการเรียนรู้ จากการสัมภาษณ์ และตอบคำถาม
(เอกสารประกอบ ง.3)

7.2 การประเมินเมื่อสิ้นสุดกิจกรรมการเรียนรู้ (เอกสารประกอบ ง.4 , เอกสาร
ประกอบ ง. 5 , เอกสารประกอบ จ.)

7.3 บันทึกหลังการจัดการเรียนรู้ของครูผู้สอน (เอกสารประกอบ ง.6)

ขั้นตอนการทำไม้กวาดดอกหญ้า

- นำดอกหญ้ามาตากแดดให้แห้ง นำดอกหญ้ามาตีหรือฟาดกับพื้น เพื่อให้ดอกหญ้าดอกเล็ก ๆ หลุดออกให้ เหลือแต่ก้านเล็ก ๆ แกะก้านดอกหญ้าออกจากต้น จะได้ดอกหญ้าสำหรับทำไม้กวาด ดังภาพ

- นำดอกหญ้าที่ได้มัดรวมกันประมาณ 1 กำมือ

การมัดช่อดอกหญ้า ให้ได้ขนาดประมาณ 1 กำมือ

- ใช้เชือกฟางหรือเชือกในลอนสอยเข้ากับเข็มเย็บกระสอบแล้วแทงเข้าตรง กลางมัดดอกหญ้า แล้ว ถักไปถักมาประมาณ 3-4 ชั้นพร้อมทั้งจัดมัดดอกหญ้าให้แบนราบ ใช้มีดตัดโคนรัดดอกหญ้าที่ถัก แล้วให้เสมอมันเป็นระเบียบสวยงาม

- ใช้ด้ามไม้ไผ่รวกเสียบตรงกลางหรืออาจจะใช้ต้นดอกหญ้า 8-10 ต้น มัดรวมกันแทนไม้ไผ่รวกก็ได้ แล้วตอกตะปูขนาด 1 นิ้ว 2 ตัว เพื่อให้มัดดอกหญ้ากับด้ามให้แน่น
- ใช้น้ำมันยางหรือชันผสมน้ำมันก๊าดทาโดยใช้แปรงจุ่มและทาบริเวณที่ตัว เพื่อเพิ่มความคงทนให้ ดอกหญ้าที่มัดรวมกันไว้ติดทน ไม่หลุดง่ายเวลาใช้งาน

แบบทดสอบก่อนการเรียน เรื่อง “ไม้กวาดดอกหญ้า”

ชื่อ..... เลขที่..... ชั้น.....

1. ให้นักเรียนบอกพืชชนิดอื่นที่สามารถนำมาทำไม้กวาดได้

.....

2. นักเรียนคิดว่า ดอกหญ้า นอกจากจะนำมาทำไม้กวาดแล้วยังนำมาทำประโยชน์อะไรได้อีกบ้าง

.....

3. นักเรียนคิดว่านอกจากไม้กวาดดอกหญ้าแล้ว นักเรียนสามารถที่จะทำเครื่องใช้ภายในบ้านอื่นๆได้หรือไม่ เพราะอะไร

.....

แบบสัมภาษณ์ระหว่างการจัดการเรียนรู้

กลุ่มที่.....

ชื่อ-นามสกุล เลขที่.....

ชื่อ-นามสกุล เลขที่.....

ชื่อ-นามสกุล เลขที่.....

ชื่อ-นามสกุล เลขที่.....

1. นักเรียนคิดว่าการทำงานไม้กวาดนั้นสามารถใช้วัสดุอะไรได้อีกนอกจากดอกหญ้า
2. นักเรียนสามารถบอกแหล่งผลิต และ จำหน่าย ไม้กวาดดอกหญ้าในท้องถิ่นได้
3. นักเรียนบอกขั้นตอนการทำงานไม้กวาดดอกหญ้า
4. นักเรียนบอกเครื่องใช้สำหรับทำความสะอาด

(.....)

ครูผู้สอน/...../.....

เกณฑ์การประเมินชิ้นงาน (แบบแยกประเด็น)

ชื่อชิ้นงาน การทำไม้กวาดดอกหญ้า

ประเด็นการประเมิน	ระดับคะแนน	ระดับคะแนน	ระดับคะแนน	ระดับคะแนน	น้ำหนัก จุดเน้น
	4	3	2	1	
การจัดเตรียมอุปกรณ์	อุปกรณ์ครบถ้วน	อุปกรณ์ครบเป็นส่วนใหญ่	อุปกรณ์ครบเป็นบางส่วน	อุปกรณ์ไม่ครบเป็นส่วนใหญ่	
เข้าใจขั้นตอนการทำ	เข้าใจทุกขั้นตอนของการทำไม้กวาดดอกหญ้า	เข้าใจขั้นตอนการทำไม้กวาดดอกหญ้าเป็นส่วนใหญ่	เข้าใจขั้นตอนการทำไม้กวาดดอกหญ้าเป็นบางส่วน	ไม่เข้าใจขั้นตอนการทำไม้กวาดดอกหญ้าเป็นส่วนใหญ่	
การทำงานร่วมกับผู้อื่น	สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้	สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้เป็นส่วนใหญ่	สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้เป็นบางส่วน	ไม่สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้	
ผลงานที่สำเร็จ	ถูกต้องตามขั้นตอนและสวยงาม	ถูกต้องตามขั้นตอนและสวยงามเป็นส่วนใหญ่	ถูกต้องตามขั้นตอนและสวยงามเป็นบางส่วน	ผลงานขาดความปราณีตและต้องปรับปรุงแก้ไข	

ลงชื่อ.....(ผู้สอน)

ใบงานที่ 4

เรื่อง “การทำไม้กวาดดอกหญ้า”

1. ให้นักเรียนบอกชนิดของไม้กวาดที่รู้จัก 3 ชนิด พร้อมทั้งอธิบายถึงประโยชน์ใช้สอย

1.1

.....

1.2

.....

1.3

.....

2. ให้นักเรียนบอกวัสดุที่สามารถนำมาทำไม้กวาดได้

.....

.....

.....

.....

.....

3. ให้นักเรียนเปรียบเทียบข้อดีและข้อเสียระหว่างการใช้ไม้กวาดกับการใช้เครื่องดูดฝุ่น

.....

.....

.....

.....

.....

.....

บันทึกหลังการจัดการเรียนรู้ของครูผู้สอน

วิชาที่สอน.....

เรื่องที่ทำการสอน.....

วันที่ทำการสอน.....

1. ความสำเร็จในการจัดการเรียนรู้

.....

แนวทางในการพัฒนา

.....

2. ปัญหา/อุปสรรคในการสอน

.....

แนวทางในการแก้ไข

.....

3. สิ่งที่ไม่ได้ปฏิบัติตามแผน

.....

เหตุผล

.....

4. การปรับปรุงแผนการจัดการเรียนรู้

.....

..... ครูผู้สอน

(.....)

เอกสารประกอบ จ.

แบบประเมินทักษะการปฏิบัติงานกลุ่ม
วิชาการงานอาชีพและเทคโนโลยี ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6
 วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

ที่	ทักษะการแสดงออกระหว่างปฏิบัติงาน กลุ่มที่.....	ผลการประเมินบุคคลตาม เลขที่				
1	รู้จักการวางแผนการทำงานเป็นกลุ่ม					
2	ทำงานตามขั้นตอนของแผนที่วางไว้					
3	รับฟังความคิดเห็นและแสดงความคิดเห็น					
4	ให้ความร่วมมือในการปฏิบัติงานกลุ่ม					
5	มีความกระตือรือร้นและรับผิดชอบต่อหน้าที่					
5	ทำงานด้วยความระมัดระวัง					
6	เป็นผู้นำและผู้ตามที่ดี					
7	ใช้สื่อ /วัสดุ /อุปกรณ์/เครื่องมือได้ถูกต้องและประหยัด					
8	เก็บสื่อ วัสดุอุปกรณ์และรักษาความสะอาดของสถานที่เรียน หรือปฏิบัติงาน					
9	ทำงานเสร็จทันตามเวลา					
10	สามารถนำความรู้/ผลงานการปฏิบัติไปใช้ในชีวิต ประจำวันได้					
รวมคะแนน						

เกณฑ์การให้คะแนน

5 คะแนน= ดีมาก 4 คะแนน= ดี 3 คะแนน= ปานกลาง 2 คะแนน= พอใช้ 1 คะแนน= ปรับปรุง

เกณฑ์การประเมิน

นักเรียนได้คะแนนจากการประเมินทักษะการปฏิบัติงานกลุ่มไม่น้อยกว่าร้อยละ 70 (35 คะแนน)

ลงชื่อ.....ผู้ประเมิน

(.....)

ครูผู้สอน

หนังสืออ้างอิง

- กรมวิชาการ. (2542). *สรุปผลการประเมินสัมมนา เรื่อง การพัฒนาหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนจากภูมิปัญญาท้องถิ่น*. กรุงเทพฯ: กองวิจัยทางการศึกษา สำนักงาน ฯ.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). *หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551*. กรุงเทพฯ: องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์.
- นุชลี คล้ายวันเพ็ญ. (2553). *การนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนของครูโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตพระนคร*. สารนิพนธ์ กศ.ม. (บริหารการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- ประเวศ วะสี. (2534). *การศึกษาชาติกับภูมิปัญญาท้องถิ่นในการสัมมนาทางวิชาการ เรื่อง ภูมิปัญญากับการดำเนินงานด้านวัฒนธรรมกับการพัฒนาชนบท*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ.
- ภาวดี เกตุกุ. (2541). *ผลการสอนโดยใช้ชุดการเรียนภูมิปัญญาไทยทางวิทยาศาสตร์ที่มีต่อความสามารถในการนำเสนอผลงานทางวิทยาศาสตร์และค่านิยมต่อภูมิปัญญาไทยทางวิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2*. ปริญญาานิพนธ์ กศ.ม. (การมัธยมศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- รัตนะ บัวสนธ์. (2535). *การพัฒนาหลักสูตรและการเรียนการสอนเพื่อถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น : กรณีศึกษาชุมชนแห่งหนึ่งในภาคกลางตอนล่าง*. ปริญญาานิพนธ์ กศ.ด.(การวิจัยและพัฒนา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- วินัย วิริยะปานนท์. (2527). *เครื่องจักสาน*. กรุงเทพฯ: แพร์พิทยา
- วิบูลย์ ลี้สุวรรณ. (2532). *เครื่องจักสานในประเทศไทย*. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์
- สารานุกรมไทยสำหรับเยาวชนเล่มที่ 21. 2539: online
- เอกวิทย์ ณ ถลาง. (2536). *ภูมิปัญญาชาวบ้านกับการพัฒนาชนบท*. กรุงเทพฯ: มูลนิธิภูมิปัญญา.
- <http://prachantakham.prachinburi.doae.go.th/map.html> :online
- <http://th.wikipedia.org/wiki> :online
- <http://www.panyathai.or.th>:online
- <http://jerasuk.multiply>:online
- <http://www.prachinburi.go.th.sum/province> 2554:online

บรรณานุกรม

- กรมวิชาการ. (2539). รายงานการวิจัยเรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่นกับการจัดการเรียนการสอนในระดับ
ประถมศึกษาและมัธยมศึกษา. กรุงเทพฯ: กองการวิจัยการศึกษา กรมฯ.
- (2542). สรุปผลการประเมินสัมมนา เรื่อง การพัฒนาหลักสูตรและการจัดการเรียน
การสอนจากภูมิปัญญาท้องถิ่น. กรุงเทพฯ: กองวิจัยทางการศึกษา สำนักงาน ฯ.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551.
กรุงเทพฯ: องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์
- กาญจนา คุณารักษ์. (2535). หลักสูตรและการพัฒนา. นครปฐม: มหาวิทยาลัยศิลปากร, วิทยาเขต
พระราชวังสนามจันทร์.
- กาญจนา เลิศจรัสพงศ์. (2545). การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น ระดับประถมศึกษา จังหวัดนราธิวาส.
วิทยานิพนธ์ ศษ.ม. (หลักสูตรและการสอน). นนทบุรี: บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช. ถ่ายเอกสาร.
- ใจทิพย์ เชื้อรัตนพงษ์. (2539). การพัฒนาหลักสูตรหลักการแนวปฏิบัติ. ภาควิชาการศึกษา
คณะครุศาสตร์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย โรงพิมพ์อัสสัมชัญ. กรุงเทพฯ: ม.ป.พ.
- ชมพันธ์ กุญชร ณ อยุธยา. (2525). เอกสารเกี่ยวกับพัฒนาหลักสูตร. กรุงเทพฯ: ม.ป.พ.
ถ่ายเอกสาร.
- (2540). การพัฒนาหลักสูตร. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ข่าวทหารอากาศ.
- ชวน เพชรแก้ว. (2547, มกราคม-มีนาคม). การยกระดับและการปรับใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นใน
สถานการณ์ปัจจุบัน. วารสารสารภาษาไทย. 3(3): 14 – 21.
- ช่อ สันชนพิพัฒน์. (2546, กรกฎาคม). ภูมิปัญญาไทยในการจัดการศึกษา. วารสารวิชาการ.
6(7): 42 – 47.
- ชัชวาล ทองดีเลิศ. (2547, ตุลาคม – ธันวาคม). รู้จักนักคิด. วารสารสี่พลัง. 12(4): 18 – 25.
- ชูศรี สุวรรณโชติ. (2542). หลักสูตรและการพัฒนาหลักสูตร. กรุงเทพฯ: อักษรไทย.
- ต่อศักดิ์ บุญเสื่อ. (2543). สภาพและปัญหาการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นเข้ามาใช้ในการจัดกิจกรรม
การเรียนการสอน จังหวัดลพบุรี. ลพบุรี: สำนักพัฒนาการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม,
เขตการศึกษา 6.
- ธำรง บัวศรี. (2540). ทฤษฎีหลักสูตร. กรุงเทพฯ: มงคลการพิมพ์.
- (2540). ทฤษฎีหลักสูตร. กรุงเทพฯ: มงคลการพิมพ์.
- (2542). ทฤษฎีหลักสูตร : การออกแบบและการพัฒนา. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ:
คุรุสภา.

- ธีรพร อเนกศิลป์. (2545). การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น ระดับปฐมวัยศึกษาในจังหวัดสระแก้ว. วิทยานิพนธ์ ศษ.ม. (หลักสูตรและการสอน). นนทบุรี: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช. ถ่ายเอกสาร.
- นวลจิตต์ เขาวงกตพิงค์; และคนอื่นๆ. (2545). การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ. กรุงเทพฯ: ภาพพิมพ์.
- นิคม ชมภูหลง. (2548). ภูมิปัญญาท้องถิ่นสู่การเรียนรู้. พิมพ์ครั้งที่ 2. มหาสารคาม: อภิชาติการพิมพ์.
- (2545). วิธีการและขั้นตอนการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นและการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา. มหาสารคาม: อภิชาติการพิมพ์.
- นุชลี คล้ายวันเพ็ญ. (2553). การนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนของครูโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตพระนคร. สารนิพนธ์ กศ.ม. (บริหารการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร
- ประยูรศรี เจียวกัก. (2546). การใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดกระบี่. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. (บริหารการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. ถ่ายเอกสาร.
- ประเวศ วะสี. (2537). ปฏิรูปการศึกษาไทย. กรุงเทพฯ: สร้างสื่อ.
- (2534). การศึกษาชาติกับภูมิปัญญาท้องถิ่นในการสัมมนาทางวิชาการ เรื่อง ภูมิปัญญากับการดำเนินงานด้านวัฒนธรรมกับการพัฒนาชนบท. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ.
- (2543). แกไขความทุกข์ยากของแผ่นดิน. ใน แนวคิดเกี่ยวกับการปฏิรูปการศึกษา. สำนักงานกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. กรุงเทพฯ: พิมพ์ดีการพิมพ์.
- ปรีชา หุตติยาภรณ์. (2548). บรรณนิทัศน์เรื่องภูมิปัญญาไทย สารนิพนธ์ กศ.ม. (บริหารการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- พระชยสร สมบุญมาก (สมบุญญ). (2549). การพัฒนาหลักสูตรเน้นกระบวนการถ่ายทอดภูมิปัญญาล้านนา : กองสบัณฑิตชัย. ปริญญาานิพนธ์ กศ.ด. (การศึกษาผู้ใหญ่). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- พิมพ์ไฉ ถือธรรม. (2550). คู่มือการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น. สารนิพนธ์ กศ.ม. (การบริหารการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- ภาวดี เกตุกุ. (2541). ผลการสอนโดยใช้ชุดการเรียนภูมิปัญญาไทยทางวิทยาศาสตร์ที่มีต่อความสามารถในการนำเสนอผลงานทางวิทยาศาสตร์และค่านิยมต่อภูมิปัญญาไทยทางวิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2. ปริญญาานิพนธ์ กศ.ม. (การมัธยมศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- มาเรียม นิลพันธ์. (2542). หลักสูตรและการสอน. พิมพ์ครั้งที่ 2. นครปฐม: มหาวิทยาลัยศิลปากร.

- ยุพา ทรัพย์อุไรรัตน์. (2537). การศึกษาการใช้ภูมิปัญญาชาวบ้านในการศึกษานอกระบบโรงเรียน ภาคตะวันออก. วิทยานิพนธ์ ค.ม. กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.
- ยุพิน เอียยะบุตร. (2548). การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นระดับปฐมวัยศึกษาจังหวัดอุดรธานี. วิทยานิพนธ์ ศษ.ม. (หลักสูตรและการสอน). นนทบุรี: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช. ถ่ายเอกสาร.
- รัตนะ บัวสนธ์. (2535). การพัฒนาหลักสูตรและการเรียนการสอนเพื่อถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น : กรณีศึกษาชุมชนแห่งหนึ่งในภาคกลางตอนล่างปริญญาโท กศ.ด. (การวิจัยและพัฒนา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- รุ่ง แก้วแดง. (2543). ปฏิวัติการศึกษาไทย. พิมพ์ครั้งที่ 8. กรุงเทพฯ: มติชน.
- (2540). ปฏิวัติการศึกษาไทย. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพฯ: มติชน.
- วัชร วาระสิทธิ์. (2547). การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นและระดับปฐมวัยศึกษา จังหวัดชลบุรี. วิทยานิพนธ์ ศษ.ม. (หลักสูตรและการสอน). นนทบุรี: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช. ถ่ายเอกสาร.
- วิชัย ตันศิริ. (2539). โฉมหน้าการศึกษาไทยในอนาคต : แนวคิดและบทวิเคราะห์. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วิชัย วงษ์ใหญ่. (2525). พัฒนาหลักสูตรและการสอนมิติใหม่. กรุงเทพฯ: ธเนศวรการพิมพ์.
- (2532). การพัฒนาหลักสูตรแบบครบวงจร. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- (2537). กระบวนการพัฒนาหลักสูตรและการเรียนการสอน ภาคปฏิบัติ. กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.
- (2542). พลังการเรียนรู้ : ในกระบวนการทัศน์ใหม่. กรุงเทพฯ: คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- วิมลลักษณ์ ตีระมาศวณิช. (2545). การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นระดับปฐมวัยศึกษา จังหวัด อุบลราชธานี. วิทยานิพนธ์ ศษ.ม. (หลักสูตรและการสอน). นนทบุรี: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช. ถ่ายเอกสาร.
- วิโรจน์ สารรัตนะ. (2541). คู่มือการพัฒนาบทบาทที่ส่งเสริมสร้างคุณค่าวิชาชีพ การพัฒนา ประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดชัยภูมิ : กรณีศึกษากลุ่มไทยลาว. วิทยานิพนธ์ ศษ.ม. (การบริหารการศึกษา) ขอนแก่น: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น. ถ่ายเอกสาร
- วีระพงษ์ แสง-ชูโต. (2544). การวิเคราะห์ภูมิปัญญาท้องถิ่นและเทคโนโลยีพื้นบ้านในทางวิทยาศาสตร์ ในภาคเหนือตอนบนของประเทศไทย. ปริญญาโท กศ.ด. (วิทยาศาสตร์ศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.

- วุษ กวางษ์กลาง. (2547). สภาพการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจัดการเรียนการสอนของโรงเรียน
มัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาขอนแก่น เขต 2. ปรินญาณิพนธ์ ศศ.ม.
(การบริหารการศึกษา). ขอนแก่น: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น. ถ่ายเอกสาร.
- ศิริมงคล ทนทอง. (2553). การพัฒนาหลักสูตรภูมิปัญญาท้องถิ่นสุรินทร์สำหรับเด็กปฐมวัย.
ปรินญาณิพนธ์ กศ.ด. (การศึกษาปฐมวัย). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย
ศรีนครินทรวิโรฒ
- สังต์ อุทรานันท์. (2528). พื้นฐานและหลักการพัฒนาหลักสูตร. กรุงเทพฯ: เซนต์เตอร์พับลิเคชั่น.
----- (2532). พื้นฐานและหลักการพัฒนาหลักสูตร. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ: มิตรสยาม.
สามารถ จันทร์สุรย์. (2545). การศึกษาภูมิปัญญาไทย. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการ
วัฒนธรรมแห่งชาติ กระทรวงศึกษาธิการ.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2542). นโยบายส่งเสริมภูมิปัญญาไทยในการจัด
การศึกษา. กรุงเทพฯ: ทำปกเจริญผล.
----- (2541). แนวทางส่งเสริมภูมิปัญญาไทยในการจัดการศึกษา. กรุงเทพฯ: สำนัก
นายกรัฐมนตรี.
----- (2542). แนวทางส่งเสริมภูมิปัญญาไทยในการจัดการศึกษา. กรุงเทพฯ: พิมพ์ดี.
- สำลี รักสุทธี. (2544). เทคนิคการเขียนหลักสูตร. กรุงเทพฯ: พัฒนาศึกษา.
- สิริมา ภิญโญอนันตพงษ์. (2545). การวัดและประเมินผลแนวใหม่ : เด็กปฐมวัย. กรุงเทพฯ:
คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- สุนทร โคตรบรรเทา. (2547). การพัฒนาและการใช้หลักสูตร. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ:
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเซีย.
- สุรเชษฐ์ เวชชพิทักษ์. (2533). รากฐานแห่งชีวิต วัฒนธรรมชนบทกับการพัฒนา. กรุงเทพฯ:
สำนักพิมพ์หมู่บ้าน.
- อมเรศ ศิลาอ่อน. (2545, กุมภาพันธ์). แนวคิดการประกันคุณภาพเพื่อพัฒนาคุณภาพทาง
การศึกษา ของกระทรวงศึกษาธิการ. *ข้าราชการครู*. 10(3): 5-6.
- อังกูล สมคะเนย์. (2535). สภาพและปัญหาการนำภูมิปัญญาชาวบ้าน มาใช้พัฒนาหลักสูตรใน
โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานประถมศึกษา จังหวัดอุบลราชธานี. วิทยานิพนธ์
ศษ.ม. (บริหารการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
ถ่ายเอกสาร.
----- (2543). เราจะนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการพัฒนาหลักสูตรและจัดการเรียนการ
สอนได้อย่างไร. อุบลราชธานี: สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดอุบลราชธานี.
- อัญชุลี ศรียังเล็ก. (2552). การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาระดับปฐมวัยศึกษาที่ใช้องค์ความรู้
ภูมิปัญญาท้องถิ่น โรงเรียนคลองลาดช้าง จังหวัดปทุมธานี. วิทยานิพนธ์ ค.ม.
(การจัดการการปฐมวัยศึกษา). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร. ถ่ายเอกสาร.
- เอกวิทย์ ณ ถกลาง. (2536). ภูมิปัญญาชาวบ้านกับการพัฒนาชนบท กรุงเทพฯ: มูลนิธิภูมิปัญญา.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

รายชื่อผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความเหมาะสมของคู่มือ

รายชื่อผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความเหมาะสมของคู่มือ (คณะที่ 1)

นักวิชาการจำนวน 2 ท่าน

1) อาจารย์ประสงค์ นวลอุทัย

ผู้อำนวยการโรงเรียนอนุบาลประจันตคาม จังหวัดปราจีนบุรี

2) อาจารย์เครือวัลย์ สิทธิเจริญธรรม

รองผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านบัวมล (เจริญราษฎร์อุทิศ) สำนักงานเขตบางเขน

กรุงเทพมหานคร

รายชื่อคณะผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความเหมาะสมของกลุ่ม (คณะที่ 2)

ด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น ด้านการจัดทำสาระหลักสูตร ด้านการจัดกิจกรรมการเรียน
การสอนการงานอาชีพและเทคโนโลยี จำนวน 5 ท่าน มีรายชื่อดังนี้

1) นายสุนันท์ พอดี

ผู้อำนวยการโรงเรียนวิทยฐานะชำนาญการพิเศษ โรงเรียนวัดหนองคุ่ม
จังหวัดปราจีนบุรี

2) นายประสิทธิ์ สมมิตร

ครูวิทยฐานะชำนาญการพิเศษ โรงเรียนวัดหนองคุ่ม จังหวัดปราจีนบุรี

3) นางลัดดา ทুমมี

ครูวิทยฐานะชำนาญการพิเศษ โรงเรียนวัดหนองคุ่ม จังหวัดปราจีนบุรี

4) นายพงศธร ฉัตรเงิน

ครูวิทยฐานะชำนาญการพิเศษ โรงเรียนวัดหนองคุ่ม จังหวัดปราจีนบุรี

5) นางวิไลวรรณ บุตรศรี

ครูวิทยฐานะชำนาญการพิเศษ โรงเรียนวัดหนองคุ่ม จังหวัดปราจีนบุรี

รายชื่อคณะผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความเหมาะสมของกลุ่ม (คณะที่ 3)

ผู้ปฏิบัติงานรับผิดชอบในการจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษา จำนวน 10 คน
มีรายชื่อดังนี้

- 1) นางจำเลียง โพธิ์งาม
ครูวิทยฐานะชำนาญการพิเศษ โรงเรียนวัดหนองคุ้ม จังหวัดปราจีนบุรี
- 2) นางสุนทรี ศรีบุตร
ครูวิทยฐานะชำนาญการ โรงเรียนวัดหนองคุ้ม จังหวัดปราจีนบุรี
- 3) นายทวี คำดำ
ครูวิทยฐานะชำนาญการพิเศษ โรงเรียนวัดหนองคุ้ม จังหวัดปราจีนบุรี
- 4) นายอภิชาติ โพธิ์งาม
ครูวิทยฐานะชำนาญการพิเศษ โรงเรียนวัดหนองคุ้ม จังหวัดปราจีนบุรี
- 5) นายสำเร็จ ภูมิทอง
ครูวิทยฐานะชำนาญการ โรงเรียนวัดหนองคุ้ม จังหวัดปราจีนบุรี
- 6) นายพิมลศักดิ์ อรรคสาร
ครูวิทยฐานะชำนาญการ โรงเรียนวัดหนองคุ้ม จังหวัดปราจีนบุรี
- 7) นายอดิสร สุขปลั่ง
ครูวิทยฐานะชำนาญการ โรงเรียนวัดหนองคุ้ม จังหวัดปราจีนบุรี
- 8) นางสาวเนียง วิเศษ
ครูวิทยฐานะชำนาญการพิเศษ โรงเรียนวัดหนองคุ้ม จังหวัดปราจีนบุรี
- 9) นางอรรวรรณ พอดี
ครูวิทยฐานะชำนาญการ โรงเรียนวัดเนินสูง จังหวัดปราจีนบุรี
- 10) นายอดุล อุไรวงษ์
ครูวิทยฐานะชำนาญการพิเศษ โรงเรียนวัดใหม่กวางทอง จังหวัดปราจีนบุรี

ภาคผนวก ข

แบบประเมินความเหมาะสมของคู่มือ

แบบตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหา

ชื่อผู้เชี่ยวชาญ.....

ตำแหน่ง

คำชี้แจง

1. โปรดพิจารณาความถูกต้องด้านเนื้อหาเกี่ยวกับงานหัตถกรรมในท้องถิ่น แนวการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ และเอกสารประกอบ แล้วทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงกับความคิดเห็นของท่าน
2. โปรดแสดงความคิดเห็นลงในช่องว่างที่เว้นไว้ในแต่ละรายการ

เรื่อง	ถูกต้อง / เหมาะสม	ควรแก้ไข	ข้อเสนอแนะ
1. การทำตะกร้าจากเถาวัลย์ 1.1 เนื้อหา 1.2 การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน 1.3 เอกสารประกอบ			
2. ผลิตภัณฑ์จากไฟไหม้ 2.1 เนื้อหา 2.2 การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน 2.3 เอกสารประกอบ			
3. หมวกสานจากไม้ไผ่ 3.1 เนื้อหา 3.2 การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน 3.3 เอกสารประกอบ			
4. ไม้กวาดดอกหญ้า 4.1 เนื้อหา 4.2 การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน 4.3 เอกสารประกอบ			

แบบตรวจสอบความเหมาะสมของคู่มือ

คำชี้แจง

โปรดพิจารณาตรวจสอบความเหมาะสมในการนำคู่มือ ไปใช้ปฏิบัติจริง แล้วเขียนเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องระดับความเหมาะสม ที่ตรงกับความคิดเห็นของท่าน โดยระดับความเหมาะสมจำแนกออกเป็น 5 ระดับ ดังนี้

5	หมายถึง	ท่านเห็นว่าเป็นความเหมาะสมมากที่สุด
4	หมายถึง	ท่านเห็นว่าเป็นความเหมาะสมมาก
3	หมายถึง	ท่านเห็นว่าเป็นความเหมาะสมปานกลาง
2	หมายถึง	ท่านเห็นว่าเป็นความเหมาะสมน้อย
1	หมายถึง	ท่านเห็นว่าเป็นความเหมาะสมน้อยที่สุด

ที่	เรื่อง	ระดับความเหมาะสม				
		5	4	3	2	1
1.	การทำตะกร้าจากเถาวัลย์ 1.1 คำแนะนำการใช้คู่มือและเนื้อหาที่จัดให้ผู้เรียนได้ศึกษา มีความเหมาะสม 1.2 แนวการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนสอดคล้องกับเนื้อหา 1.3 แบบบันทึกมีความเหมาะสมกับแนวการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน 1.4 การประเมินการเรียนรู้จัดได้ครอบคลุมจุดประสงค์และเป้าหมายที่ต้องการตามที่ระบุไว้ในแผนการเรียนรู้ 1.5 ครูผู้สอนสามารถเชิญวิทยากรซึ่งเป็นผู้มีความชำนาญในงานหัตถกรรมพื้นบ้านการทำตะกร้าจากเถาวัลย์มาให้ความรู้ได้ 1.6 ความเหมาะสมของระยะเวลาในการปฏิบัติกิจกรรม 1.7 ครูผู้สอนสามารถนำแนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ออกไปใช้ในสถานศึกษาได้ 1.8 ครูผู้สอนสามารถนำนักเรียนไปศึกษาแหล่งเรียนรู้ได้					

ที่	เรื่อง	ระดับความเหมาะสม				
		5	4	3	2	1
2.	<p>ผลิตภัณฑ์จากไม้ไผ่</p> <p>2.1 คำแนะนำการใช้คู่มือและเนื้อหาที่จัดให้ผู้เรียนได้ศึกษามีความเหมาะสม</p> <p>2.2 แนวการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนสอดคล้องกับเนื้อหา</p> <p>2.3 แบบบันทึกมีความเหมาะสมกับแนวการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน</p> <p>2.4 การประเมินการเรียนรู้จัดได้ครอบคลุมจุดประสงค์และเป้าหมายที่ต้องการตามที่ระบุไว้ในแผนการเรียนรู้</p> <p>2.5 ครูผู้สอนสามารถเชิญวิทยากรซึ่งเป็นผู้มีความชำนาญในงานหัตถกรรมพื้นบ้านผลิตภัณฑ์จากไม้ไผ่มาให้ความรู้ได้</p> <p>2.6 ความเหมาะสมของระยะเวลาในการปฏิบัติกิจกรรม</p> <p>2.7 ครูผู้สอนสามารถนำแนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้อื่นไปใช้ในสถานศึกษาได้</p> <p>2.8 ครูผู้สอนสามารถนำนักเรียนไปศึกษาแหล่งเรียนรู้ได้</p>					
3.	<p>หมวกสานจากไม้ไผ่</p> <p>3.1 คำแนะนำการใช้คู่มือและเนื้อหาที่จัดให้ผู้เรียนได้ศึกษามีความเหมาะสม</p> <p>3.2 แนวการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนสอดคล้องกับเนื้อหา</p> <p>3.3 แบบบันทึกมีความเหมาะสมกับแนวการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน</p> <p>3.4 การประเมินการเรียนรู้จัดได้ครอบคลุมจุดประสงค์และเป้าหมายที่ต้องการตามที่ระบุไว้ในแผนการเรียนรู้</p> <p>3.5 ครูผู้สอนสามารถเชิญวิทยากรซึ่งเป็นผู้มีความชำนาญในงานหัตถกรรมพื้นบ้านหมวกสานจากไม้ไผ่มาให้ความรู้ได้</p>					

ที่	เรื่อง	ระดับความเหมาะสม				
		5	4	3	2	1
	3.6 ความเหมาะสมของระยะเวลาในการปฏิบัติกิจกรรม 3.7 ครูผู้สอนสามารถนำแนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ไปใช้ในสถานศึกษาได้ 3.8 ครูผู้สอนสามารถนำนักเรียนไปศึกษายังแหล่งเรียนรู้ได้					
4.	ไม้กวาดดอกหญ้า 4.1 คำแนะนำการใช้คู่มือและเนื้อหาที่จัดให้ผู้เรียนได้ศึกษามีความเหมาะสม 4.2 แนวการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนสอดคล้องกับเนื้อหา 4.3 แบบบันทึกมีความเหมาะสมกับแนวการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน 4.4 การประเมินการเรียนรู้จัดได้ครอบคลุมจุดประสงค์และเป้าหมายที่ต้องการตามที่ระบุไว้ในแผนการเรียนรู้ 4.5 ครูผู้สอนสามารถเชิญวิทยากรซึ่งเป็นผู้มีความชำนาญในงานหัตถกรรมพื้นบ้านไม้กวาดดอกหญ้ามาให้ความรู้ได้ 4.6 ความเหมาะสมของระยะเวลาในการปฏิบัติกิจกรรม 4.7 ครูผู้สอนสามารถนำแนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ไปใช้ในสถานศึกษาได้ 4.8 ครูผู้สอนสามารถนำนักเรียนไปศึกษายังแหล่งเรียนรู้ได้					

ภาคผนวก ค

หนังสือขอความร่วมมือจากบัณฑิตวิทยาลัย

ที่ ศธ 0519.12/๐4๘๒

บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
สุขุมวิท 23 กรุงเทพฯ 10110

10 กุมภาพันธ์ 2555

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้เชี่ยวชาญ

เรียน อาจารย์เครือวัลย์ สิริทธิเจริญธรรม

เนื่องด้วย นางสาววรินทร์พร สุขเฟื่องฟู นิสิตระดับปริญญาโท สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ได้รับอนุมัติให้ทำสารนิพนธ์ เรื่อง “การจัดทำคู่มือการเสริมสร้างงานหัตถกรรม กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ของโรงเรียนวัดหนองคุ่ม จังหวัดปราจีนบุรี โดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น” โดยมี ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พงษ์รัตน์ เกษรแพทย์ เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์ ในการนี้ บัณฑิตวิทยาลัยขอเรียนเชิญท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบคู่มือการเสริมสร้างงานหัตถกรรม กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ของโรงเรียนวัดหนองคุ่ม จังหวัดปราจีนบุรี โดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น

จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์ ได้โปรดพิจารณาเป็นผู้เชี่ยวชาญให้
นางสาววรินทร์พร สุขเฟื่องฟู และขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูง ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ ดร.สมชาย สันติวิฒนกุล)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

สำนักงานคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

โทร. 0-26495064

หมายเหตุ : สอบถามข้อมูลเพิ่มเติม กรุณาติดต่อนิสิต โทรศัพท์ 081-428-8268

ที่ ศธ 0519.12/ ๐483

บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
สุขุมวิท 23 กรุงเทพฯ 10110

10 กุมภาพันธ์ 2555

เรื่อง ขออนุมัติโครงการวิจัย

เรียน ผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนวัดหนองคุ่ม

เนื่องด้วย นางสาววรินทร์พร สุขเฟื่องฟู นิสิตระดับปริญญาโท สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ได้รับอนุมัติให้ทำสารนิพนธ์ เรื่อง “การจัดทำคู่มือการเสริมสร้างงาน ทัศนกรรม กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ของโรงเรียน วัดหนองคุ่ม จังหวัดปราจีนบุรี โดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น” โดยมี ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พวงรัตน์ เกษรแพทย์ เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์ ในการนี้ นิสิตมีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย โดยขอใช้สถานที่ เพื่อใช้คู่มือการเสริมสร้างงานทัศนกรรม กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี กับผู้สอนสาระ การเรียนรู้การงานอาชีพ และเทคโนโลยี และหัวหน้ากลุ่มการเรียนรู้การงานอาชีพ และเทคโนโลยี ในระหว่างเดือนมีนาคม - เมษายน 2555

จึงเรียนมาเพื่อขออนุมัติให้ นางสาววรินทร์พร สุขเฟื่องฟู ได้เก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย และขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูง ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ ดร.สมชาย สันติวัฒนกุล)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

สำนักงานคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

โทร. 0-26495064

หมายเหตุ : สอบถามข้อมูลเพิ่มเติม กรุณาติดต่อ นิสิต โทรศัพท์ 081-428-8268

ที่ ศธ 0519.12/0480

บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
สุขุมวิท 23 กรุงเทพฯ 10110

10 กุมภาพันธ์ 2555

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้เชี่ยวชาญ

เรียน ผู้อำนวยการโรงเรียนอนุบาลประจันตคาม

เนื่องด้วย นางสาวรินทร์พร สุขเฟื่องฟู นิสิตระดับปริญญาโท สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ได้รับอนุมัติให้ทำสารนิพนธ์ เรื่อง “การจัดทำคู่มือการเสริมสร้างงาน หัตถกรรม กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ของโรงเรียน วัดหนองคุ้ม จังหวัดปราจีนบุรี โดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น” โดยมี ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พวงรัตน์ เกษรแพทย เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์ ในการนี้ บัณฑิตวิทยาลัยขอเรียนเชิญท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบคู่มือการเสริมสร้างงานหัตถกรรม กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ของโรงเรียนวัดหนองคุ้ม จังหวัดปราจีนบุรี โดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น

จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์ ได้โปรดพิจารณาเป็นผู้เชี่ยวชาญให้
นางสาวรินทร์พร สุขเฟื่องฟู และขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูง ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ ดร.สมชาย สันติวัฒนกุล)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

สำนักงานคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

โทร. 0-26495064

หมายเหตุ : สอบถามข้อมูลเพิ่มเติม กรุณาติดต่อ นิสิต โทรศัพท์ 081-428-8268

ประวัติย่อผู้ทำสารนิพนธ์

ประวัติย่อผู้ทำสารนิพนธ์

ชื่อ ชื่อสกุล	นางสาววรินทร์พร สุขเฟื่องฟู
วัน เดือน ปี เกิด	21 สิงหาคม 2517
สถานที่เกิด	จังหวัดกรุงเทพมหานคร
ที่อยู่ปัจจุบัน	1529/93 คอนโดศุภกาลัยริเวอร์เพลส ถ.เจริญนคร แขวงบางลำพูล่าง เขตคลองสาน กรุงเทพฯ
สถานที่ทำงานปัจจุบัน	วิทยาลัยนครราชสีมา วิทยาการกรุงเทพ ถ.สุขุขทัย เขตดุสิต กรุงเทพฯ 10300
ตำแหน่งหน้าที่การงานปัจจุบัน	ผู้ประสานงาน สำนักบัณฑิตวิทยาลัย วิทยาลัยนครราชสีมา
ประวัติการศึกษา	
พ.ศ. 2534	ระดับชั้นมัธยมศึกษา จากโรงเรียนสตรีวิทยา
พ.ศ. 2539	ศิลปศาสตรบัณฑิต (ศศ.บ.) (สื่อสารมวลชน) จากมหาวิทยาลัยรามคำแหง
พ.ศ. 2555	การศึกษามหาบัณฑิต (การบริหารการศึกษา) จากมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
ประวัติการทำงาน	
พ.ศ. 2542	เจ้าหน้าที่พัฒนาชุมชน มูลนิธิเด็กอ่อนในสลัมในพระ อุปถัมภ์สมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอเจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา กรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์
พ.ศ. 2546	หัวหน้าฝ่ายธุรการ – การเงิน โรงเรียนแสงโสม
พ.ศ. 2555 – ปัจจุบัน	ผู้ประสานงาน สำนักบัณฑิตวิทยาลัย วิทยาลัยนครราชสีมา วิทยาการกรุงเทพ